Riksdagens protokoll 1990/91:46

Fredagen den 14 december

Kl. 9.00–20.54

Protokoll 1990/91:46

1 § Anmälan om kompletteringsval till valberedningen m.m.

Talmannen meddelade att socialdemokratiska riksdagsgruppen på grund av uppkommande vakanser anmält

dels efter Marianne Stålberg följande nya representanter fr.o.m. den 1 januari 1991, nämligen Birgitta Johansson som ledamot i valberedningen, Iris Mårtensson som suppleant i talmanskonferensen, Oskar Lindkvist som suppleant i utrikesnämnden och Iréne Vestlund som ledamot i förvaltningsstyrelsen,

dels fr.o.m. den 1 januari 1991 Berit Löfstedt som suppleant i valberedningen efter Birgitta Johansson och Iris Mårtensson som suppleant i förvaltningsstyrelsen efter Iréne Vestlund.

Talmannen förklarade utsedda till

ledamot i valberedningen
Birgitta Johansson (s)

ledamot i förvaltningsstyrelsen
Iréne Vestlund (s)

suppleant i talmanskonferensen
Iris Mårtensson (s)

suppleant i utrikesnämnden
Oskar Lindkvist (s)

suppleant i valberedningen
Berit Löfstedt (s)

suppleant i förvaltningsstyrelsen
Iris Mårtensson (s)

2 § Debatt vid hänvisning till utskott av proposition 1990/91:65

Föredrogs
proposition
1990/91:65 Ändring i regeringsformen med anledning av ett europeiskt ekonomiskt samarbetsområde.

Anf. 1 CLAES ROXBERGH (mp):

Herr talman! Nu har regeringen äntligen, till slut, i grevens tid lagt fram en proposition på riksdagens bord om grundlagsändring i samband med EES-avtalet. Det skedde på sista möjliga dagen.

Ändringen skall träda i kraft den 1 januari 1992. Den föreslagna ändringen innebär att svenska domstolar reellt blir underställda en EES-domstol. Reellt kommer denna domstol att vara EG-domstolen.

Om det finns en svensk bestämmelse som strider mot en EG-bestämmelse, då skall domstolen inte tillämpa den svenska bestämmelsen i det aktuella målet. EG-regeln skall ha företräde framför den nationella regeln.

Ända sedan våren 1988 har miljöpartiet de gröna påpekat att en grundlagsändring måste göras för EES-avtalet. Trots att det har funnits gott om tid har förslaget snickrats ihop i stor hast.

Juridiska fakultetsstyrelsen vid Uppsala universitet anser i sin remiss att förslaget borde utredas ytterligare. Flera övriga remissinstanser menar att den föreslagna ändringen inte är tillräcklig.

Då kan man fråga sig: Är det på det här sättet man skall genomföra grundlagsändringar i det här landet? Är det här den enda grundlagsändringen? Om det kommer fler – när kommer de i så fall?

Grundlagsändringar är av den vikten att de inte skall hastas fram på det sätt som regeringen har gjort med detta förslag. En permanent konstitutionell reglering av Sveriges relationer till EG som är byggd på en hastigt åstadkommen grundlagsimprovisation – för en sådan är det fråga om – är någonting mycket olyckligt.

Grundlagsändringen är också av sådan vikt att en beslutande folkomröstning kan komma till stånd om en tredjedel av riksdagens ledamöter så vill.

Vi ser ändå med tillfredsställelse på att EG-frågan till slut hamnar hos konstitutionsutskottet. Vi har under hösten förgäves försökt att remittera frågorna från utrikesutskottet, finansutskottet och från kammaren, eftersom vi anser att de är av mycket stor konstitutionell betydelse. Bättre sent än aldrig, kan man säga!

Överläggningen var härmed avslutad.

Propositionen hänvisades till konstitutionsutskottet.

3 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
1990/91:67 till konstitutionsutskottet

Motionerna
1990/91:Kr6 och Kr7 till kulturutskottet

4 § Den ekonomiska politiken

Föredrogs
finansutskottets betänkande
1990/91:FiU10 Den ekonomiska politiken (prop. 1990/91:39 och skr. 1990/91:50).

Anf. 2 LARS TOBISSON (m):

Herr talman! I den remissdebatt som socialdemokraterna begärde med anledning av regeringens krisskrivelse till riksdagen påtalade jag den brist på förutseende och den förvirring som präglar den ekonomiska politiken.

Bara några veckor tidigare hade regeringen redovisat sitt program för flera år framåt. Men när skrivelsen sedan anlände, innehöll den väsentliga nytillkomna inslag. Att ståndpunkterna i de båda dokumenten från regeringen är svårförenliga bekräftas av att finansutskottets socialdemokrater inte kunnat godkänna där anbefallna riktlinjer, utan valt att göra ett tillkännagivande med anledning av regeringens proposition och skrivelse.

I den nämnda debatten återkom jag till regeringens sedan länge demonstrerade oförmåga att gå från ord till handling. Utmärkande för båda de aktstycken som finansutskottet haft att behandla är att de i så liten utsträckning innehåller konkreta förslag till åtgärder. I stället domineras de av resonemang om vad regeringen säger sig ha för avsikt att uträtta.

En viktig förändring på det verbala planet, vilket också återkommer i finansutskottets betänkande, är att kampen mot inflationen nu skall sättas i första rummet. Tidigare har den platsen alltid reserverats för vaktslåendet om den fulla sysselsättningen.

När nu inflationsbekämpningen enligt socialdemokraterna skall överordnas alla andra ambitioner och krav, är motiveringen att det krävs för att värna sysselsättning och välfärd på sikt. Men detta är just den argumentation vi moderater länge har drivit, när vi har velat ge kampen mot inflationen högsta prioritet.

I detta avseende kan det därmed kanske finnas ett visst fog för det i övrigt överdrivna talet i utskottsbetänkandet om att det råder samstämmighet mellan regeringspartiet samt moderata samlingspartiet och folkpartiet.

Frågan är bara vad regeringen tänker göra för att ge kraft åt sina principuttalanden. Den säger sig inte vilja försöka motverka en uppgång av arbetslösheten med generell efterfrågestimulans.

Däremot anses utrymme finnas för selektiva arbetsmarknadsåtgärder. Det

förefaller som om man inte observerat påpekandet i bl.a. långtidsutredningen – att det är omfattningen av den öppna arbetslösheten som påverkar lönebildningen.

Den färska uppgörelsen med vänsterpartiet i skatteutskottet om 600 milj.kr. till bl.a. beredskapsarbeten, ger anledning till tvivel på att regeringen kan motstå fackets krav att alltför höga lönekostnadsökningar, som urholkar konkurrenskraften, skall ackommoderas med ökade offentliga utgifter.

Det vore bra om finansutskottets nye ordförande Hans Gustafsson, som jag för övrigt välkomnar till denna nystart i det politiska livet, kunde undanröja mina farhågor på det området.

Även i övrigt framstår beslutsamheten att bekämpa inflationen i tvivelaktig dager, när så många av de åtgärder som förs fram i anslutning till krispaketet i praktiken driver på prisstegringen. Så blir fallet med de höjda avkastningskrav som skall ställas på statlig affärsverksamhet.

Ännu klarare är orsakssammanhanget när det gäller den höjning av fastighetsskatten som skall debatteras senare i dag och den skärpning av löneskatten nästa år som regeringspartiet köpte sig till priset av extrapengarna till arbetsmarknadsåtgärder.

En annan del av köpeskillingen var borttagandet av taket för fackavdraget, vilket inte rimmar särskilt väl med allt tal om nödvändigheten att föra en stram finanspolitik.

Herr talman! Regeringens ekonomisk-politiska strävanden tar för närvarande sikte särskilt på två områden. Det ena är lönebildningen. Till skillnad från sin företrädare säger sig den nye finansministern vara angelägen om att ansvaret skall ligga på arbetsmarknadens parter.

Men i det praktiska handlandet är inte heller Allan Larsson främmande för statlig inkomstpolitik. Även om Rehnberggruppen formellt är fristående, handlar den på regeringens uppdrag, och det är uppenbart att finansministern fäster stor vikt vid att dess arbete leder till avsett resultat.

Parterna håller nu dröjande på att inordna sig i gruppens verksamhet. Men det sker med många förbehåll. Möjligen blir det så småningom ändå en uppgörelse, som i likhet med sina föregångare från olika Haga- och Rosenbadsrundor presenteras som ett trendbrott.

Men problemen är att centrala avtal betyder väldigt litet för det slutliga löneutfallet. Löner bestäms till slut lokalt på en marknad, och redan överhäng, löneglidning och politiskt bestämda fördyringar kommer att ge en kostnadsstegring nästa år på över 8 %, vilket återigen är betydligt mer än i våra främsta konkurrentländer.

Det sägs ibland att även om inkomstpolitiska försök visat sig föga framgångsrika, är de väl också ganska ofarliga. Jag vill emellertid påstå att de medför den stora skadan att den ekonomiska politiken grundas på felaktiga utgångsvärden.

Regeringen har i höst arbetat med ett antagande att timlönekostnadsökningen nästa år blir 4 %, vilket i sin tur ger lägre statsinkomster i form av inkomstskatt och moms än vad som med en realistisk löneprognos kan väntas bli fallet.

Jag är övertygad om att detta ligger bakom det förhållandet att regering-

ens andra dagsaktuella intresse är budgetsaldot. Panikkänslor kanske ger sig till känna om man utgår från en i stort sett fryst inkomstsida och automatiskt stigande utgifter i takt med inflationen.

Det har sagts att 25 miljarder kronor behöver sparas. Egendomligt nog är det dock svårt att få besked om vilken utgångspunkten är för detta räknestycke. Riksrevisionsverket har i sin budgetprognos för innevarande år fört upp 11 miljarder kronor i extra tillkommande utgifter vad jag förstår – dvs. utöver de 4 miljarder som finns anslagna – för att dölja att statsbudgeten för närvarande visar överskott.

Jag är tämligen säker på att inte heller finansutskottets ordförande känner sig tillfredsställd med de förklaringar som på denna punkt lämnats i utskottet. Frågan inställer sig om regeringens aktuella planer på att minska statsutgifterna förklaras mer av LOs krav och partikongressens beslut beträffande ett ökat offentligt sparande, än av en strävan att på sikt kunna sänka skattetrycket.

Den största utgiftsbesparingen i krispaketet avser sjukförsäkringen. Denna fråga skall debatteras i särskild ordning senare i dag, och jag skall därför begränsa mig till att påtala det vankelmod hos regeringen som den ger prov på.

Sänkt ersättningsnivå är något vi moderater länge förordat till ackompanjemang av stark kritik från socialdemokratiskt håll. När nu regeringen gjorde ett lappkast genom att göra detta förslag till sitt, övergav den samtidigt den lika angelägna arbetsgivarperioden under de första fjorton sjukdagarna.

I utskottsarbetet har nu denna rationaliseringseffekt återinsatts, om än med fördröjning.

Socialdemokraterna köpte därmed en överenskommelse med samma betalning som de tidigare använt för att få folkpartiets stöd till att höja momsen. Man kan mot den bakgrunden undra om deras avsikter är ärligare den här gången.

Jag vill gärna deklarera att den bästa garantin för att en arbetsgivarperiod verkligen införs senast den 1 januari 1992 är naturligtvis en borgerlig seger i höstens val.

Krispaketet innehöll andra snabba omprövningar av tidigare fast etablerade ståndpunkter. Mest uppmärksammat har naturligtvis det plötsliga löftet att arbeta för svenskt medlemskap i EG blivit.

Men även en sådan sak som den tidiga skolstarten är en välkommen uppslutning kring ett gammalt moderat krav. Det bör dock observeras att vår motivering har varit främst pedagogisk och på längre sikt samhällsekonomisk. Det är för mig väldigt svårt att se hur det skall kunna bli en statsfinansiell besparing, om en extra åldersklass i ett övergångsskede skall trängas in i systemet utöver dem som normalt får plats där.

Ytterligare några tillkännagivna besparingar saknar helt strukturpåverkande effekt och har rent av ibland engångskaraktär. Tillväxten i svensk ekonomi och förtroendet för Sveriges framtid som industrination lär inte kunna återställas med hjälp av inställda repetitionsövningar. Sådana åtgärder tyder bara på att regeringen uppfattar den svenska krisen som statsfinansiell, när den i själva verket är mycket bredare än så – den är samhällsekonomisk. En

läkare som på motsvarande sätt tar fel på sjukdom och därför opererar fel kroppsdel skulle bli anmäld för hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd. Jag kanske med anledning av ett aktuellt debattinlägg bör tillägga att jag visst inte anser att krisen inte finns och att den skulle vara ett jättejippo iscensatt av finansministern och riksbankschefen.

Jag hävdar tvärtom att Sveriges ekonomiska problem är mer djupgående och av en mer genomgripande karaktär än vad åtminstone finansministern tycks inse att döma av hans uttalanden och åtgärder hittills.

Herr talman! Det aktuella läget kan kort beskrivas på följande sätt: Sveriges ekonomi har gått i stå. Nästa år blir det sämre ändå. Bara en ny regering finns att hoppas på!

Enligt alla prognoser blir vårt lands självförvållade nedgång snabbare och djupare än vad som tidigare förutsetts. Det framgår också av den OECD-rapport om Sveriges ekonomi som publiceras i dag och som några ledamöter ur finansutskottet fick förhandskännedom om vid ett besök i Paris nyligen. Även utomlands sker nu en avmattning i Irak-krisens skugga. Men aktiviteten i t.ex. Japan och Tyskland hålls ändå uppe på god nivå, och den recession som inletts i USA och Storbritannien väntas redan under nästa år avlösas av en vändning uppåt.

Även i Sverige råder recession, men här måste den förutses bli betydligt mer långvarig. Flertalet bedömare räknar med en negativ produktionsutveckling inte bara 1991 utan även 1992. Minustal redovisas för industrins orderingång, dess produktion och investeringar. Enligt Verkstadsföreningen är lönsamheten i medlemsföretagens svenska anläggningar sämre än vad som har registrerats någon gång tidigare, och en ytterligare försvagning väntas nästa år.

De senaste dagarna har färsk statistik tillkommit, som bl.a. visar att prisstegringen i år blir över 11 %. Även nästa år måste man realistiskt räkna med ett genomsnittligt inflationstal på två siffror. SPK redovisade i går en prognos på i genomsnitt 10,7 %. Till betydande del beror denna prisstegring på politiska beslut. Tycker Hans Gustafsson och Allan Larsson, som tydligen är ute och bekämpar inflationen någonstans, att det skänker trovärdighet åt talet om att ge kampen mot inflationen högsta prioritet, när vi på detta vis redan nu förutser att inflationen genom politiskt bestämda åtgärder nästa år kommer att ligga på samma höga nivå som i år?

Bytesbalansen försämras stadigt, och det finns inget som motsäger min tidigare bedömning att underskottet växer i en takt av ungefär 20 miljarder kronor per år. Det värsta är att något trendbrott inte är i sikte. Det kanske inte är någon mening med att ställa en fråga till finansministern, eftersom han inte är här, men jag kan i stället vända mig till Hans Gustafsson. Är inte Hans Gustafsson orolig över att bytesbalansunderskottet kan motsvara 4 % av BNP nästa år och kanske 5 % 1992?

Som jag många gånger framhållit, tillkommer dessutom den pågående nettoutströmningen av investeringskapital – hittills i år drygt 80 miljarder. Allt sammantaget ställs därmed stora krav på upplåning utomlands, vilket får den otillfredsställande konsekvensen att räntenivån trots avmattningen måste ligga på en hög nivå. Respektavståndet till euroräntan är nu ungefär

dubbelt så stort som det var för något år sedan. Självfallet verkar detta avhållande på viljan att satsa i Sverige.

Herr talman! Till de högst påtagliga problem som föreligger i den reala ekonomin kommer nu en kraftig oplanerad kreditåtstramning. Orsakskedjan kan sägas ha börjat med kraschen i Nyckeln och några andra överansträngda finansbolag, vilket ledde till kollaps på penningmarknaden. Detta framkallade en restriktiv hållning hos bankerna mot finansbolagen, vilket medförde att de förra oväntat fick överta ansvaret för åtskilliga av de senares kreditengagemang. Därmed visade sig tidigare av bankerna vidtagna åtgärder för att uppfylla de nya kapitaltäckningsreglerna otillräckliga.

Läget är i dag det att sunda och välmotiverade investeringsprojekt trots fullgoda säkerheter inte kan finansieras på grund av den uppkomna bristen på likviditet i kreditväsendet. Därmed riskerar nedgången att av finansiella skäl bli djupare än vad de reala faktorerna motiverar. Man anar inledningen till en självgenererande process, som liknar den nedåtgående spiralen vid 30-talets början. Enligt min mening har denna sida av den ekonomiska krisen inte fått tillnärmelsevis den uppmärksamhet den förtjänar. Även om det i första hand naturligtvis är riksbankens problem, skulle det vara intressant att få höra synpunkter från finansutskottets ordförande och finansministern i detta aktuella ämne.

Vad kan då göras för att förhindra att kreditåtstramningen blir okontrollerbar, med våldsam kapitalförstöring som följd? Ja, i t.ex. Japan, där belåningsvärdena också gått ner, har de penningvårdande myndigheterna höjt belåningsgränserna. Den jakt på överbelåning som bankinspektionen inlett i Sverige verkar i motsatt riktning och kan mycket väl framkalla de fallissemang man är ute efter att förhindra. I USA riktar myndigheterna uppmaningar till bankerna att tillhandahålla likviditet för att motverka den knapphet på krediter som där börjat ge sig till känna. Centralbanken har nyligen också slopat de krav på att hålla kassareserver som tidigare gällt för kreditinstituten. På motsvarande sätt finns det enligt min mening skäl för riksbanksfullmäktige att överväga lättnader i kassakraven utöver det borttagande av de dubbla kassakraven för finansbolag som redan beslutats. Men det enda som verkligen hjälper i längden är naturligtvis att få ned räntan genom att föra en ekonomisk politik som ökar tilltron till Sveriges framtid.

Vad är då orsakerna, herr talman, till den genomklappning som på kort tid har drabbat vårt lands ekonomi? En allmän förklaring skulle kunna vara att vi alltför länge försökt att köra i ett eget spår, vilket varje skidåkare vet går trögt. I väsentliga avseenden har vi trott oss kunna leva efter andra regler än vad som gäller i våra viktigaste konkurrentländer. Vad som en gång kallades "Medelvägens land" har blivit alltmer extremt när det gäller sådana ekonomiska grundvärden som skattetrycket, den offentliga verksamhetens omfattning, det dåliga sparandet, som för hushållens del länge varit negativt, osv.

Det är därför det första åtgärdskravet i den reservation till finansutskottets betänkande som vi moderater och folkpartiet står bakom är att Sverige skall söka medlemskap i EG redan under 1991. Fastheten i denna vår avsikt bör snarast möjligt markeras genom att vi i Norges efterföljd anknyter kronan till ecun, som är valutaenheten i det europeiska monetära systemet. Ge-

nom att på detta tydliga sätt demonstrera att det inte blir någon devalvering, borde det stora risktillägget på den svenska räntenivån kunna nedbringas med – tror jag – flera procentenheter. Varför kan inte riksbanken få klartecken för denna åtgärd efter regeringens positiva uttalanden om det europeiska valutasamarbetet, som också återges i utskottsbetänkandet?

I detta sammanhang hade det, om finansministern varit här, funnits anledning att fråga honom vad det blivit av den utredning om riksbankens oberoende som nämndes i den ekonomisk-politiska propositionen för över två månader sedan. Att skriva direktiv kan ju inte vara några problem, eftersom ett förslag till sådana översändes till riksdagen för samråd redan i våras. Jag utgår ifrån att vi nu verkligen får tillfälle att säga vår mening om utredningsuppdraget beträffande vad som ändå är ett riksdagens eget verk. Dessutom har den tidsnöd som då ansågs föreligga, när siktet var inställt på ett grundlagsförslag redan denna höst, nu rimligen bortfallit som ett argument mot att ge kommittén en parlamentarisk sammansättning. Låt mig uttrycka förhoppningen att Hans Gustafsson kan medverka till att vi just från finansutskottets och riksdagens sida framhåller detta för regeringen och dessutom naturligvis skyndar på tillsättningen av den utredning som regeringen planerade redan i våras.

Den andra punkten i den moderat-liberala reservationen rymmer kravet att skattetrycket successivt skall sänkas. Låt mig yttrycka min glädje över att Anne Wibble, med vilken jag det senaste året haft åtskilliga duster på denna punkt, nu klart ställer upp på tanken att om Sverige skall kunna klara konkurrensen med andra länder, kan vi inte ha skatter som väsentligt avviker från vad som där förekommer. Jag hoppas att detta skall komma till uttryck även i motionsarbetet om någon månad.

Vi moderater har på vår partistämma nyligen lagt fram en strategi för sänkt skattetryck. Problemet är att det är så mycket som behöver göras och att allt inte kan ske på en och samma gång. De mest skadliga skatterna måste angripas först. Det är de som träffar produktion och sparande. Kapital och företagande är de ekonomiska företeelser som lättast rör sig över gränserna om de visar sig vara för hårt beskattade någonstans. Därnäst kommer varor, vilket kommer att kräva en marknadsanpassning av den indirekta beskattningen. Men även arbetskraft, särskilt personer med kvalificerad utbildning och yrkeskunskaper, kommer att vilja röra på sig, om skatteuttaget blir väsentligt högre i Sverige än i andra länder. Man kan inte säga blir, för det är det redan. Det gäller om det förblir lika högt, vilket det inte rimligen får göra.

Utrymme för att sänka skadliga skatter får vi bl.a. genom att minska de offentliga utgifterna. De besparingar som görs måste samtidigt ha karaktären av strukturgrepp. Det gäller att avreglera och bryta offentliga monopol för att få till stånd en effektivitetsfrämjande konkurrens. Vidare måste det enskilda sparandet stärkas, vilket utesluter alla planer på att låta offentligt kontrollerade fonder stå för en växande del av aktieägandet i vårt land. En annan förtroendeskapande åtgärd vore att klargöra att det inte blir någon förtida avveckling av kärnkraften vare sig år 1995 eller 2010.

Betydelsen av att sända klara och riktiga signaler framgick häromdagen, när SCA förklarade att man vågade satsa i Sverige igen genom att gå in som

ägare i MoDo, därför att Sverige nu äntligen förefaller vara på väg in i EG. Om även de utdragna energiförhandlingarna, vilka vi moderater som bekant står utanför, kan avslutas med positivt resultat, bäddar det för fortsatt förbättring av näringsklimatet i vårt land.

Herr talman! Att åter göra Sverige till ett lockande land för både svenskar och utlänningar att satsa och verka i – se, där är den stora utmaningen för oss som sysslar med ekonomisk politik. Det är inte gjort i en handvändning. Tvärtom blir det ett långt och mödosamt arbete på många olika fronter. Vad som kan göras genast är att ta de första tagen och därmed signalera en omläggning av kursen i den riktning som visat sig framgångsrik i marknadsliberalt styrda länder i vår närhet. Några viktiga byggstenar till en borgerlig allians, till ett borgerligt regeringsprogram på det ekonomiska området läggs i reservation nr 1, till vilken jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Anf. 3 ANNE WIBBLE (fp):

Herr talman! Jag skall ta mig friheten att gå några år bakåt i tiden. För åtta och ett halvt år sedan övertog socialdemokraterna regeringsmakten. Valrörelsen år 1982 kommer några av oss ihåg. Den handlade mycket om den ekonomiska politiken. Socialdemokraterna vann valet framför allt på att kritisera mittenregeringens beslut om införande av självrisk i sjukförsäkringen. Ingvar Carlsson hade året innan skrivit en artikel i vilken han hävdade att den offentliga sektorn framöver skulle vara fredad från alla förändringar. Åt den offentliga sektorn behövde inget göras, påstod han.

Det var då det – för drygt åtta år sedan – när socialdemokraterna ansåg sig ha lösningen på alla problem. De hade en egen ekonomisk teori, den tredje vägen, som de påstod innebar att Sverige kunde klara upp de interna obalanserna efter oljekris och industrikriser utan att röra den offentliga sektorn och de sociala trygghetssystemen eller göra andra kännbara förändringar.

Denna ekonomiska teori har nu kraschat. Den ekonomiska politik som socialdemokraterna fört under 80-talet har helt enkelt inte fungerat. Nu kommer notan för detta misslyckande. Inte nog med att räntan är hög, prisökningarna stora och utlandsbetalningarna går med stort och snabbt ökande underskott, nu kommer också det som folkpartiet liberalerna och många andra har varnat för – en hastigt ökande arbetslöshet. Säkrare än ett brev på posten följer nu det arbetslöshetens stålbad som Kjell-Olof Feldt har varnat för och som Allan Larsson i nästan lika måleriska ord har kallat blodigt allvar.

Det handlar nu framför allt om brist på förtroende. Den för socialdemokraterna dystra sanningen är att det knappast finns någon, vare sig i Sverige eller utanför, som har förtroende för att regeringen skall kunna lösa dagens ekonomiska problem. En regering som saknar förtroende har gjort sitt.

Jag vill ingalunda påstå att allting som regeringen har gjort är dåligt. Så är det inte. Det lysande undantaget är naturligtvis skattereformen. Det finns skavanker kvar även i den, men på det hela taget är skattereformen ett utomordentligt viktigt och positivt inslag. Folkpartiet liberalerna är stolt över att ha medverkat till detta beslut. Men denna stolthet tycks inte finnas hos socialdemokraterna.

Denna brist på stolthet över vad man faktiskt har uträttat hänger naturligt-

vis ihop med att socialdemokraterna under decennier har propagerat för motsatsen till det som nu genomförs. Det omtänkande som nu sker, t.ex. inom sjukförsäkringen och energipolitiken, sker trögt och motvilligt och under galgen. Så är det på flera områden. Därmed undermineras förtroendet för att socialdemokraterna orkar och vill lägga om kursen. Man kan helt enkelt inte backa in i framtiden.

Ibland går det för all del både fram och tillbaka på en gång. I fråga om sjuklönen, det kallas arbetsgivarperiod ibland, har svängningarna gått flera varv bara under detta år. Först skulle man inte ha sjuklön, sedan skulle man ha sjuklön men utan sänkt skatt för företagen, därefter blev man överens med folkpartiet liberalerna om sjuklön med full skattesänkning. Sedan drogs detta förslag hastigt och lustigt ensidigt tillbaka och nu har man i socialförsäkringsutskottet landat på en begäran om förslag på sjuklön som kanske kan träda i kraft 1992. I förslaget finns dock ingen kompenserande skattesänkning. Det är fem olika positioner på mindre än ett år. En regering som vinglar så snabbt fram och tillbaka riskerar faktiskt att dra ett löjets skimmer över sig.

Herr talman! En regering kan inte lösa svåra ekonomiska problem om den inte har förtroende hos hushåll och företagare. I en ekonomi som är så utlandsberoende som den svenska krävs också förtroende hos utländska företagare och ekonomiska bedömare. Dagens regering har inte detta förtroende. Det står att läsa i den nya OECD-rapporten, och det framgår indirekt av dagens höga räntenivå.

Den enda chansen för Sverige ligger i en annan regering. Folkpartiet liberalerna och moderata samlingspartiet har tillsammans erbjudit ett sådant alternativ – en liberal offensiv och en ny regering. Viktiga inslag i den politik som måste föras återfinns i reservation nr 1 till dagens betänkande från finansutskottet.

På vanlig svenska: Sverige behöver en borgerlig politik. Det är bara borgerliga partier som kan föra borgerlig politik med entusiasm. När det gäller att föra borgerlig politik är faktiskt tilltron och trovärdigheten större för borgerliga partier än för socialdemokraterna och vänsterpartiet. Konstigare än så är det faktiskt inte.

För vårt klara ställningstagande att regera med moderaterna har folkpartiet liberalerna fått socialdemokratisk kritik. Vi har satt oss i högerburen, säger man. Kanske kommer Hans Gustafsson att säga detsamma om en liten stund. I stället borde vi ta mera fasta på det mjuka, det sociala i det socialliberala budskapet, säger de. Det skulle vara intressant att få veta om Hans Gustafsson kan hitta något enda inslag i den gemensamma partimotionen eller reservationen som inte tidigare funnits i folkpartiets ekonomiska motioner. Något sådant finns nämligen inte! Låt mig också citera en mening från Bengt Westerbergs anförande på folkpartiets landsmöte för några veckor sedan: "Den som själv är för mjuk för att ta itu med de ekonomiska problemen skapar i praktiken ett hårt samhälle."

Detta är precis vad som kännetecknar socialdemokraterna. Ni vågar inte eller orkar inte göra de förändringar som krävs för att lösa de ekonomiska problemen. Ni hindras av att ni alltför ofta och alltför länge hävdat att sådana förändringar inte kan accepteras därför att de slår mot de svaga i sam-

hället – och att de inte heller behövs. Men detta hårda samhälle, som karakteriseras av ökande arbetslöshet, ökande prisökningar och utebliven tillväxt, drabbar just de svaga i samhället. Den som har en genuin känsla för de svaga – det folkpartiet liberalerna kallar det glömda Sverige – vet att den enda chansen för dem ligger i den tillväxt och ekonomiska utveckling som skapas av en liberal offensiv och en ny regering.

Det finns kloka socialdemokrater som vet att detta är sant. Det är inte omöjligt att Hans Gustafsson och Allan Larsson tillhör dem. Jag vill gärna hoppas att den sortens socialdemokrater vinner större gehör inom partiet under åren framöver, även i opposition. Men det är ett faktum att de ännu har mycket långt kvar.

Gårdagens utfall från LO-chefen Stig Malm visar att inkompetens och oförmåga att förstå verkligheten finns högt upp i den socialdemokratiska ledningen. Hotet från Stig Malm är tydligt: Det finns ingen kris. Om inte regeringen gör som LO vill och ändrar den ekonomiska politiken kommer LO inte att stödja partiet i valrörelsen.

Bilden av ett parti i inre upplösning kunde inte vara tydligare.

Denna inre upplösning och olösta konflikter inom SAP/LO-familjen återspeglas också i dagens betänkande. På den ena sidan tycks socialdemokraterna instämma i nästan allt vad folkpartiet liberalerna och moderata samlingspartiet säger. Men på nästa sida är det traditionell s-politik som gäller: det slopade taket för avdraget för fackföreningsavgiften, de oklara skrivningarna om huruvida det är kamp mot inflationen eller den fulla sysselsättningen som är det främsta målet, och betalningen till vänsterpartiet för en extra skattehöjning – 600 milj.kr. för arbetsmarknadspolitiska insatser, bl.a. kommunala beredskapsarbeten.

Dessa förslag är signaler om att riksdagsmajoriteten inte har förstått vad det handlar om. Till avdelningen felaktiga signaler hör också den extra höjning av fastighetsskatten som annonseras. Den kom som alla minns trots att Allan Larsson hade lovat att krispaketet inte skulle innehålla några skattehöjningar. För att nu inte tala om det rent idiotiska påfundet att öka socialiseringen av det privata ägandet genom att låta AP-fonderna köpa ännu mera aktier i näringslivet! Hans Gustafsson och Allan Larsson tvingas förmodligen till denna interna kohandel och en mischmasch-politik – ordvalet är Stig Malms – därför att socialdemokraterna inte vet vad de egentligen vill.

Herr talman! Den politik som en borgerlig regering skall föra har redan berörts av Lars Tobisson. Politiken beskriver sex centrala områden: EG, energipolitik, skattetryck, offentliga utgifter, ägande och sparande samt valfriheten och de slopade monopolen inom den offentliga verksamheten. Jag kan instämma i det mesta han sade, särskilt de vänliga orden om folkpartiet liberalerna!

Det ekonomiska läget är nu uselt. Tillväxten är noll och blir negativ. Inflationen är 11 % och förblir hög. För att knäcka inflationen och få upp tillväxt och produktivitet krävs ett samlat program. Vi måste föra en stram finanspolitik genom besparingar i de offentliga utgifterna. I den nya OECD-rapport som kom i dag sägs att den offentliga sektorn i Sverige är för dyr. Det betyder på vanlig svenska att medborgarna betalar för mycket för den service de får, dvs. i dag får de inte valuta för skattepengarna. Det vill vi ändra på. Den

viktigaste åtgärden är att införa konkurrens i produktionen av de olika tjänsterna. Vi vill sälja tillgångar och uppmuntra tillkomsten av privata alternativ. Det ger både större effektivitet och ökad valfrihet för konsumtenterna. Det finns faktiskt ingenting som så rejält pressar kostnader och priser som ökad konkurrens. Jag har frågat två tidigare ordförande i finansutskottet varför socialdemokraterna är så benhårt emot att införa konkurrens i produktionen av vård, omsorg och utbildning – utan att få svar. Nu begär jag ett svar av Hans Gustafsson.

Det krävs många förändringar i de offentliga transfereringssystemen. Både ersättningsnivåer och sättet att ta ut försäkringspremierna måste bygga på principen att det skall löna sig att arbeta och spara. De stora positiva effekterna följer av att färre personer hamnar utanför arbetsmarknaden som förtidspensionärer, sjuka eller arbetsskadade. En minskning av det s.k. sjuktalet till vad som rådde för t.ex. fem år sedan sparar så mycket pengar att momsen kan sänkas med ungefär 3 procentenheter.

Att stimulera hushållens sparande är ideologiskt viktigt och också ett sätt att föra en stram finanspolitik.

Vi måste också få ned räntenivån. Svenska storföretag och andra marknadsaktörer kräver i dag en extra riskpremie för att hålla tillgångar i svenska kronor. Denna extra ränta fungerar som en straffskatt på hushållen och de mindre företagen, och den dämpar investeringarna och driver upp prisnivån.

Det borde inte råda något tvivel om att expansionen i näringslivet framöver är starkt beroende av att just de mindre och medelstora företagen hyser förtroende för den ekonomiska politiken och att de tillåts verka i ett näringspolitiskt klimat som de upplever som gynnsamt. Detta är viktigt inte minst för att tillväxt och ekonomisk utveckling skall kunna ske i hela Sverige. Småföretagen är viktiga från regionalpolitisk synpunkt.

I många avseenden kommer småföretagens och egenföretagarnas situation att förbättras i och med skattereformen. Men något saknas ändå. Det gäller förmögenhetsskatten på deras arbetande kapital, dvs. deras varulager, maskiner och byggnader. Knappast någon åtgärd torde vara så viktig för att öka företagarnas lust att investera, ta risker och växa som ett avskaffande av förmögenhetsskatten på deras arbetande kapital. Även i övrigt krävs en sänkning av förmögenhetsskatten, för att minska den totala skattebelastningen på enskilt sparande.

Under hela detta år har det ryktats om en kommande promemoria från finansdepartementet om förmögenhetsskatten. På senare tid har dessa rykten blivit alltmer intensiva. Allan Larsson är inte här, varför jag frågar Hans Gustafsson: Kommer regeringen eller för all del riksdagens socialdemokrater att föreslå att förmögenhetsskatten slopas på det arbetande kapitalet i mindre och medelstora företag?

Herr talman! Socialdemokraternas oförmåga att ta itu med de snabbt växande transfereringsutgifterna har inte bara bidragit till ett högt och stigande skattetryck. Den har också medverkat till att tränga ut andra viktiga uppgifter, de som tillhör de mera grundläggande statliga ämnesområdena. Jag tänker både på investeringar i infrastruktur – vägar och tåg – och på investeringar i forskning och utveckling. Den socialdemokratiska politiken har under hela 1980-talet svält ut de offentliga investeringarna.

Sverige kan naturligtvis inte vara främst inom alla områden i forskningen. Men det är uppenbart att vi måste både satsa mer och få ut mer av de resurser som avsätts. Jag vill peka på en möjlighet, nämligen löntagarfonderna.

De kollektiva löntagarfonderna skapades här i kammaren för nästan exakt sju år sedan. Om två veckor upphör tillförseln av pengar. Med facit i hand kan man konstatera att de mål som förespråkarna tilldelade fonderna inte har förverkligats. Tur är det, för övrigt. Det skulle vara en verkligt förtroendeskapande åtgärd om Hans Gustafsson eller Allan Larsson ville medge att fonderna blev ett fiasko och att de därför skall avskaffas.

Tillgångarna bör användas både för att öka det personliga ägandet och för en rejäl satsning på forskning. Om man t.ex. avsätter 10 miljarder kronor till en fristående stiftelse kommer den årliga avkastningen på dessa tillgångar att ge utrymme för en kraftig stimulans till forskning och högre utbildning.

Den som har läst Ulf af Trolle vet att detta är nödvändigt. Enligt honom är Sverige det enda industriland i världen som 1990 utbildar färre akademiker och färre forskare på de flesta ämnesområden än i slutet av 60-talet. Är ni socialdemokrater beredda att medverka till en forskningspolitisk nytändning genom att avskaffa löntagarfonderna?

Slutligen lönebildningen: Utskottets socialdemokrater hyser en starkt överdriven tilltro till den sortens mjuk inkomstpolitik som nu bedrivs av Rehnberg-kommissionen. Jag hyser stor skepsis mot varje form av inkomstpolitik. Rehnberg har tyvärr fått en omöjlig uppgift. Det grundläggande problemet är att regeringen diskuterar lönebildningen som om löneökningarna berodde på något annat än vad de faktiskt beror på, nämligen förhållandet mellan utbud och efterfrågan på arbetsmarknaden och förväntningar om kommande inflation: Det är den överhettade arbetsmarknaden och regeringens oförmåga att motverka denna som har drivit fram både löneökningar och höga priser.

I regeringens proposition 39, som nu är rätt överspelad, om den ekonomiska politiken på medellång sikt fanns en särskild kläm om stabiliseringspolitiken. Exakt vad regeringen ansåg höra till detta område gick inte att utläsa, men Rehnberg-kommissionen är en av de få saker som återfinns i både propositionen och krispaketetet, och det hör sannolikt hit. Nu är inte utsikterna för ett framgångsrikt stabiliseringsavtal särskilt goda, och regeringen har inte lyckats komma med något annat inom ramen för stabiliseringspolitiken. Jag vill därför fråga både Hans Gustafsson och Allan Larsson när han så småningom dyker upp: Vad tänker ni göra om arbetsmarknadens parter inte accepterar Rehnberg-kommissionens förslag om ett stabiliseringsavtal?

Herr talman! Jag började med att tala om den brist på förtroende som regeringens ekonomiska politik åtnjuter. Sveriges enda chans att undvika en lång och utdragen period med allt större problem och allt högre öppen arbetslöshet är att lägga om kursen. Men om vi gör det har vi goda framtidsutsikter. Med en liberal offensiv och en ny regering vars politik baseras på den som beskrivs i reservation 1 kan Sverige om några år gå en ljus framtid till mötes. Sverige är värt den chansen!

Jag yrkar bifall till reservation 1.

I detta anförande instämde Jan-Erik Wikström, Lola Björkquist, Kjell Jo-

hansson, Carl-Johan Wilson, Karl-Göran Biörsmark, Margitta Edgren, Lars Ernestam, Leif Olsson, Lars Sundin, Anders Castberger, Lars De Geer och Ulla Orring (alla fp).

Anf. 4 GUNNAR BJÖRK (c):

Herr talman! När vi i dag diskuterar den svenska ekonomin är det efter sju år av högkonjunktur. Det är därför närmast tragiskt att den svenska ekonomin befinner sig i fundamental obalans. Samtidigt hör vi inte längre de glada tillropen från socialdemokratiskt håll om att vi lyckats med den tredje vägens politik.

1980-talet har präglats av efterkrigstidens längsta internationella högkonjunktur. Uppgången inleddes 1983 och fortsatte sedan decenniet ut.

Särskilt från 1987 har den ekonomiska aktiviteten varit hög. En lätt penningpolitik och en låg dollarkurs medförde att världshandeln fick ett uppsving. Under 1988 var t.ex. den genomsnittliga tillväxten i OECD hela 4,4 %.

Denna utveckling förstärkte emellertid skillnaderna i bytesbalanserna mellan de stora ekonomierna USA, Japan och Västtyskland, vilket är ett orosmoln i den internationella ekonomin. Frånsett detta har utvecklingen i den internationella ekonomin varit relativt homogen under 80-talet. Det gäller konjunkturerna men också tillväxten.

Hur är då utsikterna inför framtiden?

Utvecklingen inom EG- och EFTA-länderna går nu i riktning mot ökad ekonomisk integration. Det bör kunna leda till effektivitetsvinster och till att en hög aktivitet kan upprätthållas. De omvälvningar som pågår i Sovjetunionen och Östeuropa, som hittills lett till avspänning, bör få långsiktigt positiva följdverkningar på ekonomin.

I det korta perspektivet, och i sämsta fall också i det långa, betyder naturligtvis konflikten i Kuwait ett stort orosmoment. Som en följd av denna har den ekonomiska aktiviteten på senaste tiden sjunkit kraftigt, samtidigt som hög aktivitet i Europa bidragit till att tillväxten hållits uppe.

Riskerna för den internationella ekonomin ligger – om man bortser från situationen i Kuwait – i ett medellångt perspektiv i att ökade obalanser mellan USA, Japan och Västtyskland skulle kunna leda till en felaktig penningpolitik, som i sin tur medför en ekonomisk nedgång i världssamfunden.

När det gäller den svenska ekonomin är det i en högkonjunktur som Sverige, som exportberoende nation, de senaste åren har levat och verkat i. Det är mot den bakgrunden som den socialdemokratiska regeringens insatser 1982–1990 måste utvärderas.

Den politik som regeringen fört har man själv döpt till "tredje vägens politik". Målsättningen för den var att stärka konkurrenskraften utan att arbetslösheten steg. Man inledde denna politik med en kraftig devalvering på 16 %.

Dess värre är det så att eftervården, vården efter den operation som en devalvering innebär, varit mycket passiv. Det har lett till stor skada för samhällsekonomin. Socialdemokratin har inte ens orkat utnyttja den draghjälp som devalveringen bjöd. I stället har politiken, bl.a. på grund av dåligt kris-

medvetande inom arbetarrörelsen, stimulerat till alltför stora pris- och kostnadsökningar i förhållande till omvärlden.

Det står helt klart att devalveringarna 1981 och 1982 helt misslyckats med att uppnå ett varaktigt förbättrat kostnadsläge. Detta har ju inte förbättrats av att vi haft en finansminister som ständigt, med ganska breda penseldrag, beskrivit hur fantastiskt bra man lyckats med den svenska ekonomin.

Det socialdemokratiska regerandet har dessutom varit präglat av oförmåga att fatta beslut. Energifrågan och försvarspolitiken är bara några exempel på det.

Hur rätt verkar inte långtidsutredningen 90 ha haft! I går fick vi OECDs siffror. Där spår man för Sveriges del fortsatt hög inflation och att tillväxten sjunker. Man säger att vi har en alltför dyrbar offentlig sektor, att svenska företag tappar marknadsandelar och att vi haft ett alltför högt ränteläge. Arbetslösheten ökar också, och man räknar med att Sverige på lång sikt får arbeta med en något högre arbetslöshet.

Detta är allvarliga siffror som borde mana alla till eftertanke. De flesta inser också situationens allvar, dock inte vu-ledamoten och "vallokomotivet" i det socialdemokratiska partiet, Stig Malm.

Jag vill ställa en fråga, som är viktig när det gäller om man skall lyckas med ekonomin i landet, till finansutskottets ordförande: Är det en allmän åsikt i den socialdemokratiska partiledningen att Sverige inte befinner sig i obalans, eller är den åsikt som majoriteten i finansutskottet har den som gäller inom socialdemokratin?

Samtidigt som inflationstakten i OECD- och EG-länderna i oktober 1990 låg på ca 6 resp 6,4 % hade vi i Sverige en inflationstakt på 11,3 %. Det visar att de svenska löntagarna och företagen har fått betala ett högt pris för regeringens politik.

Det som framför allt är angeläget är att man tar itu med strukturfrågorna. Det har varit svårt för regeringen, främst på grund av ideologiska blockeringar.

Det fåtal strukturåtgärder som har vidtagits, t.ex. skattereformen, har fått en samhällsekonomiskt mindre lämplig utformning. Skälet till detta är främst konststycket som man lyckats med att särskilt slå till mot nödvändig konsumtion, t.ex. boende, resor till och från jobbet och mat.

Vi kan nu konstatera att den tredje vägens politik har misslyckats. De konkurrensförstärkande fördelarna med devalveringen har fuskats bort. Samhällsekonomin är krisdrabbad och har fundamentala obalanser. Resultatet borde kunna vara ett annat efter sju år av högkonjunktur.

En grund har regeringen nu försökt att lägga genom Rehnbergkommissionens tillkomst. Jag vill gärna säga att det vore bra om Rehnbergkommissionen lyckades med sin uppgift. Men det är lätt att tvivla. Men även om man skulle lyckas uppnå ett stabiliseringsavtal, måste man utgå från att löneglidningen kommer att omöjliggöra att timlönekostnaderna ökar med endast beräknade 4 %.

Men om det dessutom är som socialdemokraten Göran Johansson från Göteborg uttalade i Morgonekot, att vi har en facklig kris inom LO som är större än inom övriga delar av arbetarrörelsen, inger det naturligtvis oro när det gäller lönerna.

Jag tror att det är angeläget att arbetsmarknadens parter nu tar ett ordentligt ansvar för sin del av kostnadskrisen, inte minst den del som beror på löneglidning. Jag tycker ibland att de parter som finns på arbetsmarknaden och som ändå helt dominerar beslutsfattandet på arbetsmarknadsområdet alltför lätt skjuter ifrån sig ansvaret på politikerna.

Från centerns sida menar vi att det är dags att vi får en ny inriktning på den ekonomiska politiken. Det är nödvändigt att vi under de närmaste åren inriktar arbetet på en aktiv krisbekämpning och på kraftfulla strukturåtgärder, t.ex. inom den offentliga sektorn. Regeringens förmåga på detta område begränsar sig nästan till enbart skolministerns insatser. Vi måste satsa på långsiktiga investeringar för framtiden. Här måste en ordentlig satsning göras på infrastrukturåtgärder, t.ex. när det gäller järnväg och vägnätet. Den kritik som centern har riktat mot infrastrukturåtgärderna är densamma som framfördes från socialdemokraten Göran Johansson i Morgonekot. Vi måste se till att näringslivet ges goda möjligheter till utveckling och långsiktiga investeringar.

En annan sak som är viktig är att vi inte går in i nästa högkonjunktur, när den nu kommer, med många människor som står utanför arbetsmarknaden. 350 000 människor är i dag förtidspensionerade. 150 000 är långtidssjukskrivna. Tillsammans står i dag en halv miljon människor utanför arbetsmarknaden. Det kostar samhället mycket, och det kostar enskilt lidande. Här tror jag att arbetslivsfondens nytänkande och arbetsmiljöåtgärder i arbetslivet kan leda till en stor resurs i arbetslivet. Det är också ett sätt att minska sjukfrånvaron. Och det är intressant att se det stora intresse som företagen, stora som små, visar för detta ute i länen.

En annan sak som är viktig är att det skapas intresse för framtida investeringar i Sverige. De stora summor som investerats i EG-området under de senaste åren har dess värre inte lett till att motsvarande investeringar gjorts i Sverige. För sysselsättningen i Sverige på lång sikt är det livsviktigt att investeringar görs också i Sverige, både av svenska och utländska investerare. Vi måste också se till att den offentliga sektorn effektiviseras för att med begränsade resurser kunna ge en godtagbar service.

Om svensk ekonomi skall kunna stabiliseras menar vi från centerns sida att en rad åtgärder måste vidtas. Inflationsbekämpningen måste få hög prioritet. Vi måste satsa på arbetslinjen framför passiva kontantstöd. Vi måste lägga ökad vikt vid ekonomiska strukturfrågor. Samtidigt måste skattetrycket sänkas, och skatt skall utgå efter bärkraft. Utöver det som jag har nämnt om infrastruktur måste vi satsa på utbildning och forskning. Och vi måste se till att öka hushållssparandet.

När det gäller energipolitiken måste det till ett långsiktigt tänkande. Och det vore bra om ett långsiktigt energibeslut snarast kunde fattas. Vi utnyttjar i dag inte resurserna i hela landet. Den kampanj som startades för något år sedan, Hela Sverige skall leva, har regeringen tyvärr fuskat bort. Det kan inte accepteras, eftersom det är en misshushållning med den svenska ekonomin, att inte utnyttja de gemensamma resurser som finns i hela landet.

Vi måste också ha ett bra företagsklimat som gynnar investeringar och en bra arbetsmiljö. Jag tror att det är först då som vi kan upprätthålla konkur-

rensen gentemot våra konkurrentländer. Byråkrati får inte i onödan tynga de mindre och medelstora företagen.

Om vi fick en sådan inriktning av den ekonomiska politiken skulle vi få en bra grund för en hållbar ekonomisk utveckling i ett längre perspektiv.

Den svaga ekonomiska politik som regeringen har fört har tvingat riksbanken att arbeta med en stram penningpolitik, vilket har inneburit ett alltför högt ränteläge. Man tvingades i oktober att höja räntan med fem procentenheter för att vända valutaströmmarna.

För detta bär regeringen ansvaret, eftersom regeringens finanspolitik varit alltför svag. Alla de som drabbats av höga räntor bör veta att det är regeringens oförmåga som har skapat denna situation.

Efter det som hände på marknaden tvingades regeringen, som ett svar på detta, att lämna en skrivelse till riksdagen. Det var denna som kallades regeringens krispaket. Vad det paketet egentligen står för får vi veta först när propositioner läggs fram. För budgetåret 1991/92 räknar regeringen med att de redovisade åtgärderna skall förstärka saldot med 13,2 miljarder. Mycket talar dock för att saldoförstärkningen blir mindre än vad som angetts i skrivelsen.

Vi anser från centerns sida att dessa besparingar är otillräckliga. Samtidigt är det angeläget att minska skattetrycket och öka utrymmet för investeringar.

I det förslag som vi från centerpartiet har lagt fram som svar på krispaketet har vi prioriterat ett antal områden. Vi anser att man skall sänka de offentliga utgifterna, förstärka konkurrenskraften, sänka skatten på nödvändig konsumtion och öka hushållssparandet. Det tror vi är marknadssignaler som skulle ge klara spelregler för ekonomin.

Från centerns sida har vi alltså presenterat klara förslag på hur man kan sänka de offentliga utgifterna. Låt mig nämna några av dessa förslag. Vi har sagt att man bör ha ett treårigt program för att minska den statliga administrationen, främst när det gäller de centrala ämbetsverken. Vi måste samordna arbetsskade- och sjukförsäkring. Vi måste acceptera, vilket riksdagen också har diskuterat, sänkt sjukersättning, nytt bostadsfinansieringssystem, arbetsgivarinträde under de första 14 dagarna av varje sjukperiod och höjning av egenavgifterna i arbetslöshetsförsäkringen. Det är några av de åtgärder som vi tror måste vidtas i detta läge.

Herr talman! Jag tror att det är nödvändigt att vi får en förstärkt konkurrenskraft för att bromsa upp försämringen av handelsbalansen, för att åstadkomma ökade investeringar inom Sverige samt för att hindra en ökad arbetslöshet. Därför måste vi vidta åtgärder som innebär att löneökningarna hålls inom den samhällsekonomiska ramen. Vi måste sträva efter stabiliseringsavtal på arbets- och bostadsmarknaden. Vi skall sälja ut statliga företag och ombilda Vattenfall. Vi menar också att investeringsfonderna bör frisläppas för alla typer av investeringar. Dock bör, i de delar av Storstockholms- och Uppsalaområdet som omfattas av investeringsavgiften, frisläpp kunna göras för offensiva miljöinvesteringar. Ett tioårsprogram bör tillskapas för omfattande investeringar i infrastrukturen, främst på järnvägstrafikens område och på vägområdet. Satsningen på högskoleutbildningen skall öka.

Skattereformen medför att konsumentpriserna kommer att stiga med ca

3 % under 1990, och något över 3 % under 1991. Detta är olyckligt i ett läge där landets ekonomiska problem är alltför höga pris- och kostnadsökningar.

Vi från centerns sida har sagt att det är närmast självklart att man i det läget inte straffbeskattar livets nödtorft. Det är rimligt att man har en bostad till rimligt pris. Nu ökar boendet i hyres- och bostadsrätter med i genomsnitt 14 %. Det är rimligt att man har rimliga resekostnader för att ta sig till arbetet. Nu ökar resekostnaderna på järnväg, buss och kollektivtrafik med 3–20 %. SJ höjer sina biljettpriser ganska kraftigt.

Från centerns sida kommer vi att fortsätta att slåss för ett rättvist skattesystem.

Om jag har läst den gemensamma folkparti- och moderatreservationen rätt kan jag konstatera att folkpartiet accepterar moderaternas skattepolitik, och de arbetar numera gemensamt för att sänka skattetrycket och främst sänka momsen, arbetsgivaravgifterna och kapitalbeskattningen.

Jag vill med anledning av detta rikta en fråga till finansutskottets ordförande, i avvaktan på att finansministern vaknar: Är också socialdemokraterna, i likhet med folkpartiet, nu beredda att gå vidare och sänka skattetrycket och tänka nytt då det gäller skattepolitikens inriktning? Uppenbarligen står socialdemokraterna nu ensamma kvar bakom skattereformen, om man tolkar denna reservation.

Jag vill också säga att det är med stort intresse som jag läser motionen och reservationen från folkpartiet och moderaterna, där folkpartiet liberalerna nu släpper sitt kategoriska stöd för skattereformen och accepterar moderaternas krav på skattesänkningar.

Beträffande moderaternas och folkpartiets reservation kan vi konstatera att de konkreta förslagen från dessa partier lyser med sin frånvaro i det ganska allmänt hållna sexpunktsprogrammet. Om mer än ett parti skulle bilda regering på så allmänt hållna punkter skulle den regeringen nog inte bli långlivad. Jag förutsätter därför att det tänks vidare i dessa frågor.

Det finns ändå anledning att säga att centern i många stycken delar den principiella syn som folkpartiet och moderaterna har angett för den ekonomiska politiken, eftersom den överensstämmer även med centerns politik. En annan viktig fråga som vi redan tidigare i höst utvecklat i en gemensam reservation är synen på behovet av förnyelse i den offentliga sektorn. Det är ett viktigt område som regeringen helt har försummat, och ännu ett område där regeringen står helt handfallen.

Det krävs i dag en ny politik på det ekonomisk-politiska området. Vi från centern är beredda att arbeta för en ny regering som tar nya tag när det gäller den ekonomiska politiken.

Jag vill med det anförda yrka bifall till det andra borgerliga regeringsalternativet i centerns reservation 2.

Anf. 5 ANNE WIBBLE (fp) replik:

Herr talman! Gunnar Björk tycks vara offer för något oförklarligt missförstånd som jag tycker att det är angeläget att rätta till. Han insinuerade, om jag förstod honom rätt, att folkpartiet skulle ha övergett sitt stöd till skattereformen. Det är självfallet alldeles galet. Jag önskar att han hade lyssnat något på mitt anförande. Då hade han inte kunnat göra en sådan beskrivning.

Vi vill gå vidare. Det är det som reservationen handlar om. Detta är inte alls någon nyhet. Det framgick även av t.ex. de anföranden som både Kjell Johansson och jag höll när skattebeslutet fattades i våras att skattereformen inte är den slutliga lösningen på svenska skattepolitiska problem, utan det krävs betydande förändringar framöver i fråga om sänkning av momsen, i fråga om de allmänna arbetsgivaravgifterna och i fråga om kapitalbeskattningsnivån. Men detta är faktiskt saker som till största delen ligger utanför skattereformen.

Anf. 6 GUNNAR BJÖRK (c) replik:

Herr talman! Jag har läst reservationen där det står att man vill sänka skattetrycket, sänka mervärdeskatten, sänka arbetsgivaravgifterna och avskaffa förmögenhetsskatten. Att säga det samtidigt som man säger att skattereformen ligger fast kunde jag inte få att gå ihop.

Anf. 7 ANNE WIBBLE (fp) replik:

Herr talman! Den totala nivån på mervärdeskatten, förmögenhetsskatten resp. arbetsgivaravgifterna ingår, som Gunnar Björk borde veta efter alla de diskussioner som har förts här i kammaren, icke i skattereformen som är en betydelsefull strukturreform.

Anf. 8 LARS-OVE HAGBERG (v):

Herr talman! Jag har inte på många herrans år hört de borgerliga debattörerna så snälla och icke motiverade till debatt som i dag. Och det har väl kanske sin förklaring i den politiska utvecklingen.

Det är kris i Sverige i dag. Men den verkliga krisen beror inte på den generella välfärdspolitiken eller på den fulla sysselsättningen. Det är i stället den kapitalistiska marknadsekonomins ekorrhjul, det ständigt kortsiktiga vinstintresset, som utlöser kris. Därför ligger det mycket i gårdagens bredsida mot regeringen från Stig Malm. Regeringen har med sitt handlande förstärkt det som TCO-ekonomerna kallar krismyter – att tillväxten skulle vara sämre än i jämförbara industriländer, att den offentliga sektorns tillväxt tränger undan industrin, att det är de arbetandes fel att inflationen är hög, att svenskarna arbetar för litet och är hemma fast de är friska. Förstärkningen av krismyterna har använts för att driva igenom sociala välfärdsförsämringar.

Osökt kommer jag att tänka på likheten i förhållandet mellan SAF och regeringen och förhållandet mellan elaka Måns och Bill och Bull i Pelle Svanslös: Det är kris, säger elaka Måns. Visst är det kris, säger Bill. Kris är ordet, säger Bull. Jag vet inte om det är Allan Larsson som är Bill och Ingvar Carlsson som är Bull eller tvärtom.

Den generella välfärd som vi har i Sverige har inte tillkommit gratis. I arbetarrörelsens historia intar kampen för social rättvisa en central plats. Styrkan i rörelsen har tvingat fram denna politik trots ett borgerligt motstånd.

Grunden för välfärdspolitiken har varit arbetarrörelsens grundläggande värderingar om ett rättvist fördelat samhälle med jämlikhet och solidaritet. Utgångspunkten är att alla på lika villkor skall få del av välfärden. Gemensamhetstanken har varit ledande, inte individuell välfärd enligt plånbokens

storlek. Vänsterpartiet står fortfarande, och kommer att så göra, för denna grundsyn.

Med regeringens ekonomiska politik på medellång sikt och åtgärderna i den s.k. krispropositionen har nedmonteringen av den generella välfärdspolitiken påbörjats genom att grunderna för systemet rivs. Stig Jutterström, chefredaktör i Metallarbetaren, skrev där den 9 november, dagarna före SAF-kongressen och moderatstämman:

"Kapitalet har med brutal kraft demonstrerat sin makt. Valutaspekulationerna ledde till en krissituation, som tvingade socialdemokraterna att på en vecka lägga om den politiska kursen i väsentliga avseenden. De plockade kvickt som tanken fram gamla förslag från borgerliga riksdagsmotioner och gjorde dem till sina egna."

Förslagen som främst avsågs var försämrad sjukförsäkring och anslutning till EG.

Men inte bara detta: regeringen har nu på en rad områden följt kapitalet, Svenska arbetsgivareföreningen och de borgerliga partierna. Marginalskattesänkningar har genomförts främst för höginkomsttagare. Man vill reducera den offentliga sektorn, strypa kommunernas verksamhet samt bekämpa inflationen med lönestopp. Man vill att detta överordnas sysselsättningen. Man vill försämra arbetsrätten på viktiga områden. Då är det väldigt svårt för människorna i verkligheten att se några avgörande skillnader i denna fyrklöver i politiken: de tre borgerliga partierna och SAP. Främlingskapet blir naturligtvis stort i valmanskåren och framför allt inom SAP.

Regeringens politik har försatt människorna i fackföreningsrörelsen och arbetarrörelsen i vanmakt när de som bäst behöver en facklig och politisk kraft som för deras talan mot högerfienden i samhället. Har verkligen Carlsson & Larsson förstått detta? Eller är det som ordspråket säger: Vad tjänar det till om du behärskar all världens språk om du inte förstår ditt eget hjärtas språk?

När ungdomar hamnat på glid och inte kan anpassa sig i samhället och kanske förstör allt omkring sig, är en metod att sätta dem på en båt och låta dem segla omkring på världshaven för att de skall lära folkvett. Värstingar kallas de. Carlsson & Larsson är arbetarrörelsens värstingar, som borde sitta på en båt några månader till havs tillsammans med lågavlönade i vården och omsorgen, någon industriarbetare i tempoarbete, en snabbköpskassörska, städare och andra lågavlönade. Kanske skulle det återge regeringen kontakten med arbetarrörelsens verklighet. Det vore i alla fall värt ett försök.

Efter ett 80-tal med ekonomisk omfördelning från låginkomsttagare till höginkomsttagare, från arbetet till kapital och från kommuner till stat upplever vi nu det slutliga misslyckandet för den tredje vägens politik. Kapitalägarnas spekulation mot den svenska valutan, och som följd därav rekordhöga räntor, har sin grund i regeringens ekonomiska politik, alltså inte i de arbetandes lönekrav eller utvecklingen i kommunerna.

Sveriges ekonomi är extremt beroende av den internationella kapitalismens villkor. Regeringen drar fel slutsats när den ytterligare stärker beroendet av EG. En mer självständig utveckling för att minska beroendet är den enda väg som på sikt kan leda till framgång.

Räntekriser med höga räntor ökar de ekonomiska orättvisorna och leder

till ökad arbetslöshet. Lösningen på de bakomliggande problemen i ekonomin är inte på statsbudgetens inkomst- eller utgiftssida. Bakgrunden till räntekrisen är devalveringspolitiken med ökade företagsvinster, en spekulativ transaktionsekonomi och utlandsinvesteringar. Avskaffandet av valutaregleringen var ytterligare en signal till marknaden att späda på utlandsaktiviteterna.

När kapitalmarknaden försöker skydda sina kapitaltillgångar mot en devalvering, genom att placera pengarna i utländsk valuta, uppstår oro på valutamarknaden. Regeringen säger sig vilja stabilisera valutamarknaden och pressa ned ränteläget genom åtstramningar. Syftet är att inför finans- och penningmarknaden skapa förtroende och visa beslutsamhet. Därför vidtar regeringen åtstramningar i ekonomin, trots att vi är på väg in i en lågkonjunktur då vi egentligen skulle behöva stimulansåtgärder för att kunna förhindra ökad arbetslöshet. Resultatet av regeringens politik är att de arbetande, och i synnerhet de sjuka, blir de stora förlorarna, kapitalägarna vinnarna.

Försämringarna i sjukförsäkringen är en utmaning mot de svaga i samhället. Tag som exempel den ensamstående mamman med en månadslön på ca 10 000 kr., som tvingas vara hemma med sjukt barn eller kanske är sjuk själv. Där finns inga marginaler för de lågavlönade. Ni socialdemokrater och borgare vill straffa alla hederliga människor därför att de är sjuka, samma människor som ni kräver ökad produktivitet, snabb omskolning och låga löneökningsanspråk av. Utmaningen i detta sammanhang finns också på annat plan, nämligen ingreppet i den fria förhandlingsrätten.

Arbete åt alla är jämsides med den övriga kampen om rättvis skatte-, löne- och socialpolitik den viktigaste fördelningspolitiska frågan enligt vänsterpartiet och enligt arbetarrörelsens traditioner. Den socialdemokratiska regeringen överger nu den fulla sysselsättningen som övergripande mål till förmån för inflationsbekämpning genom lönenedpressning. Regeringens politik kan sammanfattas med att den vill upprätthålla den fulla sysselsättningen genom att öka arbetslösheten.

Här inställer sig många frågor. Har regeringen nu övergett arbetslinjen? Innebär inte den nya övergripande målsättningen ett permanent accepterande av arbetslöshet? Kan verkligen Allan Larsson ena dagen vara AMS-general och hävda arbetslinjen och den andra dagen som finansminister byta fot som vilken lydig kamrer som helst? Kan man göra så i politiken? Detta förbryllar naturligtvis rörelsen.

I vårens debatt gav jag regeringen en eloge för värnandet om den fulla sysselsättningen. Jag kan i dag inte annat än att ta tillbaka detta uttalande. Socialdemokratin måste i dag klargöra hur det står till med målsättningen arbete åt alla. Innebär inte EG-anpassningen att arbetslösheten skall anpassas till EG-nivå? Man bestämmer inte själv över den längre.

SAF och högern har, som jag har sagt tidigare, haft stora framgångar i höst. Men aldrig har dessa krafter varit så missnöjda, trots en extremt lång högkonjunktur. Den kapitalistiska marknadsekonomin, som svenska folket gött under 80-talet, har bl.a. inneburit rekordvinster i företagen och jättelika spekulationsvinster för rikt folk, byggt upp en penning- och finansmarknad,

genererat ökade inkomst- och förmögenhetsklyftor, stora arbetsmiljöproblem m.m. Uppräkningen kan fortsätta.

Som jag nämnde tidigare innebar devalveringarna 1981 och 1982 ökade företagsvinster. Förväntningarna i nyinvesteringar uteblev. När investeringarna kom har de inte inneburit någon tillväxt i ekonomin, som man kan förvänta sig av investeringar. Nu lägger moderaterna och folkpartiet hela skulden på regeringen och skriver i sin reservation: "Devalveringen har endast bidragit till att dölja behovet av genomgripande förändringar och därigenom bidragit till att förstärka stagnationstendenserna." Men då inställer sig frågan: Var inte det svenska näringslivet moget, är det moget över huvud taget, att ta ansvar för t.ex. ökade vinster genom att investera rätt och ha någon långsiktighet i sitt agerande? Eller är det så att folkpartiet och moderaterna tycker att kapitalet endast skall ha det kortsiktiga kravet på stor avkastning som riktmärke? I annat fall borde ni ha riktat oerhört hård kritik mot detta näringsliv som har försummat chansen.

Moderaternas och folkpartiets kritik blir nästan bisarr när de senare i sin reservation skriver: "I själva verket är enskild äganderätt en förutsättning för marknadsekonomin som i sin tur är en förutsättning för demokrati och ett öppet samhälle."

Var det inte maktutövningen över den enskilda äganderätten som i själva verket var huvudorsaken till att devalveringsvinsterna inte avsatte spår i en framåtsyftande näringsstruktur? Svenska folket betalar nu försyndelsen genom att marknaden, dvs. huvudaktörerna i det privata näringslivet, försöker övervältra bördorna på folket. Vad är det för system som måste ordinera arbetslöshet för att överleva? Är det detta som kallas för öppenhet i en demokrati?

Herr talman! Diskussionen inom LO och socialdemokratin på 70-talet om ekonomisk demokrati borde ha utvecklats. Det står nu helt klart att det på denna sektor inte råder demokrati, utan det är den enskilda gruppens makt som styr över ett helt folk. Det kan knappast kallas demokrati i dess egentliga mening.

Jag vill bara konstatera att huvudproblemet med produktiviteten inte är de arbetandes arbetsinsats, frånvaro eller sjukdom. Dåliga arbetsmiljöer och avsaknad av arbetarinflytande är viktiga orsaker till problemen med produktiviteten. Ett annat problem är de senaste årens investeringsvolym, som inte gett resultat.

Att låna till investeringar kan inte vara något problem om det kan ge en framtida tillväxt. Frågan är emellertid om storföretagens expansion utomlands, försäkringsbolagens fastighetsköp i Bryssel och London, Volvos och Saabs nya bilfabriker här hemma samt en fortsatt utbyggnad av den elsubventionerade basindustrin ger någon större framtida tillväxt. Investeringarna kunde ha använts bättre. De har inte varit lyckade. Resultatet har blivit överhettning och problem med vår utlandsskuld och i förlängningen valutaoro. Regeringens recept på detta är en social nedrustning.

Vilka är nu vänsterpartiets alternativ och utgångspunkter för den ekonomiska utvecklingen? Ett av huvudproblemen, som också regeringen och de borgerliga partierna säger är ett reellt problem, är inflationen. Varje arbetare och lågavlönad hatar inflation. Vi måste få ett system där man går över

från inflationslöner till reallöner. Det kräver att priserna pressas för att därmed minska kraven på lönekompensation för prisökningar. Därigenom kan lägre löneökningar leda till reallöneökningar. Förutsättningen är emellertid en effektiv prispress. Skall vi ha ett rättvist utfall av avtalsrörelsen borde samhället, staten och riksdagen bidra med att ta bort momsen på maten och skärpa skatten för de högavlönade, som har fått en oförtjänt bra utveckling.

Inflationsbekämpningen genom prispress skall kombineras med åtgärder mot inflationsdrivande monopol, främst inom byggbranschen och livsmedelssektorn.

Nu hoppas regeringen att Rehnbergkommissionen skall fixa till ett stabiliseringsavtal. Tyvärr utses fel mekanism som huvudorsak till inflationen. Det är inte lönerna som drivit upp inflationen och priserna, utan de som fattar de politiska besluten om räntor, skatter, avgifter och taxor, förutom staten och det privata näringslivet som sätter sina priser. Därför är vi naturligtvis glada att t.o.m. LO-tidningen inser att det krävs en prispressbroms i ett avtal. Det är den enda vägen, i annat fall förlorar återigen de lågavlönade. Förhandlingarna måste i så fall gälla både löner och priser. En bärande princip i inflationsbekämpningen ur arbetarperspektiv är att de arbetande skall kompenseras för inflationen.

Tillväxten i samhällsekonomin måste naturligtvis bygga på ekologiska förutsättningar. Försummelser på miljö- och energiområdet är en hämmande faktor i tillväxtpolitiken. Skall vi fortsätta med jättelika bulkinvesteringar, kärnkraft och energislöseri sker ingen förnyelse inom svensk industri. Det är närmast en stagnation som vi ser framför oss.

Satsningen på kunskapsuppbyggnad är faktiskt katastrofal. Om vi skall kunna konkurrera med utlandet måste vi ha en ordentlig kunskapsuppbyggnad. Vi har ingen som helst förberedelse. Den är konjunkturbetingad. I t.o.m. denna lågkonjunktur ifrågasätts nästan kunskapsuppbyggnaden, trots att den är en våra viktigaste konkurrensfaktorer.

Nyinvesteringar för ett modernt utvecklat svenskt näringsliv kräver insatser och kapital. AP-fonderna och andra fonder måste få en helt ny roll, och de lokala arbetarkollektiven måste ges ökad makt över sparande och investeringar.

Världsekonomins internationalisering har dessutom medfört att varje enskilt land, också i det rika nord, har svårigheter att föra en självständig ekonomisk politik, vilket bekräftas av höstens räntekris. EGs planer på en gemensam centralbank med stora maktbefogenheter innebär att denna tendens förstärks.

Enligt vänsterpartiet bör två utgångspunkter vara vägledande för Sveriges förhållande till EG:

att så långt det någonsin är möjligt försvara Sveriges möjligheter att bestämma sin egen ekonomiska utveckling, bl.a. genom nyinvesteringar i näringslivet som minskar beroendet av det internationella kapitalet, och
att nationellt och internationellt verka för en ny ekonomisk världsordning för att skapa rättvisa mellan nord och syd.

Ett EG-medlemskap försämrar dessa möjligheter.

Kommunernas kris och den offentliga sektorn är ett annat tema i den s.k.

krisbekämpningen. Det skall vara svältkur nu. Vi i vänsterpartiet anser att skall vi ha någon konkurrenskraft och social välfärd måste insatserna sättas in inom vård, omsorg, skola, social service och kultur. Värnande om dessa sektorer är ett viktigt led i en rättvis fördelningspolitik. Det går inte att köra med dubbla budskap här.

En framgångsrik politik på 90-talet kräver rättvisa och självständighet. Vi måste få en låginkomstutredning. För att utreda varför det svenska näringslivet inte har lyckats bör en näringspolitisk kommission tillsättas så att vi i demokratisk ordning kan komma överens om varför det som har hänt har hänt.

Herr talman! Vänsterpartiet är berett att ta ansvar för Sveriges ekonomi, men vi vägrar att ta ansvar för en politik som vältrar över huvuddelen av bördorna på dem som har det svårt i samhället, de svaga grupperna. Vänsterpartiet är berett att samarbeta med alla som vill bekämpa orättvisorna och minska klassklyftorna. Vi anser att Sverige inte har råd att låta inkomstklyftorna växa.

Men denna utgångspunkt har vi länge ansett att det är poänglöst av socialdemokrater att anklaga vänsterpartiet för att inte ta ansvar. Regeringen kan aldrig få vänsterpartiet att ta ansvar för felaktiga förslag eller en felaktig socialdemokratisk politik. Därför blev det inga uppgörelser om momshöjning våren 1989 och strejkförbud och lönestopp vintern 1990. Vänsterpartiet har i motsats till socialdemokraterna ork och mod att stå fast vid en arbetarpolitik som har sina rötter och intressen i arbetarrörelsens kamp och socialistiska idéer.

Socialdemokratins politik gör det emellertid nödvändigt för vänsterpartiet att självt ta ansvaret för arbetarrörelsens framtid. Stig Malms kritik i går av regeringspartiet visar att det nu enbart är vänsterpartiet som kan vara en politisk kraft mot högern.

Till slut, herr talman, måste jag instämma i Anne Wibbles konstaterande. Borgerlig politik skall föras av de borgerliga, inte av dem som säger sig företräda arbetarrörelsen.

Med detta yrkar jag bifall till reservervationerna 3, 5 och 7.

Anf. 9 CARL FRICK (mp):

Herr talman! I söndags eftermiddag var jag med på en av de finaste händelserna under riksmötena. Det var då som Right Livelihood Foundation delade ut sina priser till personer och organisationer som har gjort något verkligt bra för miljön och världens folk. Vår ungdoms- och kyrkominister Margot Wallström var där och höll ett fint tal, där hon på ett enkelt sätt lyfte fram samtidens och framtidens problem:

den överhöga konsumtionsnivån i de rika länderna,
det faktum att om alla människor skulle leva som vi skulle vi få ekologiska katastrofer,
det faktum att vi har kunskaper om orsaker och verkningar men att förmågan till tuffa politiska beslut saknas för att vi skall kunna överleva,
att hon när hon ser ut över världen ser den fylld med rustningar, kärnvapenprov och ekologiskt förfall,
att det finns behov av att vi klarar av vår girighet, klarar av maktens arro-

gans, klarar av teknologier som förbrukar resurser i stället för att bevara dem och klarar av spridningen av kärnvapen.

Herr talman! Det var ett vackert tal av en regeringsledamot i Sverige. Många var vi som värmdes därav. På söndagar går det an att vara mjuk och insiktsfull och nästan miljöpartistisk i sin framtoning. Sedan kommer vardagen, och då är söndagens fagra tal som bortblåst för regeringen.

I dag behandlar vi ett betänkande som har sitt ursprung i en proposition och en skrivelse från regeringen. I dessa tre handlingar talar man sig varm för att vi måste öka den ekonomiska tillväxten för att kunna öka den materiella förbrukningen. De partier som står bakom betänkandet vill att vi skall öka vår materiella förbrukning och vår överkonsumtion, trots att de liksom Margot Wallström, har kunskaper som säger att vi inte kan fortsätta med vår överkonsumtion, än mindre öka den.

Efter andra världskriget publicerades många bilder från nazisternas koncentrationsläger och från olika getton. Vissa av dem har fastnat i mitt minne. En mycket stark bild är en grupp människor som går med sina barn i hand och med sina resväskor medan Warszawa står i lågor. De vandrar till synes oberörda för att transporteras mot döden, trots att de visste vad som väntade dem. Varför kommer dessa bilder för mig i en debatt om svensk ekonomi med anledning av dagens betänkande, regeringens proposition och skrivelse? Jo, helt enkelt därför att bilden säger så mycket om vår situation. Som Margot Wallström sade har vi kunskaper om vårt sätt att leva. Det är ohållbart och leder till katastrofer. Ändå har regeringen mage att föreslå åtgärder som gör att situationen blir ännu mer ohållbar och att livsförutsättningarna hotas.

En årlig ökning av den ekonomiska tillväxten med 2 %, som regeringen vill ha, innebär i praktiken att den materiella förbrukningen i Sverige kommer att fördubblas på 35 år. Det är ett katastrofscenario som vi har framför oss. Många är inte ens nöjda med 2 %, utan förespråkar ett än högre tal. Inom EG talar man om mellan 4 och 7 % ökning om året.

Men regeringen trilskas med framtiden som om man inte ville ha den. Tillsammans med folkpartiet tvingade man igenom moms på kollektivtrafiken, trots att man vet att det leder till ökad bilism, större miljöstörande utsläpp, mer skador och lidande samt ökad belastning på bytesbalansen och den offentliga sektorn. Nu kommer regeringen med förslag till neddragningar i tågtrafiken.

Plötsligt är alla bekymmer om växthuseffekt och försurande utsläpp som bortblåsta. Riksdagsbeslut och internationella konventioner fladdrar bort som vissna löv i höststormen. Sådan är politiken i Sverige i dag, inte undra på att medborgarna inte hänger med i valserna och turerna och att de tröttnat på politiken!

På söndagar talar man i regeringen sig varm för miljö, solidaritet och framtiden. På måndagen fortsätter det idoga förstörelsearbetet. Jag skäms över politiken och riksdagen, som inte förmår att ta ansvar baserat på de kunskaper som vi alla har. Politik är allvar. Det är inte söndagsskoleprat, utan det är att socialt medvetet, ansvarsfullt och med internationella utblickar verka för en god framtid i ekologisk balans för oss alla på jorden. Det är dags för

regeringen och de stora partierna att lämna söndagsskolan och träda ut i livet med öppna ögon, ta tag i verkligheten och vardagen, handla kärleksfullt och med medveten omtanke.

Mot bakgrund av kända fakta om befolkningsökning, talet i Brundtlandrapporten om en uthållig utveckling – som de flesta regeringar ställer sig bakom – och om förstörelsen av den biologiska produktionsförmågan är det faktiskt obegripligt, oansvarigt, perspektivlöst, utmanande och fullständigt orealistiskt av regeringen att föreslå en politik som leder till en fördubbling av den materiella förbrukningen på 35 år, och att de stora partierna ställer sig bakom detta vanvett.

Vad är det då som styr så fruktansvärt snett i strid mot kunskaper, känsla och förnuft? Det är bl.a. den allvisa och allbeslutande marknaden, som talar om när regeringar gör rätt eller fel. Till detta kommer många människors vilja till hög materiell förbrukning.

Vad innebär den otyglade marknaden, som driver till allt högre materiell förbrukning i den rika delen av världen? Om den ej tyglas blir det på grund av sönderfallande ekologiska system allt mindre att dela på. Marknaden blir ett hot mot lagarna, demokratin och friheten. Då kan de starka, de med makten bakom gevärspipan, ta över och bestämma. Det är en motbjudande tanke. Vi måste bjuda motstånd mot en sådan utveckling.

Jag vill ansluta till det som Anne Wibble sade när hon refererade till vad Bengt Westerberg hade sagt på folkpartiet liberalernas landsmöte: den som är för mjuk att ta itu med de samhällsekonomiska problemen, skapar ett hårdare samhälle. Det är faktiskt sant, men då måste man också ha insikt om att samhällsekonomin inte bara rör sig om pengar, utan också om hela det ekologiska systemet. Det finns ett klart samband mellan ekologi och ekonomi. Det vore värdefullt om folkpartiet kunde dela denna insikt, för då skulle man föra en helt annan politik.

Miljöpartiet de gröna har krävt att regeringen tar initiativ till internationella förhandlingar för att begränsa kapitalets totala frihet.

Sverige anses vara i ekonomisk kris. Vi har under de senaste åren haft mycket stora och produktiva industriinvesteringar. Exporten har fram till nu gått mycket bra. Det har förekommit mycket stor export av kapital, som har satsats i fastigheter och industrier utomlands.

På grund av en överkonsumtion i Sverige och stor export har industrin arbetat nära sitt produktionsmaximum. Överkonsumtionen leder då till en stor import som inte kan mötas med ännu mera export, eftersom industrin går för fullt. Alla arbetsföra har i princip varit i arbete. Nu får man inflationsdrivande löneökningar, som i sin tur beror på att företagen har kunnat höja priserna markant och ökat sina vinster kraftigt. Exportkrisen beror i lika hög grad på företagens vinsthunger som på löneökningarna.

Det har varit svårt för den offentliga sektorn att rekrytera folk, trots kraftigt höjda löner. Vi får då en personalkris inom vård och omsorg till följd av denna enorma överkonsumtion. Det finns helt enkelt inte folk nog i Sverige i en överkonsumerande ekonomi.

För att klara inflationen måste vi börja hålla tillbaka konsumtionsökningarna och helst börja minska den materiella förbrukningen.

Miljöpartiet de gröna vill att människor skall kunna röra sig fritt, bo, ar-

beta och utbilda sig var de vill inom hela Europa. Men denna önskan motarbetas av kapitalets och varors fullkomliga rörlighet utan hinder och restriktioner. Därför leder denna restriktionslöshet till förstörelse av det levande. EG-länderna accepterar inte människors fria rörelse mellan EG och det forna Östeuropa.

Moderaterna har drivit hållningslösheten till sin spets när de i sitt förslag till nytt idéprogram säger: "Varje ingrepp i medborgarnas liv, varje reglering, varje skatt försvårar och dödar livsprojekt." Detta är den aningslösa, ansvarslösa och förstörande frihetens lovsång. Därmed säger man nej till varje form av fungerande miljöpolitik och socialpolitik.

Varför talar man i frihetsfrågor så litet om friheten att andas frisk luft, äta oförgiftad mat och att kunna dricka rent vatten, om människornas frihet kroppsligt och kulturellt? Frågorna kan synas retoriska. Man kan kanske inte vänta sig något annat svar än att ledande politiker och stora kapitalägare egentligen inte bryr sig om dessa frågor, knappast ens på söndagar.

Det moderna industrisamhället är i huvudsak uppbyggt på linjära processer – det går ett nästan rakt spår från gruvan till avfallshögen plus en mängd molekylsopor till atmosfären och ut i haven. Det moderna industrisamhället är i sin nuvarande funktion på sikt en fysisk omöjlighet, eftersom det leder till en enorm förstörelse. Vi måste ändra till ett samhälle som arbetar med cirkulära processer, dvs. vi måste bygga upp processer som innebär att vi återvinner och återbrukar så mycket som möjligt.

Det har sagts att om vi inte anpassar oss till marknadens krav, skulle arbetslöshetens stålbad drabba oss. För mig som metallurg har detta uttryckssätt alltid verkat underligt. Människor som hamnar i stålbad förgasas. Stålbadet innebär egentligen att arbetslöshetens gissel skulle tas bort.

Om inte alla tecken slår fel, står vi inför en period med kraftigt ökad arbetslöshet. Sverige är numera frilagt inför marknadernas spel med människors arbete och framtid. Regeringen framhåller i skrivelsen att inflationsbekämpningen går före allt annat. Eftersom det finns ett klart samband mellan inflationshöjd och arbetslöshet i utvecklade ekonomier betyder detta inget annat än att regeringen nu har övergivit den fulla sysselsättningens politik. Vi står inför en EG-anpassning som leder till höga arbetslöshetstal. Det har redan flera talare här berört och får nog betraktas som en sanning.

Vi i miljöpartiet de gröna kan inte acceptera denna lättsinniga inställning till mänskligt arbete. Medborgarna har byggt upp sina liv i stor utsträckning på lönearbeten. De kan därför inte utan vidare reduceras till bidragsmottagare för att gå sysslolösa. Dessutom blir människor sjuka såväl psykiskt som fysiskt av att inte arbeta.

I ett bättre samhälle, som miljöpartiet de gröna vill se förverkligat, kan vårt sätt att leva och vara annorlunda med mindre lönearbete och mera tid för arbete på medborgarnas egna villkor bli verklighet, men vi är inte där ännu. Vi måste utnyttja en kommande konjunktursvacka till ett medvetet arbete mot ett grönare och mera solidariskt samhälle. Det är vår mening att vi måste ha en aktiv arbetsmarknadspolitik, som utnyttjar konjunkturnedgången till något positivt, och vi måste slå vakt om arbetslinjen. Vi menar att vi nu i stor skala skall sätta i gång att bygga upp och modernisera den kollektiva spårbundna trafiken, utveckla spårbilar, förbättra telekommuni-

kationerna över hela landet, sätta i gång med rader av projekt för att få in de inhemska förnybara energierna på allvar, att sätta i gång massiv energihushållning i hela samhället, för det gynnar handelsbalansen och bytesbalansen, bortsett från allt annat gott som det för med sig.

Det är dags att använda arbetsmiljöfondens miljarder till en massiv satsning på att komma till rätta med allvarliga arbetsmiljöproblem.

Utnyttja miljarderna i industrifonden till kloka satsningar på att ta bort de allvarligaste miljöförorenarna som finns kvar inom industrin och för att göra industrin ännu mer energieffektiv.

Ge bidrag till ombyggnad av merparten av alla de bilar som fortfarande inte har katalysatorer.

Skötseln av våra naturreservat har varit dålig under högkonjunkturen. Det är dags att se till att naturreservaten börjar skötas igen. Vi måste minska ungdomsarbetslösheten redan nu och se till att på olika sätt stimulera människors sparande. Men samtidigt måste vi börja minska den normerade arbetstiden från 40 timmar per vecka till att år 2000 ha nått ned till åtminstone 35 timmar per vecka. De första stegen måste tas de närmaste åren, så att vi solidariskt kan dela på den tillgängliga arbetstiden. Till detaljerna om hur vi skall gå fram återkommer vi i samband med den allmänna motionstiden. Rätten att sänka arbetstiden till 20 eller 30 arbetstimmar per vecka skall lagfästas. Färdriktningen mot en lägre arbetstid är angiven.

För att kostnaderna för sänkningen av arbetstiden inte skall drabba produktionskostnaderna, föreslår vi att arbetsgivaravgifterna sänks totalt sett i samma mån som arbetstiden sänks, med avdrag för produktivitetsökningen. Miljöpartiet vill att sänkningarna av arbetsgivaravgifterna skall betalas med hjälp av skatter på energiråvaror och miljöfarliga utsläpp. Vi måste få en omfördelning mellan skatter på arbete och energi. Sedan 1950 har kostnaden för arbetstid ökat med över 400 % i realt värde, varav två tredjedelar ligger på skatter och avgifter. Energibeskattningen har endast ökat med drygt 30 %.

Regeringens förslag om ökade arbetsgivaravgifter är utomordentligt dåligt. Det innebär att man faktiskt hjälper till att driva fram ytterligare arbetslöshet och ytterligare inflation. Det är märkligt.

Vi vill gärna dela upp Vattenfall och sälja ut produktionsbolag till länen. Vattenfall behåller det stora distributionsnätet på ett sätt som påminner om banverket. Det frigjorda kapitalet skall användas för satsningar på spårburen kollektivtrafik och utveckling av nya trafiksystem som spårbilar och de miljövänliga energierna.

Vi måste också se till att vi tar bort momsen på vår basmat, tar bort momsen på mark- och sjöburen kollektivtrafik, liksom momsen på de inhemska förnybara energislagen och börja avvecklingen av kärnkraften allra senast 1995. Det behövs verkligen klara signaler i energipolitiken.

Vi hade behövt en skattereform i Sverige med gröna förtecken. Vi fick en socialt orimlig skattereform, som tar från de fattiga och ger till de rika, som bidrar till att skövla och förstöra våra ekologiska system genom en ogenomtänkt tillväxtpolitik utan någon tanke på den ökade materiella förbrukningens innehåll eller kvalitet. Det finns drag i skattereformen som är positiva, nämligen den ökade beskattningen av konsumtion och den minskade be-

skattningen av arbete. Men reformen missade chansen till en radikal skatteomläggning som ett led i en god och framsynt miljöpolitik.

Herr talman! Om man skall vara vänlig, och det skall man kanske vara så här inför julen, kan man ju säga att det är bra att Margot Wallström ger uttryck för rena miljöpartitankar i ett viktigt anförande. Det tyder på att insikten finns. Nästa steg är att se till att kunskapen realiseras i handling. Här har regeringspartiet som vågmästarparti ett mycket stort ansvar. Det ansvaret har partiet, lett av Ingvar Carlsson, inte klarat av de senaste två åren. Det hade funnits möjligheter att välja grönt. Nu valde regeringen nästan konsekvent blåa lösningar, för rött är dött och nu gäller det grönt mot blått.

Framtidsarbetet ser ut att bli svårare nu när B&Ws stormarknad har öppnats med Bildt och Westerberg som chefer. På stormarknaden skönjer vi nu också Affe Svensson med sin kundvagn på teveshopping, där han går och plockar godbitar från löfteshyllan. Väl kommen till kassan har han inga pengar och urskuldar sig med att han har lika väl reda på pengarna som cheferna på B&Ws stormarknad. Nu öppnar B&W filial i Köpstaden utanför Skara med cheferna Bert och Wachtmeister. Det är B&W det med. Till 90 % samma program som vi har, säger Bildt förnöjt. Fattas bara annat med en filial! Westerberg är litet undrande och säger att Bert och Wachtmeister mest liknar Glistrup och Carl I Hagen. Men vem skall då bli Hagen och vem skall bli Glistrup i svensk politik?

Vilken framtid har Sverige, om dessa människor skall regera och styra och ställa? Ja, inte är det ett framtida demokratiskt samhälle, där jämlikhet och solidaritet skall råda, inte ett samhälle där återbruk och återanvändning är viktiga ingredienser. Det är stormarknadens köp-, slit- och slängmentalitet som är ledsnöret. Lekkamrat Bildt är störst, och han dikterar villkoren: "Varje ingrepp i medborgarnas liv, varje reglering, varje skatt försvårar och dödar livsprojekt." O, sancta simplicitas!

Herr talman! I tisdags debatterades EG-frågan, den som fåkunniga kallar Europafrågan. Beslut fattas över folkets huvud vid den allvarligaste och största samhällsförändringen sedan reformationen. Svenska folket har inte beretts tillfälle att efter studier och debatt ta ställning till EG. Aldrig någonsin har svenska folket varit så välutbildat och haft så stor förmåga att sätta sig in i komplicerade framtidsfrågor. Vi i miljöpartiet de gröna tror på svenska folkets förmåga och vilja att ta ställning till den stora samhällsomdaningen. Att inte ge folket möjlighet därtill är ett utslag av ett djupt folkföraakt. Därför skall det bli spännande att se om vi riksdagsledamöter har förtroende för svenska folket. Det kan vi visa genom att stödja yrkande 20 i motion Fi17, där det krävs att folkomröstning skall genomföras. Jag yrkar därmed bifall till yrkandet 20 i Fi17. Anledningen till att denna fråga kommer upp nu är att utrikesutskottet inte ville ha regeringens skrivelse för yttrande från finansutskottet, trots att regeringen i en bisats talade om att den ville att riksdagen skulle göra ett starkt EG-positivt uttalande – ett märkligt förfarande i en viktig fråga. Hur kan det komma sig att en så viktig framtidsfråga har behandlats på ett så föraktfullt sätt, med en sådan okänsla för spelreglerna? Det blir något för framtida forskare att bita i.

Gunhild Bolander har motionerat om livsmedelsbistånd till Sovjetunionen. Av något misstag har miljöpartiet de grönas reservation omvandlats till

ett särskilt yttrande. Därför vill jag yrka bifall till Gunhild Bolanders motion Fi28. I det som blev ett särskilt yttrande betonar vi vikten av att hjälpa de baltiska staterna. Riktigheten i Gunhild Bolanders motion och vårt stöd till den visas av att Sovjetmakten nu har för avsikt att stoppa livsmedelsleveranserna till Litauen. För att vi skall få en god framtid måste vi faktiskt arbeta med de kunskaper och de insikter som vi har och inse att det finns ett klart samband mellan vår ekonomi och tillståndet i de ekologiska systemen. Har vi inte insikt utan driver en hänsynslös ekonomisk tillväxtpolitik som leder till ständigt ökad materiell förbrukning, utan minsta hänsyn till förbrukningens innehåll och kvalitet, ja då kommer det att gå mycket dåligt. Detta har Margot Wallström i regeringen givit ett klart uttryck för, och det är jag mycket glad över. Det vore fint om den insikt som uppenbarligen finns i regeringskansliet också på något litet sätt kunde visas i den ekonomiska politik som regeringen är villig att föra. Är den villig att göra det, kan den räkna med vårt stöd.

Därmed vill jag, vid sidan av mina tidigare bifallsyrkanden, yrka bifall till miljöpartiet de grönas reservationer 4 och 7 i detta betänkande.

Anf. 10 HANS GUSTAFSSON (s):

Fru talman! I finansutskottets betänkande 10 behandlas både regeringens proposition 39 om den ekonomiska politiken på medellång sikt och regeringens skrivelse 50 om åtgärder för att stabilisera ekonomin. Båda dokumenten har naturligt nog kommenterats i många av de tidigare inläggen i kammaren. Jag finner det därför inte nödvändigt att ta upp kammarens tid med en närmare redovisning av innehållet i dessa handlingar. Jag skall därför, fru talman, i stället kommentera finansutskottets betänkande och till detta fogade motioner och reservationer.

Men först ett par principiella synpunkter. Inte minst under hösten har i skilda sammanhang den svenska ekonomin beskrivits som en ekonomi i kris. Det ena katastrofscenariot efter det andra har staplats upp.

I dag sade Lars Tobisson att det är en genomklappning i svensk ekonomi. Anne Wibble sade att det ekonomiska läget är uselt. Jag måste inom parentes säga att det svenska folket måste vara ett folk med nerver av stål som trots alla dessa svartmålningar orkar handlar julklappar för inte mindre än 33 miljarder kronor. Det är inte precis det bästa uttryck man kan tänka sig för en genomklappad och usel ekonomi.

I motioner i anslutning till betänkandet talas det om att 1980-talet har inneburit förlorade år. Man kan också ibland i andra inlägg få intryck av att Sverige skulle vara ett land på gränsen till armod. För sådana beskrivningar finns det inte mycket stöd att hämta i tillgänglig statistik, om en jämförelse görs med andra s.k. mogna industriländer. Det går visserligen att bevisa att OECD-länderna sammantaget har en bättre tillväxt än Sverige, men om man tar hänsyn till att det däri ingår ett antal länder där den s.k. upphämtningseffekten har stor betydelse och i stället jämför med de sju rikaste industriländerna släpar vi inte efter, inte heller om man jämför produktivitetstillväxten i svensk tillverkningsindustri med den i dessa länder. När det gäller bruttonationalprodukten per invånare i världen ligger Sverige bland de allra främsta. Det är i stort sett bara Schweiz som ligger före de nordiska län-

derna. Västtyskland har lägre bruttonationalprodukt än vi, Frankrike kommer på tolfte plats och England på artonde.

Svenskarna är inte heller ett folk av lättingar som gör allt de kan för att undvika sina arbetsplatser, vilket man ibland kan förledas att tro när man lyssnar till företrädare för näringslivet och andra propagandörer. År 1987 var antalet i Sverige faktiskt arbetade timmar 1 175 för personer mellan 15 och 67 år. Det är nära 200 timmar mer än för de flitiga tyskarna och nära 300 timmar mer än för fransmännen.

I en av FN gjord undersökning om välfärden i världens länder kom Sverige på andra plats, alldeles inpå Japan, som alltså intog första platsen.

För en tid sedan hörde jag ett radioprogram där en forskare, som hade undersökt hur barn mådde i olika delar av världen, funnit att de svenska barnen mådde bäst av alla. För en tid sedan presenterade också Metallindustriarbetareförbundet en undersökning av socialförsäkringarna i Sverige och inom EG som visade att Sverige intog en tätplats. Vi har klarat oss bra i ligan med de sex mest framgångsrika industriländerna. Till skillnad från dessa har vi samtidigt klarat att hålla en full sysselsättning. Vi har inte behövt att dras med gisslet att 5–10 % av arbetskraften och 20–25 % av ungdomarna fått beskedet att de inte behövs.

Det har sagts att vi har gynnats av goda konjukturer. Ja, det är riktigt, men det har också de länder som vi jämför oss med. Inte kan Danmark på andra sidan Öresund ha en annan konjunktur än vad vi har Sverige, men Danmark har 10 % arbetslöshet.

Fru talman! Det finns säkert ett och annan som undrar: Varför nu detta? Varför beskriva det som är bra när debatten skall handla om det som är dåligt och behöver åtgärdas? Jo, i första hand av två skäl: Det första är att jag tror att om vi skall komma fram till de rätta åtgärderna och ha folket med oss, skall vi ge en så korrekt och fullständig bild av läget som det över huvud taget är möjligt. Det är inte bara energipolitiken som skall utformas på rationella grunder. Det gäller i hög grad också den ekonomiska politiken. Det andra skälet är moderaternas och folkpartiet liberalernas gemensamma motion. Den börjar efter en kort inledning med rubriken Regeringens misslyckanden är grunden till problemen. På litet mer än en och en halv sida upprepas detta påstående i varierad form icke mindre än tio gånger. Det är enligt min mening ett orättfärdigt och felaktigt påstående.

Jag har nyss redovisat att vår situation väl tål att jämföras med de topplacerade industriländernas. Dessutom var det inte helt utan problem att ta över en ekonomi med nära 90 miljarder i underskott i statsbudgeten, 4 % arbetslöshet, en stor statlig utlandsupplåning och ett besvärande kostnadsläge. Märk väl att jag inte har lagt skulden på någon utan bara konstaterat att så var det 1982.

Utskottet konstaterar i sitt betänkande att det råder betydande samstämmighet om att det också finns problem i svensk ekonomi. Framför allt gäller problemet att kostnadsutveckling och produktivitet måste följas åt, vilket de inte gör för närvarande. Produktiviteten är visserligen inte låg i förhållande till andra jämförbara industriländers, men helt otillräcklig i förhållande till en löneökningstakt på 8–10 %. Det torde inte vara möjligt att öka produktiviteten, så att de kraftiga kostnadsökningar som vi har haft under senare år

kan bäras; alltså måste kostnaderna ner. Om detta förhållande råder såvitt jag förstår inga delade meningar.

Dessutom är det så att hög inflationstakt leder till en oönskad omfördelning av resurserna i samhället och har för välståndsfördelningen allvarligare konsekvenser än resultatet av lönerörelserna. Inflationen beräknas i år uppgå till 11 %. Även om 3 % härav är resultatet av skatteomläggningen och 1 % är en följd av tillfällig momshöjning, återstår en underliggande inflation i storleksordningen 7–7,5 %. Prisökningarna hos våra åtta främsta handelspartner var t.o.m. september i år, räknat på tolvmånadersbasis, 5 %. I Sverige var den under samma tid 11,5 % – eller 7,5 % om man räknar bort skatteomläggning och tillfällig momshöjning. Tyskland, som är en viktig handelspartner, hade 3 % prisökning. England hade 3,9 %, USA hade 6,2 %, Danmark hade 3,1 %, Finland hade 5,6 % och Norge hade 3,9 %. Den lägsta prisökningen hade Nederländerna med 2,7 %. Det är också att märka att av årets inflation i Sverige på 10,67 % faller 3,5 % på bostaden och 3,2 % på transport och samfärdsel.

Även om vi tar hänsyn till en höjning av engångskaraktär, som är en följd av skatteomläggningen, är det alldeles uppenbart att Sverige inte år efter år kan ha en inflation som ligger väsentligt över vad som gäller för våra viktiga handelspartner utan att detta leder till en försvagning av konkurrenskraften och en oacceptabel omfördelning av våra resurser. De negativa konsekvenserna av en försvagad konkurrenskraft kommer självfallet att bli alltmer påtagliga i ett läge där vi också kommer att ha en internationellt försvagad konjunktur. Den som inte vill inse detta sticker faktiskt huvudet i sanden. Det råder alltså inga delade meningar om att den negativa kostnadsutvecklingen måste brytas. Det finns också en betydande samstämmighet i utskottet om att det måste föras en stram finanspolitik och att den offentliga sektorn måste förnyas och effektiviseras så att dess andel av BNP successivt kan sänkas. Därigenom kan det också skapas förutsättningar för en sänkning av skattetrycket. Det råder också enighet om att den konkurrensutsatta sektorn skall vara löneledande och att lönebildningen åvilar arbetsmarknadens parter.

Det kan i detta sammanhang inte komma på tal att lämna en utförlig redovisning vare sig av utskottsmajoritetens ställningstagande eller av reservationer och motioner. Vi får hänvisa den särskilt intresserade till handlingarna.

På s. 27 och 28 i betänkandet utvecklar utskottsmajoriteten skälen för att det enligt majoritetens uppfattning bör vara möjligt att nu växla över från ett system med nominella löneökningar till ett med reala löneökningar.

Vi anser att de i betänkandet redovisade faktorerna bör förstärka möjligheterna att nå ett stabiliseringsavtal. Utskottet betraktar därför inte, i motsats till motionärerna, alternativ 1 i proposition 39 som ett orealistiskt alternativ vad gäller utvecklingen fram till 1992.

I motionerna Fi14 och Fi15 från moderaterna, folkpartiet liberalerna och centerpartiet anförs att det i regeringens skrivelse framlagda åtgärdspaketet inte, eller endast i obetydlig omfattning, får några positiva effekter på samhällsekonomin. Det bör kanske påpekas i sammanhanget att de framlagda åtgärdsförslagen i skrivelsen tidigarelades i förhållande till den kommande

budgetpropositionen med anledning av inträffade omständigheter. Det är således inte en uttömmande redovisning av aktuella åtgärder.

På s. 28 i betänkandet redovisar utskottsmajoriteten skälen för att de framlagda åtgärdsförslagen kan förväntas ge en positiv effekt. Så har ju faktiskt redan skett. Räntehöjningen har kunnat pressas tillbaka något, och valutainflödet har varit betydande. Det vore faktiskt också synnerligen anmärkningsvärt om besparingar i statsbudgeten på 13 miljarder kronor tillsammans med en redovisning av viktiga strukturella åtgärder inte skulle ha någon positiv effekt. Varför skulle medborgarna ta på sig dessa bördor och varför skulle vi ta på oss eventuella politiska risker om det ändå inte ger någon effekt? Jag kan inte tro att det har varit meningen att uttrycka det på det sättet. Det är ett orimligt påstående. Att sedan oppositionen tycker att det är för litet och för sent, det tillhör pjäsen. Det har oppositionen alltid tyckt, i varje fall sedan början av 1970-talet och antagligen dessförinnan också.

Fru talman! Innan jag slutar mitt anförande skall jag endast beröra en fråga till som vid sidan av kostnadsökningarna och produktiviteten utgör ett problem i svensk ekonomi. Det gäller den ogynnsamma utvecklingen av bytesbalansen. Det kan visserligen sägas, att om vi kommer till rätta med de två första problemen, dvs. kostnadsökningarna och produktiviteten, kommer det också att få en positiv effekt på bytesbalansen. Men underskottet tenderar, som Lars Tobisson sade, att öka till 4 % av bruttonationalprodukten, och det är naturligtvis ett problem i sig.

När man studerar underskottets ökning kan man finna att det i hög grad sammanhänger med ökningen av räntekostnaderna på utländska lån. På statens utlandslån sjunker kostnaderna därför att vi inte tar upp några utländska lån längre, men de ökar för privata utlandslån. Detta är antagligen en följd av att det har varit fördelaktigt att uppta lån i utländsk valuta och att det har gjorts mycket stora direkta investeringar utomlands. De senare sammanhänger i hög grad med investeringar i fastighetsbranschen och att företagen köper marknader utomlands.

Ingetdera behöver vara till nackdel för Sverige. Det är dock möjligt att avkastningarna på de gjorda investeringarna är långsiktiga, inte minst inom fastighetsbranschen, och att utfallande avkastning återinvesteras utomlands, vilket kan påverka vår bytesbalans. Det är svårt att få någon säker uppfattning om hur mycket det ena eller andra påverkar bytesbalansunderskottet. Säkert är dock att bytesbalansunderskottet måste bringas ned genom att svenskt näringsliv får möjligheter att stärka sin konkurrenskraft.

Det är självklart att den omfattande utlandsupplåningen på brutto 400 miljarder kronor har betydelse för valutapolitiken, och som vänsterpartiet anför i sin motion Fi16 ökar naturligtvis benägenheten hos aktörerna att skydda sina tillgångar mot risker för en devalvering. Det är mot den bakgrunden av stor betydelse för vår valutapolitik att samtliga partier har uteslutit möjligheterna av en devalvering som en metod för att angripa problemen.

Fru talman! Jag har inte kunnat finna att reservanterna i detta sammanhang har framlagt några förslag som bättre skulle kunna komma till rätta med de problem som redovisas i regeringens skrivelse och som utskottsmajoriteten ställt sig bakom.

I moderaternas och folkpartiet liberalernas gemensamma reservation re-

dovisas i sex punkter vad som bör ingå i ett program för att åstadkomma balans i den svenska ekonomin. Det är såvitt jag kunnat finna ungefär detsamma som i Bengt Westerbergs och Carl Bildts gemensamma DN-artikel. I viss mån sammanfaller förslagen med redan vidtagna åtgärder, det gäller Europapolitiken, begränsningar av det kommunala skatteuttaget och de förändringar av socialförsäkringen som beslutades om i går. Energipolitiken är ju föremål för förhandlingar. I övrigt har förslagen, enligt min mening, brister ur fördelningspolitisk synpunkt. De har i stället sin udd i stor utsträckning riktad mot löntagarna och mot den offentliga sektorn. De är även i övrigt olämpliga.

Med hänsyn till vad som sägs om den offentliga sektorn och annat vill jag gärna påpeka att det faktiskt är en myt att tro att den enskilde i varje läge föredrar en privat konsumtion i stället för en offentlig. Alla undersökningar som jag känner till pekar faktiskt i alldeles motsatt riktning. Ökad individualism är ingen lösning på våra problem, utan möjligen en förstärkt solidaritet. Det är en annan sak att vi alla har ett ansvar för att varje krona inom den offentliga sektorn används så effektivt och rätt som möjligt. Gustav Möller sade en gång att en dåligt använd krona inom den offentliga sektorn är en stöld från de fattiga. Det har vi all anledning att tänka på. Mot bakgrund av detta noterar vi med tillfredsställelse det omfattande förnyelse- och effektiviseringsarbete som nu pågår inom hela den offentliga sektorn.

Fru talman! Huruvida Sverige är i kris är i allt väsentligt en semantisk fråga. Vi har onekligen våra problem i svensk ekonomi, men vi är fortfarande ett av världens rikaste länder. Utvecklingen, så långt den kan utläsas av tillgänglig statistik, följer mycket väl utvecklingen i andra jämförbara länder.

Det finns förvisso även många hos oss i vårt land som lever på marginalen, som har svårt att få inkomster och utgifter att gå ihop ens till det allra nödvändigaste. Det hindrar inte att Sverige är ett land med ovanligt hög välfärd, kanske den allra främsta, och skall så förbli. Men vi måste komma till rätta med de problem vi har, och vi måste förstå att vi inte kan förbruka mer än vad vi gemensamt arbetar ihop. Det är alldeles uppenbart att om vi inte gör något åt våra problem kan en situation uppstå där uttrycket kris har mer substans än vad det har i dag. Vi kommer då inte att kunna hålla takten med de övriga industriländernas tillväxt, och vi riskerar att vår höga sysselsättning äventyras.

De åtgärder som föreslås i regeringens skrivelse är en strävan att intensifiera arbetet att komma till rätta med de problem vilkas existens ingen i utskottet förnekar.

Fru talman! Jag ber att få yrka avslag på samtliga reservationer och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Anf. 11 LARS TOBISSON (m) replik:

Fru talman! Hans Gustafsson är den sjätte i raden av socialdemokratiska talesmän i finansutskottet som jag har haft tillfälle att möta under mina år där. Jag har lagt märke till att skiftena har kommit allt snabbare under senare

tid. Utmärkande för dem som hållit sina jungfrutal i den rollen har varit att de har prövat utvägen att skönmåla tillståndet i Sveriges ekonomi.

Hans Gustafsson tog till intäkt för att allt egentligen står väl till att det förekommer trängsel i julhandeln. Mot slutet av sitt anförande sade han att frågan om det råder någon kris närmast är en semantisk fråga. Delar Hans Gustafsson Stig Malms uppfattning, att det egentligen inte råder någon kris och att detta är ett hjärnspöke, en uppfinning av finansministern och riksbankschefen i syfte att få glädjen att försämra sjukförsäkringen? Varför vidtas annars dessa åtgärder? Är det inte ett tecken på kris att socialdemokraterna, som nu är fallet, tvingas ompröva gamla etablerade ståndpunkter och inta ståndpunkter som vi moderater företrätt under många år, just därför att dessa är recepten mot den kris som socialdemokratisk politik har framkallat?

För att korrigera den bild som Hans Gustafsson tecknade vill jag nämna följande. Sverige ligger i år sist i OECDs tillväxtliga och kommer nästa år först i inflationsligan. Vi har ett snabbt växande underskott i bytesbalansen och till följd därav höga räntor, och vi kommer också att få en snabbt växande arbetslöshet.

Nu ansluter sig socialdemokraterna till moderaternas linje, att hotet om massarbetslöshet skall mötas med en intensifierad kamp mot inflationen. Men vad sker i handling? Redan från början var det mycket märkligt att man höjde fastighetsskatten, något som driver på inflationen. Därefter höjer man genom riksdagsarbetet löneskatten, och man delar ut 600 milj.kr. till fler offentliga arbeten. Hur rimmar detta, liksom den vidgade rätten till avdrag för fackföreningsavgift, med allt tal om behovet av stram finanspolitik? Det finns inte mycket i Stig Malms uttalande som jag kan instämma i. Men jag måste medge att uttrycket mischmaschpolitik är ganska väl funnet.

På s. 34 i utskottsbetänkandet sägs det att det är angeläget att motverka utgiftstrycket i den offentliga sektorn, eftersom man då också kan sänka skatten. Hans Gustafsson var också inne på detta. Han säger inte ens att detta skall ske på sikt, men i praktiken handlar man tvärtom. Vad är egentligen den verkliga avsikten? Är det att medverka till att få den ofrånkomliga anpassningen till skatteförhållandena i omgivande länder, eller är det att expediera beställningen från LO och partikongressen att staten skall hålla sig med ett växande sparandeöverskott, som skall användas för att köpa aktier i svenska företag för att därigenom socialisera näringslivet?

Anf. 12 ANNE WIBBLE (fp) replik:

Fru talman! Hans Gustafsson använde åtminstone hälften eller kanske mer av taletiden i sitt anförande till att förklara att det har gått mycket bra under den socialdemokratiska regeringstiden. Ekonomin är inte alls usel, och det finns egentligen ingen kris. Om det till äventyrs skulle finnas några problem, är de inte regeringens fel. Lars Tobisson har bemött detta påstående.

Med utgångspunkt i Hans Gustafssons egen beskrivning vill jag fråga: Varifrån kommer de problem som finns beskrivna i texten i det betänkande som vi i dag debatterar? Vad beror de på, och vems fel är det? Har den regering som lett landets ekonomiska politik sedan år 1982 inget ansvar för detta? Är tanken att man vill skylla ifrån sig på någon annan, några utländska speku-

lanter eller andra käcka aktörer på den svenska marknaden? Om detta är innebörden i Hans Gustafssons påstående, är det ett mycket allvarligt tecken på att de ord som står här och var i betänkandet som tyder på insikt, inte motsvaras av någon som helst insikt i verkligheten. Det är bara påklistrade ord. Det skulle vara intressant att få höra Hans Gustafssons kommentar till detta.

Hans Gustafsson angrep också något den bristande fördelningspolitiken i reservation 1 till betänkandet och förklarade att våra åtgärder var riktade mot löntagare och den offentliga sektorn. Jag vill påminna Hans Gustafsson om vad som har skett i svensk fördelningspolitik under 80-talet, när ni har regerat. De som har blivit rika under 80-talet – och det finns ganska många sådana personer – har i huvudsak blivit detta av två skäl. De har utnyttjat det gamla ruttna skattesystemet i kombination med en mycket hög inflation.

Nu har vi faktiskt gjort någonting åt det ruttna skattesystemet. Nästa uppgift för den som är angelägen om en bra fördelningspolitik är att ta itu med inflationen, att knäcka inflationen. Detta var ett icke oväsentligt inslag i mitt huvudanförande, och jag tycker att också Hans Gustafsson kunde visa ett visst intresse för denna uppgift utifrån rent fördelningspolitiska utgångspunkter, och det är också nödvändigt av helt andra orsaker.

Hans Gustafsson påstod slutligen att enskilda människor inte alltid föredrar privata alternativ. Det tror heller inte jag. Såvitt jag vet har ingen påstått detta, i varje fall inte jag. Poängen med att ha privata alternativ till den offentliga sektorn är att man får välja, att var och en får själv välja som konsument eller som anställd. Jag vill upprepa min fråga: Varför är ni socialdemokrater så benhårda motståndare till konkurrens och valfrihet i produktionen av vård, omsorg och utbildning?

Anf. 13 CARL FRICK (mp) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja ta upp ett problem som förvirrar och försvårar såväl i den ekonomiska debatten som i den ekonomiska politiken. I den ekonomiska debatten och politiken talar man mest om den relativa ekonomin i stället för den reala, de verkliga förhållandena. Vi får t.ex. ofta veta att industriinvesteringar och liknande minskar i förhållande till BNP, medan de faktiskt i fast penningvärde har ökat kraftigt.

Jag vill ta till en bild som exempel. Om en höjdhoppare kan höja sitt personliga rekord från 1,20 meter till 1,32 meter, har han flaxat sig upp 10 % och hoppat 12 centimeter högre. Om en stjärnidrottsman som normalt klarar 2,40 meter ökar sitt resultat med endast 5 %, har han också ökat hopphöjden med 12 centimeter. Han betraktas då som en mästare, ja närmast som en fantom.

Men i den ekonomiska politiken och i den ekonomiska världen är det precis tvärtom. Den stackars fantomen som bara klarar en höjning på 5 %, han betraktas ju som en charlatan och närmast som en krympling. Det är uppenbarligen på det viset, att vi i Sverige hånas som om vi vore charlataner, eftersom vår ökning av BNP inte är speciellt hög mätt mot andras. Men jag har den åsikten att de som ägnar sig åt den sortens jämförelser utan en fast grund är charlater och i det långa loppet intellektuella krymplingar.

Man måste vid en jämförelse i alla sådana sammanhang utgå från en fast

grund, och inte en grund som hela tiden rör sig – och BNP rör sig hela tiden. Vi måste för att kunna driva en vettig ekonomisk politik och föra en sansad ekonomisk debatt fastlägga vissa grunder från vilka man mäter. Om vi gör detta, tror jag att vi har förutsättningar att komma till rätta med en hel del problem, eftersom vi vet vad vi håller på med.

Det måste på något sätt bli ett slut på denna intellektuella krymplingsmentalitet att mäta på ett sätt som inte har med det reala att göra. Vi bör endast ägna oss åt det relativa. Då tror jag att vi kan få en fast grund att stå på, och vi kan bygga ett samhälle som är både ekologiskt och ekonomiskt sunt. Tack!

Anf. 14 GUNNAR BJÖRK (c) replik:

Fru talman! Finansutskottets ordförande Hans Gustafsson ger en bild av hur han ser på det ekonomiska läget. Han verkar inte särskilt berörd av de siffror som både Anne Wibble och Lars Tobisson har refererat från OECD. Jag återkommer till det.

Det är intressant att Hans Gustafsson angriper ett par reservationer. Men i sammanfattningen av utskottsbetänkandet står det för det första "att det i flera avseenden råder stor enighet mellan vad som sägs i propositionen och vad som uttalas i motionerna från moderata samlingspartiet och folkpartiet liberalerna---". För det andra står det: "Vidare tycks överensstämmelse finnas om att detta innebär att en stram finanspolitik måste föras---". För det tredje står det att det ej heller på vissa andra punkter råder några skiljaktiga uppfattningar. För det fjärde står det: "En överensstämmelse återfinns också mellan vad som anförs i propositionen och---när det gäller krav på reformer i den offentliga sektorn---."

Jag tycker att socialdemokraterna skall bestämma sig för vad de tycker. Å ena sidan tycker de att det som står i reservationen är eländigt. Å andra sidan säger de i sammanfattningen att det finns en överensstämmelse med vad folkpartiet och moderaterna har tagit fram i sin reservation. Vi från centerpartiet är tacksamma för att vi inte har fått samma omfamning.

Det har även uttalats ordentliga lovord över hur bra saker är. Vi skall inte skämmas för det som är bra i Sverige. Det är viktigt att vi lyfter fram sådant. Men det står i bjärt kontrast till de siffror som har redovisats där det framgår att inflationen blir fortsatt hög och tillväxten kommer att sjunka. Det är tal om en dyrbar offentlig sektor och ett alltför högt ränteläge och att arbetslösheten kommer att öka. I finansutskottets ordförandes anförande verkar det som om han inte tar de siffrorna på allvar.

Följande fråga blir alltmer aktuell, eftersom VU-ledamoten Stig Malm – det socialdemokratiska vallokomotivet, som han kallas i det socialdemokratiska partiet – inte tycks dela de övrigas uppfattning: Är det en allmän åsikt i det socialdemokratiska partiet och i ledningen att Sverige inte befinner sig i obalans? Det blev inget riktigt svar från Hans Gustafssons sida – han sade först å ena sidan och sedan å andra sidan.

Det är väl en konstig ordning att ha en inflation på 11 % och sedan räkna bort det som hör till skattereformen? I reformen ingår att boendet straffbeskattas, att resa till sitt arbete och sköta sitt arbete straffbeskattas, och den som vill äta mat straffbeskattas. Jag tycker att det är konstigt att plötsligt

räkna bort detta som om det inte fanns. Självfallet är det en del av inflationen.

Det ligger mycket i den kommentar som Anne Wibble gav uttryck för när det gäller inflationens skada för fördelningspolitiken. Den har naturligtvis varit ett stort bekymmer under 80-talet.

Svaret som gavs till oppositionen var mest "å ena sidan och å andra sidan".

Anf. 15 LARS-OVE HAGBERG (v) replik:

Fru talman! Vi har nu fått reda på att kristemperaturen bestäms av storleken av jultomtens säck. Jag får kanske ställa frågan: När kommer krisen? Är det vid en julrusch som motsvarar 20 miljarder?

De lågavlönade, de som inte får del av skattereformen och som har pressats under 80-talet av reallönesänkningar, kanske inte deltar i någon julrusch dessa dagar. Det kanske blir ännu besvärligare nästa år.

Hans Gustafssons seans innehöll inte något försvar. Jag forstod inte riktigt om han är överens med regeringen. När regeringen i grundläggande avseenden monterar ned den sociala välfärdspolitiken genom att skapa stora hål i socialförsäkringen, är det tydligen ingenting som en socialdemokratisk utskottsordförande behöver nämna eller fundera över. Det är ett stort brott mot arbetarrörelsens grundläggande principer som länge har väglett svensk välfärdsutveckling.

När det gäller bristerna beträffande produktiviteten talas det mycket litet om orsakerna till den och hur vi skall komma till rätta med dessa. Det enda som nämns är åtstramningar. T.ex. har vi den oerhörda resurs som finns i arbetarnas inflytande, bättre arbetsmiljö och en helt annan arbetsrätt. Den breda kunskapsutvecklingen har försummats under hela 80-talet. Det kanske inte heller blir någon förbättring, eftersom det knappast vidtas några arbetsmarknadspolitiska åtgärder och AMS tilldelas inte några anslag. Det kanske inte ens i en kommande lågkonjunktur satsas på denna kunskap. Därav den övergripande filosofin att vi skall bekämpa inflationen med hjälp av stor arbetslöshet.

Hans Gustafsson säger ingenting om den stora försummelsen, som han vill egentligen underordna sig, dvs. näringslivets oförmåga att över huvud taget använda sitt kapital på ett förnuftigt sätt i landet. Vad gör vi åt beroendet av ett kapital som har det kortsiktiga vinstintresset och som kan sticka i väg vart som helst? Skall vi ständigt underordna oss och bli en utfattig region i norra Europa? Vänsterpartiet menar att det skall satsas på investeringar som kan göra oss så oberoende som möjligt. Men nu väljs den andra vägen.

Jag lyssnade uppmärksamt när Hans Gustafsson sade något om att gå ut mot löntagarna och den offentliga sektorn. Jag trodde han menade regeringens förslag. Men han talade visst om moderaterna och folkpartisterna. Men också socialdemokraternas förslag har udden mot löntagarna och den offentliga sektorn.

Anf. 16 HANS GUSTAFSSON (s) replik:

Fru talman! Om Lars Tobisson har lyssnat lika dåligt på mina företrädare som på mig är det inte så konstigt att diskussionen sällan leder till något resultat.

Gunnar Björk pekar på att jag säger å ena sidan och å andra sidan. Ja, precis, Gunnar Björk. Det är bra om politikerna lär sig att allting inte är antingen helt svart eller helt vitt. Det kan finnas skäl som talar för och skäl som talar emot.

Lars Tobisson har inte på en enda punkt redovisat att min beskrivning av den ekonomiska situationen är felaktig. Jag är villig att dokumentera punkt för punkt med material, som jag tyvärr inte kan föredra här i talarstolen. Jag har inte redovisat något annat än den faktiskt föreliggande situationen grundat på riktigt material. Nu säger Lars Tobisson att det kan bli sämre nästa år. Det blir sämre nästa år. Det är precis vad jag har sagt. Tar vi inte itu med inflationen, ser vi inte till att få samband mellan produktivitet och inflation, blir det substans i talet om kris.

Vidare har jag fått frågan om jag delar Stig Malms uppfattning eller ej. Jag har hört Stig Malm på radion. Jag delar inte hans uppfattning om han menar att det inte finns några problem i den svenska ekonomin som det behöver tas itu med och som är smärtsamma och svåra. Det råder stora problem med inflationen och produktiviteten, och det är problem med bytesbalansunderskottet. Det måste vi ta itu med, det är smärtsamt och det kräver insatser av olika slag. Var och en som vill göra sig besväret av att läsa mitt anförande kan se att jag ingalunda undervärderat detta.

Några frågor har ställts direkt till mig. Bl.a. har Anne Wibble två gånger återkommit till frågan om varför socialdemokraterna inte kan acceptera en viss privatisering av den offentliga sektorn. Det är en kommunal verksamhet. Den beskrivning som ofta kommer från talarstolen har inte mycket med verkligheten att göra. Vi har i kommuner och landsting sedan lång tid tillbaka drivit en omfattande entreprenadverksamhet. Det är få städer och kommuner i landet som har tillgång till egna resurser för hela anläggningssidan, underhållssidan osv. Nu vill Anne Wibble, om jag förstod henne rätt, att man också skall gå in på den sociala sektorn.

När det gäller det här talet om konkurrens vill jag säga att jag tror att det är bra med konkurrens, men var litet försiktig! Jag har nämligen under min tid som bostadsminister lagt märke till att de som står och talar om konkurrensens välsignelse skyndar sig hem, så fort de lämnat talarstolen, för att köpa upp sina konkurrenter. Jag går med, Anne Wibble, på att vi skall diskutera en ökad entreprenadverksamhet även i den offentliga sektorn. Men då skall vi också diskutera om man skall släppa in den offentliga sektorn på den privata sektorn, vilket är förbjudet enligt gällande kommunallag. På den privata sektorn behövs nämligen minst lika mycket konkurrens. Den håller på att bli lika mycket monopoliserad som den offentliga sektorn håller på att bli.

Anf. 17 LARS TOBISSON (m) replik:

Fru talman! Jag har länge försökt intressera Allan Larsson för frågor kring bytesunderskott och kapitalutflöde, men jag har misslyckats; det har mest blivit tal om budgetsaldo. Därför är jag glad att Hans Gustafsson i sitt anförande berörde problemen i våra utrikesaffärer. Jag är samtidigt förvånad över

att han sade att oppositionen inte har lagt fram förslag för att möta problemet med kapitalutströmning.

Jag upprepar att det rör sig om att försöka få till stånd förtroendeskapande åtgärder. I mitt anförande sade jag: När man nu skriver så vackert om värdet av det europeiska monetära samarbetet, varför kan inte vi då anknyta kronan till ecun? Jag menar att detta skulle skapa förtroende för att vi inte kommer att devalvera, och att det dessutom skulle sänka räntenivån. Den frågan har jag inte fått svar på.

Vi måste, har jag sagt, anpassa vårt skattetryck till omvärlden, om det skall vara attraktivt att verka i Sverige. Jag frågade Hans Gustafsson om han menar allvar med talet om att sänka skattetrycket, eller om han tror på det som LO och partikongressen har beslutat – att man i stället skall bygga upp ett sparandeöverskott i den offentliga sektorn, med överbeskattning.

Jag har påpekat betydelsen av att vi inställer alla planer på förtida avveckling av kärnkraften, för att få företagare att intressera sig för att satsa i Sverige.

Detta är förtroendeskapande åtgärder. Här krävs det klara, tydliga signaler. Om inte allt kan genomföras på en gång, så skall i alla fall signalerna ut. Jag begär faktiskt att få höra vad Hans Gustafsson anser om de frågorna.

Det väcker inte förtroende, menar jag, när LO-ordföranden går ut och säger att det inte finns någon kris. Att den är kris kan vem som helst konstatera – det konstaterar OECDs experter, det konstaterar Moody's ratinginstitut, som är här i dessa dagar. Detta behöver man egentligen inte uppehålla sig vid.

När finansutskottets ordförande försöker bevisa att allt egentligen står väl till, så tycker jag att han motarbetar finansministerns ansträngningar att hos svenska folket skapa ett krismedvetande, som får människorna att kanske även besinna sig i julhandeln.

Nu sade Hans Gustafsson i slutet av sitt anförande att vi står inför stora problem om vi inte bekämpar inflationen. Jag kan nämna att jag just har fått konjunkturinstitutets rapport, som offentliggjordes kl. 11.00 i dag. Där säger man att inflationen i år skall bli 10,4 %. Vi vet att det är för litet – den blir drygt 11 %. Men nästa år blir den 10,7 %. Det är ett konstigt sätt att bekämpa inflationen. Och ännu konstigare är det att man höjer skatter som driver upp prisstegringen ännu mer.

Jag har tidigare frågat: Varför höjer man fastighetsskatten, varför höjer man löneskatten och varför släpper man loss utgifter som ingalunda behövs, t.ex. när det gäller att vidga fackavdragen? De här frågorna kvarstår obesvarade, och det vore bra om Hans Gustafsson ville ta itu med dem.

Anf. 18 ANNE WIBBLE (fp) replik:

Fru talman! Hans Gustafsson tog faktiskt upp temat om konkurrens i den offentliga sektorn. Det gladde mig, för jag har haft svårt att få någon riktig kontakt med de tidigare ordförandena; de har inte velat prata om detta.

Hans Gustafsson beskrev förhållandena som om det pågick väldigt mycket entreprenadverksamhet inom kommuner och landsting. Så är inte fallet. Det gäller en ganska liten del. De siffror som jag har sett visar att det är betydligt

mindre än en tiondel av verksamheten som är utsatt för entreprenad och konkurrens. Det är nästan alltid och enbart de tekniska verksamheterna.

Hans Gustafsson var emellertid beredd att diskutera, sade han, även de sociala verksamheterna. Men samtidigt sade han, tydligen till mig, att man skall vara försiktig, för hans erfarenhet är att när man lägger ut sådan verksamhet på entreprenad, kommer andra företag och köper upp de kommunala historierna. Det är inte riktigt den verklighet som jag har sett på de aktuella områdena. Jag har litet svårt att tro att de mindre och medelstora företagen, som i första vändan kommer att vara intresserade av entreprenadverksamhet för kommuner och landsting, skulle så att säga köpa upp hela kommunen. Verklighetsanknytningen verkar vara en aning dålig.

Samtidigt ville Hans Gustafsson, för att kunna förorda mer entreprenader, också släppa in den offentliga produktionen på den privata sidan. Detta vore helt felaktigt, anser jag. Produktion av varor och tjänster i en marknadsekonomi sker bäst i privat regi. Om Hans Gustafsson tvivlar på detta påstående, så vill jag ge honom tipset att blicka ut över världen. Vad som händer i andra delar av världen är just att tidigare offentlig produktion läggs över i privat regi.

Lönestegringstakten vill jag gärna beröra. Jag frågade inledningsvis: Vad gör socialdemokraterna om Rehnbergkommissionen misslyckas? Detta är en ganska realistisk fråga, eftersom er stabiliseringspolitik och inflationsbekämpningspolitik är så entydigt och ensidigt upphängd på Rehnbergkommissionens lyckosamma uppnående av ett stabiliseringsavtal. Jag skulle gärna vilja ha ett svar på den frågan.

Slutligen, fru talman! För att åstadkomma någonting positivt i svensk ekonomi framöver, för att så att säga få upp framtidstro, tillväxt och optimism igen, måste man ha ett litet längre perspektiv och en litet mera offensiv infallsvinkel på problemen och på de åtgärder man sätter in än vad Hans Gustafsson har. Hans Gustafsson verkar, liksom socialdemokrater i övrigt, inta en mycket defensiv position. Till nöds kan man förmås att försvara några av de åtgärder man vidtar, men det finns inte någon entusiasm för att med liv och lust gå fram med nya tankar och förändringar i den ekonomiska politiken som kan skapa förtroende för en positiv framtid i Sverige.

Anf. 19 GUNNAR BJÖRK (c) replik:

Fru talman! När det gäller Rehnbergkommissionen är det viktigt att komma ihåg den roll som lönebildningen spelar för att vi skall lyckas med att få den svenska ekonomin att utvecklas åt rätt håll. Därför är det oroande om det är som socialdemokraten Göran Johansson sade i radio i dag på morgonen, nämligen att det är kris inom LO efter krisen inom det socialdemokratiska partiet.

Jag tycker att det är viktigt att arbetsmarknadens parter tar mer ansvar för den roll som de har i lönebildningen. Det är ändå så, att arbetsmarknadsdelen i samhället praktiskt taget sköts av de fackliga organisationerna. Då är det viktigt att de inte skjuter över ansvaret för följderna av sina beslut på den politiska delen, som inte skall lägga sig i den fackliga sidan.

Det är intressant att en stor fackföreningsledare inte har det krismedvetande som regeringen ändå försöker ge uttryck för. Det är därför som vi har

envisats och ställt frågor kring Malms uttalande. I ett avseende har ändå finansutskottets ordförande sagt att han inte delar den synpunkt som Malm har anfört. Men å andra sidan tycker jag inte att Hans Gustafsson är riktigt klar i sin ståndpunkt.

När det gäller detta om att vara för och emot, är det naturligtvis viktigt att man speglar samhället – vad som är bra och vad som är dåligt. Men den socialdemokratiska politiken i dag verkar vara både för och emot – å ena sidan, å andra sidan. Det är ju ganska symptomatiskt att man inte vet vilken stol man skall stå på. Det är därför ingen tillfällighet att man för detta ändamål behöver en långbänk.

Anf. 20 LARS-OVE HAGBERG (v) replik:

Fru talman! Jag förstår att Hans Gustafsson gärna diskuterar med dem som han i stort sett är överens med. Han har sagt tre fyra gånger att socialdemokraterna är överens med moderaterna och folkpartiet.

Men de besvärliga frågorna som Stig Malm tog upp och som rörelsen funderar över vill han inte gärna svara på. Hur är det med nedmonteringen av den generella välfärdspolitiken som försämringarna i sjukförsäkringen är ett tecken på? Hur är det egentligen med beslutet att ensidigt proklamera en EG-ansökan? Ser socialdemokratin inte någon som helst möjlighet att föra egen politik mot de kapitalrörelser som har försatt svensk valutamarknad i kris?

Ser man ingen sådan möjlighet, kommer ju nästa fråga: Har man någon som helst möjlighet att i nästa skede bekämpa arbetslösheten? Har Sverige då över huvud taget ingenting att bestämma om? Har socialdemokraterna ingen idé om vad de vill göra?

Vad de borgeliga vill, det vet vi. Det har vi inga som helst bekymmer med att se. Men vad vill socialdemokratin och Hans Gustafsson?

Den ensidiga inflationsbekämpningen genom att hålla tillbaka lönerna har ingen som helst koppling till en fördelningspolitik. Vi är alla överens om att bekämpa inflationen. Inflationen omfördelar. Men någonting som systematiskt utelämnas i varje skede är en ordentlig prispress.

Nu visar det sig att fackföreningsrörelsen äntligen har förstått att skall man förhandla om löner, måste man också förhandla om priserna. Vi har talat om detta förut och fört fram det i våra motioner: Skall man med framgång kunna bekämpa inflationen, måste det vidtas åtgärder mot prisökningarna.

Det kan väl inte vara så att vi både skall ha arbetslöshet och nedpressade löner och att de lågavlönade sedan skall drabbas av efterföljande prisökningar. Det kan väl inte vara socialdemokratins recept, men ni har ingenting emot det i dag.

Jag är också förvånad över att man inte tar mer itu med tillväxtens grundläggande problem. Man inriktar sig mer på kvantitet än på kvalitet och tar inte vara på de arbetande människornas förmåga. Numera går man helt och hållet SAF-vägen och försöker på olika sätt att straffa arbetarna och även försämra arbetsrätten.

Det är ju så, Hans Gustafsson, att det vi nu upplever som näringslivets kris beror på att företagen inte kunnat ta vara på den chans som ni gav dem och

som gav dem höga vinster. Ni gjorde fel. Skall ni göra samma misstag en gång till?

Anf. 21 CARL FRICK (mp) replik:

Fru talman! Jag tycker inte att Hans Gustafsson har tagit arbetslösheten och den förändrade inställningen i socialdemokratiska partiet – eller kanske egentligen regeringen – till den fulla sysselsättningen på allvar. Som jag sade i mitt inledningsanförande, är ett lönearbete för många människor en fantastisk viktig del av deras liv. Om vi nu står inför en hotande arbetslöshet, måste man faktiskt ta itu med det problemet på allvar och hävda arbetslinjen.

Som jag sade tidigare är vi för ett samhälle där lönearbetet på sikt kan minska och medborgarna i större utsträckning får disponera sin tid för annat, men vi är inte där ännu. Så länge vi inte är där, måste man se till att människor kan vara i produktivt arbete.

Vi har angivit en lång rad områden där vi anser att det är viktigt att sätta in stötarna, därför att det har med vår framtid att göra och våra möjligheter att komma till rätta med miljöproblem och ekologiska problem. Jag nämnde investeringar i infrastruktur – spårburen trafik och andra kommunikationer – inhemska bränslen och alla möjliga andra saker. Vi skall t.ex. vara väldigt mycket mer effektiva i vår energianvändning, eftersom det minskar problemen i samhället både ekologiskt och ekonomiskt. Om vi bringar ner energianvändningen kraftigt, och det kan vi göra, minskar vi också bytesbalansunderskottet. Det är ett oftast undanskymt faktum i den politiska debatten. Man ägnar sig där åt helt andra saker.

Jag tycker att det skulle vara väldigt bra, om Hans Gustafsson och kanske också Allan Larsson, som nu har kommit, tar upp hela frågan om arbetslösheten och hur man kan komma till rätta med den. Vi har framfört en gammal god och viktig tanke, nämligen att det är dags att äntligen börja minska lönearbetstiden, så att människor får större möjlighet att göra andra saker än att bara arbeta. Det finns en möjlighet nu, i en lågkonjunktur, att börja processen mot ett mindre arbetsintensivt samhälle. På det sättet kommer vi på sikt att nedbringa den materiella förbrukningen, och det är gynnsamt för de ekologiska systemen och för vår framtid.

Här finns en utomordentlig möjlighet att använda en lågkonjunktur på ett för framtiden positivt sätt. Det skulle vara värdefullt om regeringen kunde ta tag i detta på ett bra sätt. Vi ställer gärna upp och hjälper till.

Anf. 22 HANS GUSTAFSSON (s) replik:

Fru talman! Jag hoppas att mina meddebattörer inser att det är nästan omöjligt att på tre minuter svara på det som har sagts på femton dessförinnan, men jag skall försöka göra så gott jag kan.

Låt mig säga till Carl Frick att jag kommer icke att medverka till att man överger den fulla sysselsättningen eller att man överger arbetslinjen i arbetsmarknadspolitiken. Jag räknar med att finansministern, som kan de frågorna mycket bättre än jag, kommer att ta upp dem och därmed ge ett svar.

Jag kan ge samma besked till Lars-Ove Hagberg: Det kommer icke att med min medverkan bli någon nedrustning av den generella välfärdspolitiken. Att det måste göras justeringar på grund av förändringar i verkligheten

och på grund av förändringar i ekonomin är en sak som vi får tåla, men det finns ingen vilja att avrusta den generella välfärdspolitiken.

Lars Tobisson säger att när jag talar om det som är positivt i svensk ekonomi kan det vara att motarbeta finansministern. Jag säger fortfarande att om Lars Tobisson har något enda underlag för att bestrida det jag har sagt, så ta fram det. Jag känner finansministern ganska väl, och jag vet att han tycker om korrekta besked. Om han skulle försöka bedriva en ekonomisk politik som inte är grundad på fakta, skulle han dessutom misslyckas.

Det finns inga delade meningar på den punkten. Den omständigheten att man talar om vad som är bra i ekonomin i Sverige är inget skäl för att inte säga att det behöver sättas in en hel del åtgärder.

Låt mig sedan säga något med anledning av det Gunnar Björk och Anne Wibble har varit inne på. Framför allt Gunnar Björk förvånar mig litet. I sitt första anförande frågade han mig om vi vill sänka skatterna. Det är ett undermåligt, billigt resonemang. Finns det något parti som inte vill sänka skatterna, om det kan göras utan att det medför några försämringar? Inget parti tycker väl att man skall beskatta folk bara för nöjet att göra det?

Men jag vägrar för min del att upphöja skattesänkningar till ett överordnat mål, utan vill i varje läge pröva dem i relation till vad bortfallet av skatteintäkter medför. Den linje som vi har valt i nuvarande läge är att fortsätta att effektivisera och förnya den offentliga sektorn och därmed skapa möjligheter till en skattesänkning utan nedrustning av den generella välfärdspolitiken.

Sedan till Anne Wibble: Jag menade självfallet inte att de små företagen skulle köpa upp kommunerna. Men om vi nu skulle gå med på att lämna över verksamhet i den offentliga sektorn till privata entreprenörer, så vore det ju därför att det anses att det skulle innebära mer av konkurrens och ökad mångfald. Då borde vi ha en garanti för att konkurrensen finns kvar, att inte företagen köper upp varandra och monopoliserar den privata sektorn.

Den privata sektorn är på vissa områden i dag så monopoliserad att den skulle må väl av att den offentliga sektorn erbjöd ett vettigt alternativ även inom den privata sfären. Låt oss gärna fortsätta diskussionen, Anne Wibble, om relationerna mellan privat verksamhet i den offentliga sektorn och offentlig verksamhet i den privata sektorn.

Förste vice talmannen anmälde att Anne Wibble anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 23 Finansminister ALLAN LARSSON (s):

Fru talman! När jag läste tidningarna i morse fick jag veta att Sverige inte har några problem, att allt bara var ett påhitt av finansministern och riksbankschefen. Om det vore sant att Sverige inte har några ekonomiska problem, då skulle det vara en dans på rosor att vara finansminister.

Men alla vet att vi har en inflation som nu på allvar hotar jobben. Alla kan se att vi har en mycket liten tillväxt, som starkt begränsar vårt handlingsutrymme. Och den som går litet djupare i de ekonomiska förhållandena kommer att upptäcka att vi har ett underskott i våra affärer med omvärlden och

att detta är ett allvarligt problem. Detta understryks i OECDs Sverigerapport, som publiceras i dag.

Men man måste kunna hålla två tankar i huvudet samtidigt när man diskuterar Sveriges aktuella ekonomiska situation. Vi gjorde stora framsteg under 1980-talet. Det var en period som kännetecknades av god utveckling i näringslivet, en stark ökning av investeringarna och sysselsättningen, en kraftig utbyggnad av vården och omsorgen. Sverige blev i många avseenden ett bättre samhälle.

Allt detta gav upphov till en stark optimism. Den optimismen fick oss att överskatta våra resurser – och när jag talar om *oss*, menar jag både näringsliv, hushåll och offentlig sektor. Med detta följde inflation, försvagad tillväxt och underskott i utlandsaffärerna.

Det finns många styrkefaktorer i den svenska ekonomin. Det har också OECD framhållit. Det gäller bl.a. arbetsmarknaden, som är en av de bäst fungerande inom OECD-området.

Men nu står Sverige inför några ekonomiskt besvärliga år. Det finns inte utrymme för storstilade löften, varken om kostnadskrävande reformer eller stora skattesänkningar. Det blir en tid med stora krav på politisk handlingskraft och beslutsamhet.

I regeringens skrivelse till riksdagen har vi redovisat hur vi ser på problemen och vilka åtgärder som måste vidtas.

Jag har noga lyssnat på debatten under förmiddagen, och jag skulle vid det här tillfället vilja sammanfatta regeringens syn på de åtgärder vi har redovisat i några enkla budskap på det ekonomiska området.

Det första budskapet är att valutapolitikens mål ligger fast. Vi skall hävda den svenska kronan. Alla som lättsinnigt lekt devalveringsleken eller nervöst flyttat pengar vet nu vad som gäller, att vi menar allvar när vi säger att det är uteslutet att Sverige kommer att devalvera. Vi har stängt den dörren och spikat igen den för gott. Här finns inget att hämta för spekulanterna.

Detta budskap har nu slagit igenom på marknaden. Valutaflödena har vänt tillbaka. Valutareserven är nu över 100 miljarder kronor. Räntorna har börjat pressas ned.

Det andra budskapet är att Sverige går den europeiska vägen. Vi skall med kraft fullfölja förhandlingarna med EG om ett ekonomiskt samarbetsavtal. Vi är starkt engagerade i arbetet med att skapa gemensam säkerhet i hela Europa. Vi skall samtidigt göra oss beredda att gå vidare i samarbetet med EG och klargöra Sveriges ambitioner att bli medlem av Europeiska gemenskapen. Vi har därmed gett ett besked till alla som känt sig osäkra om de skall investera i Sverige. De kan planera för att utveckla sin verksamhet i Sverige. De behöver inte störta i väg utomlands.

Också detta börjar nu slå igenom. Beskedet från SCA häromdagen om satsningen i Sverige är ett av flera sådana exempel.

Det tredje budskapet är att Sverige skall tackla sina kostnadsproblem för att pressa ned inflationen. Vi måste hålla igen på utgifterna i den offentliga verksamheten. Samtidigt skall vi se till att våra viktiga välfärdssystem, t.ex. sjukförsäkringen, fungerar väl. Och vi skall se till att växla ner från inflationslöner till reallöner och därmed hävda vårt näringslivs konkurrenskraft.

Arbetet med ett stabiliseringsavtal går nu in i ett avgörande skede. Här

har arbetsmarknadens parter ansvaret. De kommer nu att kunna visa att de kan leva upp till det ansvaret.

Vi måste använda de kommande åren för att låta omvärlden hinna i kapp Sveriges kostnader. Vi måste ge Sverige chansen att hinna i kapp andra länders konkurrenskraft.

Nu har det sagts i flera inlägg här i dag att socialdemokratin har gett upp den fulla sysselsättningen. Man säger att vi har gett förtur åt kampen mot inflationen i stället för kampen mot arbetslöshet. Därför vill jag en gång för alla slå fast att arbetslösheten inte är något mål eller något medel i socialdemokratins ekonomiska politik. Arbetslösheten är en följd av brister i ekonomin och trögheten på arbetsmarknaden. Den viktigaste orsaken är inflationen, den snabba kostnadsutvecklingen. Den måste bekämpas för att vi skall ha en sysselsättning som vilar på en sund bas. Insatserna mot inflationen är således ett medel i kampen mot arbetslöshet.

Det utesluter inte att vi också skall bedriva en aktiv arbetsmarknadspolitik som ger ett rejält stöd till den som är eller riskerar att bli arbetslös. Det gör vi redan. Regering och riksdag har anvisat betydande medel till aktiva åtgärder under detta år. Det innebär bl.a. att 110 000 personer får en ny yrkesutbildning under det här året. Det är bra för den enskilde, men det är också bra för de företag som nyanställer och som kan få nya välutbildade medarbetare.

Jag kan arbetsmarknadspolitiken väl, och jag vet dess möjligheter, men också dess gränser.

Det är min uppfattning att vi också i ett svagare konjunkturläge skall satsa på yrkesmässig rörlighet, på omskolning och på kompetensutveckling. Det är just för att vi socialdemokrater är så angelägna om att hävda sysselsättningen som vi både måste bekämpa inflationen och satsa på aktiv arbetsmarknadspolitik som understödjer den inriktningen.

Fru talman! I dag avslutas 1990 års riksdagsarbete. Som ny i denna kammare vill jag gärna göra några reflexioner om vad riksdagen och regeringen uträttat under året.

Knappast någonsin tidigare har riksdagen fattat så många och så stora beslut, under en så kort och intensiv period som under 1990.

Vi har fattat beslut om en genomgripande reformering av skattesystemet, en reform som skall gynna arbete och sparande.

Vi har beslutat att ersätta regleringssystemet i jordbruket med en modern livsmedelspolitik.

Vi har beslutat att reformera hela bostadsfinansieringen i grunden.

Vi har beslutat om en stor reform av äldreomsorgen, som förbättrat förhållandena för våra gamla.

Vi har beslutat om den nya Europapolitiken.

Vi skall i dag fatta beslut om att reformera sjukförsäkringen och skapa bättre incitament till arbete och rehabilitering.

Regering och riksdag har visat handlingskraft och framsynthet. Allt tal om att vi skulle sakna förmåga att fatta beslut är nonsens.

Det är ett imponerande arbete som utförts i utskott och kanslier. Riksdagens ledamöter har anledning att känna stolthet över vad som uträttats under denna intensiva tid.

Fru talman! För några månader sedan skrev Sture Eskilsson på Svenska

Arbetsgivareföreningen en artikel i Dagens Nyheter. Han föreslog att moderaterna och folkpartiet skulle göra upp ett regeringsprogram och ställa centern utanför.

I början på november skrev Carl Bildt och Bengt Westerberg en gemensam artikel med det innehåll som Eskilsson beställt. Den presenterades som det nya borgerliga regeringsprogrammet. Centern ställdes åt sidan.

Jag antar att Sture Eskilsson på SAF måste känna sig nöjd.

Men hur står det till med folkpartiets liberaler? Känns det bra att vara stödparti till moderaterna?

Vad säger centerpartisterna om att stå ute i kylan, när Bildt och Westerberg formar det borgerliga regeringsprogrammet?

Jag minns hur den gamle centerledaren Gunnar Hedlund på 1960-talet här i riksdagen brukade tala om moderaterna och folkpartiet som "de förenade högerpartierna". Jag tror att Gunnar Hedlund skulle ha använt samma uttryck på motsvarande partier i dag.

Men kanske passar det bättre att tala om Firma Buller & Bång. Det är mycket väsen, men litet ull.

Det mest avslöjande som sagts om denna politiska firma sades av Bengt Westerberg i lördags. Han sade bl.a. att "slagkraften i det borgerliga alternativet har ökat avsevärt genom en rad uppgörelser över blockgränserna". Han talade om skatterna, EG, äldreomsorgen och energipolitiken.

Lägg märke till att Bengt Westerberg inte talade om vilken undergörande kraft som hade frigjorts genom Firma Buller & Bång. Nej, det var uppgörelserna över blockgränserna som hade skapat slagkraft. Bengt Westerbergs uttalande bygger på en viktig insikt, men innehåller också en stor illusion.

Insikten är enkel och tydlig: De borgerliga partierna har i stora och viktiga sakfrågor varit så splittrade att de inte på egen hand skulle kunna åstadkomma en sammanhängande politik. Det är bara genom uppgörelser med oss socialdemokrater som de kunnat komma till skott.

Bengt Westerbergs uttalande bygger samtidigt på en illusion. När Westerberg säger att slagkraften i det borgerliga alternativet har ökat, så vill han få oss att tro att framtiden är så problemfri att landet kan styras av en borgerlighet som inte ens kan hålla ihop i opposition. Men så ser verkligheten inte ut. Landets politiska ledning kommer att ställas inför stora, viktiga och svåra uppgifter under de kommande åren. Det finns många sådana uppgifter. Låt mig få ge ett enda exempel.

Det gäller välfärdspolitiken och dess finansiering. Bengt Westerberg har själv angripit moderaterna för deras löften om väldiga skattesänkningar och sagt att moderaterna är ett hot mot välfärdssamhället.

Ett samhälle med trygghet och välfärd kan inte förenas med den skattepolitik som moderaterna står för. Det inser alla, och det framgick tydligt vid moderaternas stämma nyligen. När den här frågan diskuterades på moderatstämman så sade ordföranden i moderata studentförbundet, Anders Borg, så här:

"Om moderaterna föreslår skattesänkningar, stora skattesänkningar, utan att samtidigt våga ifrågasätta den generella välfärdspolitiken så finns det tre sätt att fixa det här. Det ena är inflation, det andra är budgetunderskott och

det tredje är upplåning. Visst, så kan man göra, så gjorde man under de borgerliga åren."

Så sade Anders Borg, ordförande i Fria Moderata Studentförbundet, när han krävde att välfärden skulle skrotas. Det var ärligt och uppriktigt. Att lova bibehålla allt gott och bra men inte vilja betala notan – det är ett lättsinne som snabbt kan bli förödande för ett lands ekonomi.

Det ledde under de borgerliga åren till ett gigantiskt budgetunderskott som vi än i dag måste betala för i form av räntor på över 60 miljarder kronor per år. Det är nästan dubbelt så mycket som försvaret kostar och lika mycket som hela den svenska skolan kostar. Hade vi sluppit denna väldiga räntebörda, då hade t.ex. momsen kunnat sänkas med 10 %.

Så såg det ut med slagkraften under de borgerliga åren. Bengt Westerbergs uttalande väcker därför många frågor. Jag skall avslutningsvis bara ställa ett par frågor:

1. Hur går det med skattereformen om moderaterna och folkpartiet skall ha en gemensam skattepolitik? Vem skall kapitulera – Carl Bildt eller Bengt Westerberg?
2. Hur skall det gå med välfärden? Kommer välfärden att bestå eller skall den skrotas? Eller kommer det att gå så som ungmoderaterna sade?

Om detta är vi många som vill ha besked!

Anf. 24 LARS TOBISSON (m):

Fru talman! Jag måste säga att jag är förvånad över finansministerns anförande. I den senare delen kom han in på något slags nyårskrönika. Den handlade dock enbart om allt stort som uträttats under det år som gått. Han hade ingenting att säga om sina avsikter för framtiden. Då han talar om framtiden är det den sedvanliga nidbilden av särskilt moderaternas onda avsikter.

Om jag minns rätt sade också finansministern att han hade lyssnat mycket noggrant på den debatt som förts under förmiddagen. Ja, det är klart lättare att höra vad som sägs om man är närvarande.

Jag ställde ett antal frågor av vilka ingen fick något svar. Det är jobbigt att på kort tid upprepa dem. Jag uttryckte en förmodan att oron för budgetsaldot som så starkt präglat finansministerns uppträdande är en följd av en överdriven tro på det kommande resultatet från Rehnbergsgruppen.

Om man föreställer sig att det kan bli nolltillväxt på inkomstsidan och att statsutgifterna växer i takt med inflationen, då blir det problem.

Men jag måste då ställa frågan hur detta skulle kunna uppkomma. Vi har en löneutveckling om vilken alla bedömare säger att den blir någonting på 8–9 %. Ändå har finansministern räknat och fortsätter antagligen att räkna med att den blir 3 eller 4 %. Det förutsätter förbud mot lokala höjningar av lönerna utöver den prolongation av centrala avtal som måste komma till stånd.

Jag gör den bedömningen som gammal förhandlare att detta kan inte lyckas.

Hur skall det ordnas? Är finansministern inställd på att genomdriva detta med lagstiftning? Hur rimmar det i så fall med de argument som vi fick höra

att det är helt parternas ansvar på arbetsmarknaden hur lönebildningen går till?

När man sedan talar om stram finanspolitik med utgiftsbesparingar utan skattehöjningar så återstår de frågor som Hans Gustafsson aldrig besvarade.

Hur kan man då höja fastighetsskatten? Hur kan man höja löneskatten? Hur kan man säga att man anslår 600 miljoner extra till bl.a. kommunala beredskapsarbeten, när man inte har för avsikt att ackommodera stora kostnadshöjningar med offentliga utgifter? Och hur kan man vidga fackavdragen?

Det är frågor som jag ställt och skulle vilja ha svar på. Det handlar om den mörka framtid som Sverige går in i under socialdemokratisk politik.

Slutligen ytterligare en fråga som kräver ett svar: När kommer den utredning om riksbankens oberoende som aviserades för över två månader sedan? Direktiven var färdiga redan i våras. Jag frågade: Kommer vi att få studera dem, det gäller ändå ett riksdagens eget verk? Blir det en parlamentarisk sammansättning av denna kommitté, vilket rimligen måste vara befogat när det gäller ett riksdagens eget organ?

Anf. 25 GUNNAR BJÖRK (c):

Fru talman! Finansministern säger att arbetslöshet inte är något mål eller något medel. Nej, men det kan bli resultatet av en felaktigt förd politik, när man inte unyttjat de devalveringsvinster som man möjligen kunde ha. Man har alltså inte lagt den grund man borde ha gjort för att utnyttja dem ordentligt.

Sedan säger finansministern att man under denna tid borde utnyttja yrkesmässig rörlighet. Det kräver ett svar av finansministern på frågan: Menar finansminstern att flyttlassen skall rulla snabbare igen, till regioner som saknar bostadsmöjligheter, eller vad är meningen? Det kräver faktiskt ett svar här i dag, tycker jag.

Finansministern säger att det är nonsens att säga att regeringen inte orkar fatta beslut. Men hur är det då med TV-frågan, energifrågan, försvarsfrågan? För första gången i historien går en försvarskommitté i stå. Det är en stor skandal att man inte orkar fatta beslut i en sådan viktig fråga. De ursäkter man har haft har varit uppenbara undanflykter. Det har inte funnits någon saklig grund för att inte orka fatta ett beslut; oavsett vilket beslutet blir, borde man orka fatta det. Det är höjden av beslutsimpotens att inte orka fatta det beslutet.

Finansministern funderade över hur det känns för centerpartiet att vara ute i kylan. Vi upplever det inte så, utan vi tycker att det är varmt och skönt. Jag tycker att centerpartiet har ett bra läge inför det kommande valet. Det faktum att folkpartiet nu har lämnat mittfältet gör egentligen inte så mycket för vår del, förutom att det är synd att vi inte är fler som slåss för mittenfrågorna. Vi har traditionellt haft en stark samling i mitten i många politiska frågor, och vi har det fortfarande i Norden.

Folkpartiet har valt att ansluta sig till den linje som företräds av moderaterna. Jag lyssnade med intresse på Tobissons uttalande om den moderatliberala reservationen, men det ankommer inte på mig att dra några slutsatser av det.

Ett borgerligt regeringsalternativ utan centerpartiet, ett alternativ som saknar rättviseprofil, som saknar regional förankring, som inte tar miljöhänsyn, det skulle vara ett regeringsalternativ utan stöd hos folkflertalet, och jag tror inte att det skulle bli någon särskilt långvarig regering. Det är också därför vi med glädje slåss för det som är vårt alternativ, nämligen den reservation som visar det andra borgerliga regeringsalternativet i svensk politik.

Anf. 26 ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! Jag undrar om Allan Larsson har läst det betänkande som vi här debatterar. I varje fall tror jag att han har lyssnat sällsynt dåligt på debatten, även om han kan ha snappat upp ett och annat ord över radion. Många av de frågor som Allan Larsson ställde och de påståenden som han hävde ur sig har faktiskt blivit bemötta och avhandlade under morgonens debatt.

Jag vill ändå – för säkerhets skull, med tanke på att Allan Larsson kanske inte heller läser protokoll – ta upp det som jag hade förutsatt att han skulle nämna i sitt anförande, dvs. de "förenade högerpartierna". Jag skall be att än en gång få citera min partiordförande: "Den som själv är för mjuk för att ta itu med de ekonomiska problemen skapar i praktiken ett hårt samhälle."

Detta är vad Allan Larsson är i färd med att göra. I det hårda samhälle som följer som ett brev på posten – t.o.m. säkrare än ett brev på posten i dagens Sverige – av att man undviker att ta itu med problemen, av att man inte klarar att hantera de ekonomiska krissituationerna, blir det de svaga som drabbas av ökad arbetslöshet, av fortsatt höga prisökningar, som faktiskt fungerar som tjuvar som stjäl människors pengar, och av den uteblivna tillväxt som vi nu kan se det första tecknet på i och med att ingen kan få några reala inkomstökningar, eftersom det inte finns någon tillväxt att fördela.

Jag måste säga att Allan Larssons inlägg var väsentligt under den klass som man normalt har anledning att förvänta sig av en finansminister. Inte heller har han enligt min uppfattning anledning att så där väldigt starkt framhäva den egna handlingskraften och beslutsamheten. Det är ju ändå ett faktum att de beslut som har fattats här i riksdagen åtminstone under detta år har varit en följd av att socialdemokraterna har tvingats uppge sina egna positioner. Och det vittnar ju inte om någon särskilt stor handlingskraft eller beslutsamhet. I de flesta fall har man noga undvikit att i förväg tala om vad man faktiskt vill, och då kan man självfallet så småningom landa på ett beslut, men det skapar ju inte precis någon stolthet hos de riksdagsledamöter som deltar i beslutet. Och det skapar i allra högsta grad förvirring hos de väljare som har fått lära sig någonting annat på de socialdemokratiska mötena.

Även jag ställde inledningsvis ett antal frågor till finansministern, och jag skall bara upprepa en av dem. Det finns några saker man faktiskt skulle kunna göra för att återskapa det förtroende och den optimism som är nödvändig i det svenska ekonomiska samhällsklimatet över huvud taget. Jag har tidigare tagit upp valutafrågan, anslutningen till ecun, men det vägrar Allan Larsson att kommentera. Låt mig då ta upp en annan fråga som ändå på något sätt är förannonserad, nämligen förmögenhetsskatten. Är Allan Larsson beredd att slopa förmögenhetsskatten för småföretagens arbetande ka-

pital? Jag tror inte att någonting skulle vara lika positivt för det företagsklimat som ändå måste vara grunden för ett framtida välstånd i Sverige.

Anf. 27 LARS-OVE HAGBERG (v):

Fru talman! Det här är egentligen en ganska fantastisk debatt. Finansministern försöker blanda ihop problem och kris. Men det är väl så att en kris är något mer än ett problem; vi lever ju efter vad jag har förstått med ständiga problem. Det som egentligen är vitsen är ju att regeringen försöker anamma fram en krisstämning, som stämmer överens med uttalanden från Svenska arbetsgivareföreningen. Man frågar sig vad regeringen har läst för artikel när den i den här skrivelsen har tagit upp kraven från Svenska arbetsgivareföreningen om medlemskap i EG och försämringar inom sjukförsäkringssystemet. Det är ju exakt SAFs krav som nu presenteras som de centrala budskapen i skrivelsen.

Regeringen lämnar helt fördelningspolitiken. I alla de åtgärder som Allan Larsson säger att regeringen har vidtagit är fördelningspolitiken underlåtenhetssynden. Om man skall vidta någon åtgärd mot något problem är det väl fördelningspolitiken till förmån för arbetarrörelsen som måste stå i centrum.

Nu skall regeringen göra någonting åt valutapolitiken, och Allan Larsson säger att vi inte skall devalvera och att vi skall gå med i EG. Regeringen visar upp sina muskler och spöar upp de svaga i samhället med försämrade sjukförsäkringar och indragning av offentlig verksamhet. Detta drabbar ju de svaga i samhället. Sedan säger mannen på ABBs finansavdelning att beslutet om EG var jättebra. Nu får vi äntligen som vi vill, nu får vi arbetslöshet som skall bekämpa inflationen, säger han. Så kommer landets finansminister och säger: "Vi skall inte ändra på någonting i vår arbetsmarknadspolitik, utan den skall vara precis som vanligt. Vi skall lägga in hur mycket utbildning som helst, eftersom AMS kräver det men hittills inte har fått det."

Jag vet egentligen inte vad som gäller. Om regeringen underordnar sig dessa valutaspekulanter och är tvungen att visa upp sina jättemuskler, skall regeringen då inte också underordna sig när det gäller arbetslösheten? Den marknad som regeringen visar upp sig för förväntar sig nu att regeringen släpper upp arbetslösheten.

Jag skulle bli oerhört glad och tillfredsställd om finansministern nu deklarerade att regeringen i varje led kommer att bekämpa arbetslösheten. I första hand skall den bekämpas med kunskapshöjande åtgärder, men när alla har fått sina kunskaper och ändå inte får plats på arbetsmarknaden, då måste man i alla fall se till att de inte går hemma på kontantstöd utan att det är arbetslinjen som gäller. Det vore ett rejält och bra svar. Jag är mycket spänd på vad finansministern kommer att ta till. Men nog är väl den här situationen svår för regeringen – att ha två SAF-krav i en skrivelse med anledning av en valutakris. Det kan väl näppeligen vara i arbetarrörelsens linje.

Anf. 28 CARL FRICK (mp):

Fru talman! Det känns bra att finansministern anklagar moderaterna för ekonomisk ansvarslöshet. Jag har alltid tyckt att det är något konstigt med ett parti som alltid vill sänka skatterna men aldrig vill tala om vad man skall

dra in på. Debatten om MUF-ordföranden var fascinerande; jag lyssnade på den på radion med stor spänning. Det som finansministern sade var helt sant.

Det känns också märkligt att finansministern inte på något sätt berör det faktum att den ekonomiska politiken har miljökonsekvenser. Vi har faktiskt en kombination av problem i det svenska samhället. Det är inte bara ekonomin som är problem. Ekologin utgör också ett problem. Därför är det möjligt att se till att klara dessa problem samtidigt.

Arbetslinjen skall hävdas, säger finansministern. Det låter bra. Men hur skall det gå till? Varför kan man då inte tala om de nödvändiga framtidsinvesteringarna som kan hjälpa oss ur arbetslösheten och samtidigt bygga om samhället så att det blir mindre miljöstörande? Varför kan man inte tala om att minska arbetstiden så att vi får mera tid över för sådant som vi själva vill göra? Det skulle dessutom medverka till att vi minskar den materiella förbrukningen, vilket är mycket bra. Av solidaritet borde vi försöka hitta ett sätt att fördela den tillgängliga arbetstiden, så att inte vissa drabbas mer än andra av detta gissel.

Man säger ingenting om en energipolitik som faktiskt skulle innebära att vi minskade minusposten i bytesbalansen och samtidigt kom till rätta med avgörande miljöproblem. Genom en intensiv energibesparingskampanj i detta land skulle vi kunna minska energiförbrukningen mycket kraftigt. Det finns åtskilliga utredningar som visar att man genom ett aktivt arbete kan minska energianvändningen i det svenska folkhushållet med ungefär 50 %, utan att minska den materiella förbrukningen. Skulle vi också dra ner förbrukningen något, skulle vi kunna spara ännu mera energi. Då skulle vi kunna slippa en stor import av olika fossila bränslen, som vi vet skadar natur, miljö och människor. Vi skulle också kunna ta det viktiga krafttaget att äntligen börja avveckla kärnkraften.

Finansministern berör inget av den viktiga kombinationen av ekonomi och ekologi. Det gör mig mycket bedrövad. Det finns uppenbarligen kunskaper om detta. Det har jag tidigare vittnat om i dag när jag refererade till ett anförande som Margot Wallström höll i riksdagens andrakammarsal i söndags på ett mycket förträffligt sätt. Jag tycker att insikten om dessa förhållanden och de åtgärder som föreslås också borde kunna spridas till finansdepartementet.

Anf. 29 Finansminister ALLAN LARSSON (s):

Fru talman! Att vara finansminister innebär att bli utsatt för kritik och angrepp från många håll. Jag skall passa på att använda de här minuterna för att kommentera några av de synpunkter som har förts fram i kammaren, men också utifrån.

Stig Malm har anklagat mig och riksbankschefen för att skapa valutakris. Anklagelsen faller på sin egen orimlighet. Stig Malm riktar attacken åt fel håll. Stig Malm borde i stället ha kritiserat dem som under det senaste året har lekt med elden genom att förespråka eller hota med devalvering. Den diskussionen hade en mycket allvarlig effekt på tilltron till vår vilja och förmåga att hålla fast vid valutapolitikens mål. Det skapade det klimat i vilket spekulation mot kronan kom i gång. Det ledde till att räntorna pressades upp under hösten och till stora utflöden av valuta.

Riksbanken och regeringen har i nära samverkan med riksdagsgruppen avvärjt spekulationen och hotet om en devalvering. Det är ett viktigt löntagarintresse, eftersom en devalvering innebär ett beslut om att öka inflationen och sänka reallönerna.

När diskussionen om valutapolitiken tog fart i somras iakttog Stig Malm stor tystnad. Han kunde ha gjort en avgörande insats för att slå undan förväntningarna om en devalvering. Han bidrog genom sin tystnad själv till att hålla liv i ryktena om en ändrad valutapolitik. Stig Malm teg när han borde ha talat. När han talade riktade han angreppen åt fel håll. Stig Malm har därmed ett stort personligt ansvar för det som har hänt under hösten.

När det i övrigt gäller synpunkter som har förts fram var det intressant att höra Lars Tobisson, som anklagade mig för att inte ta upp frågor som gäller framtiden. Jag har redovisat våra avsikter och ambitioner, vår vilja att kraftfullt bekämpa inflationen, att klara de offentliga utgifterna och att på sikt få ned skattetrycket. Jag har också redovisat vår syn på hur man skall kunna bekämpa arbetslösheten på ett sätt som är förenligt med vår strävan att motverka inflationen.

När jag tar upp moderaternas politik säger emellertid Lars Tobisson att jag inte talar om framtiden utan om en nyårskrönika. Det är en mycket intressant beskrivning av moderaternas politik. När vi tar upp detta och frågar efter era avsikter, får vi veta att det är en nyårskrönika och att det inte hör framtiden till. Det är mycket anspråkslöst, Lars Tobisson, att ha den inställningen till detta som är så genomgripande för svensk politik. Det skall vi ta fasta på. Vi skall gärna fortsätta att tala om moderaternas politik med den reservation som Lars Tobisson nu har lärt oss.

Gunnar Björk frågade mig om min syn på arbetsmarknadspolitiken. Han ställde sig frågande inför att vi vill främja yrkesmässig rörlighet. Det är kanske ett litet tekniskt uttryck för att investera i människor, i en högre kompetens och i ett nytt yrkeskunnande så att människor kan ta de arbeten som är eller bli lediga. Det är en fin princip i svensk arbetsmarknadspolitik. OECD pekar nu också i sin senaste rapport på att en av de stora styrkorna i den svenska ekonomin är att vi har en arbetsmarknad som fungerar väl och som fungerar mycket bättre än i andra OECD-länder.

Det är min ambition att vi skall hävda arbetslinjen. Vi skall fortsätta att satsa på aktiva åtgärder. Vi skall göra det på ett klokt sätt så att människor får arbete samtidigt som vi undviker att få ett inflationstryck. Arbetsmarknadspolitiken spelar en mycket viktig roll i detta arbete.

Gunnar Björk tyckte också att det som jag här beskrev som viktiga beslut som har fattats i riksdagen inte var uttryck för någon handlingskraft. Jag tycker att vi alla som arbetar med dessa frågor skall känna en viss tillfredsställelse över vad vi har åstadkommit. Det har gjorts stora insatser. Det är ett fint arbete. Vi har en del frågor kvar.

Försvarspolitiken är, som Gunnar Björk sade, en fråga som är kvar. Det skulle vara intressant att få veta hur detta skall finansieras om Gunnar Björk har ambitionen att få till stånd ett beslut. Vi har en ansträngd statsfinansiell situation, och vi arbetar hårt för att klara den. I detta läge har jag konstaterat att oppositionspartierna – centern, folkpartiet och moderaterna – bjuder

över varandra med nya utgifter. Hur skall ni finansiera detta? Det är nu ett bra tillfälle att ge ett besked om det.

Anne Wibble frågade mig om valutapolitiken. Vi har gett besked i regeringens skrivelse. Vi har sagt att vi noga följer utvecklingen. Vi har kontakter med länderna inom EG, och vi har haft tillfälle att tala med flera av de ledande personerna på det området. Mitt besked är att vi med finanspolitik och andra åtgärder skall se till att få ned inflationstakten. Det är den enda hållbara åtgärden i sammanhanget.

Sverige har en fast växelkurs mot den korg av vuluta som vi har valt, och det finns en stabilitet i detta som vi har demonstrerat under hösten. Det är inflationsbekämpningen som skall ges förtur och inte att nu företa några ändringar i valutapolitiken.

Lars-Ove Hagberg berörde frågor om sysselsättning och välfärd. Själv är jag utomordentligt engagerad i strävan att klara både sysselsättningen och välfärden för alla människor. Vi skall ha ett välfärdssamhälle som omfattar alla men som ger mest åt dem som bäst behöver våra insatser. Vi skall ha solidaritet i samhället. För att det samhället skall kunna fungera måste vi också ta ansvar för ekonomin. Det gör att man ibland måste fatta impopulära beslut. Vi kan inte lova allt, inte stora utgiftsökningar lika litet som stora skattesänkningar. Vi vandrar på en mycket smal väg. Det gäller för oss att gå fram med stor försiktighet så att vi i detta svåra skede kan återställa balansen och återvinna styrkan i ekonomin. För att klara det måste det vara ordning och reda i de offentliga finanserna. Det kräver att vi omprövar utgifter och använder pengarna på ett klokt sätt.

Lars-Ove Hagberg representerar ett parti som gärna lovar mycket. Låt mig påminna om vad partiets tidigare företrädare Jörn Svensson sade om den politik som Lars-Ove Hagberg nu förespråkar: Det går inte att få det att gå ihop, det är ingen vettig människa som tror det. Den politiken har prövats i andra länder, och vi har sett resultaten. Är Lars-Ove Hagberg stolt över dessa resultat?

Anf. 30 LARS TOBISSON (m):

Fru talman! Kammarens ledamöter är säkert medvetna om att de alldeles nyss fått bevittna något helt unikt. Finansminister Allan Larsson tillrättavisar i hårda ordalag den frånvarande ordföranden för landsorganisationen, Stig Malm. Jag kan dela hans kritik i sak, men den valda formen – kritik mot en motståndare som inte har tillfälle att försvara sig – kan endast förklaras med att desperationen nu verkligen sprider sig ute i rörelsen.

Stig Malms angrepp på regeringen har ändå fört det goda med sig att finansministern börjat intressera sig för valutapolitiken. I sitt anförande registrerade han att underskottet i bytesbalansen hade växt. I den rapport som just kommit från konjunkturinstitutet får vi veta att underskottet uppgår till 40 miljarder under det år som nu går mot sitt slut och att det blir 60 miljarder nästa år. År 1992 uppgår enligt prognoserna det inhemska finansiella sparandet till minus 100 miljarder. Vid sidan om detta förekommer det en utflyttning av investeringskapital. Till och med oktober i år uppgår det till 80 miljarder.

Vad gör då finansministern? Jo, han bekämpar inflationen genom prisdri-

vande skattehöjningar. Han förbättrar budgetsaldot genom att öka anslagen till offentliga arbeten. Dessa åtgärder tar faktiskt inte sikte på problemen förutom att de till att börja med är helt tokiga. Varför kan inte Allan Larsson tänka sig att knyta kronan till ecun? Den tanken avvisar han nu. Men insiktsfulla ekonomiska bedömare har sagt att det ger trovärdighet åt vår avsikt att inte devalvera, vilket vi eftersträvar att inte göra. Dessutom medverkar det till att ta ned räntenivån i landet, vilket är av stor betydelse för såväl villaägare som för företagare som planerar att investera. Varför kan inte Allan Larsson, i stället för att höja skatten, ta första steget i en successiv sänkning av skattetrycket? I vaga ordalag talar man om att det kanske så småningom kan bli nödvändigt. Gör någonting nu! Det skulle skapa förtroende för regeringens politik.

Varför kan vi inte få ett besked om energipolitiken? Naturligtvis skall vi inte ägna oss åt den kapitalförstöring som en förtida avveckling av kärnkraften innebär, för att inte tala om den miljöförstöring som blir följden.

Finansministern säger att han har redovisat sina avsikter och ambitioner. Återigen alla dessa ord! Vi vill få bevis för att regeringen verkligen är beredd att övergå från ord till handling, att den vidtar åtgärder. När jag talade om en förgylld nyårskrönika föranleddes det av Allan Larssons beröm till riksdagen för vad den hade åstadkommit. Vad vi har gjort här i riksdagen är att i stort sett ha hejdat de dumheter som regeringen planerat i form av exempelvis lönestopp och strejkförbud. Vi har fått regeringen att på många punkter anpassa sin politik till bl.a. det som vi moderater länge har förordat. När Allan Larsson talar om framtiden har han inget att säga om sina egna åtgärder, utan nöjer sig med att teckna en nidbild av moderata avsikter som över huvud taget inte har någon förankring i verkligheten.

Anf. 31 ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! Jag tycker det var bra att Allan Larsson tog avstånd från Stig Malms uttalanden. Stig Malm får väl själv dra slutsatser av vad Allan Larsson här har sagt.

Allan Larsson påstod emellertid att de som skapade krisen var de personer som i våras diskuterade devalvering. Det är faktiskt milt uttryckt – – –. Jag skall inte uttala ordet, eftersom man inte får säga sådana ord i kammare. Diskussionen var farlig för valutarörelsen bara därför att alla kunde se de underliggande problemen. De kunde så att säga se att det fanns en realitet bakom denna diskussion. De kunde också se regeringens oförmåga att ta itu med problemen. Detta försök att skylla ifrån sig och lägga över ansvaret på någon annan, som Allan Larsson här gör, är inte särskilt bra.

Allan Larsson talade i sitt anförande om vikten av att bekämpa inflationen, och det lät mycket bra. Han sade att inflationen orsakar arbetslöshet och att det därför inte finns någon egentlig konflikt mellan dessa två önskemål. Jag håller med om detta. Ett problem är att få i denna sal och få ute i landet verkligen litar på att regeringen förstår vad detta innebär. Allan Larsson talade om att bekämpa inflationen och om behovet av att föra en aktiv arbetsmarknadspolitik. Men han smet från det svåra problemet om vad regeringen skall göra när den öppna arbetslösheten på kort sikt uppgår till 2, 3,

3,5 eller ännu högre procenttal. Hur kommer regeringen då att hantera inflationsbekämpningen resp. andra typer av insatser?

I en intervju införd i Veckans affärer från i förrgår säger arbetsmarknadsministern så här: "Det är skillnad på att dämpa överhettningen – den är farlig – men jag tror inte att en högre arbetslöshet dämpar lönekraven." Det är precis den typen av formuleringar som ministrar älskar att svänga sig med. Men de smiter därmed ifrån det svåra problemet. Vad gör ni, Allan Larsson, om ni fortfarande är i regeringsställning när arbetslösheten har ökat? Skälet till denna ökning är ju den usla politik som ni hittills har fört. Folk har inte förtroende för att ni klarar att hantera de svåra problem som hänger samman med valutakrisen och dagens ränteläge. Det visar erfarenheterna. Ett exempel på det är det beslut som skall fattas senare i dag om att ge ytterligare pengar till AMS-insatser, dvs. innan arbetslösheten ens uppgår till 2 %.

Anf. 32 GUNNAR BJÖRK (c):

Fru talman! Allan Larsson använde SCA:s uppköp av MoDo som ett positivt exempel på att pengarna nu satsas i Sverige. Det är riktigt att MoDo ligger i Sverige. Dess tillgångar och skogen finns här. Men på vilket sätt, finansministern, underlättas konkurrensen och på vilket sätt vitaliseras ekonomin i Sverige genom att vi nu får två stora block inom skogsförädlingssektorn? Det vore intressant att få svar på den frågan.

Alla som talar om konkurrens som en nödvändig faktor för ökad effektivitet borde i stället som *en* man protestera mot en monopolisering av vår främsta förädlingsresurs. Skall man dra slutsatsen att allt är bra bara pengarna används för monopolisering i Sverige? Hur blir det då med den framtida produktiviteten inom den här industrigrenen, herr finansminister? Hur blir det med effektiviteten om man plötsligt börjar hylla monopoliseringens lov? Den frågan tycker jag att finansministern och regeringen, som har haft med frågan att göra, bör svara på.

Jag tackar för den information om rörligheten som jag fick. Det var en bra information.

Det är bedrövligt att vi inte har kunnat fatta beslut om försvarsanslagen. 1987 års uppgörelse mellan folkpartiet och socialdemokraterna är ingen bra grund att stå på i en svår ekonomisk situation. Trots de omfattande omvälvningarna i Europa är ändå spänningen i vårt närområde Baltikum större än den har varit under de senaste 45 åren. Självfallet skall vi ha ett bra försvar även i fortsättningen.

Låt mig erinra om att det finns utredningar som har medfört ett nytänkande inom de centrala myndigheterna – förändringar inom FRI, samordning med statskontoret, samordning mellan fortifikationsförvaltningen och byggnadsstyrelsen osv. Jag skulle kunna fortsätta uppräkningen.

Vad gäller den lokala organisationen vill jag säga att det inte är nödvändigt med en mass-slakt av regementen. Det är en felsyn. Vi skall behålla så många regementen som möjligt. Däremot kan exempelvis förrådshanteringen övertas av värnpliktiga. Det finns också många andra idéer om rationaliseringar. Jag ställer alltså inte upp på principen om mass-slakt av regementen som många andra partier slåss för. Jag vill gärna få ett svar på min

fråga rörande SCA. Den är principiellt viktig med avseende på hur samhälle och näringsliv skall fungera.

Fru talman! Finansministern har ett tufft jobb, och därför bör han koppla av med att läsa en god roman. Det återstår mycket arbete för honom före valet nästa år. Därmed önskar jag honom en god jul.

Anf. 33 LARS-OVE HAGBERG (v):

Fru talman! Finansministern har redogjort för anledningen till den valutaoro som uppkommit. Det var Stig Malm som orsakade den! Han teg nämligen. Var det därför som regeringen fattade beslut om en försämrad sjukförsäkring och öppnade möjligheterna för ett kommande inträde i EG enligt SAF:s önskemål? Ville man därmed slå Stig Malm i huvudet? Jag tror inte att den konspirationsteorin överensstämmer med sanningen.

Jag kan dock dra den slutsatsen att det inte finns mycket av fördelningspolitik i de åtgärder som regeringen kommer att vidta framöver. Nog måste ingreppen i sjukförsäkringen och tafsandet på den fria förhandlingsrätten vara mycket stora ingrepp i den generella välfärdspolitikens system.

Dessutom var det väl inte bara på måfå som man valde att sikta in sig på korttidsfrånvaron. Den stora kostnaden förorsakar ju långtidsfrånvaron och de förtidspensionerade, men de som har korttidsfrånvaro skulle straffas; de som man varje dag avkräver ökad produktivitet och restriktivitet med lönekraven, trots att de i många fall är mycket lågavlönade, skall straffas! Jag tycker det är en mycket usel politik.

Finansminisern hade engagemang i sysselsättningen, sade han, men han svarade inte på min fråga. Jag återkommer till den när det gäller inflationen. Om man inriktar inflationsbekämpningen på att åstadkomma låga löneökningar släpper man dem som sätter priserna i övrigt – på grundval av kostnader och vinstintresse – och dem som fattar de politiska besluten. Om man gör det kommer de lågavlönade att drabbas.

Nu säger alla andra att den ökade arbetslösheten är till just för att bekämpa inflationen. Finansknutten på ABB tyckte att det var alldeles utmärkt – det var därför vi hade vunnit förtroende och fick tillbaka pengarna hit. Men Allan Larsson har inte den förklaringen till att vi skall in i EG. Han skall inte anpassa arbetslösheten. Här råder inte lagen om tillgång och efterfrågan, som Anne Wibble säger. Det vore bra om vi från finansministern kunde få ett klarläggande på den punkten, eftersom han säger att han skall hävda sysselsättningen.

När man har vidtagit de här åtgärderna skall man – det vet ju alla – låta arbetslösheten öka kraftigt. Det är det som ligger bakom åtgärderna. Anledningen till att Stig Malm och alla andra i arbetarrörelsen är oroliga är att man inte vill värna sysselsättningen. Varför ger man annars inte pengar till AMS? Den oron, finansministern, är mycket mer värd, och det är den oron finansministern borde känna för framtiden. I stället försöker han anklaga andra partier för brist på realism, trots att han själv i dagens läge är så orealistisk ur arbetarrörelsens perspektiv.

Anf. 34 Finansminister ALLAN LARSSON (s):

Fru talman! Lars Tobisson återkommer ständigt till sin önskan att knyta den svenska kronan till ecun. Jag säger att vi måste få ned inflationen innan

vi diskuterar några sådana steg. Det är den ansvarsfulla och realistiska vägen att gå. Men jag kan säga att med den finanspolitik som Lars Tobisson har formulerat – med lättsinniga skattesänkningar kombinerade med ökade utgifter – skulle en sådan anknytning aldrig vinna någon tilltro. Vi skulle då aldrig bli accepterade i ett sådant samarbete – där krävs en ansvarsfull och stram finanspolitik.

Lars Tobisson sade att jag tecknade en nidbild när jag förde moderaternas politik på tal. Jag citerade ordföranden i Fria moderata studentförbundet, som beskrev både vad denna politik innebar under de år då ni faktiskt tillämpade den och vad den innebär när man drar ut slutsatserna av det som ni nu för fram. Kan det vara en nidbild att citera ert eget studentförbunds ordförande? Då måste det väl kännas att det inte riktigt hänger ihop?

Till Anne Wibble vill jag om den allmänna situationen säga att det självfallet är de underliggande problemen som är avgörande. Jag tror att det betyder oerhört mycket vilken diskussion som förs och vilket intryck man ger omvärlden. Jag har tillsammans med riksbankschefen försökt hävda en konsekvent linje. Det har varit svårt, eftersom många har försökt ifrågasätta detta inom landet, och det har även förekommit spekulationer utifrån. Jag tror att vi alla gör vår bästa insats för landet genom att hålla en mycket fast linje på den här punkten. Jag tycker att det har varit en för liten uppslutning kring detta. Nu tror jag att vi har fått undan de flesta spekulationerna.

Min uppfattning är att det inte är arbetslösheten som avgör om man kan bekämpa inflationen, utan det är förmågan att kunna få de lediga platserna snabbt och väl tillsatt med personer med rätt kompetens som är det helt avgörande. Att ha en stor arbetslöshet, som man har i en del länder, och samtidigt ha brister och flaskhalsar i produktionen, är inte någon bra väg. Det är just detta som OECD har pekat på, dvs. att vi i Sverige har en bättre fungerande arbetsmarknad, och där spelar arbetsmarknadspolitiken en viktig roll. Och det skall den göra även i fortsättningen. Därför skall vi använda aktiva åtgärder, men vi skall göra det på ett klokt sätt och sätta in dem så att också det som vi långsiktigt eftersträvar i ekonomin stöds.

Gunnar Björk frågade om skogsindustrin. Jag vet inte om han anser att det skulle ha varit bättre om det hade skett ett uppköp av utländska intressenter i detta sammanhang. Är det detta som Gunnar Björk uttalar sig för? Och hur skall ni betala ökade försvarskostnader i ett läge när statsfinanserna är sådana att vi måste vända på varje krona? Hur kan ni då utlova stora påslag, och hur skall ni finansiera dessa?

Lars-Ove Hagberg, den linje som vänsterpartiet företräder hänger inte ihop. Det finns inte någon helhet i den. Det förslag som ni redovisar skulle ha inneburit en mycket högre inflationstakt, och det är allvarligt för sysselsättningen och inte minst för dem som har låga inkomster. Därför är inflationsbekämpningen oerhört viktig. Er politik är prövad, och vi vet hur det går.

Anf. 35 LARS TOBISSON (m):

Fru talman! Finansministern befinner sig alldeles uppenbart i en mycket trängd situation. Han har stora bekymmer med en ekonomi som har kraschat på den tredje vägen. Han har problem med en LO-ledare som inte vill

inse att krisen är här. Jag beklagar att det kanske inte blir någon julefrid i det Larssonska kället, när finansministern nu skall färdigställa budgetpropositionen och forma sådana förslag som innebär att valutaoron inte återkommer på det nya året. Han kanske då kan glädja sig åt tanken att det är betydligt lugnare vid samma tid nästa år, då han å andra sidan får börja ladda upp inför den allmänna motionstiden.

Allan Larsson sade i sitt anförande att de borgerliga partierna hade orsakat 60 miljarder i statsskuldräntor. Det där tillhör nidbilden som upprepade gånger förs fram här. Och jag återkommer med mitt svar att över hälften av statsskulden har samlats ihop under socialdemokratiska regeringar.

När det gäller uppladdningen inför den kommande oppositionsperioden bör Allan Larsson kanske begrunda företrädaren Kjell-Olof Feldts ord:

Det vore mig fjärran att glorifiera vår oppositionspolitik under de där sex åren. En hel del av vad vi då sade och gjorde borde kanske ha varit osagt och ogjort.

Eftersom problemen med de stigande lönerna då diskuterades mycket, hade finansminister Bohman vädjat till löntagarorganisationerna om återhållsamhet. Kjell-Olof Feldts kommentar blev:

Vågar han än en gång påstå att svensk industri förlorat sin konkurrenskraft därför att våra lönekostnader stigit mer än andra länders? Vågar han upprepa sitt utfall mot löntagarna och höja pekpinnen med krav på att lönerna inte får stiga med mer än 5 %?

Jag tror att finansministern, med rådgivare som Stig Malm, skall vara glad över att han har en opposition till höger som vill bekämpa inflationen, som vill spara på de offentliga utgifterna och som vill förhindra att en devalvering tvingar sig på oss utifrån. Det var inte vi som utlöste valutaoron och spekulationerna mot kronan under hösten. Det var Stig Malm och LOs ekonomer. Det har vi Allan Larssons egna ord på. Och det var väl också allt av nya besked som vi har fått från finansministern här i dag.

Anf. 36 ANNE WIBBLE (fp):

Fru talman! Vi kan uppenbarligen hålla på hur länge vi vill eller tills finansministern tröttnar. Jag skall ändå fatta mig förhållandevis kort.

Jag gladde mig åt att höra finansministern säga att han anser att han har drivit och kommer att driva en fast linje. Han vädjade om mer uppslutning från andra. Den förre finansministern drev också en förhållandevis fast linje ända fram till valrörelsen 1988. Det finns andra som fortsatte att hävda den här fasta linjen men som inte möttes av något större gensvar från ansvarigt håll. Låt mig också påpeka att denna fasta linje inte är fullt så fast som Allan Larsson vill låta påskina, eftersom det redan har getts ett antal signaler av felaktigt slag. Det slopade taket när det gäller avdragsrätt för fackföreningsavgifter, den nya fastighetsskattehöjningen och mer AMS-pengar är tre ganska stora saker inom loppet av en mycket kort tid då denna krisskrivelse ännu inte har hunnit bli behandlad. Jag tycker att detta är illavarslande. Jag, liksom finansministern, glädjer mig åt att OECD anser, vilket jag tror stämmer, att vi i Sverige har en bättre fungerande arbetsmarknad för att passa ihop lediga platser och arbetssökande. För detta ändamål har vi byggt ut en mycket fin arbetsförmedling. Jag tror att man skall ta ytterligare ett steg på

den vägen och släppa fram enskilda arbetsförmedlingar. Det finns utredningsförslag om detta, och det finns ständigt motionsförslag om detta i riksdagen. Hittills har regeringen sagt nej. Men jag tror att om man verkligen vill bemöda sig om att få en bättre fungerande arbetsförmedling bör man öppna även för sådana alternativ. Det är ett litet tips till budgetpropositionen.

Slutligen konstaterade jag att Allan Larsson faktiskt inte svarade på den svåra frågan, dvs. om inflationsbekämpningen kommer att vara det övergripande målet även när arbetslösheten har stigit till mer än 3 %. Vad gör Allan Larsson då? Signalerna är illavarslande. Därför har Allan Larsson och hans regering tyvärr ett dåligt utgångsläge. Det finns få saker som man i praktiken kan göra för att skapa det förtroende som behövs, i synnerhet när insatserna i inflationsbekämpningen blir så halvhjärtade och motsägelsefulla. Därför skulle jag gärna instämma i de önskemål om en god jul som andra har framfört, men samtidigt säga att jag inte tror att de är realistiska.

Anf. 37 GUNNAR BJÖRK (c):

Fru talman! Min önskan om god en jul till finansministern var litet förhastad, men den står sig naturligtvis.

Försvaret skall självfallet rationalisera precis som alla andra. Jag vill bara erinra om att den högt värderade ledamoten i kammaren Åke Gustavsson i Nässjö lade fram ett förslag 1983/84, som man i försvarsdepartementet har lagt i någon byrålåda. Det är inte så att intensiteten i regeringskansliet är särskilt hög på alla områden.

Jag rekommenderar en kontakt med herr Gustavsson.

Finansministern frågar om det hade varit bättre att SCA hade köpts upp av utländska investerare. Självfallet nej. Det hade inte alls varit bra. Jag tycker att regeringens agerande i denna fråga visar upp ett dåligt förtroende för den svenska ekonomin. Det leder till att man nästan accepterar att Sverige klassas som ett underutvecklat land på skogsindustrins område, vilket vi verkligen inte är. Jag kan inte tolka det här på annat sätt än att regeringen i det här fallet förordar monopolisering.

Jag vill upprepa vad jag sade tidigare: Alla de som talar för konkurrens som en nödvändig faktor för effektivitet borde resa sig upp och protestera mot denna monopolisering av vår främsta förädlingsresurs.

Anf. 38 LARS-OVE HAGBERG (v):

Fru talman! I denna evighetsdebatt har vi fortfarande inte fått något besked av finansministern om hur han tänker bekämpa arbetslösheten i dess helhet. Enligt alla dokument från regeringen skall inte några generella stimulansåtgärder vidtas för att bekämpa arbetslösheten, utan det blir endast individuella insatser. Om det nu inte finns tillräckligt med arbetstillfällen, får enligt propositionen och regeringens skrivelse, såvitt jag förstår, arbetslösheten bli precis lika stor som i Europa. Jag kan inte tolka det på annat sätt.

Nu är det faktiskt så att vår politik inte har fått någon chans att prövas, Allan Larsson. Tyvärr, för den skulle säkert ha stor framgång. Det skulle säkert gå bra för Rehnberg att fixa till ett avtal om man gjorde omfördelningar i systemet, minskade momsen på maten och såg till att de högavlö-

nade inte fick så goda villkor som de nu har fått. Framför allt bör man se till att vi får en ordentlig prispress så att priserna inte ökar. Det spelar ingen roll för oss om man förhandlar eller om löneökningarna ingår i systemet, men vi måste pressa priserna och se till att aktörerna på denna prismarknad inte höjer priserna. Då behöver man faktiskt inte heller höja lönerna.

Tillväxten i samhället beror till stor del på aktörerna i arbetslivet. Gynnar man dem och ser till att människor som har dålig arbetsmiljö och dåligt inflytande på sin arbetsplats får det bättre, kan tillväxten och inflytandet den vägen öka, och då investerar vi rätt i samhället.

Slutsatsen blir att regeringens agerande på 80-talet är förskräckligt. Först utnyttjar man inte devalveringsvinsterna, som nu i stället gick till spekulation. När man väl investerar – vi kan nu läsa resultatet – ger investeringarna inte någon tillväxt eller ökad produktivitet. Det har jag redovisat tidigare. Regeringen lastar hela skulden på de arbetande människorna, på dem som är sjuka. Fördelningspolitiken saknas i regeringens perspektiv. Jag anser att – regeringen kan inte heller påvisa något annat – vår politik går ihop och är möjlig. Däremot kan jag konstatera att regeringens politik inte går ihop med arbetarrörelsens värderingar, inte med fackföreningsrörelsens ledning och inte ens med dess basfolk, de lågavlönade, inte heller med miljörörelsen. Där tror jag att socialdemokratin har ett stort problem att hantera.

Anf. 39 CARL BILDT (m):

Fru talman! Det var egentligen inte min avsikt att lägga mig i den ekonomisk–politiska debatten, men jag gör det i alla fall. Det vi har hört här i kammaren i dag är någonting som jag tror är ganska så unikt i vår parlamentariska historia. En ledamot av ledningen för det stora partiet har i de allra mest centrala politiska frågorna tagit heder och ära av en annan ledamot av ledningen för samma stora parti. Jag tror att man får gå decennier tillbaka i riksdagens historia för att se så djupa motsättningar så tydligt demonstrerade i så viktiga frågor av så centrala personer.

Vi skall inte diskutera 1980-talets ekonomiska politik. Jag tillhör dem som anser att det blev ett förlorat decennium för Sverige. Men vi kan i alla fall blicka tillbaka till 1990-talets första år för socialdemokratin, ett år som närmast blivit något av ett sammanbrottets år med den ena krisen ovanpå den andra. Vi har nu fått besked om att ränte- och valutakrisen under hösten enligt finansminsistern var Stig Malms fel. Det är ett besked som närmast är sensationellt, men inte utan intresse för de villaägare som nu tyngs ned av de alltför höga räntorna, för de hyresgäster som nu står inför de hyreshöjningar som de höga räntorna framkallar och för dem som drabbas inte minst genom ökad arbetslöshet av de bristande investeringarna i näringslivet till följd av de höga räntorna. Då säger en ledamot i verkställande utskottet inom socialdemokratin, finansministern, att krisen är orsakad av en annan ledamot i verkställande utskottet i socialdemokratin, nämligen LOs ordförande. Allt detta ekonomiska elände skulle vara ett resultat av stridigheterna inom socialdemokratin.

Jag kan nu litet bättre förstå varför statsministern inte ville ha någon partiledardebatt i dag. Det politiska året 1990 avslutas med att vi har fått från konjunkturinstitutet och OECD en serie av rapporter, som entydigt visar hur

vår ekonomi får allt större problem. Arbetslösheten växer vecka för vecka som ett resultat av misslyckanden för den tredje vägens ekonomiska politik. Det politiska året 1990 avslutas nu med ett bittert krig inom det regerande partiet. Vi visste redan i våras att ni administrerar en sönderfallande ekonomi. Nu ser vi att ni i den processen håller på att falla sönder själva.

Anf. 40 CLAES ROXBERGH (mp):

Fru talman! Jag förstår inte vad Carl Bildt är ute efter. Carl Bildt får nu egentligen igenom den politik han har varit ute efter hela tiden. Moderaterna hade sin stämma i riksdagshuset och skisserade 90-talets skattesystem. Det skattesystemet håller i dag på att genomföras. Carl Bildt har gjort upp med socialdemokraterna om sjukförsäkringen. Han får igenom sitt sjukförsäkringsförslag. Han får igenom sitt förslag om EG-anslutningen. Alltså är den här debatten en fars!

Jag skulle vilja säga att motsättningen inte finns mellan moderaterna och socialdemokraterna, som Carl Bildt vill förespegla.

Det handlar om en helt annan motsättning. Det är faktiskt så, att socialdemokraterna har slagit in på moderaternas väg. Att då försöka förespegla väljarna att den stora skiljelinjen går mellan socialdemokratin och moderaternas politik är helt fel. Det överensstämmer inte med verkligheten. Det är faktiskt moderaternas politik som vi ser sättas i verket nu under 90-talet.

I detta anförande instämde Kjell Dahlström, Anita Stenberg, Gösta Lyngå, Carl Frick, Roy Ottosson, Krister Skånberg, Anna Horn af Rantzien, Ragnhild Pohanka och Inger Schörling (alla mp).

Anf. 41 Finansminister ALLAN LARSSON (s):

Fru talman! Jag tillhör inte dem som i onödan söker strid. Men jag tror att många medborgare tycker att den politiska debatten alltför mycket är full av anklagelser. Jag har försökt att vara sparsam med orden, sökt redovisa i sak hur jag ser på läget och försökt arbeta fram förslag som kan bidra till en lösning av vårts lands ekonomiska problem. Jag hoppas att jag skall kunna fortsätta på den linjen.

Men jag förbehåller mig rätten att, när jag blir angripen här i kammaren eller utifrån, tala om var jag står. Carl Bildt och Lars Tobisson skall inte anklaga mig för detta. Det är faktiskt en medborgerlig rättighet även för en finansminister att få säga ifrån. Stig Malm har gått för långt i den här diskussionen. Jag tar inte på mig den kritik som han har framfört – den saknar grund. Rikta alltså inte kritiken mot mig! Och kom ihåg: Jag kommer att ta uti med den typen av uttalanden, varifrån de än kommer!

Nu har Carl Bildt spelat upp de politiska frågorna i stort här. Jag har nu ett utmärkt tillfälle att försöka få svar på de frågor som jag ställde till Lars Tobisson och som tidigare har ställts utan att något besked givits.

Ni säger att ni skall regera. Ni skriver artiklar i Dagens Nyheter. Ni publicerar dem som motioner här i riksdagen. Men jag vill gärna veta vad det är för politik ni skall föra. Är det Carl Bildt som skall ge efter för Bengt Westerberg i skattepolitiken, eller är det Bengt Westerberg som skall ge efter för Carl Bildt? Det är väldigt många som är intresserade av ett besked nu när vi

är på väg att genomföra en stor skattereform. Man undrar vad som skall hända framöver.

Jag beskrev det framtidsscenario som vi kan se när det gäller välfärdspolitiken: För att välfärdspolitiken skall kunna upprätthållas, måste den finansieras på ett ansvarsfullt sätt. Detta beskrev Lars Tobisson som en nidbild. Men nu har Carl Bildt chansen att ge ett svar.

Sedan gäller det den beskrivning som ordföranden i ert ungdomsförbund gav av vad som kommer att hända om man förverkligar era löften på utgiftssidan när det gäller skattesänkningar. Nu har Carl Bildt chans att i årets sista debatt ge oss ett ordentligt besked, något som många skulle sätta värde på.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

Mom. 1 (riktlinjerna för den ekonomiska politiken)

Först biträddes reservation 3 av Lars-Ove Hagberg med 26 röster mot 20 för reservation 4 av Carl Frick. 280 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter biträddes reservation 2 av Gunnar Björk och Ivar Franzén med 38 röster mot 21 för reservation 3 av Lars-Ove Hagberg. 268 ledamöter avstod från att rösta.

Därpå biträddes reservation 1 av Anne Wibble m.fl. med 98 röster mot 41 för reservation 2 av Gunnar Björk och Ivar Franzén. 189 ledamöter avstod från att rösta.

Slutligen bifölls utskottets hemställan med 147 röster mot 102 för reservation 1 av Anne Wibble m.fl. 79 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 2 (Sverige och EG)

Förste vice talmannen meddelade att propositioner först skulle ställas beträffande den i motion Fi17 av Inger Schörling m.fl. aktualiserade frågan om folkomröstning rörande svenskt medlemskap i EG och att utskottets hemställan i övrigt vid detta moment därefter skulle företas till avgörande i ett sammanhang.

Folkomröstning om svenskt medlemskap i EG

Utskottets hemställan bifölls med 286 röster mot 40 för reservation 6 av Carl Frick i motsvarande del. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 2 i övrigt

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Lars-Ove Hagberg i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 3

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 4 (tillsättande av en låginkomstutredning)
Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Lars-Ove Hagberg och Carl Frick – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (livsmedelsbistånd till Sovjetunionen)
Utskottets hemställan bifölls med 271 röster mot 36 för motion Fi28 av Gunhild Bolander. 19 ledamöter avstod från att rösta.

Meddelande om sammanträdet onsdagen den 16 januari 1991

Anf. 42 FÖRSTE VICE TALMANNEN:
Onsdagen den 16 januari, som tidigare var en reservdag, kommer kammaren att sammanträda för arbetsplenum kl. 9.00.

Meddelande om samlad votering

Förste vice talmannen meddelade att socialförsäkringsutskottets betänkande SfU9 och skatteutskottets betänkande SkU11 skulle avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

5 § Vissa ändringar i sjukförsäkringen m.m.

Föredrogs
socialförsäkringsutskottets betänkande
1990/91:SfU9 Vissa ändringar i sjukförsäkringen m.m. (prop. 1990/91:59).

Anf. 43 GULLAN LINDBLAD (m):
Fru talman! Så har då verkligheten nått den socialdemokratiska regeringen och den socialdemokratiska riksdagsgruppen även beträffande socialförsäkringarna. Det är litet frestande att i dag säga: Välkomna in i högerburen. Men jag skall inte göra någon större affär av detta. För Sveriges skull är det viktigt att en bred uppgörelse har nåtts om vissa besparingar inom sjukförsäkringen och att vi har en framåtsyftande handlingslinje i frågan.

Vi moderater ställer oss bakom vettiga besparingsförslag när det gäller att reda upp den ekonomiska kris som den socialdemokratiska regeringen har ställt till med. Det är att beklaga att Stig Malm i LO och andra fackliga företrädare inte inser att det finns viktigare saker än fackligt egoistiska intressen. Nu gäller det faktiskt Sveriges ekonomi och Sveriges framtid. Då kräver ansvaret av oss alla att vi ruckar litet på de egna snäva intressena.

"I pakt med djävulen", stod det som rubrik på en ledare i Dagens Nyheter den 8 december. Jag vet inte om det är jag som representerar den lede potentaten, men jag skall – måhända till Stig Malms lättnad – säga att jag inte är helt nöjd med den s.k. pakten. Vi moderater hade helst sett en arbetsgivarperiod redan i mitten av nästa år i enlighet med den uppgörelse som träffats med socialdemokraterna och folkpartiet, men vi har tagit och gett som man får göra i en förhandling för att uppnå ett resultat. Jag förstår och respekte-

rar att folkpartiet är missnöjt, men jag beklagar ändå att det inte gick att nå en ännu bredare uppgörelse i utskottet.

En dag som denna när en majoritet av socialdemokrater, moderater och centerpartister enats om ett förslag till en besparing på 4, kanske närmare 5, miljarder inom sjukförsäkringen – ett viktigt led i en begynnande sanering av svensk ekonomi – finns det skäl att blicka tillbaka och fråga: Varför har inte någonting gjorts tidigare?

Jo, redan under den borgerliga regeringsperioden, närmare bestämt 1982, beslutade dåvarande riksdagsmajoritet om vissa nödvändiga besparingar i form av tre karensdagar inom sjukförsäkringen. Jag har gått tillbaka till gamla utskottsbetänkanden och finner i reservationer från maj 1982 att mina socialdemokratiska kolleger i utskottet var djupt indignerade över "ett fördelningspolitiskt orättfärdigt sjukpenningssystem". Man ansåg att det var ett oerhört ingrepp i den fria avtalsrätten och att förslaget var helt orimligt.

Socialdemokraterna lovade att avskaffa systemet om de vann valet, och så skedde ju också hösten 1982. Det var på den tiden, mina vänner, när de kunde hålla åtminstone något vallöfte. Jag har kvar ett par socialdemokratiska valannonser från september 1985, där man säger: "Jag röstar på socialdemokraterna – för jag vill behålla sjukersättningen", "Inte sämre sjukersättning, utan fortsatt trygghet vid sjukdom", "Du skall inte få sämre sjukersättning när du blir sjuk", "Vi försämrar inte för vanligt folk för att ge höginkomsttagarna lägre skatt" och "Vi vill utveckla välfärden". Ja, det var då det.

Valet 1988 hette det: "De borgerliga vill ha tillbaka karensdagarna, försämra sjukförsäkringen och minska delpensionen! – Vi klarar ekonomin utan sådana nedskärningar." Som bekant kan verkligheten ibland vara den värsta fienden, och det är inte så lätt att alltid hålla vallöften. Det har vi blivit varse under senare år.

OECDs rapporter – som har diskuterats här på förmiddagen – innehåller mycket illavarslande profetior om svensk ekonomi, om utsikterna för svenskt näringsliv och om arbetsmarknaden. Man har då anledning att fråga sig hur annorlunda samhällsekonomin hade varit om vi sparat bl.a. i socialförsäkringarna redan 1982. Vi moderater har hela tiden föreslagit sänkta ersättningsnivåer inom sjukpenningförsäkringen för att hålla kostnaderna under kontroll. Den socialdemokratiska regeringen har i stället eldat på kostnadsbrasan ytterligare, bl.a. genom ett system för korttidssjukskrivning, som t.o.m. gjort det mer lönande att vara sjukskriven än att gå till jobbet. Arbetsskadeförsäkringen har helt urartat, arbetsskadefonden är för länge sedan tom – minus ca 10 miljarder kronor – och utbetalningarna går nu direkt från våra hårt beskattade och allt tunnare plånböcker.

Sjukpenningförsäkringens kostnader belöper sig i dag till ca 38 miljarder kronor. Utgifterna för sjukförsäkringen har ökat med i genomsnitt 8,7 % per år. Reallönesumman har vuxit med ca 1,6 %. Ökningstakten i sjukförsäkringen har således varit betydligt högre än de samlade löneökningarna. Sjuktalet, dvs. antalet sjukpenningdagar per försäkrad och år, har ökat från ca 18 dagar 1982 till 26 dagar 1989. När vi vet att varje ökning med en dag motsvarar 1,5–1,7 miljarder kronor, kan var och en lätt räkna ut att ökningen under denna period har varit 12–15 miljarder kronor.

Varje människa med någon insikt i ekonomi förstår ju att denna utveckling inte kan fortsätta. Det är därför välkommet att regeringen har samlat sig till en proposition om besparingar i sjukförsäkringen, även om jag inte tror att den här reformen kommer att svida så mycket i skinnet som finansministern utlovade. Regeringen har hoppat från det ena förslaget till det andra och ändrat uppfattning från den ena månaden till den andra. Försäkringskassorna har ställt in sig på ett system med aktiv rehabilitering som huvuduppgift. Då är det anmärkningsvärt, som bl.a. Lars Tobisson tidigare sade, att man nu skall återgå till traditionell utbetalning av sjukpenning en tid.

Det är naturligtvis vår förhoppning att regeringen känner råg i ryggen av den överenskommelse som vi har träffat och att vi kan lita på att vår beställning till regeringen snarast resulterar i en proposition med förslag om en arbetsgivarperiod som skall löpa fr.o.m. den 1 januari 1992. En sådan arbetsgivarperiod kommer att minska kassornas arbete och frigöra personal för viktigt rehabiliteringsarbete i stället för penningutbetalning. Den kommer också att utgöra ett viktigt incitament för arbetsgivaren att förbättra arbetsmiljöerna i syfte att minska antalet sjukskrivningar. En förutsättning är naturligtvis att arbetsgivaravgifterna sänks.

Jag känner givetvis stor respekt för utskottets ordförande och hennes ambitioner att hålla de överenskommelser som har träffats, men jag vill ändå ställa frågan: Kommer utskottets ordförande att vara aktivt pådrivande för att den arbetsgivarperiod som vi har kommit överens om enligt den utformning med sänkta arbetsgivaravgifter som moderaterna och centerpartiet skisserat skall kunna genomföras?

Det är av flera skäl viktigt att åstadkomma ordentliga besparingar inom sjukförsäkringssystemet. Om förslaget går igenom blir det en besparing inom sjukförsäkringen på ca 500 milj.kr. per månad. Den kanske viktigaste effekten är ändå att antalet sjukskrivningar kommer att minska, vilket är alldeles nödvändigt för produktionens skull. I dag tvingas såväl offentliga som privata arbetsgivare att anställa en tredjedel mer personal än vad som egentligen skulle behövas beroende på den höga frånvarofrekvensen. Rimliga utgifter för sjukförsäkringen är ett måste om inte de svenska företagen skall fortsätta att fly Sverige för att investera utomlands. Det är också viktigt att upprätthålla respekten för vårt socialförsäkringssystem, som är en mycket viktig del i vårt sociala trygghetssystem. Detta ställer sig naturligtvis samtliga ledamöter i socialutskottet bakom.

Herr talman! Vad innebär då det förslag som riksdagen nu skall ta ställning till? För oss moderater och för centern är det viktigt att planerna på att införa en arbetsgivarperiod snarast fullföljs såsom regeringen tidigare föreslagit, men som man övergav för en kort tid sedan. Där finns ett tillkännagivande till regeringen från majoritetens sida, och det ligger nu makt uppå att regeringen kommer med ett förslag redan under vårriksdagen. Utskottet har för övrigt gjort ganska väsentliga förändringar till det bättre i förhållande till den proposition som åtskilliga av oss var mycket kritiska till, men som vi trots allt i stor utsträckning ställt upp på av samhällsekonomiska skäl. Det gäller t.ex. utskottets uttalande om restriktivitet i fråga om högre ersättning än 65 % de första tre dagarna och minskat krångel med bedömning av sjukpenningnivån för de långtidssjukskrivna. Här har vi moderater blivit tillgodo-

sedda, vilket vi naturligtvis är glada för. Vi anser nämligen att de som är sjuka lång tid skall ha en bättre sjukersättning än de korttidssjuka, att försäkringen skall prioritera dem som bäst behöver stöd.

Andra förenklingar som vi har kommit fram till är att ersättningen skall baseras på aktuell lön och inte på sjukpenninggrundande inkomst, att arbetsgivarnas uppgiftsplikt förenklas och att skattepliktiga förmåner utöver lön inte beaktas. Sjömännens speciella situation har också uppmärksammats, och det har föranlett ett tillkännagivande till regeringen. Enligt utskottet kan det ju inte vara rimligt att arbetsgivarna både skall betala full sjuklön och samtidigt vidkännas avdrag. Utskottet ifrågasätter också om inte den gamla sjömanslagen helt enkelt bör ändras.

När det gäller de moderata reservationerna yrkar jag bifall till reservation 8, där vi skriver att regeringen bör överväga möjligheten att ersätta de tre första dagarna med lägre ersättning med tre karensdagar. Jag anser också att regeringen bör föreslå ett högriskskydd för dem som har varit sjukskrivna t.ex. femton dagar per år med den lägsta kompensationsgraden.

Våra övriga reservationer har väl känt innehåll, men av tidsskäl yrkar jag inte bifall till dem. Det gäller en kompensationsgrad på 80 % inom föräldraförsäkringen vid barns födelse, vilket skulle möjliggöra en basbeloppsrelaterad och rättvisare garantinivå för de fattigaste föräldrarna, nämligen från 60 kr. per dag till ca 88 kr. per dag. Vidare vill vi lägga arbetsskadeförsäkringen utanför den allmänna försäkringen genom en avtalsreglerad ansvarighetsförsäkring.

I det särskilda yttrandet av moderaterna och centern betonar vi vikten av att arbetsgivarperioden förenas med sänkta arbetsgivaravgifter och att småföretagare ges möjlighet att försäkra sig mot höga kostnader vid de anställdas sjukdom.

Till sist, herr talman: Det är nu riksdagsmajoritetens förhoppning att arbetsmarknadens parter visar sitt samhällsansvar och ställer upp på de villkor som krävs för att sjukpenningreformen skall kunna genomföras. Om socialministern hade varit här i denna viktiga stund, skulle jag naturligtvis ha bett henne om en kommentar till Stig Malms uttalanden och till TCOs agerande i frågan, men jag hoppas givetvis att socialministern har samma klara inställning som finansministern tidigare har gett uttryck för.

Jag vill sluta med att säga att det här verkligen behövs en kamp mot egoism och för solidaritet med Sverige.

Anf. 44 SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! Den snabba utgiftsökningen inom sjukförsäkringen har under 80-talet haft en tendens att tränga tillbaka andra angelägna behov. Detta tyder på att socialdemokraterna har misslyckats med att förvalta och utveckla den svenska välfärden.

Folkpartiet liberalerna har med oro sett hur socialdemokraterna har saknat förmåga att angripa dessa problem. Året 1990 fick folkpartiet, i samband med en överenskommelse om stabiliseringspolitiken, gehör för en rad angelägna åtgärder, bl.a. en reformering av arbetsskadeförsäkringen och införandet av en lagfäst sjuklön.

Folkpartiets skäl till överenskommelsen var också förvissningen om värdet

av ett konstruktivt arbete för att minska ohälsotalen i landet. En sjuklön med kompensation till arbetsgivarna för de ökade kostnader som de åsamkas skulle ge en morot för dem att snarast förbättra arbetsmiljö och arbetsorganisation för att minska sjukfrånvaron.

Överenskommelsen mellan regeringen och folkpartiet om sjuklön var väl genomarbetad. Arbetsgivarna skulle svara för sjuklön under 14 dagar mot att de kompenserades för de ökade kostnaderna. De små arbetsgivarna skulle få möjligheter att återförsäkra sig mot alltför stor risk. De ofta sjuka skulle själva kunna begära undantag och fortsättningsvis få sin ersättning genom försäkringskassan. Uppgörelsen var granskad av lagrådet. Lagrådets huvudsakliga kritik var endast att det behövs mer tid för förberedelser, innan reformen skulle kunna genomföras. Folkpartiet accepterade därför att skjuta fram ikraftträdandet till den 1 juli 1991.

Förutom överenskommelsen har regeringen vid två regeringsförklaringar understrukit värdet av en sjuklöneperiod. Trots detta frånträdde regeringen överenskommelsen utan att redovisa några skäl.

I en interpellationsdebatt tidigare sade socialministern att en sänkning av ersättningsnivån inte kan kombineras med en sjuklön. I dag går det uppenbarligen bra.

Herr talman! Det finns en bred uppfattning i Sveriges riksdag om att statlig byråkrati och statligt krångel måste minska. Några politiska beslut får därför inte fattas som ökar byråkratin eller försvårar arbetet med att minska den.

Uppgörelsen mellan socialdemokraterna, moderaterna och centern, som vi skall fatta beslut om i dag, är ett klent aktstycke. Den rymmer en mycket vag beställning till regeringen om ett förslag om sjuklön den 1 januari 1992. Den innehåller inga preciseringar om hur sjuklönen skall utformas. Det enda vi vet är att socialdemokraterna motsatt sig att arbetsgivarna skall kompenseras för sina ökade kostnader. Därmed faller också det viktigaste incitamentet för att skapa bättre arbetsmiljö och bättre arbetsorganisation i företagen.

Överenskommelsen bygger på ett antal antaganden, nämligen att parterna på arbetsmarknaden skall ta sitt samhällsansvar och sluta avtal som mer tilltalar regeringen än parterna själva.

I dag vet vi att TCO redan har slagit bakut. Tjänstemännen finner sig inte i att bli hunsade av socialministern. Självklart kan inte vi politiker bestämma eller diktera villkoren för parterna på arbetsmarknaden.

Regeringens förslag, visserligen förtjänstfullt förskönat av utskottet, visar trots detta uppenbara brister, framför allt när det gäller den praktiska handläggningen ute på kassorna.

Herr talman! Riksförsäkringsverket skriver i en kommentar till utskottet:

"Den beräknade resursbesparingen som ett genomförande av obligatorisk sjuklön skulle ha inneburit uteblir. Effekterna härav beräknades motsvara ca 2 300 årsarbetare. Konsekvenserna härav blir, om ej kompenserande åtgärder genomförs, katastrofala för planerad utveckling av ohälsoarbetet." Vidare skall skriver riksförsäkringsverket: "Under våren aviserades genomförandet av en lagstadgad sjuklön till den 1 januari 1991. Detta beräknades medföra att resurser motsvarande drygt 2 000 årsarbetare skulle frigöras vid försäkringskassorna. Alla kassor skulle härigenom kunna få de resurser som

behövdes för arbetet mot ohälsan. En omfattande kompetensutveckling skulle dock behövas. Med dessa förutsättningar utarbetades en plan för kompetensutveckling, och kassorna påbörjade sina förberedelser för genomförande av utvecklingen. Förberedelserna har gått så långt att man på många håll har planerat, i vissa fall också startat utbildning. Man har också i många kassor redan utpekat dem som skulle gå över från den rutinmässiga sjukfallshanteringen till rehabiliteringsarbete. I oktober 1990 ändrades genomförandetidpunkten för obligatorisk sjuklön till 1 juni 1991. Regeringens proposition innebär att sjuklöneperiod inte införs.

Det är nu helt nödvändigt att en stabilitet i arbetsförutsättningarna erhålls. Arbetet mot ohälsan måste övergå från försöksverksamhet till en reguljär verksamhet. Försäkringskassorna måste kunna infria de förväntningar som människor nu har rätt att ställa beträffande insatser för rehabilitering."

Brottstycken ur riksförsäkringsverkets 26 s. långa aktstycke skulle behöva uppta kammarens tid ytterligare, men jag skall avstå från vidare högläsning.

Herr talman! Man behöver inte vara särskilt väl bevandrad i personalfrågor för att förstå att man inte får handskas med personal på detta sätt.

Först föreslår regeringen sjuklön fr.o.m. den 1 januari 1991, underbyggt med argument i två regeringsförklaringar. Sedan skjuts reformen fram ett halvår. Därefter skall den inte förverkligas; en månad eller tre veckor senare skall den åter införas. Vill man ta död på all kreativitet och allt engagemang hos kassapersonalen skall man gå ut med dessa tredubbla budskap.

Utskottets förslag innebär också ytterligare ett antal osäkerheter. Hur skall man kunna genomföra två ändringar i sjukförsäkringen inom tio månader? Hur anser utskottets företrädare att informationen till allmänheten skall klaras? I mars skall man informera om sänkta ersättningsnivåer och om vilka nya regler som sjukersättningen skall grundas på. Utskottet har tvingats att arbeta om reglerna för sjukpenninggrundande inkomst. Nu skall endast lön och AGS-ersättning grunda sjukersättningen. Men jag vill fråga utskottets företrädare: Hur skall AGS-ersättningen beräknas, eller hur skall kassan kunna se till att maximalt 90 % utbetalas när det är två utbetalare som skall sköta detta? Kassan betalar ju, som vi vet, endast ut sjukersättningen, inte AGS-ersättningen.

Några månader senare skall ny information ut. Då skall eventuellt arbetsgivarna ta över. Sjukanmälningarna skall då ske hos arbetsgivaren. Nya regler skall utformas för dem som skall undantas. Eller gäller inga sådana regler i kommande förslag? Kammaren kanske behöver svar på det. Därtill kommer arbetsgivarnas osäkerhet om vilken roll de skall spela.

Enligt utskottet skall arbetsgivarna inte kompenseras för de merkostnader de drabbas av. Jag vill därför fråga utskottets företrädare: Vilka motiv har då arbetsgivarna att förbättra arbetsmiljön och arbetsorganisationen? Den morot som var ett avgörande bidrag i kampen mot ohälsan tar socialdemokraterna bort. Är det möjligen så att det är detta som gör att ni på nytt fått LOs välsignelse om en sjuklön? Eller är rörelsen återigen delad? I förra veckan deklarerade socialdemokraterna i utskottet att arbetsgivarna inte skulle kompenseras. I en artikel i dag säger socialministern att en arbetsgivarperiod skall vara kostnadsneutral. Hon vill däremot inte använda ordet full kompensation.

Är det inte skäl att socialdemokraterna tar sig samman och klarar ut vad de menar? Hur är det, Doris Håvik? Skall arbetsgivarna kompenseras för de ökade kostnader som ni lägger på dem, eller inte? Utskottet och regeringen har lyckats skapa totalt och fullständigt kaos och oreda. Tydligen fortsätter oredan.

Herr talman! Som jag tidigare sagt i mitt anförande fanns det minst tre besked från regeringen att sjuklön skulle införas. Trots detta hoppade regeringen av efter påtryckningar. Vilka garantier kan socialdemokraterna i dag lämna för att det verkligen blir någon sjuklön 1992? Vilka regler skall då gälla? Är det de regler som regeringen och folkpartiet var överens om – bortsett från att arbetsgivarna inte skall få någon kompensation? Eller är det några andra regler som skall gälla? Utskottet säger ingenting på den punkten.

Sjukförsäkringen är så viktig för svenska folket att det finns mycket goda skäl att lämna svar redan i dag, innan beslutet fattas.

Socialdemokraternas oförmåga att ta ansvar för sina överenskommelser är förödande för landet, framför allt när det gäller arbetet för att minska ohälsotalet. Det är därför som kritiken från riksförsäkringsverket är så förödande. Det är sällsynt att ett statligt verk med sådan kraft går emot regeringens förslag. Efter att ha studerat alla turerna i detta ärende förstår var och en att riksförsäkringsverket och försäkringskassorna försatts i en orimlig situation.

Folkpartiet står fast vid överenskommelsen från i våras. Vi har i vår motion flera modeller till besparingar. Det har bara varit för socialdemokraterna att välja. Vi vill gärna göra kammaren uppmärksam på att folkpartiets förslag när det gäller den tillfälliga föräldraförsäkringen har vunnit utskottets gillande. Det innebär att småbarnsföräldrarna inte drabbas så oskäligt hårt som i regeringens förslag. Vi vill också påpeka att utskottet har tagit folkpartiförslaget trots att folkpartiet krävt ett nytt helt förslag där alla bitar skall ingå. Men av hänsyn till barnfamiljerna bjuder vi på detta.

Folkpartiet liberalerna kan alltså inte stödja utskottets förslag. Det är ett förslag som försämrar förutsättningarna för försäkringskassorna att ta kraftfulla tag mot ohälsan i samhället. Det är ett förslag som tar bort incitamentet för arbetsgivarna att förbättra arbetsmiljön och arbetsorganisationen för att minska sjukfrånvaron i företagen. Det är ett förslag som rycker undan kassornas planering när det gäller ökade insatser för rehabilitering av långtidssjuka. Det är ett förslag som skapar behov av ytterligare 500 till 600 årsarbetare för att klara den nya administrationen. Enligt socialministern får ju kassorna inte denna nya personal. Vid samtal med kassorna uppges de att de då tvingas flytta över personal från rehabiliteringsarbete till improduktivt kassaarbete. Dessutom skall 2 300 årsarbetare som förberett sig för rehabiliteringsarbete fortsätta med byråkratin för att klara den dubbla omställningen. Detta tar verkligen död på kassapersonalens kreativitet och engagemang. Utskottets förslag skapar mer onödig byråkrati och mer krångel genom att två omläggningar vid olika tidpunkt krävs i riksförsäkringsverkets stora datasystem. Det skapar stora informationsproblem genom att svenska folket inom tio månader två gånger skall informeras om förändringar i sjukförsäkringen.

Herr talman! I dag när beslut skall fattas vet ingen hur mycket ändringarna av datasystemen och de ökade informationsinsatserna kostar. Man kan inte heller bedöma hur stort bortfall av arbetstid som förorsakas av dubbla förändringar hos kassorna. Har socialdemokraterna någon ekonomisk redovisning av konsekvenserna att ge kammaren i dag? Hur mycket blir kvar av socialdemokraternas storslagna besparingar?

Folkpartiet ställer inte upp på ogenomtänkta och obearbetade förslag. Utskottets förslag är enbart förhoppningar om att parterna skall lägga sig platt till marken för regering och riksdag. Att bygga ett riksdagsbeslut på fromma förhoppningar i stället för realiteter och fakta är att bygga beslut på alltför lösan grund. Därför säger folkpartiet nej.

Herr talman! Eftersom minoriteten i utskottet inte fått gehör för ett moment i betänkandet där vi kan yrka avslag på propositionen kommer jag att, som en symbolhandling för folkpartiets krav på att reformen i sin helhet skall träda i kraft den 1 juli 1991, endast yrka bifall till reservation nr 1, mom. 1. Därefter kommer folkpartiet att avstå i övriga moment.

Anf. 45 KARIN ISRAELSSON (c):

Herr talman! Man skulle nästan kunna tro att Sigge Godin var uppe och pratade i fel ärende. Det gäller särskilt om man har läst hans motion med anledning av den proposition som regeringen har lagt fram. Sigge Godins motion har tillstyrkts från utskottsmajoriteten på de allra flesta punkterna. Det är bara ikraftträdandedatum den 1 juli som har flyttats fram till den 1 januari, för övrigt har utskottsmajoriteten bifallit alla önskemål. Jag ser inte att den starka kritik som Sigge Godin vill rikta mot oss som går med på den här överenskommelsen äger någon giltighet med tanke på folkpartiets ursprungsförslag.

Moderaterna, centern och socialdemokraterna har gått med på att genomföra en sjuklön från den 1 januari 1992. Vi hade varit stärkta i vår inställning om också folkpartiet hade släppt prestigen och gått med på det förslaget. När det sedan gäller utformningen av sjuklönen, som Sigge Godin säger är vag, har vi också en lagrådsremiss att grunda vår uppfattning på. Vi har våra motionsförslag, och de är väl kända av alla som har läst dem. De överensstämmer i stort sett med varandra. Det finns ingen tvekan om var vi står i den här frågan. Vi har även fått löfte om att delta i det beredningsarbete som skall föregå ett beslut. Jag tror att det är en styrka om vi nu kan tro på en framtid.

Sedan säger Sigge Godin att man inte får handskas med personal på det här sättet som nu blir fallet. Jag tror att situationen hade varit likartad, om inte betydligt värre, om vi hade krävt att både sjuklön och sänkt kompensationsgrad skulle varit genomförda den 1 juli 1991. Det vore intressant att få höra från Sigge Godin om folkpartiet liberalerna tänker stödja sjuklönen efter valet, eller om man är lika kritisk då som Sigge Godin har visat sig vara i talarstolen i dag.

Herr talman! Ibland påminner livet i riksdagen om ett lotteri med ständigt nya insatser och nya vinster. Dessutom tillkommer nya vinstmöjligheter varje gång lotteriföreståndaren, regeringen, befinner sig i kris. I dag har vi dragit en vinstlott när vi fått stöd för vårt, sedan ett antal år, framlagda för-

slag om införandet av sjuklön. Man kan likväl frukta för att vinsten kanske inte betalas ut.

Folkpartiet fick samma löfte i sin skatteuppgörelse men drog en nitlott. Inte ens i dag känner man sig från folkpartiet liberalerna nöjda med att vinstlotten som blev en nitlott har återigen blivit en vinstlott. Det är först vid vårsessionens slut som vi säkert vet om det föreligger något förslag till sjuklön eller inte. Allt beror på lotteriföreståndaren. Det är i sanning en spännande tillvaro.

Det är inte ansvarsfullt att, som regeringen nu gjort, plötsligt ändra inriktning när det gäller beslut som innebär stora förändringar för många personalgrupper. I årets regeringsförklaring utlovade statsministern att den 1 juli 1991 skulle sjuklön införas. Alla berörda instanser påbörjade ett arbete för att förbereda byråkratin på alla de förändringar detta innebar. I skatteuppgörelsen fanns sjuklönen med, vi fick bara inte besked från de berörda parterna om vilken procentsats som arbetsgivaravgiften skulle minskas med. I en tilläggsbudget angav regeringen 1 % medan folkpartiet föredrog en något högre procentsats.

Regeringen fortsatte att förbereda förslaget, och lagrådet fick i uppdrag att granska förslaget. Vissa synpunkter gavs på förslaget från lagrådets sida. Bl.a. diskuterades tidpunkten för ikraftträdandet.

Så kom den nya krisen, och regeringen sammankallade alla berörda parter för att hitta sparmöjligheter i socialförsäkringssystemet. Plötsligt uppstod en ny skapelse, och en sänkning av kompensationsnivån blev plötsligt aktuell, och sjuklöneförslaget lades åt sidan. Förslaget var något förebudat av att Göran Johansson i Göteborg tidigare krävt införande av karensdagar.

Vi från centerpartiet framförde kritik mot detta. Vi ansåg att sjuklönen var en mycket viktig reform, och vi kunde acceptera en kompensationsnivåsänkning i det systemet. Nu vidtog nya turer, och efter förhandlingar föddes så förslaget som i dag skall behandlas. Vi vet att också den 1 januari 1992 ligger nära i tiden för att hinna förbereda ett så omfattande förslag, men vi accepterar detta av praktiska skäl.

Varför är det då så viktigt att det sker förändringar i de stora transfereringssystemen? Redan i början av 80-talet beslutade den dåvarande regeringen om införande av karensdagar. Det är få förslag som väckt en sådan folkstorm som detta. Socialdemokraterna skydde inga medel för att skarpt fördöma detta samt att driva tesen om social nedrustning. Situationen i dag hade naturligtvis varit helt annorlunda om vi redan då hade vidtagit dessa åtgärder.

Den socialdemokratiska regeringen har tidigare enbart framhållit för det svenska folket att allt står väl till i vårt land. Det finns inga risker för dåliga tider med en socialdemokratisk regering. Inför valen skrämdes folket för de dåliga borgarna, som ville folket illa och t.o.m. gav sig på den sociala tryggheten.

Nu visar det sig vad detta övermod har lett till. Alltför sent vidtar man åtgärder för att hejda en utveckling som gröper ur socialförsäkringssystemen och som inte fördelar de resurser som finns till dem som bäst behöver dem. Nu står arbetsskadeförsäkringen på tur att förändras, detta för att vi skall ha råd att ersätta den som verkligen behöver ersättning för en arbetsskada.

Praxisförändringen i arbetsskadeförsäkringen har lett till att gränsen mellan arbetssjukdom och sjukdom blivit allt svårare att dra. En förändring av såväl försäkringen som ersättningen måste därför ske inom den närmaste framtiden.

I det betänkande som vi behandlar i dag finns förslag på sänkt kompensationsnivå för de tre första sjukdagarna. Centerpartiet har accepterat detta under förutsättning att det finns ett skydd för den som ofta är sjuk och att ersättningen den nittionde dagen också motsvarar nuvarande ersättning.

Den som har en kortare sjukperiod har råd att avstå från full ersättning för sitt inkomstbortfall. Den som har en långvarig sjukdom måste skyddas från alltför svåra konsekvenser av sjukskrivningsperioden. Vi ser fram emot det aviserade och utlovade förslaget med rehabiliteringslön. Då kan man sätta in åtgärder tidigare i ett sjukdomsskede för att förhindra långa onödiga sjukskrivningsperioder.

Utskottet har under handläggningens gång förändrat stora delar av regeringens i all hast komponerade förslag. Jag vet att förslaget är mer lätthanterligt nu, och att det är möjligt att tillämpa det utan alltför stor byråkrati. Utskottskansliets personal bör få en särskild eloge för det arbete den lagt ner på detta. Detta visar att regeringen inte borde byta fot alltför snabbt. Det första beslutet var det bästa i detta fall. Vad som sedan händer är bara att man biter sig själv i svansen.

Det är oftast kvinnor som har barn som är sjuka, och de skall inte straffas ekonomiskt i en situation de inte råder över. Vi i centerpartiet vill av den anledningen behålla nuvarande ersättningsregler i den tillfälliga föräldrapenningen. De brev som kommit mig tillhanda i detta ärende har oftast handlat om att en sänkning av den tillfälliga föräldrapenningen slår mot svaga grupper. Vi från centerpartiet anser, av jämställdhetsskäl, att det är viktigt att man inte rör den tillfälliga föräldrapenningen. Det är kvinnorna som i de flesta fall utnyttjar den tillfälliga föräldrapenningen, och i deras fall blir detta en stor belastning.

Inte ens majoritetens förslag, som överensstämmer med det förslag från folkpartiet som folkpartiet inte längre stöder, anser vi vara tillräckligt långt gående. Ersättning för fjorton dagar per barn och år kan innebära – om man har flera minderåriga barn och barnen är sjuka efter varandra – stora ekonomiska avbräck för barnfamiljen. Detta blir speciellt tydligt i familjer med bara en förälder, där ekonomin redan i dag är hårt ansträngd och där de höjda hyrorna och övriga fördyringar efter årsskiftet inte kompenseras av någon skattesänkning. Det är just dessa föräldrar som behöver samhällets stöd.

Den som har ett litet företag måste få ett skydd när sjuklönesystemet införs. Jag kan inte förstå varför inte detta kunde komma med i utskottsbetänkandet utan måste tas med i det särskilda yttrande som vi har tillsammans med moderaterna. Lagrådsremissen innehåller ju just denna passus. Vi anser att den då föreslagna gränsen för lönesumman med 50 basbelopp är för låg. Ett småföretag måste skyddas och kunna få sitt försäkringsskydd enligt en annan modell än genom sjuklönesystemet.

Vi i centerpartiet anser att de som ofta är sjuka måste skyddas när nu aktuella förändringar genomförs. Utskottets majoritet har också beslutat detta

och frångått det byråkratiska system som propositionen angav. Genom att undanta personer som ofta är sjuka från de sänkningar som drabbar övrigas ersättning skyddas dessa från ökade ekonomiska påfrestningar. Centern krävde i går vid behandlingen av ersättningsreglerna för sjukvårdshuvudmännen att högkostnadsskyddet skulle inträda vid en kostnad på 1 000 kr. Vi fick tyvärr inte stöd för detta. Vi krävde också insatser för att rädda sjukvården från de stora indragningar som nu sker. Vi anser att just de pengar som dessa kompensationssänkningar ger borde användas till detta. Vården behöver 1 miljard, och det beslut vi tar i dag ger en besparing på 500 miljoner i månaden. Nu har vi råd att ge vården berättigade resurser.

Vi har från centerns sida krävt förändringar i sjukförsäkringen. Vi har velat att arbetsgivarens avgifter skall sättas i relation till antalet sjukdagar. I dag får en arbetsgivare betala samma arbetsgivaravgift oavsett om han har anställda med få sjukdagar eller om sjukdagarna är många. Detta ger inte något som helst incitament till att se över arbetsmiljön och förändra sjukperioderna den vägen. Försäkringskassan får i och med att sjuklön införs betydande möjligheter att fortsätta med sina förebyggande och rehabiliterande insatser. Det är ett av skälen till att vi gått med på de föreliggande förslagen. Vi vill ge försäkringskassepersonalen en rimlig chans att förbättra de rehabiliterande insatserna. Antalet sjukfrånvarodagar har stigit de senaste åren med en viss utplaning under fjolåret. Ohälsotalet har från att år 1985 ha varit 40,4 stigit till 49,1 år 1989.

Socialförsäkringssektorns kostnader i procent av bruttonationalprodukten har också stigit, från 17,35 % år 1979 till 19,62 % år 1989. Detta beror till stora delar på ökade kostnader för arbetsskador och högre sjukfrånvaro. Det finns alltså stora vinster att hämta om sjuktalen minskas och arbetsmiljön förändras. Det var därför vi reagerade så hårt när förslaget om sjuklön drogs tillbaka. Att enbart sänka kompensationsgraden ger visserligen en minskad kostnad för statskassan, men fortfarande skapas inga förväntningar på arbetsgivaren. Den sjuklön som nu skall införas den 1 januari 1992 behöver naturligtvis förberedas så att inte också den blir ett hastverk.

Ett problem med det förslag som vi fattar beslut om i dag är att ernå likabehandling av alla, oavsett vilka avtal som finns, och garantera högre ersättning än vad som nu är aktuellt. Utskottet utgår ifrån att parterna på arbetsmarknaden anpassar sina avtalsbestämmelser till de nya bestämmelserna om kompensationen inom sjukförsäkringen. Ett särskilt ansvar i detta hänseende måste ligga på staten som arbetsgivare. Tyvärr har man inte ens från statens sida lyckats fullfölja de avtal som den nya lagen om efterlevandepensionen borde resulterat i.

Att arbetsmarknadens parter anpassar sina avtal efter de nya besluten är också viktigt när det gäller sjuklönen. Trots allt kan det förhållandet att detta kanske inte är löst fram till den dag då systemet med sjuklön skall genomföras inte få förhindra att sjuklönen införs. I så fall borde även det beslut som fattas i dag behandlas på samma sätt.

För att ge arbetsgivaren ett incitament till sjuklön måste naturligtvis också arbetsgivaravgiften regleras. SAF föreslår en sänkning med 3 %, regeringen föreslog tidigare en sänkning med 1 %. I en intervju i dagens nummer av SAF tidningen säger socialminister Ingela Thalén: "Vi utgår helt ifrån att

systemet med arbetsgivarperiod ska vara kostnadsneutralt. Jag vill inte använda ordet full kompensation för det för tankarna till att varje arbetsgivare ska få det."

Detta är regeringens tankegångar, och det motsäger Sigge Godins antydningar om att arbetsgivarna över huvud taget inte kommer att få någon sänkning av arbetsgivaravgiften. Moderaterna och centerpartiet är överens om att så skall ske, och det verkar också socialdemokraterna vara med på. Det är svårt att för tillfället ange vilken nivå som skall vara den rätta. Det måste lösas i det framtida utredningsarbetet. Jag tror att folkpartiet och socialdemokraterna i den tidigare överenskommelsen inte var överens på den punkten.

Samhället inbesparar ca 14 miljarder kronor genom sjuklönen. Det är då rimligt att arbetsgivaren kompenseras för sin merkostnad. Just i en lågkonjunktur måste produktiviteten gynnas både hos de små företagen och hos de stora.

Jag vill härmed, herr talman, yrka bifall till reservation nr 7 till betänkandet SfU9.

Anf. 46 SIGGE GODIN (fp) replik:

Herr talman! Jag kan bara beklaga att Karin Israelsson tydligen inte har förstått vilken oreda och byråkrati hon hjälper till att skapa. Tala med försäkringskassans personal! Då får Karin Israelsson ett klart och entydigt besked.

Jag kan också förstå att Karin Israelsson, som inte tycker om spel och dobbel, inte har förstått att man inte drar en vinstlott, utan man drar en lott. Om det sedan blir vinst- eller nitlott får framtiden utvisa.

Folkpartiets överenskommelse var ett genomarbetat förslag. Läs lagrådets kommentarer, Karin Israelsson! Där finns alla dessa punkter upptagna.

Vad innehåller det förslag som ni i centerpartiet nu medverkar till? Jag skulle kunna läsa innantill i utskottets betänkande, eftersom det bara står några få rader om vad det hela innehåller. Något så ofullständigt och diffust har jag aldrig upplevt tidigare i denna kammare. Men det är kanske detta som Karin Israelsson anser är poängen.

Karin Israelsson radar sedan upp ett antal krav. Arbetsgivarna skall kompenseras, vi skall ha förståelse för att de små företagen måste skyddas, och de människor som ofta är sjuka skall också undantas osv. Det är ju precis detta som lagrådet har haft synpunkter på. Om ni antagit det förslag som folkpartiet lagt fram hade detta inte varit någonting att vara bekymrad över, Karin Israelsson. Men nu har ni bestämt er för ett förslag som ni inte vet vad det innehåller. Ni har avgett ett särskilt yttrande till betänkandet där ni kräver vissa saker. Det måste självfallet betyda att ni inte är överens med socialdemokraterna.

Det folkpartiet kom överens om med socialdemokraterna finns redovisat i lagrådsremissen, och det är också kommenterat av lagrådet. Det behöver vi inte tvista om, utan det är bara att läsa innantill. Jag kan bara säga som en f.d. partiledare har sagt: Ni nådde tydligen inte ända fram.

Den enda besparing som socialdemokraterna har lyckats genomföra blir det nästan ingenting kvar av, eftersom det skapas en massa byråkrati,

krångel, ökade kostnader, ändringar i stora datasystem osv. flera gånger under en tidsperiod av tio månader. Jag tror att socialdemokraterna så att säga hade köpt folkpartiets förslag om ni i centerpartiet hade hjälpt till och varit ståndaktiga. Men det har ni inte varit, och då får vi bara hoppas och se om det blir en vinst- eller nitlott.

Anf. 47 KARIN ISRAELSSON (c) replik:

Herr talman! Sigge Godin försöker att med stora kanoner få oss att inse att han har rätt. Men faktum är att Sigge Godin har väckt en motion med anledning av den proposition som regeringen lade fram. Sigge Godin står väl för de förslag han lade fram i den motionen? Han har fått de allra flesta förslagen tillgodosedda i utskottsbetänkandet.

Av praktiska skäl såg vi ingen möjlighet att införa sjuklön redan den 1 juli 1991. Det var också av omsorg om försäkringskassepersonalen, som även Sigge Godin anser sig värna, som vi inte föreslog att ändringen skulle genomföras vid den tidpunkten. Det var helt praktiskt omöjligt att genomföra båda dessa genomgripande ändringar av sjukförsäkringssystemet samtidigt. Av den anledningen kunde vi från centern och moderaterna godta att sjuklön införs från den 1 januari 1992.

Efter den utskottsbehandling som skett av regeringens förslag har det krångliga förslaget förenklats betydligt. Byråkratin blir inte lika omfattande. Vi är naturligtvis medvetna om att detta innebär en ansträngning för försäkringskassans personal. Men vi ser det också som en ljusning att vi får med förslaget om sjuklönen, något som man är förberedd på och startat utbildning om. Det innebär att försäkringskassans personal får en rehabiliterande roll, något som också Sigge Godin underströk i sitt anförande.

Jag kan inte inse varför inte folkpartiet liberalerna har kunnat hejda sig och något glömma sin prestige och gå med på att denna förändring genomförs i två steg – den ändrade kompensationsgraden den 1 mars och sjuklönen den 1 januari 1992. Det är det mest praktiska i dagens situation. Dessutom innebär det trots allt en relativt stor besparing i statsbudgeten att genomföra den sänkta kompensationsgraden nu den 1 mars. Även folkpartiet liberalerna vill ju ha en sänkt kompensationsgrad, och det hade då varit helt naturligt att man följt med även i detta sammanhang.

Anf. 48 SIGGE GODIN (fp) replik:

Herr talman! Jag kan förstå att Karin Israelsson inte exakt vet hur överenskommelsen har arbetats fram i samtal mellan folkpartiet och socialdemokraterna. Det var så tidigt som i maj som jag träffade Ingela Thalén – och vi var några stycken till också, för att nu ingen skall missförstå någonting. Den 1 oktober ansåg regeringen att detta gick att ordna. Den 1 november gick det inte alls. Tre veckor senare går det tydligen bra att införa en sjuklön. Det finns ingen anledning att tro att det inte går att genomföra förslag som genomarbetades redan i maj, Karin Israelsson, dvs. mer än ett år före det datum vi ansåg att det skulle sättas i sjön.

Karin Israelsson talar om de enorma besparingarna. Vi tvistar om 12 miljarder kronor minus alla de omkostnader som tillkommer. Jag skall inte an-

klaga centern för något. Jag hoppas bara att Karin Israelsson dragit den vinstlott hon talar om. Det skall bli intressant att se hur vinsten ser ut.

Anf. 49 KARIN ISRAELSSON (c) replik:

Herr talman! Lagrådet hade synpunkter på det förslag som ni hade kommit överens om med socialdemokraterna. Det gällde just tidsaspekten. Vi har uppmärksammat det. Vi har också haft kontakter ute i verkligheten som säger att vi har rätt.

Naturligtvis ställde förslaget om ändrade kompensationskrav till stora bekymmer i försäkringskassevärlden. Arbetet har därför stått stilla, och det har bidragit till att det finns ännu mindre chans i dag att klara en sådan genomgripande förändring till den 1 juli 1991.

Precis som Sigge Godin säger vet man inte vad som är möjligt den 1 januari 1992. Men det är ett val däremellan. Det var därför jag ställde frågan till Sigge Godin om folkpartiet liberalerna är intresserat av sjuklön efter valet.

Anf. 50 MARGÓ INGVARDSSON (v):

Herr talman! Den historiska skillnaden mellan arbetarrörelsens och de borgerligas syn på vårt sociala trygghetssystem har varit inställningen till generella lösningar. Inom arbetarrörelsen har vi hävdat de generella lösningarna, lika för alla, för att komma bort från det gamla fattigvårdstänkande som pekar ut människor som har det sämre ställt. Högerkrafterna förespråkar ett annat system, ett selektivt system, där de sämst ställda får en möjlighet att ansöka om extra samhällsstöd när de har svårt att klara sin försörjning av olika orsaker.

Sjukförsäkringen och pensionen är grundstenarna i det starka samhället, som Tage Erlander uttryckte det. För dessa reformer har arbetarrörelsen alltsedan den bildades fört en hård kamp. Målet för en fullt utbyggd sjukförsäkring nådde vi först för tre år sedan, en sjukförsäkring som gett oss alla ekonomiska möjligheter att vara hemma från jobbet när vi är sjuka.

När den socialdemokratiska regeringen och riksdagsgruppen efter utpressning nu går i spetsen för att slå sönder vårt sociala trygghetssystem känner vi inom arbetarrörelsen inte igen partiet. Det finns ingen trovärdig förklaring eller försvar för att socialdemokraterna nu tillsammans med moderaterna genomför den systemförändring som Olof Palme varnade för att Carl Bildt skulle genomföra om han kom till makten.

Nedskärningarna i sjukförsäkringen och föräldraförsäkringen och införandet av en arbetsgivarperiod är en systemförändring. Sjukförsäkringen kommer inte längre att vara generell, dvs. lika för alla. När man genomför så kraftiga försämringar som förslaget innebär, måste man införa särbestämmelser för utsatta grupper. I det här fallet blir det för kroniskt sjuka och människor med handikapp som kan förväntas ha en hög sjuklighet. De får göra en personlig ansökan och anhålla om högre bidrag. Det är inte värdigt en arbetarregering att peka ut människor på det sättet. Att vi alltid hävdat generella system framför selektiva är för att få bort den förnedring det innebär att bli utpekad som extra behövande.

Införandet av en arbetsgivarperiod i sjukförsäkringen genomförs nu på ett kuppartat sätt. Först gör regeringen upp med folkpartiet och lägger förslag om en arbetsgivarperiod. Förslaget så gott som slaktas av lagrådet och utsätts för en massiv kritik från Försäkringsanställdas förbund, dvs. den personalgrupp som närmast skall arbeta med frågorna. Flera tunga fackliga organisationer avvisade förslaget som oacceptabelt. Så drar regeringen tillbaka förslaget, och socialministern meddelar här i kammaren att regeringen avser att i stället sänka kompensationsnivån i sjukförsäkringen. Och, säger socialministern, en sänkning av kompensationsnivån är omöjlig att kombinera med en arbetsgivarperiod, eftersom det inte kan kontrolleras att ett sådant system efterföljs.

Efter det beskedet drar många en lättnadens suck. Visserligen är förslagen om nedskärningar hårda, men vi tror att vi slipper arbetsgivarperioden. Då gör plötsligt socialdemokraterna upp igen, den här gången med moderater och centerpartister, om en arbetsgivarperiod. Plötsligt från en dag till en annan, det var så fort det gick, blir det omöjliga förslaget fullt möjligt. Utskottsmajoriteten avslår t.o.m. vänsterpartiets förslag om att skicka den nya kombinationen till lagrådet för en granskning, man avvisar över huvud taget något som helst remissförfarande. Det är givetvis helt otillständigt att genomföra en så genomgripande förändring av sjukförsäkringen på det sätt som nu sker.

Doris Håvik har under 80-talet genomgått en förändring som överträffar Dr Jekylls förvandling till Mr Hyde. 1981 skrev Doris Håvik som socialdemokraternas representant i sjukpenningkommittén, att en arbetsgivarperiod i sjukförsäkringen ger långtgående konsekvenser utan att man uppnår några egentliga fördelar. Doris Håvik sade då ifrån med skärpa att en arbetsgivarperiod kommer att medföra hårdare sortering bland de arbetssökande och att personer som förväntas ha en hög sjukfrånvaro inte anställs. Arbetsgivaren får med en arbetsgivarperiod ett direkt ekonomiskt intresse att förhindra anställdas sjukfrånvaro, vilket kan leda till en ingående kontroll av de anställda. I samma reservation säger också Doris Håvik att socialdemokraterna eftertryckligt avvisar åtgärder som kan beskära den fria avtalsrätten, men hon avvisar också en form av samhällskontrakt för att uppnå samma effekt. Om en sänkt kompensationsnivå de första dagarna i en sjukperiod sade socialdemokraterna, fortfarande i samma reservation, att det var ett oeftergivligt krav att eventuella besparingar skulle drabba alla lika. Men, fortsätter Doris Håvik i reservationen, då ett sådant villkor inte kan uppfyllas vid införande av självrisk i sjukförsäkringen, måste tanken på besparingar genom sådana åtgärder bestämt avvisas.

Det var då det. Kan det vara så enkelt att socialdemokraterna har en uppfattning när man befinner sig i opposition, som man gjorde 1981, och en annan i regeringsställning? I så fall pekar ju allt på att socialdemokraterna mycket snart får en chans att åter radikaliseras och ägna sig åt socialdemokratisk politik.

Men jag bergriper inte varför socialdemokraterna skall göra det så oerhört lätt för moderaterna att ta över. Under det senaste året har ni jobbat frenetiskt för att duka bordet åt en borgerlig regering. Ni sitter i krissammanträde efter krissammanträde för att klara en borgerlig regering från sammanbrott.

Hittills har ni löst problemen åt dem genom att komma överens om skattereformen, EG, sjukförsäkringen – och nu sitter ni och sliter med energifrågan. Samtliga dessa frågor hade var för sig kunnat spräcka det borgerliga samarbetet. Och har ni glömt att det faktiskt var sjukförsäkringsfrågan som fällde den borgerliga regerigen 1982?

Vi tvingas konstatera att i fråga efter fråga viker sig socialdemokraterna för högerkrafterna. I dessa tider får vi ju vara försiktiga litet till mans med garantier och löften. Men en sak kan jag i alla fall garantera: Vänsterpartiet kommer aldrig att vika sig för högerkrafterna. Vi ser det alltid som vår främsta uppgift att bekämpa högerkrafterna varhelst de uppträder, och vi är glada att Stig Malm nu har samma uppfattning.

Vi uppmanar socialdemokraterna att – i stället för att slå sönder vår sjukförsäkring – genomföra arbetsmiljökommissionens förslag om differentierade arbetsgivaravgifter och översyn av arbetsrätten och arbetsmiljölagstiftningen. Det är de bästa vägarna att förbättra arbetsmiljön och därmed också förbättra människors hälsa.

Om ni nu inte följer den uppmaningen, så ber jag Doris Håvik att förklara sambandet mellan de miljarder som flöt ut i landet i oktober och nedskärningarna i sjukförsäkringen och föräldraförsäkringen. Jag har ställt frågan tidigare men inte fått något svar. Ge mig svaret i dag!

Avslutningvis, herr talman, vill jag kommentera miljöpartiets agerande, trots att jag är mycket väl medveten om att partiet tjänar bäst på att dess förslag bara begravs i tysthet. Det finns här ändå en poäng. Miljöpartisterna framstår här i kammaren som ärliga EG-motståndare – och duktiga EG-motståndare, måste jag erkänna – och har tillsammans med oss gång på gång påpekat att en av konsekvenserna av ett medlemskap i EG blir en nedskärning i våra socialförsäkringar. Men när nu regeringen lägger fram ett förslag vars enda objektiva förklaring är att vår sjukförsäkring skall anpassas till vad som gäller inom EG för övrigt, då ansluter sig miljöpartiet glatt till nedskärningarna.

Herr talman! För att ge socialdemokraterna och även miljöpartiet ännu en chans yrkar jag i första hand återförvisning av hela ärendet till socialförsäkringsutskottet för ytterligare beredning och för ett remissförfarande. Om detta inte blir kammarens beslut, yrkar jag bifall till vänsterpartiets reservation nr 2.

Anf. 51 GULLAN LINDBLAD (m) replik:

Herr talman! Huruvuda sjukförsäkringen är generell eller selektiv kan vi kanske diskutera, Margó Ingvardsson. Såväl Margó Ingvardsson som jag torde ha ca 450 kr. om dagen i sjukpenning. Men det finns hemarbetande kvinnor i Värmlands glesbygder som har noll kronor. Det här systemet är inte särskilt generellt. Som representant för de s.k. högerkrafterna vill jag säga att det är alldeles nödvändigt med en systemförändring.

Har Margó Ingvardsson över huvud taget inte hört talas om den OECD-rapport som har diskuterats här hela förmiddagen? Där har det talats om att inflationen är 10–11 % såväl i år som, förmodligen, nästa år. Vi vet sedan förut att svenska företag har investerat ca 70 miljarder utomlands under det gångna årets första åtta månader, medan man bara har investerat 9 miljarder

i Sverige. Att valutan har flödat ut beror på att man inte tror på Sverige om vi inte gör någonting åt ekonomin, om vi inte skapar ett helt annat ekonomiskt klimat för svenska företag – och ökar produktionen.

Fördelning är nog bra, Margó Ingvardsson, men nu handlar det faktiskt om att skapa resurser så att vi får någonting att fördela.

När det gäller förnedring vill jag fråga: I vilket system är det som den verkliga förnedringen av människor inträffar? Jag behöver i denna kammare inte ens ge exempel. Alla vet vilket system jag talar om.

Och jag kan lova Margó Ingvardsson att jag kommer att bekämpa vänsterkrafter i Margó Ingvardssons tappning varhelst de uppträder.

Anf. 52 MARGÓ INGVARDSSON (v) replik:

Herr talman! Jag har läst OECD-rapporten om den förväntade ökningen av inflationen. Men jag kan inte förstå hur detta hänger ihop med nedskärningar i socialförsäkringssystemet. Kanske Gullan Lindblad kan vara snäll och förklara för mig hur det hela hänger ihop. Är det verkligen så, att man spär på inflationen när man ligger hemma och har influensa? Det är mycket svårt för mig att förstå varför man skall ge sig på sjukförsäkringen om man vill få ner inflationen.

Sedan tillhör Gullan Lindblad dem som i den här kammaren systematiskt har försökt spä på myten om att sjukförsäkringens kostnader bara ökar och ökar, och att vi i Sverige skulle bli sjukare och sjukare. Jag har försökt tala om för Gullan Lindblad att det inte förhåller sig på det sättet, men Gullan Lindblad vill aldrig tro på vad jag säger. Därför blev jag mycket glad i dag när jag i SAF-tidningen, som jag också läser, hittade en rapport enligt vilken SAF nu konstaterar att det är mycket glädjande att sjuktalet går neråt, vilket det har gjort ända sedan 1988, att vi snart är nere på samma nivå som i början av 80-talet, och att vi nu i statsbudgeten gör stora besparingar på sjukförsäkringen. Kanske Gullan Lindblad tror mera på SAF än på mig och slutar att sprida myterna om att svenskarna skulle vara sjukare än andra människor – och framför allt att vi skulle fiffla med sjukförsäkringen.

Anf. 53 GULLAN LINDBLAD (m) replik:

Herr talman! Det är mycket lätt att förstå de här samhällsekonomiska resonemangen om man bara bjuder till, Margó Ingvardsson. Saken är nämligen den att svenska företags – och de svenska offentliga företagens – kostnader är alldeles för höga beroende på, som jag sade i mitt anförande, att det s.k. sjuktalet är alldeles för högt. Man tvingas anställa – t.ex. i Stockholms läns landsting – ca 30 % fler människor än man egentligen borde behöva om alla vore på jobbet.

Naturligtvis förekommer alltid ett visst sjuktal, men det är hur enkelt som helst att konstatera att det svenska sjuktalet har ökat, att miljarderna har rullat och att det också har förekommit missbruk, t.ex. när sjukförsäkringen har använts som något slags konfliktinstrument. Detta är ju allom bekant. Det är bara att fråga personalen vid försäkringskassorna. Inte minst sedan man har börjat göra ordentliga kontroller igen, vet man att detta är förhållandet.

Jag förstår att Margó Ingvardsson har svårt att förstå, så det är väl ganska

lönlöst att försöka förklara de enklaste ekonomiska sammanhang för henne. Men annars är det som sagt bara att läsa innantill i den statistik som finns.

Att sjuktalet eventuellt har blivit litet lägre för närvarande beror på att människor nu börjat bli rädda om sina jobb. Det är alltid vad som inträffar när vi går mot en lågkonjunktur. Det borde Margó Ingvardsson också veta vid det här laget.

Anf. 54 MARGÓ INGVARDSSON (v) replik:

Herr talman! Jag erkänner villigt att jag har svårt att förstå åtgärderna i regeringens krispaket. Lyckligtvis är det inte bara jag som har det, utan även Stig Malm har väldigt svårt att förstå de åtgärderna.

Jag vore oerhört tacksam om Gullan Lindblad försökte förklara för mig sambandet mellan att det flöt ut ett antal miljarder från Sverige i oktober månad och att regeringen nu skall skära ner på sjukförsäkringen. Jag kan inte förstå var det sambandet finns. Skulle de sjuka eller föräldrar till sjuka barn på något sätt ha medverkat till att miljarderna flöt ut ur landet? Eller varför skall de nu straffas på det sätt som Gullan Lindblad förespråkar?

Andre vice talmannen anmälde att Gullan Lindblad anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 55 GÖSTA LYNGÅ (mp):

Herr talman! Ingen noggrann analys har gjorts av vad utskottets förslag egentligen innebär för den som berörs av dagens betänkande. Ävenså är förankringen hos dem som skall handlägga ersättningsfrågorna dålig. Redan vid utskottsbehandlingen yrkade miljöpartiet de gröna liksom vänsterpartiet på återremiss av ärendet för utredning i berörda instanser.

Det faktum att TCO och LO nu kraftigt protesterar mot ändringar i sjukförsäkringen visar att inte heller fackföreningarna i tid haft möjlighet att reagera mot den orättvisa konstruktionen av förslaget om nedsättningar i sjukförsäkringarna.

Med anledning av denna alltför snabba handläggning yrkar jag på återremiss av ärendet till socialförsäkringsutskottet. Jag noterar med glädje att vänsterpartiet ställer upp på det. Jag hoppas att det goda omdömet hos kammarens ledamöter gör att ett tillräckligt bifall nås i kammaren för detta.

För den händelse det icke skulle bli fallet, vill jag ändå gärna motivera det ställningstagande miljöpartiet de gröna gjort i reservationerna till dagens betänkande. Jag gör det också mot bakgrund av den just utspelade debatten om Margó Ingvardssons förmåga att förstå.

I sitt anförande sade sig Margó Ingvardsson inte kunna skilja mellan det förslag som miljöpartiet de gröna har lagt och det förslag som utskottets majoritet står bakom. Nu skall jag hjälpa till genom att förklara hur vårt förslag egentligen ser ut.

Det är beklagligt när reformer, som nu skett, tas upp som sparförslag i statens budget, eftersom detta från början ger en skev vinkling av det hela. Antingen det gäller ålder för skolstart, den pågående miljöförstöringen eller, som nu, sjukförsäkringens konstruktion, borde man i första hand diskutera

vad som är bäst rent sakligt och diskutera de finansiella konsekvenserna i andra hand.

Det sjukförsäkringssystem vi diskuterar i dag syftar till omfördelning av resurser på två sätt. Dels är det meningen att de som arbetar och får inkomster skall avstå en del av sitt välstånd till dem som inte kan arbeta på grund av sjukdom – detta är alltså en fråga om solidaritet med svagare grupper –, dels är det en fråga om fördelning över tiden för varje människa, dvs. man betalar medan man har inkomster för en försäkring som man får ut av när man är sjuk.

Om det endast gällde att fördela inkomsten för varje människa mellan den tid han är frisk och den tid han är sjuk, hade propositionens modell för en begränsning av kostnaderna inom sjuk- och arbetsskadeförsäkringarna kunnat diskuteras. Det förslag som lagts fram av utskottsmajoriteten kommer emellertid på grund av omfördelningen mellan människor att osolidariskt drabba låglönegrupperna.

Miljöpartiet de gröna anser att detta måste förhindras. Det är inte endast en fråga om solidaritet, det är faktiskt också i andra hand en fråga om ekonomi. Om nämligen behovet av socialhjälp ökar på grund av att kompensationen till låginkomsttagare är otillräcklig vid sjukdom, har samhällets besparing varit osund.

Som jag nämnde, är det inte bara vi som är chockerade över att det socialdemokratiska partiet har lånat sig till en uppgörelse som drabbar låginkomsttagare på detta sätt. LO-chefen Stig Malm betecknar det som både misch-masch-politik och kohandelspolitik, och han tycker att det är ett jättejippo när man tar en framskapad kris till intäkt för att försämra en sjukförsäkring som i och för sig må vara i generösaste laget. Det är glädjande att veta att det finns ledande socialdemokrater som har kvar solidariteten med de sämst ställda. Det var också roligt att kunna notera att Björn Rosengren i TCO delar vår uppfattning i denna fråga.

Herr talman! Ett objektivt faktum är dock att kostnaden för sjuk- och arbetsskadeförsäkringarna under de senaste fem åren fördubblats, från omkring 20 miljarder till omkring 45 miljarder. Detta är betydligt mer än inflationen, och effekten kan ha flera orsaker. En betydande del avser långa sjukskrivningar och arbetsskador till följd av dålig arbetsmiljö, allergier, förslitande arbeten, osv. En mer realistisk klassificering av skador som arbetsskador skulle kunna vara en annan orsak. Det här är inte tillräckligt utrett i detalj. En mera detaljerad analys hade varit av intresse för utskottets ledamöter.

Miljöpartiet de gröna kan inte ställa upp på den föreslagna reformen, och därför yrkar vi avslag på propositionens förslag och lägger i stället ett alternativ som presenteras i reservation 3 beträffande mom. 1 och 5. Vårt alternativ är så utformat att det ger samma budgetutfall som socialförsäkringsutskottets förslag. Inte heller vi vill öka de offentliga utgifterna.

Vårt alternativ är så utformat att det skall skydda de svagaste grupperna, dem för vilka en sjukdomsperiod i utskottsförslaget kan betyda ett svårt ekonomiskt avbräck. I vårt förslag får man efter de första tre ersättningsdagarna en ersättning som är olika beroende på den försäkrades inkomst. För inkomster/inkomstdelar under fyra basbelopp föreslår vi att ersättningsnivån

skall vara 85 %, eventuellt inkluderande 10 % från arbetsgivaren, och för inkomster/inkomstdelar över fyra basbelopp 50 %. Efter 90 dagars sjukdom skall ersättningsnivån för alla vara minst 90 %.

Miljöpartiet de gröna anser vidare att den lägre kompensationsnivå som majoriteten föreslår för de tre första dagarna kunde ha varit acceptabel, om man hade tagit tillräcklig hänsyn till dem som ofta är sjuka. Vi yrkar därför i reservation 5 att regeringen bör lägga fram förslag om en konstruktion av högriskskyddet som innebär att man efter en viss tid, t.ex. 20 eller 25 dagars sjukdom per år, med kompensationsnivån 65 % kunde få den högre kompensationsnivån 80 %. Detta skulle innebära väsentliga förenklingar såväl för den enskilde som för försäkringskassorna.

Också den av utskottet föreslagna sänkningen av kompensationsnivån för den tillfälliga föräldrapenningen vid vård av sjukt barn kommer att slå särskilt hårt mot ensamstående lågavlönade.

Nuvarande kompensationsnivå, 90 %, bör därför behållas i familjer där hushållets sammanlagda sjukpenninggrundande inkomst understiger ca 4,5 basbelopp. I högre inkomstlägen bör ersättningen trappas ner på lämpligt sätt. I vår reservation 7 kräver vi att regeringen snarast lägger fram ett förslag med regler av denna innebörd.

Sammanfattningsvis kan man säga att för de längre sjukskrivningarna, som ekonomiskt har den största betydelsen, innebär miljöpartiets förslag väsentliga förbättringar för de lägre inkomsttagarna medan höginkomsttagarna får bära en mer rättvis andel av besparingen. Detta framstår som så mycket viktigare här när man även tar hänsyn till att sjuktalen är högre i lägre inkomstskikt.

Herr talman! På lång sikt är det viktigaste att politiken i sin helhet bedrivs så att sjukdom och arbetsskador långsiktigt minskar. Här tänker jag på förebyggande hälsovård, ett mindre stressbetonat samhälle med kortare arbetstid, kraftfulla insatser för att förbättra yttre miljö och arbetsmiljö, sänkta fordonshastigheter och intensivare insatser för samordnad rehabilitering.

Detta är allt i linje med det program som miljöpartiet de gröna drivit i riksdagen under de senaste åren.

Kammaren bör avslå utskottets hemställan under mom. 1 och 5 i betänkandet genom att rösta på miljöpartiets reservation 3. Jag yrkar bifall till reservationerna 3, 5 och 7.

Karin Israelssons generositet att yrka bifall till reservation 7 vill jag återgälda med att yrka bifall till hennes reservation 6.

Anf. 56 MARGÓ INGVARDSSON (v) replik:

Herr talman! Om Gösta Lyngå talade för hela miljöpartiet i den här frågan skulle jag faktiskt tycka att det var tragiskt. Nu är det ju dess bättre så att det finns olika uppfattningar i miljöpartiet om förslaget om sjukförsäkringen.

Miljöpartiet godkänner nedskärningar av sjukförsäkringen i sin reservation. De vill bara ha en annan konstruktion. Denna konstruktion skulle medföra ytterligare mått av individuell prövning. Miljöpartiet har inte fattat skillnaden mellan generell och selektiv sjukförsäkring.

Om riksdagen skulle följa exempelvis miljöpartiets förslag till en föränd-

ring av föräldraförsäkringen, skulle det innebära ett enormt utpekande av vissa ensamstående föräldrar. Dessa föräldrar värnar miljöpartiet om och det kan ju vara hedervärt. Förslaget innebär att vissa ensamstående föräldrar skall behöva förödmjuka sig och anhålla om ett högre bidrag.

Det skall verkligen bli intressant att få följa utvecklingen av socialförsäkringssystemet, anpassningen till EG och miljöpartiets förslag. Kommer miljöpartiet hela tiden att ställa upp på nedskärningarna bara förslaget har en annan konstruktion?

Anf. 57 KARIN ISRAELSSON (c) replik:

Herr talman! Jag begär ordet bara för att få berätta för kammaren att jag i mitt huvudanförande av misstag yrkade bifall till reservation 7. Det skall naturligtvis vara reservation 6.

Jag har full förståelse för att miljöpartiet anser att ensamstående föräldrar bör ha högre ersättning vid barns sjukdom. Men jag kan absolut inte acceptera det mycket byråkratiska system som miljöpartiet förordar.

Det råder redan i sig en stor byråkrati omkring föräldrapenningen, och jag anser inte att det finns någon anledning att öka byråkratin. Det enklaste sättet är att man behåller nuvarande ersättningsformer inom den tillfälliga föräldrapenningen.

Jag yrkar bifall till vår reservation 6.

Anf. 58 GÖSTA LYNGÅ (mp) replik:

Herr talman! Till Margó Ingvardsson vill jag säga att vårt förslag till modell inte är något försök att anpassa sjukförsäkringssystemet till EGs normer. Jag tror att det är stor skillnad mellan sjukförsäkringssystemen i olika EG-länder och den modell vi föreslår.

Det är faktiskt de grupper som behöver hjälp som vi försöker gynna genom den profil vi har på ersättningsnivån. Jag är förvånad över att Margó Ingvardsson tycker att det är en felaktig profilering av ett ersättningssystem.

Anf. 59 MARGÓ INGVARDSSON (v) replik:

Herr talman! Jag vet att det finns flera i miljöpartiet som har samma uppfattning som vi har i vänsterpartiet. Det enda objektiva skälet till att göra en nedskärning i socialförsäkringen just nu är att regeringen avser att söka medlemskap i EG. Med en nedskärning i sjukförsäkringssystemet kommer vår sjukförsäkring att ligga på en nivå som är mer jämförbar med den i EG-länderna än vad fallet är nu.

Anf. 60 GÖSTA LYNGÅ (mp) replik:

Herr talman! Vi, liksom flertalet andra partier i riksdagen, har en ansvarsfull budgetplanering. Vi försöker faktiskt att följa kostnadsutvecklingen.

Det är korrekt som jag sade att utgifterna på detta område har mer än fördubblats på fem år. Det klart väsentligaste är att komma åt orsakerna till sjukdomar osv., men i detta läge är det kanske också viktigt att man har en styrande inriktning av de ersättningar man betalar ut.

Anf. 61 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela att anslag nu har satts upp om att detta sammanträde skall fortsätta efter kl. 19.00.

Anf. 62 DORIS HÅVIK (s):

Herr talman! Efter alla dessa inlägg och replikskiften, tror jag att det är alldeles nödvändigt att jag presenterar vad utskottets förslag egentligen innehåller. Vi har gjort flera ändringar i den ursprungliga propositionen, och jag menar att det är nödvändigt att det i riksdagens protokoll finns klart angivet vad som egentligen kommer att gälla.

Det kommer man naturligtvis att få veta vid senare tillfälle, men det bör bli så fort som möjligt. Jag tror att riksdagens protokoll är den första utgåvan där detta besked kan lämnas.

Propositionen innehåller förslag om att man skall sänka sjukpenningen till 65 % för de första tre dagarna och därefter till 80 %. Detta förslag ligger i botten, men det talas också om att man skall göra vissa prövningar för människor som är sjuka ofta och som efter ansökan skall kunna få ett högre belopp. Samma ersättning skall gälla för dem som är sjuka mer än 90 dagar, så att svårt sjuka och de som inte kan få rehabilitering på hemorten skall kunna få en höjning.

På dessa tre punkter har utskottet gjort justeringar. Vi säger nämligen att sjukpenning alltid skall utgå från samma kompensationsnivå som i dag, 90 %, fr.o.m. den 91:a sjukdagen. Det tror jag är en bra markering. Prövningar är administrativt krångliga och kan kanske upplevas som besvärande för den som skall bedömas vara svårt sjuk eller inte.

Vi har också föreslagit att den tillfälliga föräldrapenningen inte skall vara 80 % hela tiden, utan enbart de första 14 dagarna. Fr.o.m. den 15:e dagen skall ersättningen vara 90 %.

Vi menar att vi därigenom har kunnat täcka in de barn som ofta är sjuka och långtidssjuka barn. Enligt förslaget skall det efter de 90 första dagarna utgå 90 % ersättning. Jag tycker att det är viktigt att markera det.

Vi pekar alltså på en administrativ förenkling. Vi är väldigt noga med att i utskottsbetänkandet på flera sidor markera att detta förslag skall gälla lika för alla. Därför pekar vi på att den nivåsänkning som kan medföra att det drabbar alla lika är ett instrument som innebär att sjukpenningen skall minskas om arbetsgivaren betalar ut lön eller andra skattepliktiga förmåner utöver vissa ramar samtidigt som sjukpenning utgår. Om den försäkrade får sjukpenningersättning på 65- eller 80-procentig nivå medger ramen att arbetsgivaren kan fylla ut med 10 %. Får den försäkrade sjukpenningersättning på 90-procentig nivå finns inget utrymme för extra ersättning. Det som tillkommer skall i sin helhet minska sjukpenningen. Får man 100 % ersättning får man således inte mer än 70 % ifrån försäkringen.

Jag tror att det är viktigt att vi ser att detta instrument finns med i bilden. Jag är ganska övertygad om att arbetsmarknadens parter inte kommer att finna det intressant att dessa pengar går till statskassan och icke betalas ut på annat sätt.

Vi har haft ett konstruktivt arbete i utskottet. Jag skall inte gå närmare in på det, även om jag kanske återkommer på någon punkt.

Efter att ha hört denna debatt tror jag att det är mycket viktigt att nu säga att regeringen vid upprepade tillfällen har lagt fram förslag till besparingar i statsbudgeten. Det har varit mycket svårt att få ihop en majoritet för bifall till dessa punkter. Det är mycket lätt att ställa upp när det gäller utgifter, men när man kommer till besparingarna är det inte lika lätt. Man har lagt fram förslag som på punkt efter punkt har avvisats av en majoritet. Man har fått göra upp med andra partier. Det måste upprepas ofta att regeringen inte har någon egen majoritet.

I varje fråga här i riksdagen där det fattas beslut i enlighet med regeringens förslag står ett eller flera partier förutom socialdemokraterna bakom det. Alla förslag kommer inte fram genom förhandlingar och diskussioner. Många ärenden är rena rutinärenden där vi tycker lika. Det förtjänar dock ändå att upprepas att man inte kan fatta något beslut utan att något annat parti är med på det.

På frågan varför regeringen inte beslutar i den ena eller den andra riktningen är det lätt att svara att man inte har majoritet. Det är helt klart.

Jag vill betona att även efter detta förslag har vi en bra och generell sjukförsäkring. Det är viktigt att det blir sagt. Den är fortfarande i alla jämförelser en god försäkring som ger en trygghet. Det finns inget glapp om man t.ex. skulle bli arbetsoförmögen och inte kan återgå i arbete. Det är då inte fråga om att man har sjukpenning under en begränsad tid och att det sedan dröjer länge innan en annan stödform tillkommer. Så ser det emellertid ut i ganska många av våra europeiska grannländer.

Margó Ingvardsson har gjort en stor affär av vad jag sade år 1981. Jag kan med betydligt mera dämpat röstläge säga att jag står för vad jag sade 1981 med det utgångsläge som man då hade i sjukpenningskommittén. Denna kommitté tillsattes för att utreda och förbättra situationen för deltidsanställda och korttidsanställda. Kommittén skulle även studera en arbetsgivareperiod eller lagstadgad sjuklön. Kommitténs arbete utmynnade sedermera i att vi fick tilläggsdirektiv och även skulle titta på karensdagar. Så blev det sedan, och jag återkommer till det.

Hur var situationen när man tänkte sig en lagstadgad sjuklön? Det talades inte om rehabilitering. Det talades inte om att man skulle ha möjligheter att samarbeta för att finna en arbetslinje, vilket vi nu har. Det talades inte om att vi ville ha tidig rehabilitering, att vi ville ha insyn och möjligheter att kunna skapa resurser för att få tidig rehabilitering. Det fanns inte ett rött öre med i bilden för att man skulle kunna klara detta utomordentligt viktiga skede när det gäller arbetsgivarperiod.

I den utredningen räknade man också från arbetsgivarens sida ut vad det skulle kosta. Det visade sig då att man inte var särskilt intresserad. Man bedömde att det kunde medföra svårigheter och att det blev dyrare än om försäkringskassan hade hand om det. Jag kan förstå att man kom fram till den linjen. Svenska arbetsgivareföreningen räknade två gånger och kom fram till att det var dyrare. Man ville då inte ha det ansvaret.

Nu tycker jag emellertid att situationen är helt annorlunda. Nu har vi ett gemensamt ansvar. Parterna skall ställa upp och klara ut frågan. När vi nu pekar på att man skall titta på dessa möjligheter är det mot bakgrund av att

det i början finns två nivåer. Det har påpekats från olika håll. Det bör inte vara oöverstigligt att kunna klara en arbetsgivarperiod.

Jag vet vad man har sagt från Försäkringsanställdas förbund centralt. Jag vet också mycket väl vad man säger bland personalen lokalt. Jag har fått oerhört många telefonsamtal och många brev om detta. Vad handlar det om? Jo, i dag betalar man ut sjukpenning för ca 9,5 miljon fall där människor har varit sjuka 1–14 dagar. Dessa pengar bara pytsas ut. Det går åt ungefär 2 500 årsarbetare. I dessa fall är det inte på något sätt fråga om tidig rehabilitering. Eftersom arbetsgivaren betalar de första 14 dagarna har man möjlighet att frigöra ca 2 000 årsarbetare för andra viktiga arbetsuppgifter. Rehabiliteringsuppgifterna är då av central betydelse.

Det sägs då att man inte får vetskap om dessa fall. Jo, arbetsgivaren skall anmäla de fall där han betalar ut sjuklön. Han skall även anmäla om vederbörande är sjuk längre. Han skall kunna skicka över den anmälan till försäkringskassan. Det skall också göras undantag för sådana som inte har varit anställda tillräckligt länge. Jag tror att detta kommer att bli bra. Detta skall nu prövas, och en beredning skall arbeta jämsides med socialdepartementet. Denna beredning skall vara sammansatt av ledamöter från olika partier. Jag vågar påstå att detta har prövats i många länder utan att ha lett till den katastrof som Margó Ingvardsson här har målat upp.

I debatten i dag har det också sagts att regeringen kastade fram detta förslag oerhört snabbt. Det ingick i ett besparingspaket. Vi hade inte fått gehör för besparingar i tillräcklig omfattning på andra områden. Det medför en försämring av sjukförsäkringen. Det har jag klart deklarerat i många sammanhang. Vi har ändock en generell och bra försäkring, som vi i utskottet nu har försökt göra ännu mer generell så till vida att det inte skall göras några speciella prövningar.

Jag minns en situation då det inte blev någon förbättring för de deltidsanställda som låg på en procentsats på mellan 35 och 60 %, när det föreskrevs 90 % i lagen. Det blev i stället fråga om karensdagar. Det skulle vara fråga om en insjuknandedag och två karensdagar, men i alldeles speciella skeden kunde det bli fråga om tre och en halv dagar innan man fick ut någon ersättning.

Anledningen till att vi så starkt vände oss emot detta var självfallet att det bara drabbade LOs privatanställda och inga andra grupper. Det fanns inte ett ord med om att detta skulle drabba alla i samhället. Men det var ett starkt krav från oss att det skulle vara en rättvis sjukförsäkring.

Vi har ju i utskottsbetänkandet skrivit att alla skall drabbas lika. Därom utgår jag ifrån att det råder en total enighet. I avsnittet som gäller arbetsgivarperioden står också att alla skall drabbas lika, det skall vara lika för alla, även under denna period. Det står helt klart skrivet i det avsnittet.

Att det sedan inte står något om en sänkning av kompensationsnivån under arbetsgivarperioden i det stycke jag hänvisar till beror på att s-gruppen ansåg att den frågan inte var vårt bord. Jag förstår att också moderaterna och centern har varit av den åsikten, eftersom de på den punkten enbart gör en markering i ett särskilt yttrande. Vi vet att socialministern har uttalat att detta skall vara kostnadsneutralt, det har hon sagt vid flera tillfällen. Men trots hennes uttalande menar jag att det skall komma när de parter som har

diskuterat frågan har lämnat in ett förslag. Jag tror att utskottsbetänkandet därigenom är renodlat och att det har vunnit på att vi inte har tagit ställning just till den punkten.

Jag kommer då till reservationerna. De är så noggrant föredragna här, och jag skall inte bemöta dem alla. Moderaterna föreslår att kompensationsnivån vid vård av barn skall vara 80 % under hela tiden. Men man vill också ha en sänkning av föräldraförsäkringen vid födsel av barn till 80 %. Det tar vi över huvud taget inte med i detta sammanhang, och vi menar att vi icke heller skall göra det.

Gösta Lyngås motion är enligt min mening en fattig mans fälla. Jag är utomordentligt förvånad och närmast något ledsen över att behöva möta en motion som på det sättet selekterar människor. Det administrativa krångel den skulle ställa till med kan jag över huvud taget inte överblicka. Jag utgår från att man skall slippa se sådant i ett utskott i fortsättningen.

Det finns i socialförsäkringsutskottet en duktig person från miljöpartiet som kan mycket i dessa frågor och som är väldigt intresserad av att följa dem. Jag vet att hon med bestämdhet vänder sig från Gösta Lyngås konstruktion. Det bådar ju ändå gott att det i miljöpartiet finns de som säger att vi inte skall ha en sådan socialförsäkring.

I vilket ekonomiskt läge var det som den borgerliga regeringen lade fram propositionen om karensdagar som bara skulle gälla en viss grupp? Här har pekats på en ekonomisk katastrof och att det skulle vara därför vi nu kastar fram detta förslag. Vi har inget budgetunderskott när vi lägger fram denna proposition, men när den borgerliga regeringen lade fram propositionen om karensdagar var budgetunderskottet drygt 68 miljarder kronor.

Det kanske säger någonting om hur förutseende man var och hur mycket man funderade över vilka åtgärder man ville vidta. Budgetunderskottet steg sedan ytterligare till ca 90 miljarder kronor, och anledningen var inte att ni inte fick genomföra förslaget om karensdagar, utan anledningen var helt enkelt – som det så många gånger har sagts – en felaktigt förd ekonomisk politik. Svårare än så var det inte. Ni var över huvud taget inte eniga om hur ni skulle klara av situationen. Regeringarna kom och gick.

Man kan också så här i efterhand fundera över varför ni då inte införde en arbetsgivarperiod, när det är så väldigt bråttom nu.

Riksförsäkringsverket har vissa farhågor om att den 1 januari 1992 är något för tidigt för att de skall kunna klara administrationen. Riksförsäkringsverkets generaldirektör har sagt att den 1 juli 1992 är lämpligare sett från deras synpunkt.

Sigge Godin talade om den utomordentligt krångliga administration som detta sjukförsäkringsförslag skulle få till följd. Jag har varit i kontakt med den person på riksförsäkringsverket som har att ge ut anvisningar och som väldigt noga granskar hur detta skall gå till. Han säger att de förändringar som är gjorda i utskottet innebär att det icke kommer att bli några stora administrativa svårigheter och att det inte kommer att bli svårt att ge ut anvisningar för att detta skall fungera på ett bra sätt fr.o.m. den 1 mars 1991.

Låt mig i varje fall ta upp en fråga till. Jag har nog inte någon gång under min riksdagstid sett en reservation som utgör ett nytt betänkande och där de egna motionerna presenteras som om ingenting hade hänt i utskottet under

resans gång. Det är ungefär som "ingenting sett, ingenting hört, kan inte tala". Där pekar man på vad som gäller för vård av sjukt barn, där pekar man på den extra prövning som skall ske efter 90 dagar, och man pekar på saker som om ingenting vore tillrättat. En läsare som inte är van att läsa betänkanden och som sedan läser majoritetens skrivning säger då: Vad konstigt! Har reservanterna inte förstått att riksdagen kommer att fatta beslut om detta? Framtida forskare som läser betänkanden och funderar över vad man gjorde i riksdagen kommer nog att få vissa svårigheter när de ser hur folkpartiet har betett sig.

Jag kan mycket väl förstå om ni i folkpartiet kände er besvikna. Jag kan förstå det, och jag menar att det var olyckligt att man av denna proposition inte kunde överblicka huruvida det var möjligt att genomföra en arbetsgivarperiod med detsamma. Men jag tycker nog ändå att vi i utskottet kunde ha fört ett resonemang och enat oss om att huvudsaken ändå är att detta går igenom i stället för att demonstrera någon form av vad jag skulle vilja kalla grinighet.

Herr talman! Jag har lyssnat noga på replikerna. Det har varit som att sitta på första parkett och få ta del av att enigheten inte är så total mellan de olika grupperna. Men det är ju inget nytt. Det har ju så varit, och det verkar som om det så skall förbli.

Herr talman! Jag vill yrka bifall till utskottets hemställan i socialförsäkringsutskottets betänkande nr 9 och yrka avslag på samtliga reservationer.

Anf. 63 SIGGE GODIN (fp) replik:

Herr talman! Doris Håvik säger att vi i folkpartiet ingenting har sett, ingenting har läst, ingenting har hört och ingenting har diskuterat. Jag själv har diskuterat med Doris Håvik i utskottet, utanför utskottet, i rökrummet och på många andra ställen. Men hon vill tydligen inget förstå.

Vad innebär då utskottets förslag, säger Doris Håvik. Jag har inte blivit ett dugg visare efter att ha läst det. Förslaget är lika tunt och innehållslöst som utskottsbetänkandet.

Föräldrapenningen bjuder vi på, Doris Håvik, därför att ni något värnar om barnfamiljerna. Med utskottets förslag drabbas de inte så hårt som tydligen regeringen vill att de skall göra.

Doris Håvik säger vidare att alla skall drabbas lika i det nya sjukförsäkringssystemet. Hur då? frågar jag. På vilket sätt skall det kunna avgöras att inte mer än 90 % av lönen betalas ut vid sjukdom när det sker två utbetalningar, en genom sjukförsäkringen och en i form av AGS-ersättning.

Sedan säger Doris Håvik något fantastiskt. Lyssna noga: Det är så svårt att hitta majoriteter för besparingar! Det måste vara ett skämt, Doris Håvik. Ingela Thalén och jag träffades i maj och kom överens om besparingar som borde göras. Det var inget problem. Vi var beredda att göra ett antal besparingar. Vi har lagt fram tre olika förslag till besparingar som komplement till arbetsgivarperioden i sjukförsäkringen. Det var bara för er att ta för er. Det första jag sade i utskottet var: Var så goda och välj socialdemokrater. Men ni kan ju inte välja, och det känner vi alla till.

Doris Håvik säger att vi skall ta ett gemensamt ansvar och att parterna måste ställa upp. Berätta för mig, Doris Håvik, hur det skall gå till. Jag

tycker att ni skall lagstifta mot arbetsmarknadens parter så att ni får dem på mattan. TCO har redan sagt att man inte går med på det framlagda förslaget, och det har också flera andra fackförbund gjort. Hur skall ni bära er åt, Doris Håvik? Det är dags att tala om det.

Jag väntar med spänning på att få veta vad sjuklönen kommer att innehålla. Karin Israelsson var jättenervös för att en mängd saker som hon tyckte skulle ingå i paketet inte nämns i betänkandet. Jag har ställt samma frågor som hon och bara fått ett svar från Doris Håvik, nämligen: Det är inte vårt bord. Vems bord är det då? Jag ser att socialministern sitter i kammaren, och vi kanske av henne kan få svar på våra frågor. Ni socialdemokrater har ju kontakt med oppositionen. Men frågan är om ni har kontakt med er egen regering så att ni vet vad ni kan resp. inte kan fatta beslut om.

Jag hoppas alltså få svar på frågan vad sjuklönen innebär. Vidare vill jag veta vilka garantier Doris Håvik kan lämna till kammaren för att en sjuklön verkligen skall införas. Jag tror att alla som lyssnar är intresserade av att få veta det.

Anf. 64 GULLAN LINDBLAD (m) replik:

Herr talman! Utskottets ordförande säger att det inte råder så stor enighet mellan olika grupper. I den här frågan råder det faktiskt mycket stor enighet mellan de borgerliga partierna. Vi vill allesammans ha en arbetsgivarperiod i sjukförsäkringen på 14 dagar, och den skall vara förenad med sänkta arbetsgivaravgifter. Men hur är det med enigheten inom det egna blocket, Doris Håvik? Jag kan erinra om vad Stig Malm och TCOs Björn Rosengren har uttalat de senaste dagarna. Det kanske räcker.

Om historieskrivningen från 1982 kan jag ge besked. Jag var nämligen med, som det heter. När vi diskuterade dessa frågor år 1982 var förhållandena vitt skilda från dem som gäller i dag. Då hade vi ett budgetunderskott, vilket vi inte har i dag. Men i dag har vi något som är mycket värre, nämligen en finansiell kris, en allmän ekonomisk kris som vi moderater vill hjälpa till att lösa på ett konstruktivt sätt genom att minska kostnaderna för produktion och näringsliv. Det är mycket väsentligt. Vi har fört mycket konstruktiva diskussioner och, med vissa förändringar, ställt upp på delar av regeringens proposition. Av partiegoistiska skäl sade dock socialdemokraterna stenhårt nej till allting.

Vi är i dag överens om att det är oerhört viktigt att rehabilitera människor i stället för att låta dem gå långtidssjukskrivna. Det skrev vi moderater i en partimotion, undertecknad av Gösta Bohman m.fl., redan 1981/82. Vårt förslag utmynnade så småningom i tillsättandet av en rehabiliteringsberedning och konstaterandet att det är bättre att rehabilitera människor än att långtidssjukskriva dem. Att sådana tankar också är djupt förankrade hos försäkringskassans folk kan jag slå fast genom innehållet i det brev som socialförsäkringsutskottets ledamöter har fått från mina kolleger vid försäkringskassan i Arvika. I detta brev står bl.a. följande:

"En arbetsgivarperiod anser vi vara vår räddning för att kunna arbeta konstruktivt med rehabilitering och därav sänkt ohälsotal. Vårt förslag är: Ge oss en arbetsgivarperiod på 14 dagar så att vi kommer ifrån det tidskrävande arbetet med de korta sjukfallen, så att vi kan arbeta med rehabilitering och

därigenom sänka ohälsotalet, och så att vi får en sjukförsäkring som är i tiden. I tiden är att arbeta med sikte på arbetslinjen."

Det här är mycket uppfordrande och stimulerande för oss i socialförsäkringsutskottet att ta del av. Alla har vi dessa ambitioner, även om socialdemokraterna nu främst har att se till att det skapas nya fonder – Arbetslivsfonden och andra byråkratiska organ. Men den saken kan vi diskutera en annan gång.

Jag beklagar naturligtvis livligt att det inte har varit möjligt att åstadkomma det vi egentligen ville ha, nämligen en arbetsgivarperiod i sjukförsäkringen redan från juli 1991. Men jag lovar Sigge Godin och andra att vi skall göra allt vad vi kan för att se till att det blir en arbetsgivarperiod på de premisser som de tre borgerliga partierna ställer upp på. Eftersom socialministern är i kammaren vill jag direkt fråga henne: Får vi en arbetsgivarperiod med sänkta arbetsgivaravgifter?

Anf. 65 KARIN ISRAELSSON (c) replik:

Herr talman! Doris Håvik gjorde en genomgång av vad det framlagda förslaget innebär, en genomgång som nog behövdes för lyssnarna. Vi i centerpartiet accepterar de förändringar som föreslagits frånsett förslaget om den tillfälliga föräldrapenningen, där vi anser att nuvarande ersättningsnivå skall behållas. Skälen därtill har vi anfört i vår reservation, nämligen att den tänkta ordningen drabbar just ensamstående småbarnsföräldrar mycket hårt, särskilt om barnen ofta är sjuka. De skulle inte ha samma skyddsnät som nu.

Det finns fördelar med en sjuklön frånsett de inslag i systemet som här har diskuterats. Bl.a. tas timsjukpenningen bort. Vi var kritiska till att den infördes och såg den som starkt byråkratisk. Det är ytterligare ett skäl till att sjuklön bör införas.

Den historieskrivning som Doris Håvik gav var inte riktigt korrekt. Det fanns ett skyddsnät i det förslag till karensdagar som vi lade fram 1982. Vi slog vakt om dem som ofta var sjuka liksom de sämst ställda. Vår förhoppning var även då att arbetsmarknadens parter skulle känna sitt ansvar. Samma förhoppningar har vi i dag inför införandet av sjuklön och de kompensationsförändringar som vi om en kort stund skall fatta beslut om.

Jag vet att det är en helt galen historieskrivning som Doris Håvik här ger. År 1982 tog socialdemokraterna inte något ekonomiskt ansvar för landets ekonomi. Man förde en politik som var helt inriktad på att efter valet 1982 ta över rodret och få en maktposition. Nu blev det inte så. I dag skall en minoritetsregering försöka ro olika förslag i land. Även Doris Håvik inser vilka problem som finns. Samma problem hade regeringen år 1982. Att vi inte nu har något budgetunderskott är en sanning med viss modifikation. Med tanke på landets dåliga ekonomiska situation har vi många andra problem att brottas med. Vi har dålig handelsbalans, hög inflation, en mycket hög utlandsskuld osv. Det finns all anledning att vi som också har ett ansvar för landets ekonomi ställer upp på ett sådant här förslag.

Man får nästan intrycket att den kris vi ser här i dag skulle bero på den regering som satt fram till 1982. Men sanningen är att den nuvarande rege-

ringen har orsakat den kris vi befinner oss i. Det är också den nuvarande regeringen som har ansvaret för den och också bör ta på sig ansvaret fullt ut.

Anf. 66 MARGÓ INGVARDSSON (v) replik:

Herr talman! Doris Håvik tycker att jag gör en alldeles för stor affär av hennes uttalande från 1981. Anledningen till att jag tar upp det uttalandet är att jag tycker att socialdemokraterna då hade en alldeles riktig åsikt. Vi kan instämma i det mesta som sades i den socialdemokratiska reservationen från det året.

Sedan säger Doris Håvik att situationen var en annan då än vad den är i dag.

På ett sätt har Doris Håvik rätt. Då gällde det en arbetsgivarperiod eller sänkt kompensationsnivå i sjukförsäkringen. I dag gäller det bäggedera, och socialdemokraterna sväljer hela paketet och går helt ifrån sina gamla värderingar om en generell socialförsäkring.

På den tiden kunde den borgerliga regeringen hänvisa till ett budgetunderskott. I dag förväntar vi oss ett budgetöverskott. Den enda objektiva ekonomiska förklaring till nedskärningarna som Allan Larsson gav här tidigare i dag är att ett antal miljarder flöt ut ur landet i oktober, något som Allan Larsson ville ge Stig Malm skulden för.

Vad säger regeringen i sin skrivelse om den ekonomiska politiken? Där heter det: "Den svenska ekonomins pris- och lönekostnadsutveckling måste brytas om välfärden och sysselsättningen skall kunna värnas."

Men man förklarar inte på vilket sätt sänkt sjukersättning skall leda till en dämpad inflation. Jag har ställt frågan här i dag till Doris Håvik men får inget svar. Att det blir en besparing för statskassan när man gör dessa nedskärningar, det begriper jag, men jag förstår inte hur det kan leda till lägre priser ute i butikerna. Är det inte i stället så att löntagarna av förklarliga skäl kommer att begära kompensation för en försämrad sjukersättning? Det är nog mycket troligt. Och leder inte detta i så fall till högre löner och priser än vad som skulle ha varit fallet annars?

Finns det inte risk för att denna åtgärd raserar Rehnberggruppens överläggningar?

Nej, fru Håvik, jag har mycket svårt att se hur en reducering av sjukersättningen automatiskt skulle leda till en sänkt inflation. Jag kan bara se att den leder till att de sjuka och föräldrarna till sjuka barn får ännu mindre pengar att röra sig med.

Anf. 67 GÖSTA LYNGÅ (mp) replik:

Herr talman! Jag vill göra tre tänkvärda citat från Doris Håviks avstyrkande av våra reservationer.

Det första är att nedskärningarna i sjukförsäkringssystemet skall drabba alla lika, alltså låginkomsttagare och höginkomsttagare skall drabbas lika. Det är tänkvärt när man ser regeringens förslag. Det har uppfyllts där.

Det andra var fattigdomsfällan, som Doris Håvik använder om vårt förslag och inte om sitt eget. Det behöver belysas med några siffror. En inkomsttagare med 10 000 kr. i månaden – alltså en verklig låginkomsttagare – som blir sjuk i 90 dagar, får ett inkomstbortfall efter skatt på 2 000 kr. med

regeringsförslaget och på 1 000 kr. med mitt förslag. Det är naturligtvis den som får det största inkomstbortfallet som löper största risken att hamna i fattigdomsfällan och bli tvungen att ta ut andra bidrag och sådant.

Att detta skulle vara krångligt förstår jag inte alls. Det måste någon förklara för mig. Sjukpenninggrundande inkomster finns ju registrerade. Det är väl inga problem med det.

Det tredje citatet är att Doris Håvik vill slippa se vår motion. Det kan väl inte vara en relevant kommentar. Det är väl rätt tydligt, herr talman, att Doris Håvik knappast sett vår motion, för allting står klart och tydligt där.

Anf. 68 DORIS HÅVIK (s) replik:

Herr talman! Sjuklönen är ju kostnadsneutral för socialförsäkringssystemet, Sigge Godin. Men den innebär en samhällsekonomisk vinst, inte sant! En lägre ersättning är en kostnadsminskning i systemet. Det var väl någonting Sigge Godin inte hade riktigt klart för sig.

Låt mig erinra om vad det står i utskottets betänkande just i fråga om arbetsgivarperioden:

"Det skulle också frigöra avsevärda resurser hos försäkringskassorna för att fortsätta det redan påbörjade arbetet med att aktivt verka för en rehabilitering av sjukskrivna försäkrade redan i ett tidigt stadium av sjukperioden. Även ett arbetsgivarinträde under 14 dagar skulle kunna ge fördelar i sådana hänseenden, men inte i lika hög grad. Det finns därför anledning för regeringen att snarast återkomma till riksdagen med ett förslag om införande av en arbetsgivarperiod på 14 dagar. Ett berättigat krav beträffande en sådan period är emellertid att kompensationsnivåerna blir rättvisa och lika mellan olika grupper på arbetsmarknaden. Beträffande tidpunkten för ett genomförande av ett system med arbetsgivarperiod/sjuklön vill utskottet erinra om att – som också lagrådet pekat på i sitt yttrande över regeringens remissförslag om sjuklön – en omläggning till ett sådant system kräver nya personaladministrativa och kamerala rutiner hos arbetsgivarna och leder till stora ändringar i verksamheten hos försäkringskassorna. Vidare kan åtskilliga av förändringarna med säkerhet framtvinga ändringar i dataprogram." Därav kom vi fram till att den 1 januari 1992 var mera realistisk, inte minst därför att kassorna talade om att man inte skulle kunna klara av det till den 1 juli 1991, som folkpartiet nu har låst sig fast vid.

Det skall vara lika för alla. Vi har klart sagt ifrån att det inte är fråga om någon lagstiftning. Men utskottsmajoriteten har trott på arbetsmarknadens parter och att de inser vikten av att här träffa ett avtal, inte minst mot bakgrund av att här finns en reduceringsregel: allt som betalas ut över 90 % reducerar de 80 % bidrag som skall utgå enligt lagen. Därför menar jag att båda parter, både arbetsgivare och anställda, bör inse att om det betalas ut sker en motsvarande reduktion.

Hur skall det kunna kontrolleras? frågar man. Jo, naturligtvis har arbetsgivaren kvar sin uppgiftsskyldighet som vi förlitar oss på. Likaså kommer säkert de fackliga organisationerna att kunna klara ut vad som gäller.

Anf. 69 SIGGE GODIN (fp) replik:

Herr talman! Doris Håvik frågade vad forskarna skall säga. Forskarna läser innantill vad som står, nämligen att vi vill ha ett paket som sätts i sjön

samtidigt för att undvika krångel och byråkrati. Doris Håvik kan också läsa innantill, om hon har lust.

Hur skall 90 % säkert kunna utbetalas, så att det inte blir mer när det är två utbetalare? På den frågan vill jag fortfarande ha ett svar.

Ingela Thalén och jag var överens när det gäller sjuklönen. Det är 13 månader mellan maj 1990 och juli 1991. Nu blir det tolv månader. Dessutom har kassorna förberett sig för att kunna jobba med detta fram till den 1 januari 1992. Det kommer alltså att kunna fungera alldeles utmärkt, om man bara vill ta till sig den informationen. Men, Doris Håvik, vilka regler skall gälla för en sjuklön? Skall det bli en sänkt nivå för arbetsgivaravgiften eller skall det bli som Ingela Thalén sagt? Först var det full kompensation, sedan var det ingen kompensation och därefter någon form av kompensation. Vilket gäller nu? Vi skall ju strax fatta beslut i ärendet.

Skall man skydda de små arbetsgivarna? Hur skall det i så fall ske? Skall man skydda de ofta sjuka? Hur då?

Ingenting av detta står det någonting om i betänkandet, och det är betänkandet som ligger till grund för de beslut vi skall fatta.

Jag ställer frågorna, och jag tycker att det är dags att vi får svar.

Jag skulle också vilja veta om socialdemokratin står kvar vid arbetslinjen med tanke på att man vill flytta över personal till administrationen i stället för till rehabiliteringsarbetet. Hur skall ni klara den biten när ni inte har försäkringskassornas personal med er? Jag frågar verkligen hur ni har tänkt er det.

En fråga till: Vad kostar det med att två gånger ändra de stora datasystemen på riksförsäkringsverket? Vad kostar administrationen på kassorna? Hur mycket, Doris Håvik, blir det kvar av de 2 miljarder som ni säger att ni skall spara, ett förslag som ni har svårt att hitta en majoritet för? Det skulle inte alls vara svårt att hitta den majoriteten om ni ville leta litet grand, men det vill ni ju inte.

Lagrådet har bara pekat på att det var litet kort tid. Ingela Thalén och jag var överens om att skjuta fram införandet ett halvår. I övrigt hade lagrådet enbart sådana erinringar som man kommer att göra även mot detta förslag, dvs. att avtal måste ändras osv. Hur blir det, Doris Håvik, med avtalen? Tänker ni lagstifta för att parterna skall finna sig i detta eller hur skall det gå till?

Det är dags att vi får svar nu!

Anf. 70 GULLAN LINDBLAD (m) replik:

Herr talman! Det har tydligen varit litet så och så med yrkandena i dag. Vi har bollat med så många miljarder tidigare att vi nu inte klarar ens entalssiffror. Jag skall, med ändring av vad jag tidigare sade, be att få yrka bifall till reservation nr 4.

Jag har inte fått något tillfredsställande besked när det gäller min fråga om arbetsgivarperioden. Jag har frågat både utskottets ordförande och socialministern, som är närvarande i kammaren, men hittills har jag inte fått något klart besked. Kan vi förvänta oss ett förslag om arbetsgivarperiod med sänkta arbetsgivaravgifter, så att reformen kan träda i kraft den 1 januari 1992. Det är den beställning som utskottsmajoriteten har gjort. Jag tycker att socialministern här borde kunna ge ett klart besked på den punkten.

Om så icke är fallet litar jag tills vidare på det uttalande som socialministern har gjort i det senaste numret av SAF-tidningen, där hon säger: "Vi har nu fått riksdagens uppdrag att lägga fram ett förslag om arbetsgivarperiod, och det skall vi naturligtvis följa." Som en konstruktiv person vill jag tro på detta. Om det inte kommer något förslag, vem är det som i så fall drabbas? Ett sådant svek skulle varje fall icke drabba de borgerliga partierna – vi vet var vi står – utan då skulle socialdemokraterna få en svekdebatt igen. Det säkraste sättet för väljarna i detta land torde vara att rösta fram en borgerlig regering i valet, eftersom de då vet att det kommer ett förslag som är konstruerat på sådant sätt att det ger ökade incitament för arbetsgivarna att se till att arbetsmiljön bli bra och därmed att sjuktalen minskar. Förslaget kommer också att innefatta sänkta arbetsgivaravgifter. Allt detta är väsentliga saker.

Herr talman! Detta är sannolikt min sista replik, och jag ber att få önska herr talmannen, medarbetarna och mina kolleger en god jul.

Anf. 71 KARIN ISRAELSSON (c) replik:

Herr talman! Jag noterar att Doris Håvik har slutat med sin historiebeskrivning. Det var nog det elegantaste sättet att komma ut knipan. Nu är vi på samma linje, och vi har samma förutsättningar. Det viktigaste är nu att vi ser till att den här reformen sätts i sjön på det sätt som vi kommit överens om. Ni har ändrat er, och vi accepterar att ni följt vår linje när det gäller sjuklönen. Vi tycker att det är ett bra förslag som läggs fram för riksdagen i dag. Att reformen av praktiska skäl inte kan träda i kraft tidigare är jag mycket medveten om. Jag har också i mina kontakter med riksförsäkringsverket erfarit att de hade önskat ytterligare ett halvår för att få tid på sig att göra erforderliga förändringar. Det absolut tidigaste datumet blir då den 1 januari 1992. Dessförinnan sätter vi i sjön reglerna om sänkt kompensationsgrad.

I vårt särskilda yttrande har vi tagit upp frågan om småföretagarnas särskilda situation. Efter lagrådsremissen är det alldeles klart att dessa skall finnas med fortsättningsvis. De måste ha ett särskilt skydd, eftersom de inte har samma möjligheter som stora företag att anställa människor som kan förväntas ha en större sjukskrivningsgrad än genomsnittet. Dessa frågor har man löst mycket elegant i våra grannländer och i andra länder, och det skall inte vara omöjligt att även i Sverige hitta lösningar som gör att detta förslag kommer att bli bra.

Jag säger precis som Gullan Lindblad att det är åtminstone två partier som efter en valseger i höst kommer att se till att reformen kommer att sättas i sjön. De som tror på sjuklönen kan alltså vara trygga.

Anf. 72 MARGÓ INGVARDSSON (v) replik:

Herr talman! Doris Håvik undviker att svara på frågan på vilket sätt en sänkning av sjukersättningen skall leda till en dämpning av inflationen. Det måste bero på att det sambandet inte finns.

Doris Håvik svarar inte heller på frågan varför socialdemokraterna gör allt för att underlätta för en borgerlig regering. Hör ni inte hur segervissa mode-

raterna redan är? De står t.o.m. här i kammaren och hånar er för den uppgörelse ni träffat med moderaterna om sjukförsäkringen.

Det är svårt, säger socialdemokraterna, att hitta samarbetspartner här i riksdagen. Då vill jag påminna socialdemokraterna om att det faktiskt finns en majoritet i Sveriges riksdag för en rättvis vänsterpolitik.

Ni socialdemokrater kan välja vänster eller höger, och ni väljer konsekvent högerpolitiken. Om ni fortsätter på den inslagna vägen finns det en uppenbar risk för att människor gör som Carl Bildt säger – de väljer originalet i stället för kopian.

Anf. 73 DORIS HÅVIK (s) replik:

Herr talman! Först helt kort några ord till Sigge Godin. I mitt förra inlägg talade jag om att det inte handlade om en lagstiftning när det gäller arbetsmarknadens parter. I stället utgår vi från att man genom detta system skall inse vikten av att man anpassar sina avtal till de nya förutsättningarna.

Sedan vänder jag mig till Karin Israelsson. Det finns en gammal klok f.d. partiledare – denne man har varit ledare av ert parti – som heter Gunnar Hedlund. Han var alltid väldigt noga med att framhålla följande: Sälj inte skinnet förrän björnen är skjuten.

Det är kanske inte alltid så värst klokt att ta ut segrar i förskott här i talarstolen.

Margó Ingvardsson sade att här finns en majoritet för vänsterpolitik. Jag vill då säga att det vid många tillfällen nog har varit så, att man har funderat över om det har varit särskilt enkelt eller om det över huvud taget har funnits någon möjlighet att uppnå majoritet när det har handlat om besparingar. På det området är ni inte beredda att ta något ansvar. Så länge ni tror att den politik som ni driver är populär bland de många människorna, bryr ni er inte om att ställa upp i en situation där många människor inser att besparingar kan vara nödvändiga.

Efter litet funderingar över detta med att ni har bytt namn tänkte jag faktiskt att ni nu skulle anpassa er något till de ekonomiska realiteterna och att ni skulle känna ett samhällsansvar även på områden där det inte handlar om enbart utgifter och om system som ni tycker att man skall slå vakt om. Jag anser att vi har ett bra sjukförsäkringssystem, och det kommer att gälla även efter denna förändring. Vi har en generell försäkring, en försäkring för alla människor. Det är viktigt att slå fast detta.

Herr talman! Till slut vill jag understryka att det också är viktigt att försäkringskassans personal får signaler och besked om att man har möjlighet att arbeta med rehabiliteringen, vilken är utomordentligt betydelsefull.

För närvarande finns det ju en stor arbetslivsfond och regionala fonder. Dessutom har försäkringskassorna fått stora summor för att personalen vid tre kassor på försök skall kunna bedriva rehabiliteringsverksamhet. Jag tror att det finns mycket fint som kan komma ut av detta. Avsikten med det här är att det, oberoende av om det är lågkonjunktur eller högkonjunktur, är arbetslinjen och rehabiliteringen som gäller.

Jag vill passa på att tacka herr talmannen och dennes medarbetare. Jag önskar alla en riktigt god jul. Det gäller då också alla kollegor.

Tredje vice talmannen anmälde att Margó Ingvardsson och Sigge Godin anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 74 RAGNHILD POHANKA (mp):

Herr talman! Jag vill avge en röstförklaring. Men först vill jag säga följande.

Hela behandlingen av socialförsäkringsutskottets betänkande 1990/91:SfU9 om vissa ändringar i sjukförsäkringen m.m. är en endimensionell ekonomisk kalkyl. Men livet är åtminstone fyrdimensionellt.

Livet består av levande människor samt av deras arbete och vardagsliv. Dessutom är livet korrelerat till tiden. Det består av ett samhälle, ett samfund, som skall lyfta och bära när individer och familjer inte orkar. På det sättet är vi alla beroende under en längre eller en kortare period i livet – som små barn, som sjuka och när vi åldras. Ett starkt skyddsnät när det gäller sjukdom, bestående av stadiga knutar av kraftig tråd, är en av de viktigaste och tryggaste sakerna i fråga om vår välfärd. Här får Sveriges riksdag och regering inte svika de svenska medborgarna.

Vidare måste det vara en generell försäkring, inte en selektiv. Även om jag inte accepterar socialdemokraternas skrivning i betänkandet, handlar det faktiskt om en generell försäkring. Det är dock inte som vårt eget förslag. Men människor skall inte behöva lämna sina hem eller komma på obestånd därför att de är sjuka.

Vi i miljöpartiet de gröna anser att människorna i Sverige konsumerar för mycket och att vi som bor i den rikare delen av världen måste avstå från en del av den materiella konsumtionen. Framför allt gäller det den konsumtion som drabbar miljön och de knappa råvaruresurserna och som sker på bekostnad av u-världens miljoner svältande människor. Där stöder jag självfallet denna programpunkt för miljöpartiets del.

En av bristerna i fråga om vår egen motion är att vi inte har tagit hänsyn till sådana effekter som brukar kallas för dynamiska effekter. I motionen tas alltså inte hänsyn till de positiva följderna av de utgiftsminskningar som blir resultatet av en grön politik. Det gäller då den förebyggande sjukvården, hälsovården osv.

Inte heller accepterar jag att detta skall ske helt på löntagarnas bekostnad, och då till stor del på låg- och medelinkomsttagarnas bekostnad.

Det första stora misstag som regeringen och riksdagen gjorde 1990 var antagandet av den nya skattereformen. Då minskades utrymmet för låginkomsttagarna väsentligt, och eventuella marginaler gick upp i rök. Minskningen av räntebidragens storlek fick stor effekt framför allt beträffande unga lägenhets- och villaägare. Där har jag tillstyrkt. Jag har alltså inte gått emot på den punkten. Men det här får i alla fall en stor effekt. Det gäller att se till de sammanlagda effekterna.

Höjda matpriser och momsen på kollektivtrafiken påverkar oerhört mycket den dagliga hushållsekonomin och drabbar i första hand låginkomsttagarna. Höginkomsttagarna däremot får behålla mer än tillräckligt efter genomförandet av den nya skattereformen. Man går på de svagaste. Men man skapar inte några förhoppningar hos dessa om en förbättring.

Det här var några exempel på fördyringar och extra pålagor som vi i riksdagen har presenterat för de svenska låginkomsttagarna. Visserligen får man högre bostads- och barnbidrag i förekommande fall. Men det kompenserar bara delvis.

Landstingen höjer högkostnadsskyddet och patientavgifterna. Eventuella besök hos distriktsköterskan kan bli avgiftsbelagda, och nu aviseras en försämrad tandvårdsförsäkring. Kommunerna presenterar höjningar när det gäller färdtjänsten, barnomsorgstaxan och fotvården. Eventuella gymnasieluncher får man betala för. Vidare blir det fråga om avgifter i sporthallar och beträffande fritidsaktiviteter.

Utöver detta kommer nu osthyveln fram i socialförsäkringssystemet. Cirka två veckor har riksdagen på sig att ta ställning till ett nytänkande när det gäller en av de viktigaste delarna av vårt socialförsäkringssystem, nämligen sjukförsäkringen. Men om vi öppnar slussarna i denna slutna damm, kan vi drunkna av störtfloden. Förändringar kan behövas. Men först behövs det en noggrann prövning. Dessutom måste konsekvensanalyser göras.

Jag minns mina klasskamrater från barndomen – själv var jag ganska priviligerad – vilka var fattiga. De var beroende av folks välgörenhet.

Vi får inte rasera vårt välfärdssystem. Kanske behöver delar rivas, restaureras och byggas om. Men välfärdssystemet får för den skull inte raseras.

Jag yrkar bifall till vänsterpartiets reservation nr 2 vad gäller momenten 1, 2, 5, 7 och 10. Sedan yrkar jag avslag på hemställan i betänkandet i dess helhet. Men i första hand yrkar jag tillsammans med Gösta Lyngå på återremiss.

Jag yrkar alltså avslag på miljöpartiets samtliga reservationer. Jag skall i det följande tala om orsaken till detta.

Miljöpartiets förslag har inte en låglöneprofil – snarare en välgörenhetsprofil. Den generella sjukförsäkringen skjuts i sank. Men vilken solidaritet med ännu svagare grupper i Sverige och i u-länderna kan de människor känna som slås ut till följd av ökade kostnader och minskade ersättningar?

Miljöpartiet har gång på gång i uttalanden på kongresser och i det politiska utskottet hävdat att varken karensdagar eller någon annan försämring i fråga om sjukförsäkringen kan accepteras. Över 4 basbelopp är gränsen – har man då en standard som kan minskas när man sjuk? Och 4,5 basbelopp gäller för en familj – har man då råd med minskad ersättning till familjer?

Jag yrkar avslag på hemställan i betänkandet, och det gör jag av nästan samma orsaker som jag här har nämnt.

Varför skall just de sjuka stå för en minskning av konsumtionen och standarden?

Varför ta av de korttidssjuka – något som mest gynnar företagen, inte statskassan?

Hur blir det med motsvarigheten när det gäller talet om självtillit och detta med att socialbidragstagarna ökar?

Vilken nationalekonomisk vinst gör Sverige om fler och fler privatpersoners ekonomi inte går ihop?

Först luras människor in i en alltför hög konsumtion och sedan "straffas" de ut ur den.

Med bankers hjälp har familjer och enskilda planerat sin ekonomi. Och till

följd av skattereformen, avgiftshöjningar, bidragsminskningar och minskade räntebidrag brakar ekonomin ihop. Det är dessa *samlade* beslut som vi måste beakta. T.ex. när det gäller skattereformens nolläge handlar det om ca 14 500 kr. i månadslön.

Utan en remissomgång och djupare analyser kan jag inte delta i ett beslut som drabbar de svagare i samhället.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 6 §.)

6 § Tillfällig höjning av fastighetsskatten, m.m.

Föredrogs
skatteutskottets betänkande
1990/91:SkU11 Tillfällig höjning av fastighetsskatten, m.m. (prop. 1990/91:56 delvis).

Anf. 75 BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Under de senaste åren har det märkliga inträffat att socialdemokraterna ganska ofta har talat om en sänkning av skattetrycket. Antagligen har man vid de kontakter som man har på gräsrotsnivå, eller på basplanet, noterat att människorna är trötta på de höga skatter som socialdemokraterna har sett till att vi i Sverige har fått. Det är ju under socialdemokratiska majoriteter i riksdagen – och då i samarbete med vänsterpartiet – som skattetrycket har ökat till en nivå som i dag är världsrekord. Man har alltså insett att människor har tröttnat. Man har kanske också insett att det finns några sakliga skäl. Jag återkommer till dessa saker i samband med debatten om nästa betänkande som vi skall behandla här i kammaren i dag. Det finns samhällsekonomiska skäl för en sänkning av det totala skattetrycket i Sverige.

Det är säkert mot den bakgrunden som finansministern i samband med presentationen av det krispaket som hade orsakats bl.a. just av det alltför höga skattetrycket, och det är ju en av de främsta anledningarna till misstron mot den svenska ekonomin och mot svensk skattepolitik, klart och tydligt sade att krispaketet inte skall innefatta några som helst skattehöjningar. Men vad socialdemokraterna än säger slutar det ändå på ett enda sätt: Det blir nya skattehöjningar.

Vad som tas upp i detta betänkande är nästa skattehöjning – en bland flera hundra under de senaste åren. Det handlar nämligen om en s.k. tillfällig höjning av fastighetsskatten. Men till nöds försöker man motivera den föreslagna höjningen genom att säga att det behövs ett slags åtstramning inom den fastighetssektor som nu drabbas av den tillfälliga höjningen av fastighetsskatten. Men detta är inte sant. Det finns ett enda skäl, och det är att man så till den milda grad har sett till budgetsaldot – man har struntat i problemen i övrigt och orsakerna till våra ekonomiska problem – att man har känt sig tvingad att komma med förslag till åtgärder som skulle innebära en förbättring av statens budgetsaldo.

När man inte kan genomföra några besparingar över huvud taget – eller

om besparingar bara kan genomföras i mycket blygsam mån – väljer man den gamla vanliga socialdemokratiska vägen: Människorna skall betala. Ingen fastighetsägare betalar nämligen den här fastighetsskatten. Det här kommer att drabba kommersiella lokaler. Sedan vältras det hela över på konsumenterna. Det är ju människorna, medborgarna, som får betala varje skatt som socialdemokraterna har infört, och kommer att införa.

Det finns därför, naturligtvis, bara ett sätt att stoppa skattehöjningarna, och det är att vi i Sverige får en ny regering och en ny majoritet i riksdagen. Sakligt sett är alltså den föreslagna skattehöjningen felaktig. Krisen skulle bara förvärras.

Vad tror ni som lyssnar på debatten här i kammaren och vad tror Lars Hedfors och Karl Hagström, som skall representera socialdemokraterna i debatten, egentligen är orsaken till att svenska företag investerar miljardbelopp i utlandet, medan man i utlandet knappast investerar någonting i Sverige? Vad är orsaken till exempelvis valutakriser och räntechocker?

Jo, veligheten och bristen på politik när det gäller EG. Självfallet är det så. Jag skulle också kunna nämna en del andra saker.

Men inser ni inte att det är de ständiga skattehöjningarna som leder till att man inte kan lita på en stabil ekonomisk politik i Sverige?

Jag skulle vilja fråga Karl Hagström, som snart kommer upp i talarstolen: Hur kommer det sig att man, trots löften om en sänkning av skattetrycket på sikt – dessutom skall ju skattetrycket absolut inte höjas – vill införa en ny skatt? Ge oss en förklaring!

I betänkandet behandlas också en del andra frågor. Socialdemokraterna har ju, med stöd från ett par partier här, tyvärr, infört en investeringsskatt och genomfört en tillfällig höjning av fastighetsskatten i en viss region. Detta bör naturligtvis ses på samma sätt. När vi nu har tillfälle att behandla dessa saker här bör kammaren ta tillfället i akt och se till att investeringsskatten i dess helhet avskaffas och att den tillfälliga höjningen av fastighetsskatten i Stockholms- och Uppsalaregionen försvinner.

Herr talman! Ytterligare ett par frågor behandlas i propositionen och i betänkandet. En fråga gäller detta med att man vill ta bort skattskyldigheten för allmänna pensionsfonden beträffande fastighetsinkomster. Det vore naturligtvis orimligt och skulle gynna en enda aktör på fastighetsmarkanden.

Det bör, som vi moderater och även folkpartiet liberalerna säger i reservation 5, stå helt klart att AP-fonden inte skall ha skattefrihet vare sig för fastigheter eller för någonting annat. AP-fonden skall, naturligtvis, vara en aktör bland många. Vidare är det helt klart att den inte bör ha rätt att inneha aktier eller fastigheter.

Avslutningsvis: Lagen om skatteflykt bör, en fråga som vi har debatterat många gånger, avskaffas – det får inte bli en förlängning, som föreslås i propositionen.

Med tanke på den sena timmen och på det faktum att resultatet av voteringen torde vara givet, nöjer jag mig med att yrka bifall till reservation 1 i skatteutskottets betänkande nr 11.

Anf. 76 KJELL JOHANSSON (fp):

Herr talman! Resultatet av voteringen torde vara givet, sade Bo Lundgren. Jag skall strax återkomma till den saken och tala om varför jag inte tror att det torde vara givet i just det här fallet.

Regeringens proposition nr 56 behandlas i föreliggande betänkande. Det är fem förslag som tas upp. Vi i folkpartiet yrkar avslag beträffande fyra av förslagen. Jag hänvisar till reservationerna 3, 4, 5 och 7, vilka jag inte kommer att yrka bifall till.

Inledningsvis yrkar jag i alla fall bifall till reservation 1. Denna reservation handlar om fastighetsskatten. Som Bo Lundgren sade är det här en ganska underlig historia. Anne Wibble framhöll i finansdebatten tidigare att socialdemokraterna ändrat ståndpunkt i sjukförsäkringsfrågan fem gånger på ett år. Men det är inte så konstigt om man håller samma takt som finansministern håller i detta ärende.

På en presskonferens den 18 oktober sade ju finansministern att det absolut inte skulle komma några skattehöjningar i och med krispaketet. Men nio dagar senare presenterade han just en skattehöjning.

Den här skatten får otroligt olyckliga konsekvenser. Jag har fått i min hand en skrivelse från Svenska Fastighetsägareförbundet, vilken tyvärr inte fanns när skatteutskottet behandlade den här frågan.

Det som ligger till grund för fastighetsskatten är den taxering som gjordes 1988. Då kodades fastigheterna och åsattes en typkod. Fastigheter byggda för blandad användning, som har både lokaler och bostäder, fick typkoden 321. Fastigheter med enbart lokaler fick typkoden 325. Här sker ingen reducering av fastighetsskatten, utan full fastighetsskatt utgår även för bostäderna i dessa hus.

Det finns egentligen ingenting i lagstiftningen som definierar kommersiella lokaler. Lokaler är allting. Det innebär att skatten inte bara kommer att drabba rörelsedrivande verksamhet i privat regi, utan också verksamhet i offentlig regi; offentliga myndigheter, daghem, socialtjänst, arbetsförmedling osv. Detta är ytterligare ett skäl till att inte införa den. Den får en orimlig konsekvens.

I dag betalar man 200–300 kr./m^2 i fastighetsskatt på större orter. Efter höjningen blir det ytterligare 80–120 kr./m^2. En lokal på 1 000 m^2, som inte är så förskräckligt stor, kommer alltså att belastas med mellan 80 000 och 120 000 kr. Det kommer självfallet att slå på priserna, eftersom skatten i de normala hyresfallen går att direkt föra hela kedjan ut; fastighetsägare, hyresgäst, konsument.

När vi utarbetade skattereformen lade vi ned ett mycket stort arbete på att få ett rimligt utfall för alla grupper. Vi gjorde beräkningar gällande dem som inte skulle ligga alltför bra till i skattereformen. Sedan vi gjorde dessa beräkningar har vi kunnat notera väldigt kraftiga prisökningar. Jag måste säga att vi i folkpartiet är oroliga för hur pensionärer med låg inkomst skall klara sig. Vi gjorde en beräkning som vi då tyckte var acceptabel. Sedan dess har priserna rusat iväg. Nu inför regeringen ytterligare pålagor. Därför vill jag ställa två frågor till Karl Hagström: Delar ni den oro som vi i folkpartiet liberalerna känner för en prisutveckling som slår hårt mot dem som har det

besvärligt, t.ex. de människor som har de lägsta pensionerna? Om svaret är ja, varför lägger ni då fram förslag som slår hårdast mot just dessa grupper?

Herr talman! Min tid är snart till ända, när det gäller debattiden i vart fall. Vi har ytterligare några frågor, men eftersom Bo Lundgren har berört dem ganska väl skall jag ta upp dem mycket kortfattat. Det gäller AP-fondernas skattebefrielse. Vi i folkpartiet liberalerna tycker inte att man skall ge skattebefrielse. Vi tycker att det är en mycket olycklig snedvridning av konkurrensen gentemot andra fastighetsägare att just AP-fonderna skall slippa skatta för sina inkomster. Vi vill gå i helt motsatt riktning. Vi menar att AP-fonderna över huvud taget inte skall få äga realkapital i form av aktier och fastigheter.

Generalklausulen kommer, eftersom det i dag saknas prejudikat på en mängd områden, att medföra en rättsosäkerhet i lagstiftningen. Det hade varit mycket klokt att slopa den vid detta tillfälle.

Anf. 77 ROLF KENNERYD (c):

Herr talman! Dagens riksdagsbehandling, som är den sista före juluppehållet, berör åtskilliga betydelsefulla frågor med allvarlig bakgrund och inbördes samband. Flertalet har beröringspunkter med det s.k. krispaket som regeringen presenterat under senhösten. Krispaketet har tidigare i dag debatterats flitigt i kammaren. Det diskuteras också flitigt ute i samhället, på arbetsplatser och varhelst människor träffas. Under det senaste dygnet har det också, för att använda ett språkbruk som stundom används i ett välkänt veckoblad, diskuterats på höjden av nivå inom det regeringsbärande partiet.

När vi i TV-rutan eller vid olika studiebesök möter bilder ur u-ländernas eller östländernas verklighet, ställer sig många frågan om vi har en kris eller ej i Sverige. I det här perspektivet ter det sig, mitt uppe i julhandelns Sverige, litet malplacerat att tala om kris i Sverige. Om vi har kris här, vad är det då vi ser i u- och östländer? Vilka ord måste där tillgripas för att beskriva deras verklighet? Nej, vid den jämförelsen lever inte svensken i kris.

Ändock är det befogat att säga att den svenska ekonomin är i kris. Den är det framför allt för att det svenska folket har tillägnat sig en materiell konsumtion som inte motsvaras av en produktivitet som kan bära denna materiella standard. Vi lever över våra tillgångar. Vi lånar till vår välfärd. Vi lånar utomlands och vi lånar av kommande generationer. Vårt gemensamma arbetsresultat förmår inte bära de kostnader som vårt leverne medför. Därav består den svenska ekonomiska krisen.

I proposition 56 föreslås bl.a. en tillfällig höjning av fastighetsskatten för s.k. kommersiella lokaler med 1 % vid 1992 och 1993 års taxeringar. Skälet till den tillfälliga höjningen anges i propositionen vara att det är en av flera åtgärder för att "stabilisera och stärka den svenska ekonomin". På vilket sätt just den här åtgärden skulle medverka till en stabiliserad och stark ekonomi utvecklas däremot inte i propositionen. Det är i och för sig förklarligt att det inte finns någon sådan redogörelse, eftersom det svårligen går att finna ett sådant samband som man i propositionen anger skall finnas.

Tvärtom finns det, precis som det utvecklats i reservation 1, en rad skäl som talar i rakt motsatt riktning. Skattetrycket höjs med ytterligare 1 miljard. Förslaget höjer kostnadsläget inom handel och hantverk, och det spä-

der på en redan hög inflation, en inflation som redan tidigare fått ett par rejäla puffar uppåt just genom politiska beslut. Jag tänker på dels skattereformens påverkan, dels höjningen av mervärdeskatten. Båda dessa beslut har fattats av socialdemokrater och folkpartister liberaler i samverkan. Höjningen av fastighetsskatten hämmar också investeringar i berörda branscher.

Alla dessa fördyringar kommer på sikt att övervältras på konsumenterna. Men eftersom dessa, dvs. konsumenterna, under 1991 kommer att tyngas av många andra bördor kommer övervältringen att ske med en viss tidsfördröjning. Det kommer därför att leda till ännu mer pressade lönsamhetsmarginaler för en rad småföretag. Den här åtgärden föreslås alltså vid en tidpunkt då vi kanske mer än någonsin har anledning att hålla ner skattetrycket, att bekämpa inflationen och att främja investeringar, framför allt för små- och nyföretagande.

För mig och för centerpartiet är det en gåta att detta förslag har kunnat ges plats i ett krispaket. Kan månne Karl Hagström bringa ljus över denna frågeställning och medverka till gåtans lösning? Jag har av morgonens upprepade Ekosändningar förstått att Karl Hagström är en sanningssökare. Har Karl Hagström funnit sanningen kring det nu aktuella spörsmålet?

I avvaktan på svaret ber jag att få yrka bifall till reservation nr 1.

Anf. 78 GÖSTA LYNGÅ (mp):

Herr talman! Miljöpartiet de gröna har ett flertal gånger försökt att få till stånd större satsningar på miljövänlig kollektivtrafik, speciellt i tätorter. I det sammanhanget har vi också diskuterat en fastighetsskatt, som skulle vara högre i tätorter än i glesbygder, någonting som är helt logiskt. Vi har i detta speciella betänkande haft tanken att det kanske skulle gå att få gehör för en sådan profilering av en skatt. Vi hade kunnat ställa upp på en fastighetsskatt som gått till den typen av investeringar, vilket också storstadsutredningen funnit helt logiskt.

I fråga om satsningar på miljövänlig kollektivtrafik har vi dock stått ensamma. Många partier pratar om miljön, men när det gäller att fatta beslut om sådana satsningar är vi ganska ensamma. Jag beklagar det. Men, herr talman, jag yrkar bifall till reservation 2 i betänkandet. Med tanke på att det även med längre diskussioner torde vara svårt att förmå kammaren att stödja denna reservation, nöjer jag mig för dagen med detta.

Anf. 79 KARL HAGSTRÖM (s):

Herr talman! Detta betänkande behandlar proposition 1990/91:56. I propositionen föreslås att uttaget av den statliga fastighetsskatten för s.k. kommersiella lokaler tillfälligt höjs med 1 % vid 1992 och 1993 års taxeringar, till 3,5 % av taxeringsvärdet. Höjningen skall gälla generellt över hela riket.

Skälen till denna ändring är för det första att det under de senaste åren har varit en påtaglig överhettning på detta område, främst inom den privata tjänstesektorn. För det andra har den internationella konkurrensen inte samma återhållande inverkan på priser och löner på just det här området.

Det är därför motiverat att – i samband med stabiliseringsåtgärderna – tillfälligt höja den nämnda fastighetsskatten. Jag yrkar bifall till propositionen i denna del och avslag på samtliga motioner och reservationer.

I propositionen föreslås också att Nynäshamns kommun inte skall omfattas av investeringsskatten på oprioriterade byggnadsarbeten, som påbörjats efter den 31 december 1990. Som framgår av regeringens proposition om den ekonomiska politiken på medellång sikt, finns det inte heller skäl att behålla investeringsskatten i Nynäshamns kommun.

Herr talman! Jag yrkar bifall till propositionen i denna del och avslag på motioner och reservationer.

Beträffande Allmänna pensionsfondens skattskyldighet föreslås att fonden blir befriad från skattskyldigheten för fastighetsinkomster. Skälet är att fondens nuvarande skattskyldighet på ett olämpligt sätt snedvrider fondens placeringsförutsättningar, då fonden nu fått rätt att placera medel i fastigheter.

Jag yrkar också här bifall till propositionen och avslag på motionerna i dessa delar.

I propositionen föreslås också fortsatt giltighet t.o.m. år 1993 av lagen om skatteflykt. Här föreslår jag bifall till propositionen och avslag på motionerna.

Anf. 80 BO LUNDGREN (m):

Herr talman! De skäl Karl Hagström angav för den tillfälliga höjningen av fastighetsskatten är egentligen rent nonsens. Att påstå att vi skulle ha en överhettning i restaurangbranschen, som utskottsmajoriteten gör, när vi vet att omsättningsminskningen har gett problem som har påtalats av såväl arbetsgivare som arbetstagare, nej, de argumenten håller inte. Det är den vanliga, gamla socialdemokratiska skattehöjningspolitiken som slår igenom.

Ponera att det skulle ha varit relevant. Förklara detta för mig, Karl Hagström: Den 18 oktober säger finansministern att vi inte skall höja några skatter. Den 14 december, t.o.m. några veckor tidigare, säger socialdemokraterna i skatteutskottet att vi under många år har haft en överhettning, som gör det väl motiverat att höja den här skatten. Hur kommer det sig att det inte var motiverat att göra det den 18 oktober?

Anf. 81 KJELL JOHANSSON (fp):

Herr talman! Jag ställde två frågor och fick inget svar, därför skall jag upprepa frågorna. Den första frågan löd så här, herr Hagström: Delar ni socialdemokrater den oro som vi i folkpartiet liberalerna känner för en prisutveckling som slår hårt mot dem som redan har det besvärligt? Om svaret är ja, kommer den andra frågan: Varför lägger ni då fram förslag som slår hårdast mot dem som har det värst, vilket fastighetsskatten gör?

Jag skall illustrera detta. Låt mig läsa ur Fastighetsägareförbundets skrivelse: Dessa bestämmelser leder till betydande kostnadsskillnader jämfört med de bostadslägenheter som finns i hyreshusenheter med huvudsakligen bostäder. Det handlar alltså om hus som också har lokaler.

För hyreshus med huvudsakligen bostäder och med värdeår 1977 och senare skall ingen fastighetsskatt utgå för 1991. Det innebär att dessa fastigheter får en kostnadsminskning jämfört med 1990. Den kan beräknas till ca 80 kr. per kvadratmeter för hyreshus byggda i slutet av 1980-talet.

Hyreshus med både bostäder och lokaler, resp. med huvudsakligen loka-

ler, dvs. de som är typkodade 321 och 325 får ingen reduktion. Det innebär att ett sådant hus, med samma taxeringsvärde i kr. per kvadratmeter som tidigare nämnda fastigheter har, får en fastighetsskatt om 115 kr. per kvadratmeter.

Till Karl Hagström vill jag ställa frågan: Är detta verkligen rimligt?

Anf. 82 ROLF KENNERYD (c):

Herr talman! Jag måste konstatera att Karl Hagström inte hade något ljus att sprida över den här frågeställningen. Han hade ingen förklaring på gåtan och ingen redovisning av sanningen. Det enda han gav oss var en krystad förklaring att skälet skulle vara en överhettning under de senaste åren. Det är frestande att ställa frågan om den bedömningen kvarstår även nu, om överhettningen består landet över och om den kan väntas bestå under den tid detta krispaket är avsett att verka.

Jag avstår dock från att ställa dessa kompletterande frågor. Jag skall heller inte upprepa den ursprungliga frågan. Jag vill inte strö ytterligare salt i såren genom att göra det. Jag inser att det inte finns något relevant svar på den i det första anförandet framställda frågan.

Anf. 83 GÖSTA LYNGÅ (mp):

Herr talman! Jag är verkligen nyfiken på varför socialdemokraterna inte gick med på vårt förslag om att fastighetsskatten skulle satsas i miljövänlig kollektivtrafik. Det hade varit en lämplig och logisk överenskommelse helt i linje med resultatet av storstadsutredningens arbete. Kan man av detta möjligen dra slutsatsen att socialdemokraternas tal om att de vill gynna miljövänlig kollektivtrafik bara är tomt prat? Jag skulle vilja höra Karl Hagström upplysa mig på den punkten.

Anf. 84 KARL HAGSTRÖM (s):

Herr talman! Jag vänder mig först till Bo Lundgren. Jag fick just en artikel i min hand som handlar om överhettningen inom hotellbranschen. Överskriften lyder: "Investeringsboomen i hotell- och restaurangbranschen". Artikeln fortsätter: "Åtta miljarder kronor kommer att investeras i vår bransch i år och nästa år." Är inte detta överhettning?

En isolerad åtgärd som denna leder totalt sett inte till ett höjt skattetryck. Däremot kommer budgeten att visa en viss sänkning av skattetrycket i Sverige.

De prisökningar som blir följden av denna höjning av fastighetsskatten skall beräknas på det genomslag som dessa ökningar får på omsättningen. Det är en helt annan sak att jämföra procentförändringar när det gäller den fastighetsskatt som redan finns. Om man använder denna metod, Kjell Johansson, är jag säker på att höjningen kommer att innebära att det blir nollor efter kommatecknen när man beräknar prisökningarna. Däremot har överhettningarna mycket större effekter på priserna inom den här delen.

Nog är det underligt, att när man diskuterar skatter, det allmännas medel och skattesänkningen beträffande de allmänna pensionsfonderna är tongångarna annorlunda. Men det beror väl på att det är skillnad mellan privata inkomster och det allmännas inkomster.

Till Gösta Lyngå vill jag säga att man skall vara mycket restriktiv med att peka ut områden som skall finansieras med just inkomster från skattehöjningar. Däremot ger en sådan inkomstökning oss större förutsättningar att via budgeten uppfylla de miljöåtaganden som nu föreligger.

Anf. 85 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Herr talman! Jag har inte anmält mig till denna debatt, men när jag lyssnar till den inser jag att det kan vara på sin plats med några kommentarer.

Någon talare tog upp frågan huruvida det var kris eller inte i den svenska ekonomin. Det har i dagarna talats om myter och realiteter.

Förvisso råder det inte någon akut ekonomisk kris, men den ekonomiska utvecklingen pekar mot ett klart krisläge i ekonomin, om lönerna fortsätter att öka med 10 % medan produktiviteten är 2 %, samtidigt som det inte går att höja exportpriserna – visst kommer detta att leda till ett krisläge.

Vad är då orsaken till det krisläge som kan komma att uppstå? De flesta är överens om att en av orsakerna är den överhettning som har rått. Det har dessutom gjorts investeringar i äldre strukturer, vilket har gett inlåsningseffekter i ekonomin. Detta är de två problem som vi inte har kunnat hantera.

Var har då den kraftigaste överhettningen förekommit? Man har sagt att kommunerna har stulit resurser och utrymme från industrin och man har därför velat strama åt i kommunsektorn. Men enligt KIs höstrapport vad gäller förändringar 1988–1989 av antalet sysselsatta, ökade näringslivets tjänstesektor med 3,2 %, och vad gäller antalet timmar var ökningen 2,5 %. Däremot ökade kommunerna antalet sysselsatta med 1 % och antalet timmar med 0,8 %. Den statliga sidan visade minus.

Den överhettning som alla har talat om har alltså icke varit påfallande inom kommunerna. Den statliga sidan har varit helt i avsaknad av någon överhettning. Var har vi då haft en spekulativ marknad, en transaktionsekonomi? Jo, vi vet alla att det har varit inom byggsektorn och när det gäller fastighetsmiljardärerna.

I min hemstad Uddevalla har man under de senaste åren byggt tre lyxhotell, men turisterna har inte blivit fler. Samtidigt läggs landstingets småsjukhus ner. Så har det sett ut.

Vi i vänsterpartiet har talat om att styra ekonomin på ett tidigt stadium. I januari föreslog vi höjda arbetsgivaravgifter inom den privata tjänstesektorn i storstadsregionerna. Om socialdemokraterna hade antagit detta förslag, skulle en del av de hotbilder som vi nu har varit mindre reella.

Nu kommer åtgärderna något sent, men det råder dock inte någon akut kris inom den privata tjänstesektorn eller inom hotellbranschen. Det förekommer överetableringar som kan vara så att säga marknadssanerande av sig själva, och där skall man inte blanda ihop skatteomläggningen och marknadskrafternas spel. Man kan inte skylla allt på staten i en marknadsekonomi.

Törhända kan det visa sig nödvändigt att skapa stödområden på industrisidan för att trygga industrisysselsättningen och framför allt kommunsidan. Men då måste det också finnas resurser för dessa satsningar. Man kan inte både ha kakan och äta upp den. Det är därför som vi i vänsterpartiet stöder

det här förslaget, men förslaget hade sett annorlunda ut om vi hade utformat det.

Det bästa får dock inte bli det godas fiende. Därför accepterar vi denna åtgärd som syftar till att skapa handlingsberedskap för att man skall kunna möta en sysselsättningskris inom industrin och för att man skall kunna sanera underskotten inom den kommunala sektorn. Dessa underskott är så stora att många kommuner tvingas vidta icke ekonomiskt motiverade åtgärder för att sanera sina ekonomiska underskott.

Det här kan säkerligen ställa till problem på vissa områden, men i det verkliga livet finns det inte enbart svart och vitt. Det finns inte heller någon politisk sida som förordar åtgärder som inte har några som helst bieffekter. De politiker som lever i en sådan värld kommer sällan in i kammaren. Ibland tycks de dock göra det, och då kan de utgöra ett ganska stort underlag. Men det blir inte god praktisk handling av en sådan politik.

Anf. 86 BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Av någon anledning fann sig Lars Bäckström föranlåten att gå in i debatten och – såvitt jag förstod – förklara varför man bör planera ekonomin. Förklaringen till varför man inte skall planera ekonomin så, som f.d. vpk, numera vänsterpartiet, anser att man skall göra, är lättast att finna om man tar sig till Sovjetunionen och ser vad centralstyrning och planering har lett till där när det gäller människornas situation, miljöproblem och annat. Det är den politiken vänsterpartiet uppenbarligen fortfarande förordar, och det är beklagligt.

Gösta Lyngå ställde en fråga till Karl Hagström. Svaret är mycket enkelt. Man höjer fastighetsskatten för att få in pengar som skall påverka budgetsaldot. Därför kan man inte ge ut dessa pengar till miljösatsningar, för då ökas ju utgifterna.

Nu är skattehöjningar egentligen emot regeringens egen ekonomiska strategi, men den strategin har man ju frångått direkt, eftersom förslaget är framlagt.

För att blidka Gösta Lyngå säger sedan Karl Hagström: Vi kan kanske tänka oss utgifter senare. Tar vi bara in skatteintäkter, kan vi nog fördela dem – dvs. öka de offentliga utgifterna. Det är nästa steg från en strategi som man säger är nödvändig för att klara svensk ekonomi. Socialdemokraterna kan ju inte klara den svenska ekonomin. Det är uppenbart när det gäller utvecklingen.

Karl Hagström sade vidare att en isolerad skattehöjning inte leder till höjt skattetryck. Det är ganska fantastiskt att om man höjer en skatt, så blir inte skattetrycket högre. Det är inte att undra på att socialdemokraterna har höjt skatter så mycket genom åren. De har varken trott eller insett att det höjer skattetrycket. Det stora problemet är att människorna har märkt detta och att ekonomin har försvagats.

Karl Hagström försöker också förklara hur höjd skatt kan leda till dämpade prisökningar. Kampen mot inflationen skulle alltså bedrivas bäst genom skattehöjningar. Varför höjer ni då inte alla tänkbara skatter för att få ned inflationen? Uppenbarligen för att ni inser att det är en felaktig politik. Sanningen är ju mycket enkel. Det finns inga som helst sakliga skäl för att

höja fastighetsskatten. Det som inträffade mellan den 18 oktober och fram till dess regeringen lade fram propositionen var att man inte kunde klara hem de besparingar som man egentligen insåg var nödvändiga. För att få litet pengar till statsbudgeten sade man att man måste höja en skatt. Det gör socialdemokrater alltid.

Anf. 87 KJELL JOHANSSON (fp):

Herr talman! När hyreshusen taxerades 1988 var det ingen som fäste någon större vikt vid det här med lokaler eller vilken kodning man fick. Då utgick det ingen fastighetsskatt. Fick man en felaktig kodning, kunde man gärna acceptera den. I dag kan man inte ändra på detta. Däremot kan man drabbas av en enorm konsekvens. När det gäller hyreshus med lokaler kan taxeringsvärdet variera och uppgå till 10 000 kr./m^2. Det innebär att det med 3,5 % fastighetsskatt blir en skatt på 350 kr./m^2. I sådana hus i Sverige bor det ungefär 180 000 familjer. Det gäller alltså hus med kombinerat lokaler och bostäder. Förstår då Karl Hagström att det här kan drabba människor? Karl Hagström sade att det efter kommat bara blir en mängd nollor, men det är ju inte det som är intressant. Det gäller ju att titta framför kommat.

Anf. 88 GÖSTA LYNGÅ (mp):

Herr talman! Karl Hagström tycks ha missförstått någonting rätt fundamentalt. Till min stora förvåning instämde Bo Lundgren och gjorde sig skyldig till samma missförstånd. Det gäller alltså skillnaden mellan tillfälliga skatter och tillfälliga investeringar å ena sidan och budgetutgifter å andra sidan.

I betänkandet står det mycket klart att den tillfälliga höjningen av fastighetsskatten skall motverka en viss överhettning och utgå under två år. Då menar vi att det är riktigt att använda pengarna för en satsning på en uppbyggnad av miljövänlig trafik. Pengarna skall alltså inte ingå i en budget som sedan skall hållas år efter år. Det är en fundamental skillnad mellan om det rör sig om någonting tillfälligt eller om det handlar om budgeten. Jag är förvånad över att Bo Lundgren gick i den fällan.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

Företogs till avgörande socialförsäkringsutskottets betänkande 1990/91:SfU9 och skatteutskottets betänkande 1990/91:SkU11.

Socialförsäkringsutskottets betänkande SfU9

Återförvisningsyrkandet

Kammaren avslog med 290 röster mot 38 det av Margó Ingvardsson och Gösta Lyngå under överläggningen framställda yrkandet om återförvisning av ärendet till utskottet för ytterligare beredning.

Återförvisningsyrkandet hade alltså avslagits med erforderligt antal röster, dvs. mindre än en tredjedel av de röstande hade biträtt yrkandet.

Mom. 1 (sänkt kompensationsnivå inom sjukpenningförsäkringen m.m.)

Först biträddes reservation 2 av Margó Ingvardsson i motsvarande del – som ställdes mot reservation 3 av Gösta Lyngå i motsvarande del – med acklamation.

Härefter biträddes reservation 1 av Sigge Godin och Barbro Sandberg i motsvarande del med 40 röster mot 24 för reservation 2 av Margó Ingvardsson i motsvarande del. 263 ledamöter avstod från att rösta.

Slutligen bifölls utskottets hemställan med 249 röster mot 40 för reservation 1 av Sigge Godin och Barbro Sandberg i motsvarande del. 39 ledamöter avstod från att rösta.

Erik Holmkvist (m) anmälde att han i huvudvoteringen avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Mom. 2 (sjömän)

Utskottets hemställan bifölls med 265 röster mot 23 för reservation 2 av Margó Ingvardsson i motsvarande del. 39 ledamöter avstod från att rösta.

Barbro Westerholm (fp) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Mom. 5 (arbetsgivarperiod)

Utskottets hemställan bifölls med 245 röster mot 36 för reservation 2 av Margó Ingvardsson och reservation 3 av Gösta Lyngå i motsvarande del. 47 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 6 (nytt förslag om kompensationsnivåer m.m.)

Först biträddes reservation 4 av Gullan Lindblad m.fl. – som ställdes mot reservation 5 av Gösta Lyngå – med acklamation.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 188 röster mot 60 för reservation 4 av Gullan Lindblad m.fl. 79 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 7 (tillfällig föräldrapenning)

Först biträddes reservation 2 av Margó Ingvardsson i motsvarande del – som ställdes mot reservation 7 av Gösta Lyngå – med acklamation.

Härefter biträddes reservation 6 av Karin Israelsson och Rune Backlund med 45 röster mot 23 för reservation 2 av Margó Ingvardsson i motsvarande del. 258 ledamöter avstod från att rösta.

Slutligen bifölls utskottets hemställan med 208 röster mot 41 för reservation 6 av Karin Israelsson och Rune Backlund. 77 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 10 (differentierade arbetsgivaravgifter)

Utskottets hemställan bifölls med 260 röster mot 22 för reservation 2 av Margó Ingvardsson i motsvarande del. 43 ledamöter avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Skatteutskottets betänkande SkU11

Mom. 1 (tillfällig höjning av fastighetsskatten)

Först biträddes reservation 1 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del med 141 röster mot 20 för reservation 2 av Åsa Domeij. 167 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 170 röster mot 140 för reservation 1 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del. 18 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 2–6

Utskottets hemställan bifölls.

Meddelande om dagens sammanträde

Anf. 89 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag vill meddela att överläggningarna kommer att fortsätta i afton utan middagsuppehåll.

Meddelande om samlad votering

Förste vice talmannen meddelade att skatteutskottets betänkanden SkU10 och SkU12, finansutskottets betänkande FiU11 samt skatteutskottets betänkande SkU9 skulle avgöras i ett sammanhang efter avslutad debatt.

7 § Kvarvarande frågor i reformeringen av inkomst- och företagsbeskattningen, m.m.

Föredrogs
skatteutskottets betänkande
1990/91:SkU10 Kvarvarande frågor i reformeringen av inkomst- och företagsbeskattningen, m.m. (prop. 1990/91:54 delvis).

Anf. 90 BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Det som vi nu står inför är den sista riksdagsbehandlingen, åtminstone 1990, av vad som skulle kunna kallas för århundradets omfördelning av Sveriges världsrekordhöga skattebörda. Det är det som det hela rör sig om. Det som kallas för århundradets skattereform är alltså ett bibehållande av det rekordhöga skattetryck vi har haft under lång tid i Sverige.

Det var självklart nödvändigt, som vi moderater länge hävdat, att sänka Sveriges extremt höga marginalskatter. Det var emellertid inte nödvändigt att motverka den alltför snabba konsumtionsökning som hade blivit följden om man sänkt skatter utan kompenserande åtgärder. På grund av de många skattehöjningarna kommer nu flera att förlora, eftersom skattesänkningarna till följd av sänkta marginalskatter inte fullt ut kompenserar prisökningar

och skattehöjningar som är avsedda att finansiera marginalskattesänkningen.

Till detta att enskilda människor kommer att förlora och att skattetrycket förblir oförändrat högt, kommer de problem som finansieringen i sig själv leder till i många avseenden. Finansieringen har ju utformats så att skatterna har höjts, varigenom inflationen under 1990 och 1991 kommer att bli extremt hög i förhållande till vad som gäller för andra länder. Man har då försökt hävda att om inflationen skulle råka bli 11 % under 1990 är det egentligen bara fråga om 7–8 %. Resten skall vara en effekt av skatteomläggningen. Men inflationen blir ändock 11 % – inte vare sig mer eller mindre. Svenska hushåll har att se och acceptera en prisökning på den nivån. Det innebär naturligtvis också att utländska placerare som försöker bedöma den svenska inflationstakten kommer att se siffran 11 % och ingenting annat.

Till följd av att finansieringen har utformats så att det har blivit en kraftig påspädning av inflationen kommer situationen i samhällsekonomin att försämras. Det blir också då som enskilda människor kommer in i ett bidragsberoende som blir allt större.

Man tvingas höja investeringsbidraget för att över huvud taget något skall byggas. Bostadsbidraget och barnbidraget höjs för att inte alltför många skall förlora på skattehöjningen. Det är naturligtvis i sig negativt. Det är åt rakt motsatt håll mot vad vi skulle gå, nämligen sänkta skatter och mindre bidragsberoende.

De skattehöjningar som nu kommer att införas och till en del redan har införts, innebär också problem för det totala sparandet. Vi har i Sverige ett alltför lågt sparande, vilket märks i det accelererande underskottet i bytesbalansen. Det är självklart att det blir effekter om man skapar en situation där de två sparmål som rimligen är de mest betydande i dag, nämligen sparandet till sin egen bostad och för sin egen ålderdom, straffbeskattas genom skärpt fastighetsskatt och skärpt reavinstskatt – för att ta några exempel på bostadsområdet – och införande av de tre olika pensionsskatterna på pensionssparandet.

Att lägga en skatt på eller höja skatten på sparandet leder till mindre sparande än annars. Därför kan man räkna med att hushållens sparande kommer att fortsätta att ligga på en låg, och sannolikt, tyvärr, negativ nivå också under kommande år. Det är i ett läge när vi måste gå åt andra hållet.

En sak som sällan diskuteras är de negativa effekterna för riskkapitalförsörjningen som den skärpta kapitalvinstbeskattningen och flera andra åtgärder kommer att få. Det är självklart att det blir den effekt som vi diskuterat i anslutning till det förra betänkandet, dvs. att företag i Sverige väljer att investera utomlands, medan företag i utlandet inte finner anledning att överväga investeringar i Sverige i någon nämnvärd utsträckning. Sverige kan inte överleva som industrination med ett skattetryck på det här området som gör att kapitalet söker sig från vårt land.

Det är nödvändigt att reformera den kapitalbeskattning som man nu har reformerat genom en överenskommelse mellan socialdemokraterna och folkpartiet så, att den är extremt hög i förhållande till andra länder. Så kan det inte vara.

Ett exempel är att för den småföretagare som vill starta från scratch, som

i dag kanske har en tjänst på ett företag, och som vill ta risken att satsa på ett eget företag för att utveckla en produkt, har skatten i realiteten höjts genom att det inte längre är accepterat att kvitta underskott mot löneinkomst. Det innebär att riskbenägenheten blir mindre. Färre kommer att satsa på företagande om de har en tjänst i botten.

Skulle denna person trots detta problem välja på att satsa på en idé, en produkt, och det skulle gå bra, höjs reavinstskatten särskilt mycket för den kategorin. I bägge ändarna klipper man till och talar om för människor att det inte är lönt att satsa på företagandet. Det blir en större riskkostnad, och går det bra får man betala högre reavinstskatt. Det är den politik som kommer att träda i kraft den 1 januri 1991.

Fru talman! Det finns bara ett svar till det dilemma som Sverige står inför och som innebär att vi måste sänka marginalskatterna. Det är att samtidigt sänka det totala skattetrycket. Det höga skattetrycket är i sig självt ett problem. I långtidsutredningen 1987, när skattetrycket var knappt 52 % av BNP, skrev man: Sammanfattningsvis kan konstateras att skattesystemet har vissa snedvridande effekter och att dessa aldrig helt och kanske inte ens i huvudsak kan försvinna vid en skattenivå motsvarande den i dag rådande. Sedan dess har skattetrycket skärpts väsentligt.

I kompletteringspropositionen från i våras säger regeringen att av stor betydelse för samhällsekonomin, och inte minst sparandet, är det samlade skatte- och avgiftstrycket. Ett högt skattetryck skapar i sig problem för ekonomins sätt att fungera. Budgetåret 1990/91 beräknas skattetrycket motsvara ca 55 % av BNP. Internationellt sett är detta mycket högt, vilket måste tas i beaktande med tanke på Sveriges utlandsberoende.

Men vad gör man? Jo,man gör något som vi har diskuterat tidigare i dag: man höjer gamla skatter ytterligare, trots att man vet att det leder till negativa effekter. Men det ligger ju i linje med vad socialdemokraterna egentligen vill.

Den 4 februari höll budgetminister Odd Engström ett anförande – på den tiden han fungerade i den rollen – där han sade att vi skall ha kvar världens högsta skatt. Den förestående skatteomläggningen är ingen skattesänkning. Det skall ingen tro. Han sade också att skatteomläggningen inte görs för att någon som individ skall tjäna på den, utan det är kollektivet, samhället, som skall tjäna på det.

Om skattetrycket skall sänkas är det bara med hjälp av en borgerlig riksdagsmajoritet och en ny regering som bygger på den majoriteten som det kan ske. Det är därför man med glädje kan se den omsvängning som har ägt rum så att folkpartiet, i det sexpunktsprogram som har presenterats, tillsammans med oss vill uttala sig för en successiv sänkning av skattetrycket.

Finansministern ställde i en debatt tidigare i dag en fråga till oss moderater. Han undrade om det inte är så att om skattetrycket sänks kan välfärdssystemet inte behållas. Men det är tvärtom. Som han själv skriver i kompletteringspropositionen leder det höga skattetrycket till sådana påfrestningar på svensk ekonomi att det i sig hotar välfärden. Det är bara genom sänkt skattetryck som vi har en chans att rädda välfärden för enskilda människor i vårt land. Därmed minskar politikernas makt och inflytande, och det tycker vi

för vår del är bra, även om jag förstår att det för socialdemokrater och andra planerare kan kännas bittert och besvärligt.

Det är alltså nödvändigt att sänka skattetrycket, i vart fall till jämförbara europeiska länders nivå. Det innebär självklart att Sverige likväl som t.ex. Västtyskland och Schweiz kan ha generella välfärdssystem som ger trygghet åt alla, t.ex. en bra sjukvård. Våra system leder på grund av stelbenthet och inskränkt valfrihet till problem för enskilda människor. En successiv sänkning av skattetrycket parat med en avreglering, och stimulans av alternativ leder till en bättre vård, större frihet och därmed också bättre tillväxt i ekonomin.

Det som krävs är en planmässig sänkning av skattetrycket under 1990-talet. Det gäller arbetsgivaravgifterna, eller löneskatterna, som först och främst måste återfå den relatering till förmåner som de en gång i tiden hade i stället för att successivt bli mera en skatt.

Det mest angelägna är naturligtvis att slopa de avgifter som inte har något som helst samband med några utgående förmåner för medborgare. Det gäller avgifter för vuxenutbildning, barnomsorg m.m. De är skatter och ingenting annat än skatter. De skall successivt slopas.

Också mervärdeskatten måste sänkas till europeisk nivå. Det är rimligt att vi inom en inte alltför avlägsen framtid kommer ner till en moms på 18 % räknad som pålägg, dvs. en sänkning med 7 procentenheter räknat från dagens alltför höga nivå.

Detta gäller också energibeskattningen, och i det sammanhanget skall miljöhänsyn tas. Vi måste lägga om energibeskattningen på det sätt vi moderater har föreslagit så att den blir mer miljörelaterad med slopade punktskatter och en högre koldioxidskatt.

Inte minst i Sveriges glest befolkade land måste vi också för medborgarnas skull få en drivmedelsbeskattning som ligger på europeisk nivå. Inkomstskatten måste justeras så att skattesatsen för den statliga inkomstskatten på sikt blir lägre, vilket innebär att man rättar till snedvridningar där man inte tar hänsyn till försörjningsbördan eller inte taxerar ut skatt efter bärkraft. Detta gäller också en del andra områden.

Vi måste på samtliga dessa områden vidta åtgärder som leder till sänkt skatt, och det mäktar inte den sönderfallande socialdemokratiska regeringen med. Det är helt enkelt svårt att svänga, och det kan var och en förstå. Ett parti som har byggt upp hela sin existens på en stor offentlig sektor och ett högt skattetryck, hur skall det kunna administrera en ekonomi som syftar till lägre skatt och större frihet för individen? Det behövs en framåtsyftande, ny borgerlig regering för att hantera detta.

Fru talman! I den proposition som behandlas i skatteutskottets betänkande tas ett antal mycket viktiga frågeställningar upp. Det gäller frågor som lämnades utestående vid vårens riksdagsbeslut, och det gäller justeringar i de avseenden man insett att man hamnat snett. Vissa justeringar är ibland inte tillräckliga i detta avseende. Det skulle ta mycket lång tid att gå igenom samtliga dessa frågor. Jag skall nöja mig med att hänvisa till de reservationer som finns till betänkandet när det gäller helheten, och sedan ta upp några viktiga frågeställningar som är av principiell betydelse.

Man föreslår att den allmänna löneavgiften höjs – visserligen tillfälligt,

men ändock – eftersom man inte tekniskt sett på ett tillräckligt bra sätt har kunnat utforma den pensionsskatt som i sig är farlig för samhällsekonomin. Då väljer man att införa en skatt som ökar kostnadsnivån för företagen, vilket ökar prisnivån. Det väljer man att göra i ett läge där man själv säger att det svenska kostnadsläget är alltför högt. Detta är fullkomligt orimligt, och därför naturligtvis i linje med socialdemokratisk politik för närvarande.

Man kommer att införa en särskild löneskatt på avtalsförsäkringar. Vi moderater är med på att de förmåner man har som anställd av sin arbetsgivare skall beskattas med den lägre skattesats som har blivit följden av de nödvändiga marginalskattesänkningarna. Vi är också överens om, att i den mån den inkomsten grundar sociala förmåner, skall man naturligtvis också mer eller mindre direkt betala de avgifter som är relaterade till förmånerna. Men att införa en särskild löneskatt på 22,2 % på en inkomst som över huvud taget inte ger några förmåner, är att gå på tvärs mot den inriktning som är nödvändig beträffande arbetsgivaravgifterna, nämligen större förmånsanknytning.

För oss moderater är särskild löneskatt något artfrämmande, som bör slopas snarast möjligt. Det är orimligt att, som man exempelvis gjorde i juni, införa en särskild löneskatt på just pensionärers förvärvsinkomster efter 65 års ålder, vilket minskar deras intresse för att arbeta. Man sänker först inkomstskatterna genom förändrade avtrappningsregler och skapar en bättre stimulans för pensionärer att arbeta, något som vi moderater länge har krävt. Men sedan lägger man en särskild löneskatt på pensionärernas inkomster, vilket gör att det blir ett mindre intresse från arbetsgivarna att anställa dem, något som ju är självklart. Detta är återigen ett exempel på den felaktiga politik som är så kännetecknande för socialdemokraterna.

När skattereduktionen för ensamstående med barn skulle slopas utfäste man sig att direkt och parallellt lägga fram ett förslag som innebar att de kompenserades på annat sätt. Vi moderater var beredda att acceptera detta för att renodla skattesystemet. Men något sådant förslag har inte kommit. Det är därför orimligt att fullfölja riksdagens beslut i detta avseende. Skattereduktionen bör finnas kvar till dess att regeringen kan lägga fram ett konstruktivt och rimligt förslag som ger de ensamstående den levnadsnivå som är skälig.

När det gäller beskattningen av bilförmåner och annat, har inkomstbeskattningen utformats på ett sådant sätt att det blir fullkomligt snurrigt. Man har infört en beskattning av bilförmån för den som har bil i tjänsten som gör att det blir jättebra att ha tjänstebil om man kör litet i tjänsten men mycket privat. Skulle man köra mycket i tjänsten och litet privat, skall man absolut inte ha tjänstebil, eftersom det inte blir lönsamt. Hur kan Lars Hedfors försvara ett sådant förslag?

Detta är fullkomligt vanvett, för att inte tala om vilka effekter det leder till för miljön. Om jag exempelvis en gång i tiden har betalt min bilförmånsskatt, finns det ju inga hinder för att köra. Då kommer jag att köra så mycket jag kan privat för att utnyttja dessa pengar och minska min milkostnad, även om jag i realiteten inte gör det. Detta är ett förslag som är principiellt vidrigt och som leder till sämre miljö genom att man kan köra utan någon som helst begränsning. Självfallet skall man skatta för förmånen av fri bil efter den faktiska utnyttjandegrad man har, och ingenting annat.

När det sedan gäller avdrag för bilresor, har man i förslaget när det gäller resor i tjänsten ansett att avdrag inte skall få göras för de faktiska kostnaderna. Detta är också fullkomligt vanvett. Principen måste ju vara, att jag får göra avdrag om jag är tvungen att ha bilen i tjänsten, för vad det kostar mig att köra om vi över huvud taget skall ha avdrag. Det måste vara den grundläggande principen.

Nu minskar man avdraget till en schablon som inte alls täcker kostnaderna för det stora flertalet. Vad ledde detta till? Jo, det ledde till att arbetsgivaren ökade sin milersättning som normalt var 20 kr. per mil till 24 kr. eller kanske större belopp. Riksdagen bestämde sig för att minska avdragsrätten från de 20 kr. som kanske var normalt till 12 kr. Samtidigt sade man till arbetsgivaren – och det gjordes under riksdagsdebatten – att när vi nu inte är beredda att medge avdrag för hela den faktiska kostnaden, anser vi att ni skall ersätta mer än den faktiska kostnaden. Det visar hur principiellt fel också detta är.

Självfallet skall vi ha en schablon. Gränsen kan i och för sig sättas på en något lägre nivå än de 20 kr. som gällde tidigare, men det skall alltid vara möjligt att få avdrag för de faktiska kostnaderna. Det bör i princip också gälla resor till och från arbetet. I ett land som Sverige gäller det att se till att vi får en rörlighet på arbetsmarknaden och att möjliggöra för människor att bo i glesbygd. Då är principen den att man skall kunna täcka sina kostnader. Må vara att vi av praktiska och andra skäl väljer att ha en schablon, men då bör den schablonen räknas upp. Det är därför som vi moderater kräver i reservationen att man måste se över detta och komma med förslag om en rimlig schablonivå också när det gäller resor. Samtidigt bör, som jag tidigare sagt, drivmedelsbeskattningen justeras ned till den nivå som gäller i Europa i övrigt.

Det finns andra tekniska skönhetsfläckar i förslaget till skatteomläggning. Man har infört mervärdeskatt på ett enhetligt sätt. Egentligen är en enhetlig moms bra, men inte på den nivå som vi för närvarande har, dvs. 25 % räknat som pålägg. Vad innebär det som nu har skett? Jo, det innebär att man inför moms, eller rättare sagt höjer momsen, för hotell- och restaurangnäringen. Det har inneburit att hotell- och restaurangnäringens omsättning har minskat så att skatteintäkterna har blivit mindre än vad de annars skulle ha blivit. Dessutom har det lett till att vi fått en sämre bytesbalans, eftersom fler svenskar på marginalen har bestämt sig för att semestra utomlands i stället för i Sverige, och fler utländska medborgare har bestämt sig för att semestra i utlandet och inte i Sverige. Statsfinansen har missgynnats, och bytesbalansen försämrats till ett belopp som med största sannolikhet överstiger de beräknade skatteintäkterna av denna del av momshöjningen. Ni måste tänka om i detta avseende. Ni har egentligen den chansen. Det räcker med att gå upp i talarstolen och yrka bifall till de reservationer som finns i detta avseende.

Slutligen, fru talman, är bostadsrätternas vinstbeskattning någonting helt vidrigt ur principiella utgångspunkter. När villaägare köper och säljer villor, utgår man från vad han eller hon har gett för villan och vad man får för villan vid försäljning. Man räknar bort provisioner och gör en del andra mindre justeringar. Detta är alltså vad man gör.

När bostadsrättshavare köper och säljer, då skall man ta hänsyn till bostadsrättsföreningens skuldförändring under innehavstiden. Det man då

glömmer är att villaägare äger sitt hus helt och hållet och svarar för samtliga lån. Bostadsrättshavaren har rätt att bo i lägenheten, men lägenheten tillhör bostadsrättsföreningen.

Och skulle det nu vara så, att man gör stora reparationer och skulden ökar, så kommer det att leda till högre avgift. Detta kommer att kapitaliseras i det pris som man kommer att få på marknaden. Man får alltid mer betalt för en lägenhet med lägre avgift än för en lägenhet av motsvarande standard med högre avgift. Detta är en självklarhet.

Det är här fråga om ett feltänkande, som uppenbarligen inte vare sig folkpartiet eller socialdemokraterna är beredda att erkänna nu. Detta är också en sak som vi har tagit upp i en reservation.

Fru talman! Det är min förhoppning att se Kjell Johansson eller Lars Hedfors gå upp och yrka bifall till några av våra reservationer. Som det nu ser ut är det bara vi moderater, och ibland något annat parti eller några andra partier, bakom dem. Då är det inte lönt att begära votering och rösträkning, för vi vet ungefär hur det utfaller. Men nu har ni chansen att ändra er, att yrka bifall till de reservationerna.

Själv nöjer jag mig med att yrka bifall till reservationerna 1, 10 och 13, där det finns en viss, om än liten, möjlighet att få majoritet.

Anf. 91 KJELL JOHANSSON (fp):

Fru talman! Med behandlingen av dagens betänkande lägger vi i all huvudsak fast de skatteregler som skall gälla för inkomståret 1991. Några frågor – i och för sig ganska viktiga – återstår dock därför att de kräver vidare utredning.

Utöver detta har ju också en kommitté tillsatts med uppgift att följa upp och rapportera anmärkningsvärda effekter av skattereformen. Självfallet måste en så omfattande reformering som nu skett innehålla en del inslag som senare kan visa sig i behov av förändring. Från folkpartiet liberalernas sida vill vi gärna markera en viss ödmjukhet när det gäller detta förhållande.

Under skatteutskottets behandling av propositionen har vi också från majoritetens sida fäst regeringens uppmärksamhet på några punkter som kräver en noggrann uppföljning. Det handlar om frågor som ränteförmånliga lån, särskild löneskatt på pensionsförmåner, kulturhistoriskt värdefulla byggnader, de ömsesidiga skadeförsäkringsföretagens konkurrenssituation, problem som kan uppkomma vid ombildningar av hyresrätter till bostadsrätter, och möjligen någon ytterligare fråga. På en rad punkter har också förbättringar och förtydliganden gjorts i de redan beslutade reglerna. Vi sätter därmed en tillfällig punkt för reformeringen av det svenska skattesystemet, ett skattesystem som i sina huvudlinjer överensstämmer med vad vi i folkpartiet krävde i valrörelsen 1988. Därmed skapas förutsättningar för att på nytt växla in den svenska ekonomin på sunda banor. Det innebär i sin tur att vi på nytt kan börja att skapa resurser, att undanröja brister i välfärden och att sänka skattetrycket.

Betänkandet behandlar ett stort antal frågor som krävt lång tid för ingående överväganden. Den tid som vi debattörer nu i riksdagsterminens sista skälvande timmar disponerar tillåter ju inte någon mera ingående debatt.

Jag tänker därför i likhet med vad som varit fallet vid de båda tidigare

debatterna hålla mig till de principer som varit vägledande vid utformningen av det nya skattesystemet.

Från folkpartiet liberalernas sida har vi även vad gäller de frågor som nu behandlats tagit vårt ansvar i syfte att ge Sverige och svenskarna ett bättre skattesystem. Vi har i stort kunnat enas med socialdemokraterna om huvuddelen av de frågor som stått på dagordningen. På en del punkter har vi inte kunnat uppnå annan enighet än att vi till slut blivit överens om att vi är oense. En sådan punkt är frågan om skattereduktion för fackföreningsavgifter. I och för sig är det ju inte speciellt märkvärdigt att vi inte kunnat enas på alla punkter. Likväl kastar den här frågan – skattereduktion för fackföreningsavgifter – en speciell skugga över arbetet så här i slutskedet.

Helt osökt dyker nämligen i minnet upp att det var just införandet av denna avdragsrätt som definitivt bröt upp samarbetet mellan folkpartiet-centerpartiet å den ena sidan och socialdemokraterna å den andra sidan om den senaste större skattereformen, 1981/82. Socialdemokraterna valde då att sätta sig i knät på kommunisterna, och sedan följde en tid när skatter höjdes i en takt som vi aldrig tidigare upplevt maken till i vårt land.

Det var också i hög grad skadeverkningarna av dessa skattehöjningar som till slut tvingade socialdemokraterna att göra helt om i skattepolitiken. Helomvändningen i sig tycker vi självfallet var bra, men minnet av dessa socialdemokratiska turer med kommunisterna ger en del obehagliga associationer.

Från folkpartiet liberalerna yrkar vi självfallet avslag på förslaget om utökad avdragsrätt för fackföreningsavgifter.

Fru talman! Botemedlet mot de problem som vi dras med i den svenska ekonomin heter inte höjda skatter. Att i nuvarande arbetsmarknadssituation lägga en pålaga i form av höjd löneskatt – låt vara tillfällig – på svenska företag är självfallet alldeles uppåt väggarna. Det är sannerligen inte lätt att känna förtroende för en regering som höjer löneskatten och därmed skapar arbetslöshet för att få fram pengar till att främja sysselsättningen. Jag har ju slagits för att vi skall få bort momsen på cirkus, och inte vill jag ha olika momsskattesatser heller, men på cirkus av detta slag borde det vara en speciell moms – gärna dubbel.

Fru talman! Utöver de områden där det, som jag nämnde i inledningen, krävs ytterligare utredningsarbeten, vill jag peka på ytterligare ett par där förändringar enligt vår mening krävs. Jag tänker då på arvs- och gåvoskatten samt på förmögenhetsbeskattningen, som måste lindras – och helt avskaffas på arbetande kapital i företagen.

Då det gäller förmögenhetsskatten vill jag framhålla att denna inte varit föremål för resonemang under förhandlingarna om skattereformen. Vi hade gärna sett att vi fått en lösning även på detta skatteavsnitt, men att döma av de rykten som nu går är vi uppenbarligen på ren kollisionskurs med socialdemokraterna. Regeringen planerar enligt dessa rykten att ta bort 30-procentsreduceringen för de allra minsta företagen. Alla som lyssnade på Anne Wibble i finansdebatten förstår hur allvarligt vi ser på en sådan förändring.

Från folkpartiet liberalerna återkommer vi i januari i vår partimotion om skatterna till hur vi menar att reformeringen av det svenska skattesystemet bör gå vidare. Jag kan därför i dag nöja mig med att hänvisa till reservationerna i dessa avsnitt i dagens betänkande.

Fru talman! I debatten om skattereformen strax före sommaruppehållet betonade jag den vikt som vi lägger vid att skattesystemet skall medverka till ekonomisk effektivitet. Tillåt mig att med utgångspunkt i den häftiga kritik som Bo Lundgren – och också Gunnar Björk på förmiddagen – riktade mot bilreseavdragen ge ett exempel på vad vi menar.

När jag för ca 40 år sedan slutade skolan, hade jag en kamrat som började jobba i byggsvängen. Han jobbade i Malmö. Eftersom vi båda var födda, uppvuxna och bosatta i Landskrona, föll det sig naturligt för mig att fråga varför han inte kunde jobba på något bygge i vår hemstad.

"Du är galen", sade han. "Det finns inte en landskronabo som jobbar i Landskrona. Vi har ju skattefri ersättning för resan och bra traktamenten allihop, och det är ju det vi tjänar på."

Sedan sade han också någonting om hur många det var i bilen om morgnarna. "När vi åker till Malmö om morgnarna så möter vi malmöborna på halva vägen. De är på väg till Landskrona och Helsingborg."

Detta, fru talman, var således för 40 år sedan. Men alla vet ju att det varit likadant gemom decennierna fram till dessa dagar. Än i dag jobbar man med förkärlek på en annan ort än hemorten trots att reseavdragen minskar, och inte bara på Skånes västkust utan i hela landet. Jag tror att medvetenheten om traktamentets och resornas betydelse är stor i denna församling i dessa dagar.

Jag vågar mig, fru talman, inte på en gissning om vad detta kostat folkhushållet. En stor del av en hel yrkeskår har under 40 år tillbringat i runda slängar ett par timmar av sin arbetsdag på vägen. Vad har detta kostat hyresgästerna? Vad har det betytt i fordons- och vägslitage? Vad har det betytt i drivmedelsförbrukning och miljöförstöring? Det handlar självfallet om miljarder och åter miljarder. Det kan man vara helt säker på. Det handlar också om olyckor och mänskliga tragedier.

Jag har velat ta detta exempel för att belysa att det kan finnas skäl att tänka sig för innan man med subventionerade resor sätter folk på vägen ett par timmar av deras arbetsdag. Den som sitter i en bil på vägen bygger inga hus!

Med anledning av Gunnar Björks anförande vill jag säga till Görel Thurdin att den princip som vi tillämpat då det gäller avdrag för resor till arbetsplatsen och användande av privat bil i tjänsten är att ersättning skall utgå med de merkostnader som följer utöver ett normalt privat innehav av bilen.

Det handlar om en schablon. Därav följer att det inte slår exakt rätt i alla individuella fall, men principen har sitt värde inte minst då det gäller att undvika att stimulera till ineffektivt beteende.

Den andra principen jag talade om var konkurrensneutraliteten. Jag kan faktiskt anknyta till nyssnämnda exempel. Ofta har det sagts att vi måste medge generösa avdrag för arbetsresor för att gynna glesbygden. Definitionsmässigt handlar reseavdragen dock normalt om en subventionering av arbetskraftskostnaderna för arbetsgivare i tätorter. Man kan berättigat fråga sig om etablering av verksamheter i glesbygd gynnas av att glesbygdsborna genom skattefavörer stimuleras att ta jobb i närmaste storstad. Skapar det jobb på landsbygden?

Andra subventioner syftar till att få strömmen att gå i andra riktningen.

Det är aldrig bra när subventionerna på det här sättet – likt byggnadsarbetare – möts på halva vägen.

Ett tredje inslag som vi i folkpartiet liberalerna slår vakt om är principen om konsumtionsneutralitet. Staten skall inte styra konsumtionen genom avgifter eller subventioner av vissa varor eller tjänster.

Ibland låter det som om de som bor på landsbygden på något sätt skulle vara förvisade. Så är det ju faktiskt inte. Jag bor själv på landsbygden, av egen fri vilja. Att bo på landsbygden bjuder på livskvaliteter som inte nog kan värderas. Även här har vi försökt att skapa neutralitet, i förhållande till tätortsboende.

Resorna blir förvisso normalt dyrare om man bor i glesbygd men boendet blir också normalt billigare i glesbygd. Ser man till helheten, blir utfallet ganska rimligt, vilket är precis vad vi har eftersträvat.

Fru talman! Vänsterpartiet har, alltsedan partiet inte fann det generande att kalla sig kommunister, kritiserat skattereformen. Det tar jag med viss ro. Beröm av det sakliga innehållet från det hållet skulle förmodligen ha känts som ett rejält misslyckande.

Moderaterna och centerpartiet har också kritiserat skattereformen. De har sagt sig vara med på reformen men inte belåtna med finansieringen.

I en intervju i dagens nummer av Södermanlands Nyheter hävdar Olof Johansson att vi i folkpartiet liberalerna försöker att isolera centern. Detta påstående har inget med verkligheten att göra. Ni i centern isolerar er själva. Det framgår inte minst av er skattepolitik, illustrerad just i detta betänkande.

Er kritik skulle kunna ha känts besvärande, om det gått att upptäcka några principer eller något konstruktivt i den. Men den enda princip jag lyckats upptäcka är att ni valt att stryka alla medhårs.

Centerns partimotion med anledning av den proposition vi behandlat är ingen motion. Det är en önskelista. Allt till allt och alla! Den borde kanske inte gått till kammarkansliet. Jag tycker att den borde ha gått till jultomten.

Fru talman! Eftersom jag känner mig litet upprymd inför utsikterna att snart få några dagars helgvila, vill jag ändå ge Görel Thurdin litet beröm, för centerpartiet har ju verkligen för en gångs skull lyckats vara tydligt i politiken. Ni ville ta bort momsen på energi. Ert recept är nu chockhöjningar av el- och energipriserna för svensk basindustri – det är centerns metod att betala alla julklapparna i form av subventionerade priser på krogen, osv. När vi i folkpartiet liberalerna velat ge svensk industri samma konkurrensförutsättningar som sina utländska konkurrenter, då vill ni i centern chockhöja deras energikostnader.

Med er politik på skatteområdet och i energipolitiken dröjer det inte förrän varslen ligger i fickorna på de anställda i svensk basnäring – skogsindustrin, stålindustrin, den petrokemiska industrin och verkstadsindustrin. Med centerns politik kan människor i glesbygd, inte bara i Norrland utan i stora delar av Sverige, möjligen – jag säger möjligen – köpa någon tioöring billigare bensin. Inte för att åka till jobbet utan för att åka och beskåda och begrunda silhuetten av den gamla arbetsplatsen där den ligger i morgondimman – tyst, nersläckt och övergiven. På hemvägen kan de ju stanna till och

äta en subventionerad matbit vid någon av alla de krogar som självfallet kommer att blomstra i takt med att basindustrin läggs ned.

Nej, fru talman, vi i folkpartiet liberalerna försöker inte isolera centern. Det klarar centerpartisterna själva genom sin politik.

Däremot har jag ofta plågats av att jag inte begriper centerpartiets politik. En och annan gång har jag nog beklagat mig här i kammaren också. Nu begriper jag den för en gångs skull – och då är det ännu värre.

Moderaternas önskelista var från början inte lika lång. Men skam den som ger sig! Genom träget reservationsskrivande har man minst kommit i fatt centerpartiet. Och det är ju ingen konst när man inte bekymrar sig om att saker och ting måste betalas.

Vi är med på en successiv sänkning av skattetrycket – en planmässig sänkning, som Bo Lundgren sade. Jag håller med Bo Lundgren. Jag håller också helt med Lars Tobisson, som sade att vi måste sänka de mest skadliga skatterna först. Det är det vi har försökt med nu. Men jag tycker ändå att Lars Tobisson skall ta ett samtal med Bo Lundgren, för han sänker alla skatter på en gång. Det är bara att läsa reservationerna. Jag kan tänka mig att skattesänkningarna kan summeras till åtminstone 10 miljarder. Ibland får jag känslan av att Bo Lundgren också tror att jultomten skall fixa det här.

Det är klart att det måste ske en samordning mellan moderaterna och oss i skattepolitiken. Vi är helt överens om färdriktningen, men det är uppenbart att vi inte är överens om i vilken takt man kan gå fram. Kanske vore det klokt, fru talman, om jag slutade detta anförande med någonting som börjar bli en tradition nu, nämligen min lilla uppmaning till moderaterna att ägna helgerna till en stunds kontemplation över det ansvar som åvilar det största oppositionspartiet.

Jag yrkar, fru talman, bifall till reservationerna 2 och 13.

Anf. 92 BO LUNDGREN (m) replik:

Fru talman! Kjell Johansson sade att det kanske var bäst att han slutade sitt anförande. I vissa delar var det sådant att det nästan hade varit bäst att han inte sagt någonting alls.

Jag var väl fyra eller fem år gammal när jag slutade tro på jultomten. Jag tror inte heller på Kjell Johansson nu, måste jag säga. Han skildring av vad som hände för 40 år sedan på byggnadsarbetarfronten är rätt intressant, men låt mig först konstatera att jag sällan har hört en så okänslig beskrivning av situationen för människor som bor på landsbygden som den Kjell Johansson redovisade nu.

Men tillbaka till detta med byggnadsarbetarna! Ni har såvitt jag vet inte föreslagit någon försämring av reseavdraget när det gäller resor till och från arbetet. Man kan diskutera om avdraget skall förbättras, men ni har inte föreslagit någon försämring, och ingen har heller beskyllt vare sig er eller socialdemokraterna för detta. Så där har ni inte gjort någonting för att förhindra den trafik som så att säga i realiteten går från en arbetsplats till en annan.

Det som skapat problem är framför allt generösa traktamentsbeskattningsregler, vilka vi är överens om att ändra. Därom har vi inga delade meningar.

Jag kritiserar beskattningen av resor i tjänsten och det har inte ett dugg

med byggnadsarbetarna att göra, så hela exemplet var fel. Men okänsligheten i övrigt när det gäller att beskriva glesbygdsbors situation tycker jag är anmärkningsvärd.

Jag skulle, fru talman, vilja fråga Kjell Johansson tre saker. För det första är det så att inflationen inte blir 4,1 % under 1990 utan 11 %. Inkomstskatteuttaget skärs automatiskt mellan år 1990 och 1991 med i varje fall 8 miljarder kronor. Tycker Kjell Johansson att det är rimligt med en så stor automatisk skattehöjning på grund av att vi inte har något inflationsskydd?

Den andra frågan är: Tycker Kjell Johansson att det är rimligt att man skall ha en beskattning av bilförmån som innebär att det lönar sig mest att ha tjänstebil när man använder den mest privat, vilket ju missgynnar miljön?

För det tredje vill jag fråga: Tycker Kjell Johansson att det är rätt att en bostadsrättsinnehavare vid reavinstbeskattning skall behöva ta hänsyn till om skulden har förändrats i bostadsrättsföreningen?

Anf. 93 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Fru talman! Låt mig börja med den påstådda okänsligheten gentemot dem som bor på landsbygden. Jag har inte alls visat någon okänslighet för dem som bor på landet. Men jag tror faktiskt att vi i det här landet måste börja fundera över om det verkligen är så klokt att ha dessa avdrag som verkar på det sätt som jag nyss har skildrat.

Länsstyrelsen i Södermanlands län har gjort en utredning. Det visade sig att det var oerhört stora belopp som länsstyrelsen i Södermanlands län använde till att ge subventioner för att människor skulle kunna åka utom länet och arbeta. Vi är naturligtvis glada över att en del människor kan åka utom länet och finna sysselsättning där. Självfallet är också människorna i glesbygden glada över att kunna komma till större orter och finna sysselsättning där. Men jag tror att de skulle vara bra mycket gladare om villkoren kunde bli sådana att de kunde stanna närmare den ort där de bor och att man på det sättet så att säga kunde få en vandring ut mot landsbygden.

Då det gäller bilreseförmånen har en schablon skapats för att man skall slippa att redovisa körsträckor och annat, vilket har visat sig orsaka tvist efter tvist. Jag håller med om att schablonen aldrig kan bli bra, eftersom den inte tar hänsyn till körsträckan. Jag vill referera till den ödmjukhet jag talade om i inledningen av mitt anförande. Vi får väl se om vi kan hitta någon bättre modell.

Anf. 94 BO LUNDGREN (m) replik:

Fru talman! Hur många är det som kan välja, Kjell Johansson? Vi kan ta som exempel en situation där två människor bor tillsammans och har arbete på olika orter, men har bostaden på en ort. Sedan tvingas de på grund av arbetsnedläggelse att arbeta någon annanstans. Många sådana situationer uppkommer.

Just avdraget för resor med bil till och från arbetet har ju inte försämrats genom skatteuppgörelsen mellan folkpartiet och socialdemokraterna. Men Kjell Johansson argumenterade ju tidigare för att man borde försämra det! Det är det som är så anmärkningsvärt. Det jag kritiserade var i första hand bilresorna i tjänsten.

En fråga svarade Kjell Johansson på, och det var ju bra. Beredskapen att justera bilförmånsbeskattningen tycker jag är bra, och den skall vi ta fasta på.

De andra två frågorna har vi däremot kvar. Eftersom ni har räknat med en inflation på 4,1 % och inflationen visar sig bli åtminstone 11 %, höjs skatten automatiskt med 8 miljarder utöver vad ni har räknat med. Ni räknade med 6,2 miljarder i finansieringen. Är den automatiska skattehöjning som ger er 8 miljarder rimlig?

Den andra kvarstående frågan lyder: Är det rätt att ta hänsyn till bostadsrättsföreningens skuld när bostadsrättsinnehavaren skall skatta?

Anf. 95 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Fru talman! Jag beklagar att jag inte fick med svaren på alla frågorna. Jag har haft en del antecknat, och jag hoppas att jag har tagit upp det mesta.

De exempel jag tog upp när det gäller bilresor i tjänsten gällde inte när man gör avdrag för resor till och från arbetsplatsen utan det förhållandet när man är anställd på ett ställe och åker till ett annat för att arbeta.

När det gäller frågan om bostadsrätter tror jag faktiskt inte vi kan klara ut det här. Det hade varit lämpligare om Bo Lundgren hade ställt den frågan till mig vid ett tidigare tillfälle, i stället för att komma just nu när jag har två minuter av min repliktid för att besvara den. Jag tycker självfallet att den lösning som vi har skisserat är rimlig. Jag håller inte med dem som säger att den är rättsvidrig eftersom lagrådet faktiskt har granskat detta avsnitt inte mindre än två gånger.

Jag tycker faktiskt, och det borde Bo Lundgren också göra som är så pigg på att begära lagrådsgranskning, att man kan tro på lagrådet i det här fallet.

Även i denna fråga är jag öppen för, vilket jag sade i min inledning, för att göra förbättringar i de fall vi kan ha missat någonting.

Slutligen vill jag ta upp frågan om inflationen. Vi har en inflation som har skenat i väg och det har flera skäl. Ändå, vilket jag sagt tidigare, har vi aldrig i Sverige haft bättre möjligheter och utsikter – aldrig någonsin – att få bukt med inflationen.

Det år som snart är till ända kan vi inte göra något åt. Det får vi väl svälja, om Bo Lundgren nu har räknat rätt, vilket jag inte är helt säker på.

Det finns faktiskt ett inflationsskydd också. Då får vi vidta de åtgärder som behövs. Inflationen under det här året inser jag att vi inte kan göra något åt. Vi har som sagt försökt gardera oss och är det så att vi når dit som jag har tänkt – en lugn prisutveckling fortsättningsvis – kommer vi som sagt att ha en helt annan utgångspunkt i fortsättningen.

Anf. 96 GÖREL THURDIN (c):

Fru talman! Traditionsenligt står vi här igen och debatterar omfattande skatteförändringar i slutet av året. Det är nästan som ett slags Luciafirande – fast utan ljus. Man kan också likna det vid en julklappsutdelning, där vissa får betala dyrt för sin julklapp. Jag har noterat att tomten inte kommer att vara närvarande här i kammaren och det ser ut att bli rena julkrisen!

Förutom det besvärande i att lagregler i skattesystemet inte beslutas förrän strax innan ikraftträdandet, och människorna därigenom inte vet vad

som skall gälla under 1991, finns det sorgligt nog direkt stötande förslag i det här betänkandet. Det finns förslag, såsom höjningen av den allmänna löneavgiften och reavinstbeskattningen av bostadsrätter, som innebär direkta rättsövergrepp och tillika en straffbeskattning av många små företagare.

Utan tanke på kravet på rättssäkerhet uttaxerar regeringen folket. Regeringen skall till varje pris ha sitt förslag till finansiering, även om det i slutänden ger negativa effekter som måste rättas till. Detta skapar i det långa loppet inget förtroende hos folket.

Jag kan inte se vilken ekonomisk effektivitet som ligger i att man först beskattar och sedan går in med bidrag. Nu skall idrottsrörelsen få bidrag därför att man har skapat sådana regler att arbetet i idrottsföreningar kommer att försvåras.

Vi kommer kanske att få se att handikapprörelsen behöver bidrag. Vi ser att investeringsbidrag måste utgå till bostadsbyggande, bostadsbidrag måste utgå i fördubblad omfattning och socialbidrag måste betalas ut för att människor skall kunna klara av boendekostnaderna. Detta är enligt Kjell Johansson ekonomisk effektivitet.

Vi i centerpartiet har, även om vi har mött kritik från socialdemokrater och folkpartister, finansierat en hel del på samma sätt som ni har gjort.

Skillnaden är bara att vi har vägrat att gå med på finansieringar som redan från början får sådana effekter att regeringen måste gå in med bidrag och stöd och därmed öka rundgången som redan är för stor. Jag har nämnt bostadsbeskattningen, men det kommer att bli likadant med kollektivtrafiken.

Från centerns sida har vi tidigare ställt upp på att beskatta pensionsförmåner med en löneskatt – det har vi faktiskt gjort. Den löneskatten beräknas tillföra staten ca 4 miljarder kronor per år. Nu upptäcker regeringen att man inte kommer att få in dessa miljarder därför att det inte finns något förslag som är godkänt av lagrådet. Vad gör regeringen då? Jo, då höjer man arbetsgivaravgifterna med 1,3 % – i en tid då arbetslösheten stiger kraftigt! Det har heller inte någon betydelse om den drabbade arbetsgivaren kommer att betala någon löneskatt på pensionsförmåner i framtiden. Alla skall betala, oavsett om de kommer att vara skattesubjekt eller inte! Det har inte heller någon betydelse vilken effekt på alla småföretag det har att höja arbetsgivaravgiften, speciellt i en begynnande lågkonjunktur. Det kallar ni socialdemokrater för en ansvarsfull finansiering! Inte ens för det lilla företaget med noll eller få anställda görs undantag. De stora företagen skall ni ha utomlands och de små skall tvingas till konkurs! Var finns krismedvetandet?

I ett nyhetsbrev från spardelegationen i oktober kunde vi alla se statsrådet Erik Åsbrink sittandes i en skön soffa med en spargris i knät och med ett förnöjsamt leende på läpparna. Över bilden fanns rubriken Sänkt skatt på arbete! Får jag fråga om ni socialdemokrater anser att en höjd allmän löneavgift är en sänkt skatt på arbete?

Nej, fru talman, den höjda allmänna löneavgiften på 1,3 % är inte bara en höjd skatt på arbete – den blir också en straffskatt får många småföretagare, och det hotar rättssäkerheten. Det är helt oacceptabelt att småföretagare, som inte gjort några avsättningar till pensionsförmåner i det gamla skattesystemet och därmed inte heller åtnjutit skattelättnader till eventuellt höga

skattesatser, nu skall betala en löneskatt för andras pensionsförmåner. Herr Småföretagare, som inte haft råd att betala någon pensionsförsäkring, får nu i stället betala den skatt som herr Storföretagare slipper betala på sin och sina anställdas pensionsförmåner. Detta anser jag vara ett rättsövergrepp.

Räcker det inte att vi tar ut mer i skatt på avkastningen från egenföretagarnas pensionsförsäkringar jämfört med tjänstepensioner? Centerpartiet har även här krävt ett rättvisare system, som tar hänsyn till den lille företagaren. Det handlar inte om önskelistor som inte har någon verklighetsförankring, ens när det gäller finansieringen. Det antyddes t.o.m. i en tidigare proposition att man skulle ta hänsyn till de små företagarna, t.ex. när det gällde beskattningen av avkastningen på pensionsförsäkringarna, men det är bara att notera att den fullständiga nonchalansen mot småföretagen kvarstår.

Från centerns sida har vi kraftigt motsatt oss den höjda löneavgiften av rättssäkerhetsskäl, men också därför att det här inte är något lämpligt tillfälle att belasta företagen ytterligare med tanke på nuvarande vikande konjunktur. Vi har sagt att den ansvarsfulla finansieringen måste tas ut inom ramen för det tidigare föreslagna systemet för löneskatt på pensioner, när det är färdigutformat. Vi har inte fått gehör för det. Därför måste jag fråga socialdemokraterna: Tror ni inte ens själva på möjligheten att på ett vettigt sätt ta ut löneskatt på pensionsförmåner? Om så är fallet tycker jag att ni skall tala om det.

Det märkliga är emellertid att folkpartisterna nu helt plötsligt frångår kravet på finansiering av skattereformen under ett halvår, och även de åberopar konjunkturläget. Folkpartiet liberalerna säger så här: Vi anser att en tillfällig lindring av kostnadsbördan är att föredra framför en försämring. Sent skall syndaren vakna! Centerpartiet har hela tiden hävdat att det är bättre att avstå från en finansiering som leder till en försämring – då uppstår endast rundgång! Jag noterar att kravet på en ansvarsfull finansiering av skattereformen i folkpartiets och socialdemokraternas debatt bara har gällt andra partier, inte folkpartiet och socialdemokraterna.

Men när folkpartiet inte vill vara med om att finansiera reformen med höjda arbetsgivaravgifter, finner regeringen sin forna, på senare tid ofta övergivna, kamrat till hands och klarar galant av att belasta stora som små företag med extra avgifter. Men vänsterpartiet ger inget gratis. Som betalning gick regeringen med på att höja den möjliga skattereduktionen för fackföreningsavgifter inkl. mätnings- och granskningsarvoden. Man slopade begränsningen, vilket mycket väl kan leda till att fackföreningarna finner anledning att höja avgifterna, då löntagaren i vilket fall som helst får tillbaka 20 % av staten. Det lär väl ingå moms på granskning- och mätningsarvodena, eftersom vi skall ha en likformig beskattning av tjänster. Därför frågar jag er socialdemokrater: Det här underlaget för skattereduktionen – är det med eller utan moms?

Det finns åtskilliga förslag som rör företagen, och jag tänker behandla dem tillsammans. Jag skall först ta upp övergången från brutet räkenskapsår till kalenderår.

Efter det att centerpartiet uppmärksammade besvärligheterna med likviditeten vid övergången och på olika sätt slog larm har regeringen – det noterar jag med en viss tillfredsställelse – mildrat övergången genom att mycket

kraftigt förstärka möjligheterna att avsätta till resultatutjämningsfond. Därtill ges också möjlighet att sprida avkastningen över flera år.

Jag vill också tillägga att jag anser att byråkratiskt och praktiskt krångel, som man anför mot det här med kalenderår, kan överbryggas, om det finns tillräckligt med verklighetsförankring hos myndigheter och departement.

När det gäller bokslutsdispositioner och avsättning till skatteutjämningsreserv i det nya skattesystemet anser vi att regeringen skulle ha varit något mer konsekvent och tillåtit avsättning med 30 % på ingående eget kapital, kombinerat med antingen 20 % av inkomsten eller 15 % av lönesumman, en kombination som man kan säga tillåts i dag. Det är endast den förstnämnda kombinationen som skall medges i fortsättningen.

Vi anser fortfarande att taket för reavinstbeskattning av näringsfastigheter skall sänkas i nivå med vad som gäller för fritidsfastigheter. Vi anser därtill att den undantagsregel som tidigare beslutats skall kvarstå vid försäljning av företag och fördelning av beskattningen på kapital resp. arbetsinkomst under tjänst. Vi tycker att den schablonregel som nu förts fram gynnar de större fåmansföretagen och företagen med stora reavinster, medan de mindre fåmansföretagen missgynnas. I och för sig kan jag tillstå att regeringen är oerhört konsekvent när det gäller att missgynna småföretagen, men någon måtta får det väl ändå vara!

För övrigt anser centerpartiet att förmögenhetsskatt på arbetande kapital skall tas bort.

När jag nu ändå är inne på reavinstbeskattningen skall jag ta upp det andra exemplet på rättsövergrepp, nämligen det som gäller beskattningen av reavinsten på bostadsrätter. Regeringen beskattar reavinsten som om den ovillkorligen bestämdes av föreningens skulder. Beskattningen sker också som om föreningens skulder höjde reavinsten, men om en förening blivit tvungen att höja hyran därför att skulderna ökat kraftigt, kan ju inte det automatiskt leda till högre reavinst. Däremot kan det leda till lägre.

Reavinsten bestäms framför allt av skillnaden i köpeskilling och försäljningspris; båda delarna bestäms av tillgång och efterfrågan och av hyran vid det tillfälle då köpet eller försäljningen görs.

Om det råder brist på bostäder i Stockholm – inte sjutton frågar en bostadsbehövande person efter bostadsrättsföreningens skulder! Han eller hon frågar efter priset, dvs. insatsen, och hyran och möjligheterna att finansiera det priset samt tar sig eventuellt en titt på lägenheten. På samma sätt är det vid köp och försäljning av en villa. Priset bestäms inte av ägarens skulder – möjligtvis om ägarens skulder är på tok för stora och villan går på exekutiv auktion; då kan det inträffa att priset blir lägre, och då blir ju också reavinsten lägre. Vi skall komma ihåg att en skuldsatt villa i dag inte alls behöver betyda att pengarna investeras till fullo i huset. Ägaren kan ha köpt en bil, en båt, osv. för de pengarna. Vi har inte den kontrollen att vi kan avgöra det, men det är i alla fall viktigt att komma ihåg.

Jag är förundrad över att folkpartiet ställer upp på finansdepartementets resonemang här. Jag anser att skatteutskottets majoritet i alldeles för hög grad litar på finansdepartementets erfarenheter. Förslaget har ingen verklighetsförankring. Jag vet inte för vilken gång i ordningen jag försöker tala om att finansdepartementets och regeringens verklighetsuppfattning har stora

brister. Vi ser att utvecklingen hela tiden visar på detta när det gäller vårt sätt att finansiera i förhållande till andras.

Nu blir det som vanligt, nämligen att regeringen ombeds av majoriteten att uppmärksamma frågan och eventuellt komma med förslag om det skulle vara så att en icke inträffbar händelse har inträffat.

I stället för att i den här propositionen om kvarvarande frågor i skattereformen lösa problem och ta bort felaktigheter, har socialdemokraterna valt att fortsätta att skapa problem. I stället för att avvakta förslag som kan godkännas av bl.a. tunga remissinstanser, har regeringen valt att kasta fram dåliga förslag, som detta rörande beskattning av premier för grupplivförsäkringar. Det förslaget behövs inte för finansiering av skattereformen men drivs ändå igenom just nu. Regeringens förslag är komplicerat och kan leda till ej avsedda effekter. Regeringen har inte kunnat visa på vilket sätt man undviker de nackdelar som remissinstanserna var eniga om fanns.

Propositionen ger oss ett bristande underlag för beslut, men det spelar förstås ingen roll, utan man fortsätter på den inslagna vägen. Vi tycker emellertid att förslaget borde avslås av riksdagen. Riksdagsmajoriteten måste börja ta ansvar för sina beslut med åtföljande negativa effekter. Kom ihåg verkligheten! Den kommer alltid ihåg oss förr eller senare.

Jag kan notera ett annat förslag än det rörande övergångsregler för ändring av räkenskapsår, som faktiskt har gått i vår riktning. Det är avdraget för resor mellan bostad och arbetsplats. Vi har tidigare hävdat att avdraget skall utformas så att det är lika stort oavsett avstånd. Vi tänkte då på alla som inte har tillgång till alternativa färdmedel. För det fick vi tidigare mycket stark kritik, naturligtvis inte minst från Kjell Johansson. Nu är det helt plötsligt även majoritetens uppfattning. Det är ett lysande exempel på att verkligheten faktiskt har drabbat er. Jag hoppas att det håller i sig, så att andra ändringar också kommer till stånd. Ni har dessutom höjt reseavdraget för 1990 och t.o.m. för 1991.

Till skillnad från regeringen och folkpartiet anser vi att schablonavdraget för egen bil i tjänst skall vara högre än vad det är i dag. Men vi anser också att man skall kunna dra av den faktiska kostnaden. Utskottsmajoriteten säger att så många fler deklarationer då måste granskas. Om det är som ni säger, att folk inte har högre kostnader än 12 kr., innebär det ju ingen risk att lägga till detta med faktisk kostnad. Jag tror att ni inte törs göra detta, utan att ni försöker blunda för verkligheten.

Det skall vara ekonomisk effektivitet, säger Kjell Johansson. Jag förstår att han menar att man inom hemtjänsten färdas ineffektivt och att resemontörer liksom många andra yrkeskategorier helst inte bör resa alls. Jag tycker emellertid att det är ett skamgrepp att hävda att folk reser mellan orter, mellan hem och jobb, bara därför att de tjänar på att resa. De flesta har fått ungefär 30 % tillbaka på de avdrag de tidigare har gjort. Om man bor i en tätort där företag som står för många arbetstillfällen läggs ned, tvingas man kanske till en ohållbar ekonomisk situation genom att man måste resa till ett arbete på en annan ort för att klara försörjningen. Skall man då tvingas flytta till den andra orten innan man har sett om det kan skapas nya arbeten på den ort där man redan bor sedan förut?

Jag tycker faktiskt att Kjell Johansson i det resonemanget borde ta tillbaka

litet grand. Det finns säkert de som anser att de tjänar på vissa ersättningar, men jag tror inte att man kan generalisera så som Kjell Johansson har gjort.

När det gäller avdrag för egenföretagares bilkostnader i rörelsen, anser jag det återigen vara ett slags rättsövergrepp att inte tillåta avdrag för verklig kostnad. Det är ju sagt att företagaren skall ha rätt att dra av kostnader för sin verksamhet i rörelsen, men det frångår man nu. Marknadspriser skall råda vid beskattning, men när det gäller avdrag för priser gäller inte principen. Man kan fråga sig: Vad är bensinpriser, kostnader för inköp av bil, reparationskostnader, kostnader för försäkring – skatt kan diskuteras på ett annat sätt – om inte en sorts marknadspriser?

Skattereformen präglas om och om igen av ett slags verklighetsflykt. Jag har nu lyssnat till Kjell Johansson och Bo Lundgren, och jag måste säga att det skall bli mycket intressant att se hur folkpartiet och moderaterna framgent skall kunna samarbeta om skatterna. Jag tror faktiskt att de behöver hjälp av centern för att få rätt verklighetsförankring. Kjell Johansson sade dessutom att man först skulle ha en successiv höjning och sedan en planmässig sänkning. Det lät nästan som något slags planekonomi som skulle infinna sig någon gång hädanefter.

Jag skall be att få yrka bifall till reservationerna 3, 9 och 54 samt 75 och till de reservationer som vi i övrigt kan ha på punkter där andra partier yrkar bifall. I övrigt har vi reservationer som följer upp flera ställningstaganden som jag inte här har haft möjlighet att beröra. Skattereformens finansiering och detta betänkande visar att socialdemokraterna och folkpartiet helst vill vara bara gäster hos verkligheten.

Eftersom min taletid inte är riktigt slut skall jag tillägga en sak angående basindustrin uppe i Norrland. Kjell Johansson skall inte stå här och säga osanningar om att det finns partier i den här riksdagen som skulle fatta beslut som på något sätt skulle göra det nödvändigt att lägga ned den basindustrin. Det är verkligen en osaklighet som är enastående. Alla har ställt upp på undantagsregler i syfte att se till att denna industri skall klara sig. Det finns inte någon som inte även fortsättningsvis kommer att ställa upp för detta. De prisökningar som Kjell Johansson talar om har vi väl inte sett så mycket av än. Men frågan är om det inte är det kommande energisystemet som kommer att avgöra detta.

Anf. 97 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Fru talman! Är det så att centern tänker tillämpa vad Görel Thurdin kallade undantagsregeln som finns för industrier som förbrukar mycket energi, då stämmer inte deras intäkter.

Jag vet inte vem som har det värst när det gäller resorna. Ni i centern väckte en motion med anledning av Irakkonflikten. I den hade ni fyra yrkanden. Alla fyra skulle leda till en förhöjning av drivmedelsförbrukningen i Sverige. Ni skrev att sedan skattereformen trädde i kraft har prisökningen varit 1 kr. och att 25 öre av detta är moms. Men så är ju inte fallet. Ni kan aldrig lära er att 20 % av varupriset utgörs av moms. Men så småningom går det upp för er. Priset ligger alltså 1 kr. högre. Sedan skrev ni att detta i vissa Norrlandslän har förorsakat kostnadsökningar på 7 000–8 000 kr. Det innebär att den i detta län som har en bil som drar ca 0,9 liter per mil alltså sitter

1 000 timmar om året i bilen på väg till jobbet. Sedan säger Görel Thurdin att detta inte är ett problem utan att detta är höjden av effektivitet. Det blir ju så. 8 000 dividerat med den krona som blir 90 öre om man förbrukar 0,9 liter per mil.

Lagrådet har som sagt granskat frågan om bostadsrätterna ett par gånger. Syftet till att regeln har kommit till är att man skall kunna tillämpa schablonregeln även på bostadsrätter. Vi vill ha en likformighet, en likställdhet. Det finns ju inte någon större bostadsbrist i Stockholm när det gäller bostadsrätter. Jag hade en brorsdotter som sökte bostadsrätt, och hon hade åtminstone 300 stycken små, fina lägenheter att välja på. Man säljer dem ju inte, man behöver inte sälja dem. Man har dem av ett helt annat skäl. Priserna ligger där de ligger eftersom beskattningen är skev. Om man bygger en bostadsrätt för 1 miljon blir beskattningen helt annorlunda än om man bygger en villa för 1 miljon om det visar sig att schablonregeln är förmånligare. Detta vill vi undvika.

Avslutningsvis vill jag ta upp energipriserna. Det sades beträffande finansieringen att man inte skulle behöva bidrag. Jag tror att många kommer att behöva bidrag, framför allt arbetslöshetsbidrag. Jag har här en förteckning från Bo Berggren. Jag tror nog att han kan den bransch som han lämnade. Hans budskap till oss är entydigt: Inga elprishöjningar.

Anf. 98 BO LUNDGREN (m) replik:

Fru talman! Görel Thurdin är orolig för att Kjell Johansson och jag skulle ha svårt att komma överens. När en kamrat plötsligt börjar leka med någon annan och överger en – och tycker att det är farligt att sänka skattetrycket för att välfärden kan hotas – blir man litet ledsen. Om kamraten sedan kommer tillbaka och säger att vi nu skall sänka skattetrycket är naturligtvis förutsättningarna mycket bra för att man gemensamt skall kunna komma fram till något som är vettigt.

Kjell Johansson talade på många punkter om ödmjukhet och om att man kan ändra vissa saker. Jag ser fram emot det framtida samarbetet för den planmässigt successiva sänkningen av skattetrycket, som vi båda är överens om. Den finns med i dessa punkter. Ingen kan vara gladare än jag och Kjell Johansson – jag kan dock bara prata för mig själv – om Görel Thurdin också är med i den allmänna skattesänkningssvängen. En sak är säker. Vi får inte med vänsterpartiet och socialdemokraterna på det, knappast heller miljöpartiet.

Anf. 99 GÖREL THURDIN (c) replik:

Fru talman! Jag vill först säga till Bo Lundgren att politik faktiskt inte bara är en lek. Det handlar om människors vardagsliv i allra högsta grad. Ibland raljerar man med det och försöker blunda för det i beslut som fattas i denna kammare.

Jag kan bara observera att endast två partier försöker göra något för att åstadkomma ett sänkt skattetryck, moderaterna och centerpartiet. Bo Lundgren lär inte kunna säga emot det. Det är riktigt att hålla sig till verkligheten när det gäller vad partier gör och inte gör.

Kjell Johansson, jag har inte sagt att det inte är ett problem om människor

tvingas åka långt för att försörja sig, fastän de fortfarande vill bo kvar där de kanske har bott länge och där de trivs. Deras barn kanske också går i skola där. Vi har försökt tala om att folk tycker att det är ett problem. Men de tycker inte att det är särskilt roligt att deras ekonomi skall vara så beroende av att de har ett arbete just på den ort där de bor, så att de inte ens under en övergångsperiod, medan de försöker skaffa sig ett annat jobb på hemorten, kan söka sig till en annan arbetsplats på annan ort.

Det visar på litet nonchalans gentemot vardagsmänniskan. Jag träffar oerhört många vardagsmänniskor. Kjell Johansson träffar människor som har skattefria inkomster och skattefria förmåner, har jag förstått.

När det gäller energibeskattningen och begränsningsregeln för företag i Norrland har vi visat på ett system som inte kräver mer finansiering än vad ni har lyckats visa på. Ni kommer med osaklig kritik. Vi kan ha olika syn på energimomsens varande eller icke varande. Kom dock inte med argumentet att det inte är finansierat. Det är faktiskt inte riktigt. Man lägger på 25 % moms, vilket utgör 20 % av priset. Det kan jag hålla med Kjell Johansson om.

Anf. 100 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Fru talman! Jag tänker inte stå och träta med Görel Thurdin om vem som träffar flest vardagsmänniskor.

Jag skall bara kortfattat säga att det frestade på när Görel Thurdin talade om beskattning av näringsfastigheter, eftersom jag själv råkar ha en.

Det frestade också på ganska mycket när hon talade om vad resemontörer tjänar eller inte tjänar, eftersom jag i halva mitt liv har varit resemontör. Redan när jag var ung – det kan vara trevligt för mig att få återknyta till min ungdom ett litet slag – kunde jag konstatera att civilingenjörer inte hade en chans inkomstmässigt mot resemontörerna när det gäller pengar i handen efter skatt.

Anf. 101 GÖREL THURDIN (c) replik:

Fru talman! Jag noterar att Kjell Johansson inte talar om kvinnorna i hemtjänsten. Han talar enbart om resemontörerna. Han glömmer att ta med de traktamenten som utgår när man har varit ute. Jag kan inte se att vi har haft så stora åsiktsskillnader när det gäller att ta itu med detta. Det här med resorna var faktiskt något helt annat.

Anf. 102 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Fru talman! I afton tas det tredje steget i skatteomläggningen. Kjell Johansson sade att man nu sätter tillfällig punkt för reformarbetet. Där har Kjell Johansson rätt. Det är en tillfällig punkt i den nästan ändlösa vandring som skattepolitiken utgör. Kammaren har tagit tre rejäla kliv åt höger. För min och för vänsterns del hoppas vi och arbetar för en annan ordning, där vi tar såväl stora som små steg åt vänster. Det tror jag kommer att bli nödvändigt.

Fru talman! Jag skall försöka undvika fällan att hemfalla åt recensioner. De verkligt viktiga recensenterna, skattebetalarna och väljarna, kommer snart med sina omdömen. Jag tror mig veta att regeringen och folkpartiet

hoppas på senkommet beröm. Till viss del kan de bli bönhörda. Omläggningen är konstruerad så att godbitarna främst faller ut under nästa år, dvs. valåret 1991. Räkningen har betalats såväl i förskott via indirekt skatt som per efterkrav via kapitalbeskattningen.

På sikt är det inte ettårsresultaten som räknas utan effekterna i det långa loppet. Där menar jag att omdömet kommer att bli hårt i vad gäller fördelningseffekterna. Efter hand kommer alla att kunna se om Sverige rör sig mot ökad ojämlikhet eller inte.

Det har gjorts gällande att denna skatteomläggning är fördelningspolitiskt neutral. Det finns t.o.m. de som hävdar att omläggningen betyder att låginkomsttagarna vinner medan höginkomsttagarna förlorar. Så är naturligtvis inte fallet.

En prognos för framtiden kan man få genom att studera samtidshistorien. I början på 80-talet, som Kjell Johansson påpekade, gjorde socialdemokraterna och folkpartiet också upp om marginalskattesänkningar. Då var det visserligen inte fråga om århundradets reform utan bara en underbar natt, men idén var densamma. Då liksom nu skulle vinsterna för de bäst ställda motverkas genom andra åtgärder, t.ex. avdragsbegränsningar. Till en del fungerade detta, men slutomdömet om den underbara natten kan utläsas t.ex. i den statliga långtidsutredningen.

Fru talman! Jag vill citera ur långtidsutredningen: "inkomstfördelningen före och efter skatt reducerades påtagligt mellan 1982 och 1985. Skattesystemets omfördelande förmåga minskade. En bidragande orsak till detta kan ha varit skattereformen 1983–1985". Långtidsutredningen fortsätter: "Sammantaget hade skatter och transfereringar en något mindre omfördelande effekt 1987 än 1982." Detta finns angivet på s. 364 i långtidsutredningen.

På samma sätt kommer det att gå nu. Jag påstår inte att alla kommer att förlora på skattereformen. Många kommer tvärtom att vinna. Vissa kommer t.o.m. att vinna väldigt mycket. Min poäng är att de som har det bäst ställt nu kommer att vinna mest på omläggningen. De som har inkomster runt 150 000 vinner ca 10 000. De som har inkomster på det dubbla, runt 300 000, vinner ungefär 30 000, dvs. det tredubbla.

Till den som inte tror mig rekommenderar jag läsning av långtidsutredningen på s. 376, där man visar jämförelser med de berömda decilerna. Man gör en jämförelse mellan decil 5, medelinkomsttagare, och decil 9, höginkomsttagare. Differensen är 1,6 % till höginkomsttagarnas förmån.

Därtill skall man lägga att vi alla här i kammaren vet att man i regeringskretsar för närvarande diskuterar sänkt kapitalbeskattning. Då kommer vi att få ytterligare vinklingar av de felaktiga fördelningseffekterna.

Visst behöver Sverige en skattereform, men – för att travestera ett ordspråk – socialdemokraterna har gjort det goda till det bästas fiende. Att minska marginaleffekterna för inkomsttagare i låga eller normala inkomstlägen var förvisso riktigt. Att skapa rakare och enhetligare regler som bidrar till att minska möjligheterna till skatteundandragande är vettigt. Att sänka skatten på arbete och öka skatten på kapital är utmärkt.

Det var emellertid inte nödvändigt att gå från en ytterlighet till en annan. Man har gått från uppemot 50 % i marginalskatt för låginkomsttagare som tjänar 100 000 kr. om året till 50 % i marginalskatt för folk som tjänar

100 000 i månaden. Sådana tvära kast är inte möjliga. När man gör så, då slänger man ut inte bara barnet med badvattnet, utan man hivar också ut baljan. Frågan är om inte också syskonen åker med på samma resa. Det brukar så småningom bli ensamt i stugan för dem som ägnar sig åt sådan storbyk.

Det är närmast tragiskt att den socialdemokratiska ledningen inte förstod att Bengt Westerberg förlorade förra valet på sin skattepolitik. Trots detta steg man in bakom skaklarna, drog upp folkpartiet ur diket och drev dess skattealternativ till seger. Möjligen trodde socialdemokraterna att man genom ett bondeoffer skulle kunna gå från en underbar natt till en fast förbindelse med folkpartiet – allt för att trygga regeringsmakten.

Den planen stäcktes emellertid när skattereformen väl var i hamn. Folkpartiet skrev denna höst kontrakt med moderaterna. Nu kan socialdemokraterna erinra sig en annan schackterm: Skåda aldrig given häst i mun.

I dag är enligt socialdemokraternas skattepolitik 30 % i skatt det bästa. Tyvärr håller ni på att bli bönhörda även på andra områden. Men talet om den enhetliga skatten på 30 % är i mångt och mycket en myt.

Inkomstbeskattningen blir 30 % för vanliga inkomsttagare om kommunalskatterna sammantaget råkar uppgå till just 30 %. Men skillnaden mellan högsta och lägsta kommunalskatt varierar med mellan 6 och 7 kr., från betydligt över till väsentligt lägre än 30 kr.

Kapitalbeskattningen sägs bli 30 %. Men i verkligheten finns en rad undantag. Beskattningen är lägre för t.ex. allemansfonder, pensionsfonder och reavinster. Dessutom finns specialregler som sänker skattesatsen för aktier. Allt detta gör att det är lika riktigt att tala om 30 % i kapitalbeskattning som ett undantag i stället för en regel.

Företagsbeskattningen sägs vara 30 %, och det är den formellt. Men genom införandet av en särskild skatteutjämningsreserv ligger den effektiva skatten på ca 20 %.

Riv upp skattereformen, säger vi i vänsterpartiet. Lägg om skattekursen i den riktning som vänsterpartiet redovisat. Vänsterpartiet har föreslagit en strikt kapitalbeskattning efter 30 %. Vänsterpartiet har också föreslagit en företagsbeskattning på 30 % utan särskild skatteutjämningsreserv. Även det är en internationellt sett låg företagsbeskattning.

Vänsterpartiet menar att det är rimligt att ha en inkomstbeskattning som ger högre marginaleffekter än 50 % för höginkomsttagare. Vi har föreslagit 60 % vid en inkomst på 240 000 kr. och 40 % vid 300 000 kr. Vi kan diskutera justeringar såväl uppåt som nedåt. Men ett är säkert: 50 % som högsta gräns t.o.m. för miljonärer ger sneda fördelningseffekter.

Nu tror jag inte att det är möjligt att uppnå dessa förbättringar under innevarande riksmöte, dvs. innan opinion och väljare tvingar fram nya beslut. Men på några punkter borde ändå skattepaktspartierna besinna sig. I det här betänkandet finns några sådana punkter som jag vill yrka bifall till. Det gäller reservation 21 om förmån av fri bil och reservation 24 om drivmedelsbeskattningen. Jag skall kommentera dessa reservationer samt förslaget om slopat grundavdrag för inkomster över 180 000 kr.

Ett av syftena med skattereformen sägs vara att ta bort skattefria öar och förenkla skattesystemet. I fråga om tjänstebilarna har man uppenbarligen misslyckats med bägge syftena.

Jag måste säga att det är anmärkningsvärt att t.o.m. ett så bil- och företagarvänligt parti som moderaterna inser vad socialdemokraterna och folkpartiet vägrar se, nämligen att marginalkostnaden för privatbruk av tjänstebilar är lika med noll. Regeringen och folkpartiet må besinna sig och acceptera vår begäran om att ta fram nya regler. Om inte, så förlorar i varje fall socialdemokraterna all trovärdighet vad gäller inriktningen att begränsa bilismens avigsidor. Jag hoppas att utskottets ordförande tar upp denna fråga till diskussion och klargör i vilken takt omprövning sker inom socialdemokratin.

En annan given punkt där skattesystemet måste ändras gäller frågan om grundavdragen. Sverige har internationellt sett låga grundavdrag. Grundavdrag brukas i de flesta länder för att tillgodose bärighetsprincipen, dvs. att låga inkomster inte skall belastas av ett högt skatteuttag. I beslutet i våras erkände riksdagsmajoriteten denna princip även för Sverige, varpå grundavdraget höjdes inom vissa lägre inkomstskikt för att sedan trappas av igen. Märkligt nog avslogs vänsterpartiets förslag om att slopa grundavdraget för inkomster över 180 000 kr.

Jag tror att en riksdagsmajoritet snart kommer att dela vår ståndpunkt i denna fråga. Hittills har jag inte mött några argument mot kravet på ett slopande av grundavdraget vid inkomster över 180 000 kr. Grundavdrag vid sådana inkomster är inte fördelningspolitiskt riktigt. Ett slopande av grundavdraget i sådana fall skulle ge samhället inkomster på ca 5 miljarder kronor, kanske mer. Jag förutsätter, kanske med rätta, att centern och miljöpartiet ser positivt på denna tanke, men vad säger övriga partier?

Inom folkpartiet har man tidigare varit pigg på att avveckla grundavdraget. Samma parti har uttryckt visst intresse för att minska indirekta skatter såsom momsen. Kanske kan detta vara ett finansieringsbidrag? För folkpartiet har väl inte lämnat idén om att skattesänkningar i vart fall delvis måste finansieras?

Fru talman! Jag har ofta varit hård i mina omdömen om socialdemokraternas skattepolitik, och jag känner mig tyvärr tvungen att vara ännu hårdare. I går fick vi SCB-siffror som stämmer till eftertanke. Moderaterna och folkpartiet vill bilda regering, och SCB visar att möjligheten, eller snarare risken, finns för att detta skall bli verklighet. Moderaterna har höga siffror, och uppgången började på senhösten 1988. Det var vid samma tidpunkt som Kjell-Olof Feldt gjorde sin Canossa-vandring och anslöt sig till nyliberal skattepolitik. Vad vi nu ser är att Carl Bildt har rätt när han säger att folk hellre röstar på orginalet än på en blåkopia. Men kanske kan dessa siffror tillsammans med varningsorden från LO-Malm och TCO leda till att väckarklockan ringer på Rosenbad. Då kan vinden vända.

Men, fru talman, som man säger i visan: Ingen dager synes än. Kanske finns det ändå en liten men viktig ljuspunkt, ett litet undantag. Skatteomläggningen skulle finansieras. Nu skedde det inte fullt ut, utan till väsentliga delar förlitade sig folkpartiet och socialdemokraterna på s.k. dynamiska effekter. Men visst intog folkpartiet en rimligare hållning i finansieringsfrågan än moderaterna.

Förmälningen mellan de moderata folkpartiliberalerna och de mer nyliberala moderatliberalerna – de två partierna börjar ju glida samman – har lett till att finansieringskravet har minskat även hos folkpartiet. Så fanns det

plötsligt ingen samsyn mellan socialdemokraterna och folkpartiet när det gällde att finansiera ett bortfall på 2 miljarder, när lagrådet av tekniska skäl stoppade den särskilda löneskatten på pensionsinbetalningar. Det var en skatt som såväl folkpartiet liberalerna som vänsterpartiet i princip redan tidigare ställt sig bakom. I stället föreslog regeringen att den allmänna löneavgiften skulle höjas med 1,3 procentenheter under första halvåret 1991.

Fru talman! Vänsterpartiet har ingen anledning att ta fullt ansvar för finansieringen av regeringens skatteuppgörelse med folkpartiet. Inte heller har vänsterpartiet någon anledning att bidra till att inkomstbeskattningen sänks utan att detta finansieras. Det skall erkännas att vänsterpartiet på en rad andra områden har framlagt förslag i vilka reses krav på finansiering.

Regeringens skatteomläggning får sneda fördelningspolitiska effekter. Även moderaterna har kritiserat omläggningen för detta. Moderaterna menar dock att fördelningsfrågan skall lösas genom att skatteuttaget minskas. Men en orättvis reform blir inte rättvisare för att man underlåter att finansiera den.

I utskottet har en majoritet kunnat skapas om att reservera 600 milj.kr. av inkomstförstärkningen för aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Utskottets majoritet skriver bl.a. "att man nu bör skapa beredskap för att motverka en allmänt befarad arbetslöshet". Utskottets majoritet understryker vidare vikten av en aktiv arbetsmarknadspolitik i form av kompetenshöjande insatser, t.ex. utbildning och andra offensiva åtgärder, samt någon form av beredskapsarbeten. Utskottet konstaterar därjämte att dessa insatser inte minst bör gälla den kommunala sektorn.

Vänsterpartiet anser att dessa ställningstaganden är mycket viktiga mot bakgrund av att propåer har rests om att arbetslösheten borde tillåtas stiga för att bekämpa inflationstendenser i ekonomin. För vänsterpartiet är det av stor vikt att slå vakt om den fulla sysselsättningens princip, och vi ser det som tillfredsställande att skatteutskottets majoritet har anvisat medel för att hävda denna princip. Inte minst viktigt är då att även reservera medel för beredskapsarbeten – detta för att motverka tendenser till långvarig arbetslöshet som kan leda till att människor slås ut för gott från arbetsmarknaden.

Detta är en ljuspunkt. Naturligtvis är vi i vänsterpartiet inte fullt nöjda med allt i denna uppgörelse. Men det är en viktig princip att arbetslösheten aktivt skall bekämpas, och uppgörelsen visar att socialdemokrater liksom vänsterpartister i utskottet kan lösa problem på ett rimligt vis när utskotten ges tid och möjlighet att arbeta på ett konstruktivt sätt. På samma sätt kunde vänsterpartister och socialdemokrater komma fram till vettiga lösningar på skolområdet och vad gäller bostadsfinansieringen.

Om det så finns några ljuspunkter på vänstersidan kan man dock undra vad som skall komma ut från ett eventuellt samarbete mellan moderaterna och folkpartiet liberalerna, t.ex. på skatteområdet. Socialdemokrater brukar säga att borgarna inte kan samarbeta. Där har s-sidan fel. På västkusten där jag kommer från brukar man säga att det ordnar sig nog med skridskor bara det blir is. Och blir det bara borgerlig majoritet så kommer de nog sams, Bill och Bull. Det tror jag.

Då är det mer intressant att få reda på var samsynen kommer att läggas. Vid alla steg i skatteomläggningen så har moderaterna reserverat sig på så

gott som alla punkter. I detta betänkande har moderaterna presenterat 43 reservationer, av 75 avgivna. Och då väl att märka att detta var ett begränsat urval enligt moderaternas eget särskilda yttrande.

Om moderaterna skall vidhålla sin linje i en tänkt regering, då kommer sannerligen skattereformen att rivas upp, om än i fel riktning. Nu begär jag inte att moderaterna eller ens folkpartiet skall presentera en färdig samsym vid dagens kammardebatt, men nog vore det en bra varudeklaration för väljarna att få reda på från moderaterna vilka reservationer som är särskilt viktiga att få gehör för, och nog vore det bra om folkpartiet kunde deklarera vilka punkter man är särskilt noga med att behålla. Finansieringskravet är något som man kommer att fortsätta släppa efter på.

Kjell Johansson sade visserligen inte att Bo Lundgren var jultomten, men han antydde i varje fall att Bo Lundgren kände tomten eller hade nära relationer. Om folkpartiet nu börjar ge efter för ett slags moderat tomtebrus, är då Haga- och Rosenbadsförhandlingarna om skatterna ett gigantiskt Svarte Petter där socialdemokraterna blev sittande med Petter? Kammaren och de skattskyldiga och väljarna vill nog gärna har klara svar på dessa funderingar innan valet. Jag tror att svaren kommer att avgöra en hel del av valresultatet. Kanske får vi ett preliminärt svar redan om någon minut.

Den moderate ledamoten har här talat om de förkättrade planerna och om hur eländiga de är. Men det finns tydligen en plan som är alldeles utmärkt, och det är den planmässiga sänkningen av skattetrycket. Det är tydligen skillnad på planering och planering. En plan finns som är godkänd, och det är när man sänker skattetrycket. I alla sina reservationer kan man ange bärande skäl och argument, men det finns en underliggande tydlig ström och det är: Sänk skattetrycket så löser sig allting. Det är ungefär som de vises sten.

Men det finns länder som sänkt skattetrycket år efter år, och de sociala problemen har ökat.

Det finns länder som har bekämpat inflation och arbetslöshet med en politik som liknar den moderata, och dessa länder har lyckats åstadkomma såväl hög inflation som hög arbetslöshet. Så det är väl inte givet att skattesänkningar löser alla problem.

Själv är jag för att ta ned skattetrycket därest vi får den situationen att behov av transferering minskar och därest vi får bättre inkomstfördelning. Då behöver vi inte utnyttja skattesystemet för att rätta till de skevheter som marknaden ger upphov till. Kan vi få en mer socialt anpassad marknad, ja då kan vi sänka skatteuttaget, men först då. Vi kan inte gå andra vägen.

Anf. 103 BO LUNDGREN (m) replik:

Fru talman! Planmässiga sänkningar av skattetrycket är bra, men det är inte ordet i sig själv utan vad det egentligen innebär. För Lars Bäckström och hans partikamrater, som tidigare hette vänsterpartiet kommunisterna, är centralstyrningen och planeringen ett självändamål. Det är just den planeringen av människornas vardag och företagens sätt att producera, inriktning på varor och sådant som lett till det kaos, den fattigdom och den kommande svält som finns i Sovjetunionen. Det är precis det system ni har förespråkat.

Även om ni nu försöker klä det i andra kläder är det fortfarande grunden i den politik ni är intresserade av.

Sedan säger Lars Bäckström att någon kan sitta med Svarte Petter. Socialdemokraterna har också svårt att sänka skatterna. De börjar tala om att de kan tänka sig att göra det. Men är det att sitta med Svarte Petter om man får sänkt skattetryck, så att människorna kan bestämma över en större del av sina inkomster? Det har jag mycket svårt att se. Jag har en känsla av att det också blir svårt för socialdemokraterna att reagera mot detta när det väl är genomfört av en ny regering.

Lars Bäckström säger att han också kan tänka sig att sänka skattetrycket om behovet av transfereringar minskar. Men det är ju det höga skattetrycket som ökar bidragsberoendet. Om man sänker skatterna minskar behovet av transfereringar. Det är så man måste se det, men det vill inte Lars Bäckström. För det är planeringen, centralstyrningen av människornas vardag som ligger bakom, den som skapade hela Östeuropas problem.

Lars Bäckström hade funderingar över Kjell Johansson och mig och våra resp. partier. Ja, jag är medveten om att min replik gäller Lars Bäckström, men frågan gällde vad vi tillsammans med folkpartiet kan åstadkomma. Om jag säger till Kjell Johansson: Visst måste man sänka mervärdeskatten under 1990-talet. Visst måste man sänka arbetsgivaravgifterna så att vi har en chans att komma i Europanivå. Visst måste vi dra ner kapitalbeskattningen, liksom statsrådet Åsbrink själv har sagt t.ex. Där vi har vi några punkter, viktiga för människorna, som vi säkert kan komma överens om eller hur? Vad tror Lars Bäckström?

Anf. 104 KJELL JOHANSSON (fp) replik:

Fru talman Det blir inget preliminärt besked här i kväll – jag tänker inte försöka klara ut folkpartiets långsiktiga skattepolitik här. Vi får hitta något bättre tillfälle. Men Lars Bäckström skall inte behöva bli helt lottlös. Jag skall ge ett definitivt besked: Vi i folkpartiet kommer inte att slopa grundavdraget över 180 000 kr.

Om man över huvud taget skulle göra någonting – men det har vi inga som helst planer på – skulle man i så fall trappa av det. Men slopar man det blir det ju inga 5 miljarder. När den som har 180 000 kr. i inkomst och höjer till 190 000 får han ju inget kvar, eftersom han blir av med sitt grundavdrag. Den som kommer upp i 200 000 får 75 % marginalskatt, vid 210 000 kr. blir det 66 % osv. och sedan sjunker det när man kommit upp i miljoninkomster ner till nära 50.

Jag kan inte tänka mig att ens Lars Bäckström vill ha ett sådant system.

Anf. 105 LARS BÄCKSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Det är bra, Kjell Johansson, att vi kan börja debattera den saken, för just det som Kjell Johansson antydde är otänkbart för min del. Naturligtvis måste det bli en avtrappning. Vid inkomster över 180 000 kr. måste grundavdraget helt försvinna. Då får vi en marginaleffekt som blir något högre än den nuvarande. I dag handlar det om 33 % – det kan gälla upp till ungefär 140 000 kr. Sedan kan det vara snabbare avtrappning. Marginal-

effekten skulle då ligga på runt 40 %. Resonemanget är alltså riktigt om det handlar om den effekten.

Det här skulle på det hela taget leda till en mycket bättre fördelningsprofil. Men den här frågan kommer vi att ha många fler debatter om. Jag tror att den framförda ståndpunkten så småningom kommer att vinna ett sådant gehör att folkpartiet liberalerna accepterar den.

Vidare ser jag med spänning fram emot kommande debatter under våren. Vi kommer att ställa samma fråga om samsynen i skattepolitiken när det gäller folkpartiet liberalerna och moderatliberalerna. Det skall bli intressant att se hur detta kan formas till en helhet.

Bo Lundgren tog upp tråden beträffande detta med vänsterpartiet kommunisterna som partiet tidigare hette. Ja, vänsterpartiet kommunisterna hette en gång i tiden Sveriges kommunistiska parti. Då trodde Sveriges kommunistiska parti på en allomfattande plan – det är riktigt. Men även moderata samlingspartiet, högerpartiet, hade en gång uppfattningar som man nu har gått ifrån. Vi utvecklas i takt med tiden – det är korrekt.

Sedan tycker jag att detta med planmässigheten är någonting intressant. Det finns ju ett stort mått av planmässighet inom vad som kallas marknadskapitalism – inom de stora trusterna, monopolen, kartellerna och, inte minst, näringslivets takorganisationer.

Det finns också en typ av anarkistisk kapitalism i tredjevärlden som resulterar i svält.

Men det finns ytterligare en aspekt här: Den marknad som vi har haft har inte varit den nattväktarstat som ni vill återskapa, utan det har varit fråga om en marknadsekonomi med en stark arberarrörelse, med en stark facklig rörelse, som har kunnat driva högerpolitiken på reträtt. Därför har vi fått välfärd i detta land. Välfärden har vi alltså inte fått tack vare moderaterna, utan tack vare svenska folkets och de svenska folkorganisationernas insatser. Men framför allt har vi fått välfärden genom individens arbete – vid skrivbordet eller vid maskinen. Det är alltså varken moderater eller industriledare som har byggt upp välfärden, utan människorna själva.

Något som jag har funderat över – jag skall försöka återkomma senare, Bo Lundgren – är följande fråga: Finns det någon skatt som moderaterna inte vill sänka? Ni vill ju ta bort alla skatter. Men finns det alltså, Bo Lundgren, någon skatt som ni inte vill sänka omedelbart?

Anf. 106 GÖSTA LYNGÅ (mp):

Herr talman! Först skall jag berätta litet grand om lille herr Svensson och hans vanliga familj. Hemma hos Svenssons är det på det viset att man, när man skall kosta på sig en utgift, först ser till att det finns pengar i kassan. Herr och fru Svensson låter litet tjatiga när de får tala om detta för barnen gång på gång. Men egentligen förstår barnen mycket väl att det måste vara på det viset när det gäller pengar och ekonomi.

Egentligen borde det vara likadant hos store herr Larsson och i hans stora rike, men det är det inte. Där är det på det viset att två politiska partier, herr Larssons eget parti och folkets liberala parti, tillsammans har drivit igenom en skattereform, där den tydligaste effekten är en kraftig sänkning av inkomstskatten för dem som har det bäst, som har de högsta inkomsterna. Gi-

vetvis kostar sådant pengar, och en del av finansieringen har de två partierna kunnat enas om – t.ex. beträffande moms på kollektivtrafiken, för att nämna en sak.

Sedan hade man också tänkt sig en inkomst genom att ta ut en löneskatt på pensioner. Den skatten skulle betalas när pensionerna tjänas in. Det där var litet komplicerat, och det kunde inte direkt accepteras av lagrådet. Därför saknades det 2 miljarder när det gällde att bekosta skattesänkningarna. Tydligen har folkpartiet och socialdemokraterna inte kunnat komma överens om ett sätt att ta in de pengarna. Men påhittig som han är, herr Larsson, föreslog han då att man skulle öka den allmänna löneavgiften med 1,3 % – dvs. under första halvåret 1991 öka uttaget av skatt på arbete. Inga andra än socialdemokraterna tyckte om den lösningen. Men nu har räddaren trätt fram: Vänsterpartiet har erbjudit sig att stödja finansieringen av skattereformen – givetvis inte utan villkor! Vänsterpartiet fordrar ett antal åtgärder för att befrämja sysselsättningen – riktigt vad vet man väl inte ännu. Men man vet att det kommer att kosta 600 miljoner, som alltså skall reserveras för ändamålet.

Vi i miljöpartiet de gröna anser att lösningen är lika förvånande som den är förkastlig. Man finansierar inte en budget genom att hitta på nya utgifter. Och man främjar inte sysselsättningen genom att höja löneavgiften med 2 miljarder. Folkpartiet och socialdemokraterna, som var så överens om att sänka höginkomsttagarnas skatt, borde faktiskt också ha ett ansvar för att budgeten går ihop.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 4. Det gäller då mom. 1.

Flera av riksdagens partier talar faktiskt om miljöfrågor precis som om de vore intresserade av en radikal förbättring av miljön. Det är dock bara i vår skattemotion som miljön har prioriterats. Varför har man t.ex. åstadkommit en skattereform som gynnar privatbilismen mer än kollektivtrafiken? Momsen på kollektivtrafiken drabbar direkt hushållen och indirekt miljön, eftersom det kan befaras att många inte använder sig av kollektivtrafiken. Vi i miljöpartiet de gröna anser att momsen på kollektivtrafiken skall bort. Jag yrkar bifall till reservation 27. Det gäller då mom. 15. Den voteringen kommer att bli intressant inte bara för utskottet och kammarens ledamöter utan också för miljövänner och vänner av kollektivtrafiken landet runt.

Sedan vill jag något kommentera de höga drivmedelspriser som Irakkrisen har orsakat. Internationellt sett innebär det höga oljepriset en omfördelning mellan de oljeproducerande och de oljeimporterande länderna. Särskilt länderna i tredje världen drabbas ytterst allvarligt. För Sverige som helhet, liksom för i-världen i stort, kan de ökade utgifterna klaras. På grund av mervärdeskatten på bensin kommer statskassan t.o.m. att tjäna litet på krisen. Inom Sverige blir det dock en viss omfördelning. De som utnyttjar bil eller andra transportmedel förlorar en hel del, både till oljeproducenterna och till statskassan – i varje fall gäller det den sena effekten och kompensationen.

Vi föreslår i reservation 30, som jag yrkar bifall till, en skatterabatt om 2 000 kr. till glesbygdsbor i arbetsför ålder – dvs. mellan 19 och 65 år – och en rabatt om 1 000 kr. för övriga. Det här är enkelt att administrera och det erbjuder den enskilde valfrihet. Om han eller hon vill eller kan minska sitt

transportarbete, har man den valfriheten. Det lönar sig, och det måste vara bättre för miljön. Annars täcks förtjänsten delvis av rabatten

Min sista kommentar gäller den barocka regeln om beskattningen av förmånen av fri bil, utan hänsyn tagen till körsträckan. Det var dock hoppfullt att höra – jag tänker då på debatten som Bo Lundgren och Kjell Johansson hade – att en lösning är i sikte. Det här är en gammal miljöpartifråga.

Eftersom jag hörde att vänsterpartiet är på samma linje som vi yrkar jag bifall till reservation 20. Både reservation 20 och reservation 21 lyder ju under samma moment.

Herr talman! Betänkandet innehåller många detaljer som vi har diskuterat tidigare och som vi skall återkomma till. För tids vinnande hänvisar jag den nyfikne ledamoten till våra reservationer, som jag till fullo står bakom.

När det gäller yrkandena om bifall till reservationerna handlar det speciellt om reservationerna 4, 20, 27 och 30.

Anf. 107 LARS HEDFORS (s):

Herr talman! För att inte skatteutskottet skall få alltför dåligt rykte bland hemlängtande riksdagsledamöter skall jag korta ned mitt anförande högst avsevärt.

Inför den här imponerande församlingen är det kanske på sin plats att påminna om att det i dag, faktiskt nästan på dagen, är ett år sedan riksdagen fattade beslut om första steget i den stora skattereformen. I dag tar vi alltså det tredje och sista steget beträffande genomförandet av den reformen.

Därmed sätter vi punkt för ett arbete som har tagit mer än tre år. Det har varit ett minst sagt grundligt utredningsarbete. Varje del av det gamla systemet har genomlysts, och varje litet nytt förslag har analyserats. Absolut ingenting har lämnats åt slumpen.

Statliga utredningar – med landets absolut främsta skatteexpertis – har arbetat sedan 1987, och i ett fall ända sedan 1985. Hundratals remissinstanser har granskat förslagen. Ett mycket stort antal tjänstemän i finansdepartementet och i skatteutskottet har berett förslagen. Detta – kan man väl säga – är i sanning svensk grundlighet när den är allra bäst.

Men det är heller inte vilken reform som helst. Här är det fråga om den största skattereformen någonsin i Sverige. Och vem vet – kanske benämns den rent av som århundradets skattereform i framtidens historieböcker.

Ändå är reformarbetet säkert inte alldeles färdigt. Vi kommer med största sannolikhet att upptäcka att det finns saker och ting som behöver rättas till. Det vore väl närmast konstigt om ett så omfattande reformarbete skulle vara fullständigt perfekt från allra första början.

Om det t.ex. skulle visa sig att det fortfarande finns fördelningspolitiska orättvisor eller om nya kryphål i skattelagstiftningen skulle dyka upp, ja, då måste vi vara beredda att ingripa.

Därför måste reformen följas upp och utvärderas mycket noggrant. Regeringen har, som alla vid det här laget vet, tillsatt en särskild kommitté som skall göra detta. Det kan tilläggas att kommittén redan är i arbete.

Jag för min del är också övertygad om att de s.k. särintressena kommer att fortsätta sin envisa kamp för att förbättra sina skattevillkor. Många motioner

kommer att väckas i det syftet, och mycken vältalighet kommer att utvecklas.

Det blir krav på lägre krogmoms och lägre moms på persontransporter. Det blir krav på bättre villkor för idrott och annan ideell verksamhet. Det blir krav på bättre villkor för pensionssparande, användande av tjänstebil osv.

Men tro mig – dessa och andra särintressen kommer att få det allt svårare att göra sig hörda i skattedebatten! Människor kommer mer och mer att inse att de försämrade skattevillkoren, som dessa intressen onekligen får, mer än väl uppvägs av över 100 miljarder kronor i sänkt inkomstskatt.

Människor kommer att upptäcka att ett enkelt och enhetligt skattesystem – utan en mängd undantag och särregler – är den bästa garantin för ett rättvist skattesystem, utan möjligheter för smarta och välbärgade människor till osund skatteplanering och skattefusk.

Människor kommer att upptäcka att – om nu dessa särintressen ändå skall gynnas, vilket naturligtvis inte kan uteslutas – det bästa sättet inte är skattesubventioner. Annars får vi återigen det skattelapptäcke som tidigare har vållat oss så stora bekymmer.

Herr talman! Det är viktigt att en så pass omfattande samhällsförändring som den som det nu rör sig om vilar på en bred parlamentarisk bas. Den ger nämligen de nödvändiga förutsättningarna för att vi skall få ett hållfast och varaktigt skattesystem. På så vis hinner människor vänja sig vid systemet. Framför allt hinner man lära sig hur det fungerar innan det ändras igen.

Därför är det bra att socialdemokraterna och folkpartiet har kunnat enas om tagen och tillsammans konsekvent och målmedvetet har drivit igenom reformarbetet i riksdagen. Det är också bra att centerpartiet ställer sig bakom stora delar av reformen.

Men moderata samlingspartiet ställer sig, som vanligt, vid sidan om och fortsätter på det viset sin sedan 1981 inledda skattepolitiska ökenvandring. Jag skulle tro att Bo Lundgren och andra moderater har vissa pedagogiska problem med att för sina väljare förklara varför man tar avstånd från en reform, som innebär historiens största marginalskattesänkning och en långtgående anpassning till EG, bl.a. när det gäller indirekta skatter och företagsskatter.

Ännu större pedagogiska problem, och det har vi märkt redan i dag här, kommer han att få när han skall förklara för sina väljare att hans parti tänker regera ihop med folkpartiet – om han nu får den möjligheten efter valet 1991.

Jag vet inte om ni som sitter här i kammaren nu lyssnade på Bo Lundgrens anförande. Jag lyssnade väldigt noga, och jag noterade alla hans målande beskrivningar av förslagen i skattereformen. Han sade faktiskt att förslagen i skattereformen var vanvettiga, galna. Han klippte sedan till rejält när han sade att förslagen är snurriga. Nu säger Bo Lundgren att han – om han får den möjligheten – skall regera ihop med ett parti som kan lägga fram vanvettiga och snurriga förslag.

Naturligtvis kommer en mängd frågor att resas inom väljarkåren: Kommer moderaterna i den situationen, om de får möjlighet att regera ihop med folkpartiet, att kräva – och den frågan har ställts tidigare – att skatterefor-

men skall rivas upp? Om svaret på den frågan skulle bli ja – jag tvivlar på att jag får ett entydigt svar – vad tror då Bo Lundgren att folkpartiet säger? Vi har ju fått en liten föraning här i diskussionen mellan Bo Lundgren och Kjell Johansson, och det var sannerligen inget kärleksgnabb – snarare ett kraftfullt skilsmässogräl, skulle jag vilja påstå.

Om svaret på frågan däremot blir nej, kommer nya följdfrågor som ett brev på posten: Vilka heliga skatteprinciper måste ni då överge? Vilka viktiga vallöften måste ni bryta? Bo Lundgren kan ju börja träna inför den kommande valrörelsen genom att verkligen försöka svara på frågorna nu. Det går inte att glida undan som Bo Lundgren hittills har gjort.

Herr talman! I det betänkande som vi nu diskuterar behandlas regeringens proposition nr 54 som har titeln Kvarvarande frågor i reformeringen av inkomst- och företagsbeskattningen, m.m.

Bakom denna mycket allmänt hållna rubrik döljer sig ett stort antal förslag. Det rör sig om kompletteringar av det tidigare reformarbetet, om smärre justeringar av redan fattade beslut samt om lagtekniska regleringar och förbättringar.

Utskottet ställer sig inte helt oväntat bakom nästan allt. Vissa förtydliganden och påpekanden gör man dock. På en punkt avviker utskottsbetänkandet något från propositionen. Det gäller då frågan om finansieringen av de sista 2 miljarderna i skattereformen. I propositionen föreslås att detta skall ske genom en höjning av den allmänna löneavgiften med 1,3 % under första halvåret 1991. Efter denna tidpunkt sker finansieringen genom en särskild löneskatt på vissa pensionsförmåner – som det ursprungligen var tänkt.

Utskottet instämmer – efter en överenskommelse som har gjorts mellan socialdemokraterna och vänsterpartiet – i detta förslag. Samtidigt föreslår man, som Lars Bäckström har redogjort för, att 600 milj.kr. skall avsättas för aktiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Därmed blir skattereformen i det allra närmaste finansierad, och regeringens kamp mot inflationen underlättas. Man kan alltså på detta vis bidra till att bekämpa inflationen. På samma gång som vi gör detta uppnår vi det goda att beredskapen för offensiva åtgärder mot en befarad ökad arbetslöshet kan förberedas.

Utskottet ställer sig också bakom en socialdemokratisk motion om att det s.k. taket på 2 500 kr. för skattereduktion för fackföreningsavgift skall slopas. Skälet till det är i första hand att det inte i dag finns någon begränsning i arbetsgivares avdragsrätt för organisationsverksamhet. Genom att ta bort taket skapas likformighet – det är det viktigaste skälet – mellan arbetsgivare och arbetstagare i detta avseende.

Herr talman! Det har – inte helt oväntat – avlämnats ett stort antal reservationer till betänkandet, närmare bestämt 75 stycken. Jag tänker förskona riksdagen från en närgången granskning av dessa reservationer och bara göra några kortfattade övergripande kommentarer.

De moderata reservationerna leder i de allra flesta fall till inkomstförsvagningar. Därmed följer man som väntat upp sin tidigare politik med en kraftig underfinansiering av sina skatteförslag. Det finns åtminstone en konsekvens i moderaternas förslag. Bo Lundgren säger att han under en tioårsperiod vill sänka skattetrycket i Sverige till den nivå som råder i Västeuropa i övrigt. Med en snabb överslagsberäkning kommer man fram till att det skulle inne-

bära att moderata samlingspartiet vill sänka skatten i Sverige med ungefär 20 miljarder kronor per år. Det låter väldigt klämmigt och väldigt käckt. Men när man kommer över till frågan om var de pengarna skall tas, säger inte moderata samlingspartiet någonting. Då är man inte så käck och klämmig längre. De är t.o.m. så optimistiska att de föreslår att kostnaderna för det svenska försvaret skall ökas kraftigt. Det finns alltså ingen som helst trovärdighet i skattesänkningsförslagen från moderata samlingspartiet.

Dessutom innebär de moderata inkomstförsvagningarna mycket stora skattelättnader för höginkomsttagare och kapitalägare. Det är inte heller särskilt förvånande. Det är en gammal och känd moderat fördelningspolitik.

Även centerpartiets förslag underminerar skattereformens finansiering. Därmed förstärker man den underfinansiering som fanns redan i vårens centerförslag.

Centern upprepar också sitt förslag om att ersätta energimomsen med punktskatter. Det är, som det har sagts tidigare, ett minst sagt uppseendeväckande förslag med tanke på att arbetslösheten nu har en tendens att öka. Förslaget innebär nämligen att man kraftigt försämrar villkoren för företagen. Det hjälper inte med några undantagsregler, Görel Thurdin, det drabbar företagen hårt. Det förstärker nedgångstendenserna i sysselsättningen. Det är något som bl.a. kommer att drabba den glesbygd som centerpartiet i andra sammanhang säger sig värna om.

Det skulle finnas mycket att säga om enskilda reservationer. Det gäller också de relativt fåtaliga miljöparti- och vänsterreservationerna. Tiden tillåter inte det.

Låt mig bara till allra sist litet grand få beröra den fråga som Lars Bäckström har aktualiserat, nämligen det på nytt i vänsterpartiets reservation framförda kravet på en kraftig skärpning av företagsbeskattningen, utöver den som ingår i skattereformen. Det är som jag ser det en minst sagt äventyrlig politik att i den konjunktursvacka vi ser framför oss ytterligare försämra företagens konkurrensförmåga.

Det vore intressant att få höra Lars Bäckström förklara hur den politiken går ihop med i andra sammanhang framförda bekännelser till den fulla sysselsättningens politik. Lars Bäckström talar ofta och varmt om ökad jämlikhet. Men den riktigt stora ojämlikheten är faktiskt arbetslösheten.

Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till utskottets hemställan i dess helhet och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 108 BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Lars Hedfors säger att vi moderater är ute på en skattepolitisk ökenvandring. Det finns en bred enighet om att vi måste söka nära anknytning till eller medlemskap i EG. En förutsättning för att kunna fungera i det sammanhanget är att vi anpassar oss skattemässigt. Det är snarare det parti, socialdemokraterna, som slår vakt om Sveriges världsrekordhöga skattetryck som är ute på den europeiska ökenvandringen, om man nu kan se öknar så långt norrut som i Sverige.

Vi tar inte avstånd från marginalskattesänkning. Men inse för en gångs skull att om socialdemokraterna konstruerar en omfördelning av skattebördan, som inkluderar en ingrediens som vi tycker är bra och som vi har stöttat

i riksdagen, innebär det inte att det inte finns andra sätt att kompensera exempelvis en alltför snabb köpkraftsökning. Ni har inte rätt i det ni säger. Det visar om inte annat den samhällsekonomiska utvecklingen i Sverige.

I fråga om en del andra saker hävdar Lars Hedfors att detta förslag är en anpassning av momsreglerna till EG. Tvärtom. Ni har fjärmat er än mer från EG när det gäller såväl skattesats som bas. Det är ett steg i fel riktning man har tagit, och så småningom måste man stiga tillbaka.

Reformen av företagsbeskattningen bygger på en moderat motion från 1985. Det jag föreslog att man borde lägga fram för regeringen, när andra i företagsskatteutredningen diskuterade cashflow-skatten och andra teoretiskt intressanta förslag, var 30 % bolagsskattesats, slopade lagernedskrivningar, slopade investeringsfonder osv. Det är moderat politik, och det går alldeles utmärkt. Det vi säger nej till är ett oförändrat högt skattetryck och att man genomför sådana skärpningar av beskattningen som försämrar samhällsekonomin totalt sett.

Lars Hedfors är föraktfull mot särintressen. Var och en som kritiserar det socialdemokraterna nu har genomfört är ett särintresse. Då är hyresgästerna särintressen. Småhusägarna är särintressen. Alla löntagare som får höjd moms är också särintressen. Alla som får pension och mister del av pensionen på grund av pensionsskatten är särintressen. Skulle de inte få uttala sig: hyresgäster, löntagare och pensionärer? Det är orimligt att tänka sig.

Folkpartiet har nu, vilket vi tycker är bra, anslutit sig till vår uppfattning att man måste sänka skattetrycket planmässigt. Om man skall sänka skattetrycket måste man med nödvändighet ändra någonting i det skattesystem som gäller från den 1 januari 1991, annars kan man inte sänka skattetrycket. Man måste sänka någon skattesats någonstans, annars sänker man inte skatten. Skall alla skattesatser ligga fast, kan man inte sänka skatten. Då är frågan till Lars Hedfors: Hur skall ni kunna sänka skattetrycket, som ni talar om, om ni inte vill ändra någonting i skatteomläggningen!

Anf. 109 GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Jag håller med Lars Hedfors om att det är en stor och viktig skattereform. Därför har vi från centerpartiet varit med på stora delar av den. Vi har också varit med för att påverka reformen så att den skulle bli något så när bra för människorna i samhället. Vi har sett till att grundavdraget är kvar, för det var faktiskt borta från förslaget ett tag. Vi kan titta på reseavdraget, som i princip var på väg att slopas. Vi kan se på bostadsbeskattningen, som säkerligen hade sett ännu sämre ut än den gör i dag om inte vi i centerpartiet hade slagit larm om detta redan i utredningen.

Jag noterade emellertid att det hos Lars Hedfors finns en viss beredvillighet till omtänkande. Jag noterade även att sådan beredvillighet finns hos folkpartiet. Men jag skulle vilja ställa en fråga. Reformen griper in i så många delar av samhället, bl.a. påverkar den utgifterna för våra bostäder. Till skattereformen hör också förslaget om bostadsfinansiering. Den diskuterades i utredningen och man sade att man skulle komma fram till ett finansieringssystem som blev bra till slut, eftersom det inte var så bra från början, med höjd byggmoms, investeringsbidrag och mycket höjda boendekostnader. Jag måste fråga Lars Hedfors om han har samma uppfattning som Oskar

Lindkvist gav uttryck för i går. Han är i varje fall er ledande ledamot i bostadsutskottet. Han sade så här: "Denna kammare har lyckats besluta att en bostadsrätthavare vid försäljning både skall skatta för eventuell vinst och för sin förlustandel i bostadsrättsföreningens bokföring. Nu får vi be om litet skärpning i finansdepartementet. Politik är inte bara matematik." Sedan säger han att han skall göra allt han kan för att medverka till en rättelse på detta område. Skall Lars Hedfors göra något annat än den som borde vara insatt i bostadsfrågor? Jag tycker att det vore intressant att få svar på den frågan.

Jag förstår att Lars Hedfors försöker få det att se ut som om centerns förslag om energimoms på något sett redan nu skulle ha åstadkommit förödande arbetslöshet. Jag tycker inte att vi skall trolla bort korten. Det är regeringens ekonomiska politik som rår för detta. Det skall vi komma ihåg. Höjd arbetsgivaravgift är här fullständigt fel.

Anf. 110 GÖSTA LYNGÅ (mp):

Herr talman! Att motionera och att reservera sig är ibland som att ropa i öknen. Man får inte svar, inte ens ett eko.

Jag refererar speciellt till en fråga som tre olika partier har motionerat om och som jag har pratat om här. Det är frågan huruvida momsen på kollektivtrafik borde bort. Det är inte bara dessa tre partier som har sagt så utan även miljörörelser i Sverige samt alla möjliga pendlare från norr till söder. Det är viktigt för oss att den momsen kommer bort och att det sker snart.

Herr talman! Jag läser från betänkandet: Inte heller i denna del är utskottet berett att ompröva sitt ställningstagande och avstyrker därför... Det är så mycket motivering man har att komma med. Det är som att ropa i öknen. Om jag ropar till Lars Hedfors i denna kammare, kan jag få svar på när ni tänker avskaffa momsen på persontransporter, eller kommer jag då att få samma svar som i öknen, en tystnad?

Anf. 111 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Herr talman! Lars Hedfors ställde en fråga till mig om företagsbeskattningen. Jag vill svara genom att citera vänsterpartiets motion om den ekonomiska politiken på medellång sikt: "Integrationen i världsekonomin gör att vinstläget i Sverige inte i längden kan avvika påtagligt från det i omvärlden. En för låg vinstnivå leder till att investeringarna i stället söker sig utomlands."

Det kanske inte är allmänt bekant att vänsterpartiet har denna ståndpunkt, men det har vi. Vinstnivån kan inte påtagligt avvika. Men icke heller företagsbeskattningen bör påtagligt avvika från omvärldens. Det är vad den gör för närvarande. Jag tror mig veta att Lars Hedfors känner till att företagsbeskattningen i Sverige är den lägsta inom Västeuropa. Skatteutskottet besökte Belgien. Där hade man en vida högre företagsskatt för Volvo än man har i Sverige.

När vi i skatteutskottet hade en utfrågning om företagsbeskattning erkände t.o.m. herr Lodin från Industriförbundet och dess skattedelegation att industrin visst kunde tänka sig att slippa skatteutjämningsreserv, om man fick ner skattesatsen till ungefär 23 %. Men hade man gjort så, hade Sverige

framstått som industrins lågskatteland. Det hade blivit problem med internationell skatterätt om företagen såg till att beskattas i Sverige. Det hade t.o.m. kunnat bli problem inom GATT. Socialdemokratin har hemfallit åt någon slags talmystik, där man får allt att se ut som 30 %, oavsett om det är 30 % eller ej. Visst går det att ha ett normalt företagsskatteklimat, utan att ha Monaco för miljonärer och Sverige för företag. Det finns andra metoder att få produktivitet och utveckling. Ni gjorde felet 1982 att med superdevalveringen få för höga vinster och en inlåsningseffekt för industrin. Det är en av orsakerna till dagens kris.

Det är riktigt som Lars Hedfors säger, att sysselsättningen är den viktigaste fördelningspolitiska frågan. Men den går att klara även med ett normalt skatteläge för företagen.

Jag hoppas att Lars Hedfors kan avsätta någon minut, jag vet att det är ont om tid, till frågan om tjänstebilar. Särintressen skulle ju inte tillgodoses. Men två särintressen tillgodosågs i denna skatteomläggning: kottplockarna och Volvo. Det är en helt absurd lagstiftning vi nu har på detta område. Vi har reserverat oss enbart för att begära ett mer normalt skatteförhållande, så att inte kostnaden blir noll för att köra tjänstebilen privat. Finns det ingen beredvillighet, Lars Hedfors, att se över detta system?

Anf. 112 KJELL JOHANSSON (fp):

Herr talman! Lars Hedfors sade att han skulle fatta sig kort, men han var egentligen ganska polemisk. Jag vet inte om vi sparar så mycken tid. Han började med att tala om ett praktgräl mellan mig och Bo Lundgren. Då har inte Lars Hedfors hört mig gräla ordentligt.

Jag är inte riktigt överens med Lars Hedfors om att vi sätter punkt för skattereformen. Jag sade i mitt anförande att vi tillfälligt sätter punkt för vissa avsnitt. Jag är noga med att poängtera det.

Däremot är jag inte beredd att här gå in på hur det besked som Lars Hedfors efterlyste skall se ut. Det får bli samma påpekande som Lars Bäckström fick och som jag även gjorde i mitt anförande. Beskedet om vår långsiktiga skattepolitik och hur vi bör gå vidare kommer vi att ge i januari i vår skattemotion. Där avhandlar vi i vilken takt vi tror att vi skall kunna sänka skattetrycket: arvs- och gåvoskatterna, förmögenhetsskatten osv. De frågor som vi har varit överens om att utreda vidare är självfallet inte avslutade: särskild redovisningsmetod, nuvärdesavskrivning osv.

Men jag skall inte polemisera. Det börjar bli dags att sammanfatta debatten nu. Jag vill tacka Lars Hedfors för ett gott år under vilket vi både i och utanför utskottet har arbetat bra tillsammans i en trevlig stämning. Jag tillönskar en välbehövlig vila och ber att få önska riksdagens personal och alla mina kollegor en riktigt God Jul och ett Gott Nytt År.

Anf. 113 LARS HEDFORS (s):

Herr talman! Jag får tacka för de vänliga orden från Kjell Johansson och återgälda desamma.

Det var litet trist, Kjell Johansson, att vi inte fick något besked om hur det tänkta samarbetet skall gå till. Väldigt många människor längtar och trängtar efter ett sådant besked.

Jag har faktiskt roat mig med att räkna efter, Bo Lundgren, och funnit att det i de sammanlagda betänkandena om skattereformen finns inte mindre än 160 moderata reservationer. På 160 punkter är ni alltså oense med folkpartiet om skattepolitiken. Ni kan inte tänka er att rucka på en enda av de punkterna. Ni vägrar kategoriskt och konsekvent – det är egentligen den enda punkten ni är riktigt konsekventa på – att svara på frågan hur ni med så stor oenighet skall kunna komma överens i skattepolitiken framöver.

Sedan svarade Bo Lundgren inte heller på nästa fråga. Han svarar över huvud taget inte på några frågor i dag. Det verkar inte särskilt käckt och piggt. Bo Lundgren svarade inte på frågan om varifrån han skall ta de 20 miljarderna om året som skall dräneras ur statskassan. Bo Lundgren har inget annat att komma med än bara ett löst rundsnack om att man måste få ned skattetrycket i nivå med EG-staternas skattetryck. Det vore bra om man någon gång kunde få ett konkret förslag från Bo Lundgren.

Görel Thurdin ställde den stora och viktiga frågan om hur vi skall ha råd att bo. Hon gör precis samma fel som så många av skattereformens belackare gör: hon ser nämligen bara till de negativa sidorna och glömmer de positiva. De kraftigt sänkta inkomstskatterna skall ge oss denna möjlighet. Det är en annan sak att vissa bostadsföretag höjer hyrorna mer än vad skattereformen ger dem rätt till att göra.

Frågan om beräkning av reavinst vid försäljning av bostadsrätter, Görel Thurdin, behandlades för sex månader sedan. Då var i stort sett alla – lägg märke till det – remissinstanser positiva till det förslag som vi lade fram. Det fanns i alla fall inte några invändningar från dem som var närmast berörda. Nu gör vi t.o.m. en förbättring av förslaget. Utskottet bidrar också till denna förbättring med ett särskilt påpekande. Det är något märkligt att man då talar om rättsövergrepp, särskilt som denna fråga har granskats av lagrådet – precis som Kjell Johansson tidigare sade. Lagrådet har inte kunnat hitta något som tyder på rättsövergrepp.

Jag skulle naturligtvis också vilja svara på Gösta Lyngås och Lars Bäckströms frågor, men jag får återkomma till deras frågor i en senare replik.

Anf. 114 BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Först vill jag till protokollet få noterat att jag inte avser att yrka bifall till fler reservationer än de tre jag redan har yrkat bifall till, även om andra yrkar bifall till sina reservationer under samma moment. Det innebär att vi för att spara kammarens tid kommer att avstå från att delta i voteringen, eftersom vi ändå vet hur det slutliga utfallet kommer att bli. Det är alltså inte fråga om något ställningstagande i sak som skiljer sig från vad som sägs i våra reservationer.

Lars Hedfors är naturligtvis besviken över att det finns partier i riksdagen som kan tänkas få majoritet för att sänka skattetrycket. Det finns knappast något värre för socialdemokrater än att bli av med skattepengar, medborgarnas surt förvärvade slantar som skall betalas in till det offentliga.

Vi moderater är glada över att folkpartiet delar vår uppfattning om en successiv sänkning av skattetrycket. Som jag sade till Lars Hedfors är det självklart att man, om man skall kunna sänka skattetrycket, måste ändra en skattesats i nedåtgående riktning. Annars blir det ingen sänkning. En sänk-

ning innebär att man ändrar i den skattelagstiftning som gäller per den 1 januari 1991. Samma sak gäller för Lars Hedfors, om han vill sänka skattetrycket, som han har sagt att han egentligen vill göra. Då måste man göra dessa ändringar. Så enkelt är det. Sedan kommer vi naturligtvis att föra diskussioner med de partier som också vill sänka skattetrycket samtidigt som vi reformerar den offentliga sektorn.

När det gäller vår anpassning till Europa kan jag först notera att det finns andra länder som har betydligt lägre skattetryck än Sverige. Det gamla Västtyskland, numera Tyskland, har ett väsentligt lägre skattetryck, men ett socialt välfärdssystem som i många avseenden t.o.m. är bättre än det svenska. Man kan aldrig göra en hundraprocentig jämförelse mellan olika länder, men ett land kan alltså ha samma goda välfärd till lägre skatt med andra system än det svenska.

Om produktiviteten i den offentliga sektorn under 80-talet varit oförändrad och inte sjunkande, hade det funnits utrymme för att ha ett 70–80 miljarder kronor lägre skatteuttag än i dag. Det belopp vi vill sänka skattetrycket med rör sig under 90-talet om ca 130 miljarder kronor. Detta kan genomföras genom att man vidtar åtgärder som gör att den offentliga sektorn fungerar effektivare – enbart detta ger oerhörda vinster.

Man skall naturligtvis också väga in ett ökat hushållssparande, som ju ni har hållit nere. Man skall väga in mycket blygsamma, i och för sig försiktigt beräknade, produktionsökningar. Dessutom måste man vidta rena besparingar. Till skillnad från när ni skall spara 25 miljarder kronor – om ni nu någonsin kommer att lyckas med det – menar vi inte att det skall ses som ett gnetande bara för att staten inte klarar sin uppgift på grund av att man håller fast vid de cementerade systemen som inte medger någon valfrihet. Vi menar i stället att dessa pengar skall användas också för att människorna skall få lägre skatt. Då kan vi få en expanderande ekonomi. Till skillnad från er vill vi ha dynamik och tillväxt.

Anf. 115 GÖSTA LYNGÅ (mp):

Herr talman! Jag vill gärna önska Lars Hedfors och mina kamrater i kammaren en god jul och ett gott nytt år. För Lars Hedfors del gäller detta även om jag inte får svar på min fråga om moms på kollektivtrafik, men jag hoppas på ett svar.

Anf. 116 GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Vi i centern har ständigt hävdat att skatt skall betalas efter bärkraft. Människor skall inte behöva känna att de först skall betala skatt och sedan erhålla bidrag för att klara sin försörjning. Man skall kunna leva på sin lön, ha råd att betala sina boendekostnader och ha råd att åka till och från jobbet.

Skatt skall tas ut så att arbete och företagande stimuleras. Det finns här förslag som går ut på att höja skatten på arbete, vilket stimulerar varken det ena eller det andra.

Centern vill stimulera sparande och decentraliserat ägande. Därför borde man som ett sparincitament ha infört ett sparavdrag. Det är viktigt att kunna spara både till nyföretagande och till boende.

Vi i centern vill styra med skatter när det gäller miljö och resurshushållning. Det finns forskare som hävdar att om man fortsätter på den väg som nuvarande energipolitik har lett fram till, kommer energipriserna att bli mycket högre jämfört med andra alternativa lösningar.

Skattereformen skall inte heller hota regional balans. Därför har vi haft synpunkter på t.ex. resekostnader och skatteutjämningssystem, som i och för sig är frågor som är under utredning.

Vår målsättning är att sänka den totala skattekvoten. Jag vill än en gång säga att det egentligen bara är moderaterna och centern som har lämnat förslag om en sänkning.

Vi i centern vill ha en differentierad moms med lägre skatt på nödvändig konsumtion. Det är märkligt att det nu när Sverige närmar sig EG med stormsteg och när man vet att EG-länderna kommer att tillämpa differentierad moms ändå inte går att införa differentierad moms som faktiskt bidrar till en lägre kostnadsnivå. Differentierad moms bidrar också till att kraven vid löneförhandlingar blir lägre. Nej, Sverige skall köra likformighetsprincipen i botten, kosta vad det kosta vill.

Som ett exempel kan nämnas beskattning av värdepapper och skulder i utlandet. Här har det avreglerats genom valutaavreglering och kapitalavreglering. Nu skall det helt plötsligt byggas upp murar inom skattesystemet. Det är väl ändå ganska inkonsekvent, särskilt med tanke på det beslut som fattades häromdagen.

Turistmomsen avviker definitivt från hur det förhåller sig inom EG-länderna.

Varför kan man inte ta fasta på åtminstone det som man vet är bra för människorna och som främjar den ekonomiska effektiviteten, även om inte alla är av samma uppfattning?

Jag vill avsluta med att önska skatteutskottets ledamöter och utskottskansliets personal, som har arbetat hårt, en god jul. Jag vill också skicka med Lars Hedfors en hälsning till statsrådet Erik Åsbrink. Jag har saknat en röd tomteluva här i kväll.

Anf. 117 LARS BÄCKSTRÖM (v):

Herr talman! Herr Hedfors hann inte med att besvara min fråga. Det har jag full förståelse för, och då får jag möjlighet att utvidga den.

Det finns fyra partier, alltifrån moderata samlingspartiet till vänsterpartiet, som har tagit upp frågan om tjänstebilar. Utskottet skriver: "Det finns enligt utskottets mening inte någon anledning att göra ändringar i det beslut som riksdagen fattade så sent som i juni i år. Utskottet avstyrker därför motionerna". Finns det verkligen ingen anledning?

En rubrik i Svenska Dagbladet hade följande lydelse: "Bra affär att köra tjänstebil privat". Är inte detta en anledning att göra någonting åt problemet?

Jag bläddrade i en reklambroschyr från ett större bilföretag – jag tänker inte sponsra företaget genom att nämna dess namn. Där stod det att sänkningen av marginalskatten till 50 % har gjort att förmånsbil blir billigare netto att köra 1991 jämfört med 1990. Finns det verkligen ingen anledning att göra ändringar i den antagna lagstiftningen? De 200 000 tjänstebilar som

det handlar om har en marginalkostnad på 0 kr. De är i huvudsak koncentrerade till storstäder med de miljöproblem som där finns. Finns det då verkligen ingen anledning att göra en översyn av tjänstebilsförmånen? Jag anser att den slutsats som skatteutskottets majoritet har kommit fram till är något udda.

I vår reservation framför vi bara en hovsam begäran att regeringen skall lämna förslag för att denna skattefria zon skall kunna undanröjas. Vi vet att denna lagtext kom till efter en intensiv lobbyverksamhet av två svenska bilföretag. Det är viktigt att värna om sysselsättningen, men det kan nog ske på annat sätt än att ge en liten grupp av människor skattefrihet och låta dessa personer gratis köra bil så mycket de vill i storstäderna. Det är inte rimligt. Visst finns det anledning, herr Hedfors!

Jag tror att det är klokt av socialdemokraterna att överväga det förslag som vi från vänsterpartiet har presenterat, nämligen att slopa grundavdragen för inkomster över 180 000 kr. Man skall naturligtvis inte använda sig av en stupstock, utan man bör fortsätta att arbeta på den väg som man har slagit in på. Ni har ju infört ett förhöjt grundavdrag för inkomster mellan 60 000 kr. och 90 000 kr. För inkomster därutöver är grundavdraget fast i en kort intervall för att sedan trappas av. Denna avtrappning kan då fortsätta så att grundavdraget helt försvinner vid inkomstskiktet 180 000 kr. Detta skulle ge stora inkomster till statskassan. Hur dessa inkomster sedan skall användas är en annan fråga. Man kan t.o.m. använda dem för att sänka momsen. Detta är något som ni inom socialdemokratin bör fundera över, för det har också mycket stora positiva fördelningspolitiska effekter.

Anf. 118 LARS HEDFORS (s):

Herr talman! När det gäller tjänstebilar har vi försökt att hitta en schablonmässig lösning som något så när överensstämmer med de faktiska kostnaderna. Det är klart att det kan uppstå smärre orättvisor i ett system med schabloner. För enkelhetens skull och för att man skall slippa bygga upp en omfattande byråkrati är det praktiskt att tillämpa schablonregler.

Gösta Lyngå frågade om moms på kollektivtrafik. Det är en bärande princip i hela skattesystemet, att alla former av konsumtion skall beskattas ungefär lika mycket. Det är inte skatten som skall vara avgörande för vilken vara eller tjänst man väljer att konsumera. Jag kan trösta Gösta Lyngå med att det har visat sig att kollektivåkandet i Sverige nu ökar. Jag hoppas att det är en julklapp som Gösta Lyngå uppskattar.

Görel Thurdin tog upp den gamla klassiska centerfrågan om den differentierade momsen. Helt kort vill jag svara att vi inte tror att differentierad moms har några fördelningspolitiska effekter. Vi vet att man kan uppnå precis samma fördelningspolitiska effekter på annat sätt till mycket lägre kostnader. Det bör man tänka på i dagens situation.

När det gäller Bo Lundgren och de 160 punkterna efterlyser jag fortfarande svaret på min fråga, men jag tror inte att jag kommer att få något. Bo Lundgren kan fundera över julen vilka av de 160 punkterna ni vill göra avsteg ifrån vid ett eventuellt samarbete med folkpartiet.

Jag ber att få återgälda hälsningarna och önskemålen om en God Jul och ett Gott Nytt År.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 10 §.)

8 § Ändringar i 19 § kommunalskattelagen

Föredrogs
skatteutskottets betänkande
1990/91:SkU12 Ändringar i 19 § kommunalskattelagen (1928:370) (prop. 1990/91:117 och 1990/91:54 delvis).

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 10 §.)

9 § Ändring i lagen om tillfällig begränsning av kommuners rätt att ta ut skatt

Föredrogs
finansutskottets betänkande
1990/91:FiU11 Ändring i lagen om tillfällig begränsning av kommuners rätt att ta ut skatt (prop. 1990/91:56 delvis).

Anf. 119 CARL FRICK (mp):

Herr talman! Jag skall fatta mig helt kort, eftersom vi i vår reservation framför synnerligen väl underbyggda argument för vårt förslag om att det kommunala skattestoppet skall upphävas. Därmed yrkar jag bifall till vår reservation.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 10 §.)

10 § Lag om folkbokföringsregister, m.m.

Föredrogs
skatteutskottets betänkande
1990/91:SkU9 Lag om folkbokföringsregister, m.m. (prop. 1990/91:53).

Anf. 120 HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! Så här nära jul ligger det nära till hands att erinra om vad vi kan läsa i åtminstone ett av evangelierna. För 2 000 år sedan utgick sålunda ett påbud från kejsar Augustus att hela världen skulle skattskrivas. I år utgår från den lilla världen, dvs. Sverige, ett påbud att alla medborgare skall beskattas för sina inkomster och utgifter. För tre år sedan utgick ett påbud från riksdagen att man i vår lilla värld skulle föra över ansvaret för den löpande folkbokföringen från pastorsämbetena till de lokala skattemyndigheterna.

Jag tror inte att kejsar Augustus skulle ha gillat detta påbud. Han var nämligen också överstepräst. Något som dock inte nämns i evangeliet.

Men man behöver inte vara vare sig kejsare eller överstepräst för att reagera negativt på påbudet i vår lilla värld. Vi yrkar sålunda i reservation 4 i skatteutskottets betänkande om lag om folkbokföringsregister, m.m. avslag på föreliggande proposition, liksom vi gjorde när principbeslutet fattades för tre år sedan.

Den nu föreliggande propositionen 1990/91:53 innehåller många svagheter, vilket bl.a. har påpekats av datainspektionen, konstitutionsutskottet och kulturutskottet utöver vad vi reservanter i skatteutskottet har anfört. Vi har särskilt pekat på frågorna om registeransvar, sökbegrepp och också på angelägna sekretessfrågor i övrigt. Vi kan t.ex. inte inse att det skall vara nödvändigt att införa ett nytt centralt referensregister, när vi redan har centrala register som kan användas även för sådana ändamål, nämligen det centrala skatteregistret som via det s.k. riksaviseringsbandet byggs upp på uppgifter från de nuvarande länsregistren inom folkbokföringen. Snart får vi väl även ett centralt boskapsbokföringsregister där all valboskap kommer att löpande registreras.

Vi anser också att det är mycket olyckligt att närheten för de enskilda människorna till den verkligt lilla världen kommer att minska högst betydligt när ansvaret för folkbokföringen överförs från svenska kyrkan till skatteförvaltningen. Visserligen anförs från socialdemokratiskt håll att förslaget förutsätter en medverkan i folkbokföringsarbetet från de allmänna försäkringskassorna. Vi anser att man i stället bör pröva möjligheten att låta svenska kyrkan genom pastorsexpeditionerna svara för denna medverkan. Då skulle man i varje fall i viss utsträckning bevara den närhet som finns i den nuvarande organisationen. För samhället skulle en sådan ordning innebära betydande besparingar i form av färre nyanställningar och mindre utbildning av personal vid försäkringskassorna. Den som inte tillhör svenska kyrkan och som av principiella skäl inte vill vända sig till pastorsexpeditionerna har ju skattemyndigheterna att tillgå. Det är även dessa myndigheter som enligt den nya ordningen har beslutanderätten i folkbokföringsfrågor.

Herr talman! Skulle de följande inläggen inte vara tillräckligt provocerande och jag därmed inte får anledning till replik, önskar jag alla en god skatteåterbäring till julkostnadernas bestridande.

Anf. 121 LEIF OLSSON (fp):

Herr talman! Det har blivit mitt öde denna höst att komma upp som talare efter Hugo Hegeland. Det har ibland sina sidor när man ser citaten ur såväl den grekiska mytologin som nu t.o.m. Bibeln. Det är inte alltid så lätt att komma upp som talare i andra hand.

När vi nu sista dagen och i det sista ärendet behandlar skatteutskottets betänkande nr 9 om lag om folkbokföringsregister, m.m., kan man konstatera att utskottet har varit osedvanligt givmilt denna gång när utskottet gäller att behandla viktiga delar i liberala motioner. På tre viktiga avsnitt har skatteutskottet tillstyrkt liberala yrkanden som innebär ett bättre skydd för enskilda människors integritet än vad propositionen föreslår.

I folkpartiet liberalernas motion Sk25 yrkar vi att riksskatteverket inte

skall ha registeransvar för det centrala folkbokföringsregistret. Det är något som för övrigt även datainspektionen ansåg. Vi konstaterar med tillfredsställelse att även skatteutskottet nu enhälligt tillstyrkt vår motion på denna punkt.

Det är bra att utskottet även biträder ett annat av kraven i vår motion, nämligen att medborgarskap inte skall få användas som sökbegrepp i registret. Skälet är givetvis att vi vill värna om den enskildes integritet och att personnummer, namn och adress får anses utgöra tillräckliga sökbegrepp.

En tredje fråga där ett liberalt förslag vunnit gehör i utskottet handlar om att regler om gallring av uppgifter i folkbokföringsregistret skall ha lagform. Gallring av registret skall alltså ske enligt arkivlagens bestämmelser, vilket är bra.

Herr talman! Efter all denna glädje över liberala framgångar i utskottet kan det ju tyckas märkligt, ja kanske t.o.m. otacksamt, att vi ändå i reservation nr 5 yrkar avslag på propositionen. Vårt avslagsyrkande grundar vi helt enkelt på det förhållandet att vi tycker att förslagen kommer i fel turordning.

Som framgår av propositionen kommer ett förslag om ny folkbokföringslag att läggas fram under våren 1991. Folkbokföringslagen kommer att innehålla materiella bestämmelser om organisation, verksamhet, m.m.

Från folkpartiet liberalernas sida har vi här tagit starkt intryck av datainspektionens yttrande på den här punkten. Jag vill gärna citera en mening ur detta yttrande. Man skriver:"Föreskrifterna i en registerlag om ett registers ändamål och innehåll samt ansvaret för registret etc måste naturligtvis styras av de materiella bestämmelserna om verksamheten och dess organisation."

Det är enligt vår mening fel tågordning, och därför yrkar jag bifall till reservation nr 5 där jag också kommer att begära votering.

Herr talman! Så några ord om folkpartiet liberalernas övriga reservationer.

I avsnittet om ADB-stöd finns frågan om sårbarhet och säkerhet i systemet. Utskottsmajoriteten och konstitutionsutskottet hänvisar här till pågående insatser inom riksskatteverket och tycker uppenbarligen att detta räcker som skydd.

I reservation 9 hävdar vi liberaler tillsammans med moderaterna att dessa för medborgarna så vitala frågor måste klaras ut innan riksdagen presenteras ett förslag om registerlag.

I reservation 12 begär vi från folkpartiet liberalerna att den del av statens person- och adressregister, SPAR, som inte omfattas av normal uppdatering av adresser till myndigheter, bör läggas ner. Visserligen säger utskottsmajoriteten att man kan räkna med en uppstramning när det gäller försäljning av personuppgifter, men kvar står fortfarande möjligheten att sälja delar ur registret kommersiellt, något som vi inte kan se att det finns skäl för.

I reservation 17 vill vi ånyo peka på den mycket stora vikt vi lägger vid enskilda personers rätt att skydda sin identitet. Det gäller inte minst kravet att personer som utsätts för våld, hot eller trakasserier skall kunna få ett tillfredsställande skydd.

I regeringsförklaringen i oktober i år sade statsministern att skyddet för förföljda kvinnor skall stärkas, och samma sak sade riksdagen i våras, just på förslag från skatteutskottet. Det finns, som jag ser det, alltså all anledning

att nu åter fullfölja denna viktiga fråga. Det gör folkpartiet liberalerna i reservation nr 17.

Till slut, herr talman! I själva huvudfrågan om var folkbokföringen bör ligga vill jag bara erinra riksdagen om att folkpartiet liberalerna förordade försäkringskassan som huvudman – inte minst för att bereda bättre service för allmänheten.

Jag vill bara betona vad vi framfört i vår kommittémotion Sk25 om vikten av att tillgodose god service inte minst genom samarbete med försäkringskassorna. Vi är alla överens om att detta skall komma till stånd.

Jag ber att än en gång få yrka bifall till reservation nr 5.

Anf. 122 GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Hugo Hegeland talade så vackert om julevangeliet. I det står det om de tre vise männen. De som har väckt förslaget om att överföra folkbokföringen till skattemyndigheterna är tre partier, men jag skulle vilja kalla dem tre "ovise män".

I samband med behandlingen av propositionen talade vi om vad vi tyckte om förslaget. Vi anser fortfarande att det skall rivas upp. Det har vi också markerat i reservation nr 1, till vilken jag yrkar bifall.

Om förslaget i den föreliggande propositionen går igenom är det viktigt att framhålla att register och liknande har med sekretesskydd och rättssäkerhet att göra. Därför har vi i en reservation markerat vikten av sekretesskydd.

Däremot har vi bara i ett särskilt yttrande framhållit att vi tycker att man borde ta med pastorsexpeditionerna mycket mer i arbetet med folkbokföringen och inte avlöva dem fullständigt på deras arbetsuppgifter. Det har fått och kommer alldeles klart att få stora konsekvenser i olika bygder. Det innebär att det blir en klar centralisering av den här uppgiften och att människor måste resa längre sträckor för att få dessa kontakter.

I en reservation har vi yrkat avslag på propositionen. Vi ställer oss naturligtvis bakom även den reservationen, men eftersom vi skall minska antalet voteringar yrkar jag inte bifall till den.

Anf. 123 KJELL DAHLSTRÖM (mp):

Herr talman! När riksdagen den 28 oktober 1987, således före vår tid här, beslutade att ta bort den fungerande folkbokföringen, så var det inte bara en administrativ klåfingrighet. Det var också ett kulturellt nidingsdåd, vars konsekvenser man ännu inte har förstått vidden av. Risken är uppenbar att vi förlorar de historiska spåren av landets ofta naturgivna indelning i socknar eller församlingar.

Centraliseringen och anonymiseringen av folkbokföringen är dess värre bara en del av en nedbrytningsprocess. Man är i färd med att riva ned den politiska arkitekturen, det civila samhällets struktur och gestalt. Många kunniga och erfarna politiker tycks inte förstå vad det är man håller på med.

Förstärkningen av statens länsstyrelser sker i stället för att skapa regionalt självstyre, i en tid då man ute i Europa talar alltmer om regionernas roll och betydelse. EG-anslutningen sker på storkapitalets villkor och har egentligen ingen folklig förankring. Detta är exempel på andra klåfingrigheter vad gäller den politiska arkitekturens nedbrytning.

Den här nedbrytningsprocessen tjänar bara ett syfte, att centralisera makt och beslut så att de starka kapitalkrafterna, som uppträder allt anonymare och längre från människorna, lättare skall kunna påverka för att inte säga styra dessa beslut. Om maktens politiska hantlangare förstår att man bryter sönder den civila politiska strukturen, vet jag inte. Vi vill i alla händelser inte delta i denna process, och jag vill göra vad jag kan för att allt fler skall få upp ögonen för vad det är som håller på att ske.

Vi har sedan urminnes tider samlats i socknar i detta land. Landet har i grunden kvar indelningen i socknar eller församlingar. Att dessa församlingar bara tycks ha kvar sin rent statskyrkliga betydelse, vid sidan om uppgiften med folkbokföringen, förringar inte dess värde som en av samhällets kulturhistoriska och miljömässiga byggbitar.

Jag vill avvisa folkbokföringsfrågans koppling till religionsfrihetliga spörsmål. Grubblerier kring kyrkans och religionens roll hör inte hemma i detta perspektiv. Jag har dessutom den erfarenheten att pastorsexpeditionernas personal sköter folkbokföringen med en neutralitet, värdighet och serviceanda som kanske kan bli svår att återskapa hos skattmasarna.

Datainspektionen har lämnat mycket allvarlig kritik mot hela förslaget och ber oss observera att länsskattemyndigheten blir registeransvarig för alla lokala folkbokföringsregister i hela länet. Jag citerar datainspektionen: "Kommitténs förslag innebär således att det kommer att ske en enorm ansamling av personuppgifter på ADB-medium hos 24 skattemyndigheter. Detta skall jämföras med dagens förhållande, där folkbokföringen är decentraliserad till i huvudsak 1 400 pastorsexpeditioner. En sådan koncentration av uppgifter på ADB-medium innebär betydande risker från integritetssynpunkt."

Statsrådet Åsbrink har inte bemödat sig om att bemöta kritiken utan påstår helt frankt att verksamheten kommer att bedrivas lokalt. I själva verket kommer verksamheten att koncentreras till ett sjuttiotal skattekontor i hela landet.

Vid pastorsexpeditionerna är i dag totalt 2 400 anställda för folkbokföringen. Nästan samtliga dessa är deltidsanställda kvinnor i medelåldern och boende på orten. De har en unik kompetens som nu riskerar att splittras. Många har blivit lovade anställningar vid de nya skattekontoren, där de så småningom även kan tvingas handlägga skatteärenden. Villkoren för att kvinnorna i denna lojala och trogna yrkeskår skall kunna flytta med är närmast absurda ur regionala, miljö- och arbetsmarknadsmässiga aspekter.

Pastorsexpeditionerna i exempelvis Idre och Pajala församlingar ligger 20–25 mil från de nya skattekontoren i Mora resp. Haparanda. När folkbokföringen flyttar från Östhammar till Uppsala tvingas den eller de som vill hänga med till tre timmars pendling varje dag eller femton timmar per vecka, när man nu kanske bara har en kvart till arbetet.

Det hela blir en brutal indragning av de mest decentraliserade offentliga tjänsterna i landet.

Folkbokföringen sker fortfarande manuellt på nästan samtliga pastorsexpeditioner. Oavsett om detta är en verklig nackdel eller bara en inbillad otidsenlighet, kan datorisering genomföras även med bibehållande av en lokal organisation; det är ju en av huvudpoängerna i datorkommunikation.

Så till statens försäljning av adressuppgifter. Detta sker ju genom statens person- och adressregister, SPAR, med stöd av datalagens 28 §. I propositionen motiveras centraliseringen av folkbokföringen med denna krämaruppgift. Man påpekar att SPAR på ett helt annat sätt kommer att kunna förse en beställare av adresser med relevanta uppgifter för reklamändamål. Vi motsätter oss bestämt denna utveckling och föreslår därför en ändring av datalagen.

Ytterligare ett motiv för centraliseringen av folkbokföringen har varit möjligheten att enklare bedriva släktforskning vid landsarkiven, dit allt arkivmaterial skall förpassas under en tioårsperiod. Men landsarkiven har ingen kapacitet eller beredskap för att ta emot detta enorma material. Samtidigt bryts de rent fysiska banden med den bygd som ändå torde vara en levande del av släktforskningen. Forskningsargumentet synes därför vara mycket svagt.

Herr talman! Vi avvisar propositionen och hela den föreslagna förändringen av folkbokföringens organisation. Vi anser att pastorsexpeditionerna även fortsättningsvis kan sköta folkbokföringen. De religionsfrihetliga knutar som eventuellt kan hittas kan man nog klara av att lösa. Skulle detta inte accepteras tycker vi, i likhet med datainspektionen, att en ny lokal folkbokföringsmyndighet skall inrättas. Detta kan väl ske genom en formell delning av pastorsexpeditionerna och enklast bara med nya skyltar i entrén, skulle jag tro.

Enligt uppgift har varken datorer inköpts eller personal anställts för den organisation som skall fungera inom ett halvår. Bara en försöksanläggning finns, och man är i färd med att föra över personakterna på pastorsexpeditionerna.

Vi anser därför att man åtminstone borde kunna uppskjuta reformen. Som en särskild poäng ser vi det att man då tills vidare kan spara uppskattningsvis 200 miljoner av statens utgifter.

Om riksdagen, trots att våra och i viss mån de borgerliga partiernas motiv för avslag är välgrundade, ändå väljer att genomföra reformen anser vi att vi bör kunna få en fullständig lägesredovisning i form av en skrivelse till riksdagen.

Förstör inte allt vi har! Försök att bygga vidare på det som ändå fungerar i en orolig tid och en orolig värld! Se till den nära service som vi fortfarande kan få på pastorsexpeditionerna när vi behöver ett personbevis eller annan hjälp från folkbokföringen. Att vi dessutom borde förankra oss bättre lokalt i alla livets och samhällets frågor gör ju inte vår plädering svagare.

Jag yrkar bifall till vår reservation 2 i detta betänkande och kommer att begära votering på den punkten. I övrigt avstår vi från att begära votering, även om vi självfallet står för innehållet i alla våra reservationer.

I den mån det blir voteringar om en del borgerliga reservationer avser vi att stödja dem. Det kan, har jag förstått, gälla exempelvis moderaternas reservation 4, folkpartiets reservation 5 och även folkpartiets reservation 17 om sekretessprövningen. Man talade här om rädslan för att kvinnor blir förföljda. Jag instämmer också i det, även om jag inte tog upp det i mitt anförande. Tack, herr talman!

Anf. 124 MARIANNE ANDERSSON i Gislaved (s):

Herr talman! År 1987 fattade riksdagen beslut om en omorganisation av folkbokföringen. Riksdagens beslut innebar en överföring av den löpande folkbokföringen från pastorsexpeditionerna till de lokala skattemyndigheterna eller de lokala skattekontoren, som de kommer att heta från den 1 januari 1991. Riksdagen uttalade också att den allmänna försäkringskassan skulle ta aktiv del i folkbokföringen.

Anledningen till omorganisationen var att det skulle bli en rak och enhetlig organisation. De principiella religionsfrihetsaspekterna som rör organisationsfrågan skulle också tillgodoses. Man skulle i framtiden använda ADB-mediet.

I våras beslutade vi här i riksdagen att anslå pengar för att kunna påbörja förberedelsearbetet med att föra över uppgifter från pastorsexpeditionerna till de lokala skattemyndigheterna. Det arbetet är nu i full gång ute i landet.

Den proposition som vi i dag har att ta ställning till gäller lag om folkbokföringsregister. Grunden för förslaget är det förslag som den organisationskommitté som blev tillsatt har lagt fram. Av förslaget framgår hur man skall organisera folkbokföringen i framtiden när det gäller datorisering, integritetsskydd, m.m.

I framtiden kommer det att bli det lokala skattekontoret som kommer att ha ansvaret för folkbokföringsregistret. Man kommer då att i det registret ha uppgifter om de människor som bor eller har bott inom verksamhetsområdet.

Det kommer också att finnas ett centralt register med begränsade uppgifter, som kommer att finnas över hela landet. Det kommer samtliga skattemyndigheter att ha tillgång till. Registeransvariga kommer länets skattemyndigheter att bli.

Försäkringskassans medverkan i folkbokföringen kommer att ske genom information till allmänheten, utlämnande av blanketter samt hjälp till den enskilde att fylla i blanketter och kontroll av de blanketter som den enskilde har fyllt i på egen hand.

I propositionen tas också upp frågan om vad man skall få söka på i registret, det s.k. sökbegreppet. Regeringen föreslår i propositionen att man skall kunna söka på utländskt medborgarskap – detta för att man skall kunna rikta information till människor på deras eget språk.

Konstitutionsutskottet, som har beretts tillfälle att yttra sig över propositionen, har uppfattningen att sökning på medborgarskap skulle kunna kränka den personliga integriteten. Skatteutskottet instämmer i konstitutionsutskottets åsikt och tycker inte att det finns tillräckliga skäl för att anta det förslaget i propositionen. I stället skall man inte tillåta sökning på medborgarskap.

Avslutningsvis vill jag kommentera några av de reservationer som har lämnats.

Även den här gången ställs det förslag om att beslutet som fattades 1987 inte skall genomföras. Som jag ser det har ingenting framkommit som skulle kunna motivera att det förslag som riksdagen antog 1987 skulle rivas upp. Jag tycker det vore ytterst olyckligt om man nu skulle avbryta det arbete som är i full gång inför omorganisationen.

Moderaterna framför i en reservation förslag om att pastorsexpeditionerna i framtiden skall få den roll som försäkringskassorna nu får i och med den nya organisationen. Att nu ge kyrkan nya uppgifter i folkbokföringen skulle innebära att man inte får den raka organisation som bl.a. var meningen med omorganisationen.

Försäljning av uppgifter från folkbokföringen tas också upp i en reservation. Självfallet skall man vara restriktiv med försäljning av de uppgifter som finns i folkbokföringsregistret, men eftersom lagrådet nyligen har granskat ett lagförslag om offentlighet, integritet och ADB och i lagrådsremissen förordar en uppstramning i frågan om myndigheters försäljning av personuppgifter, tycker jag inte att vi skall föregripa den propositionen utan invänta och se vad den innehåller.

Med det, herr talman, vill jag yrka bifall till hemställan i skatteutskottets betänkande och avslag på reservationerna.

Anf. 125 KJELL DAHLSTRÖM (mp):

Herr talman! Marianne Andersson i Gislaved tycker inte att det har framkommit något som helst som talar för att man skulle avbryta den organisationsförändring som påstås vara i vardande. Jag sade i mitt huvudanförande att enligt uppgift har varken datorer inköpts eller personal anställts. Den personal som man diskuterar om att överflytta från pastorsexpeditionerna till de nya lokala skattekontoren svävar, efter vad jag förstår, i fullständig okunnighet om vad som kommer att ske.

Jag tycker att det är mycket märkligt att driva på en sådan fråga. Hur skall en sådan här stor organisation hinna landa inom ett halvår? Det förefaller mig faktiskt i hög grad kunna bli ett hafsverk.

Låt mig också tillägga att jag vet att folkpartiet gärna driver frågan om denna förändring. Jag vet inte vad man har för grund till det. Kanske finns det frihetliga aspekter på frågan, och det må vara.

Må jag då också säga att miljöpartiet de grönas inställning i den här frågan är att kyrkan skall skiljas från staten. Ni förstår då att vi verkligen står för detta. Vi tycker inte att detta har med religionsfrihetliga aspekter att göra. Det är en praktisk organisation. Låt den fortsätta att fungera. Jag tror faktiskt att folkflertalet i det här landet är av den åsikten.

Anf. 126 MARIANNE ANDERSSON i Gislaved (s):

Herr talman! Enligt de uppgifter jag i alla fall har fått från mitt län håller man på att köpa in datorer och förbereda det här arbetet.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

Företogs till avgörande skatteutskottets betänkanden 1990/91:SkU10 och SkU12, finansutskottets betänkande 1990/91:FiU11 samt skatteutskottets betänkande 1990/91:SkU9.

Mom. 1 (en tillfällig höjning av den allmänna löneavgiften, m.m.)

Först biträddes reservation 3 av Görel Thurdin och Rolf Kenneryd i motsvarande del med 35 röster mot 18 för reservation 4 av Åsa Domeij i motsvarande del. 259 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter biträddes reservation 3 av Görel Thurdin och Rolf Kenneryd i motsvarande del med 38 röster mot 37 för reservation 2 av Kjell Johansson och Leif Olsson i motsvarande del. 239 ledamöter avstod från att rösta.

Därpå biträddes reservation 1 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del med 61 röster mot 38 för reservation 3 av Görel Thurdin och Rolf Kenneryd i motsvarande del. 215 ledamöter avstod från att rösta.

Slutligen bifölls utskottets hemställan med 163 röster mot 59 för reservation 1 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del. 92 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 4 (grupplivförsäkringar m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 217 röster mot 96 för reservation 9 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 5 (skattereduktionen för ensamstående med barn)

Utskottets hemställan bifölls med 183 röster mot 130 för reservation 10 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del.

Mom. 8 (skattereduktionen för fackföreningsavgift, m.m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 13 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Mom. 13 (förmån av fri bil)

Först biträddes reservation 20 av Görel Thurdin m.fl. med 58 röster mot 17 för reservation 21 av Lars Bäckström. 240 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 20 av Görel Thurdin m.fl. – genom uppresning.

Mom. 14 (drivmedelsbeskattningen)

Först biträddes reservation 23 av Görel Thurdin och Rolf Kenneryd i motsvarande del – som ställdes mot reservation 24 av Lars Bäckström – med acklamation.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 206 röster mot 38 för reservation 23 av Görel Thurdin och Rolf Kenneryd i motsvarande del. 71 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 15 (mervärdeskatt på persontransporter)

Först biträddes reservation 26 av Görel Thurdin m.fl. i motsvarande del med 53 röster mot 19 för reservation 27 av Åsa Domeij i motsvarande del. 241 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 186 röster mot 71 för reservation 26 av Görel Thurdin m.fl. i motsvarande del. 55 ledamöter avstod från att rösta.

Gullan Lindblad (m) anmälde att hon i huvudvoteringen avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Mom. 18 (en särskild glesbygdsrabatt)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 30 av Åsa Domeij – bifölls med acklamation.

Mom. 38 (bostadsrättsinnehavares avdragsrätt vid vinstbeskattningen)

Utskottets hemställan bifölls med 210 röster mot 96 för reservation 54 av Bo Lundgren m.fl. 4 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 56 (omprövning av tidigare beslut)

Utskottets hemställan bifölls med 218 röster mot 37 för reservation 75 av Görel Thurdin och Rolf Kenneryd. 58 ledamöter avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Skatteutskottets betänkande SkU12

Utskottets hemställan bifölls.

Finansutskottets betänkande FiU11

Utskottets hemställan bifölls med 277 röster mot 19 för reservationen av Carl Frick. 17 ledamöter avstod från att rösta.

Skatteutskottets betänkande SkU9

Mom. 1 (huvudmannaskap)

Först biträddes reservation 1 av Görel Thurdin och Rolf Kenneryd med 38 röster mot 14 för reservation 2 av Gösta Lyngå. 260 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 258 röster mot 49 för reservation 1 av Görel Thurdin och Rolf Kenneryd. 4 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 4 (avslag på propositionen om lag om folkbokföringsregister, m.m.)

Först biträddes reservation 4 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del med 74 röster mot 42 för reservation 5 av Kjell Johansson och Leif Olsson i motsvarande del. 195 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 166 röster mot 78 för reservation 4 av Bo Lundgren m.fl. i motsvarande del. 65 ledamöter avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

11 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades
Proposition
1990/91:68 Ändring i brottsbalken m.m. (böter)

12 § Anmälan om interpellation

Anmäldes att följande interpellation framställts

den 14 december

1990/91:117 av *Birger Hagård* (m) till statsrådet Göran Persson om åtgärder mot elever som saboterar skolundervisningen:

Enligt tidningsuppgifter avser en kommun i Sydsverige att betala ett antal elever 1 500 kronor i månaden under förutsättning att de sköter sina uppgifter i skolan och inte kommer för sent, skolkar eller förstör. De aktuella eleverna har tydligen haft någon form av förhandling med sin skolledning. Av referatet framgår att "eleverna inte accepterat" en lägre ersättning.

Det inträffade innebär de facto att skolan faller till föga för utpressningsmetoder. Att på detta sätt ge skolans busar betalt för att de skall uppföra sig på ett anständigt sätt är utomordentligt stötande för en bred allmänhet.

Skolans ansvariga gör sig själva en björntjänst, om de genom flathet faller undan för dylika fasoner. Det måste givetvis finnas andra metoder för att återföra de elever som inte vet hut till ordningen. Om det inte är möjligt skall eleverna i fråga inte finnas kvar i den vanliga skolan. Deras problem får lösas på annat sätt.

Skolans verksamhet och normsystem måste fungera så att eleverna får chansen att i skolan göra det de är där för, nämligen att lära sig något för framtiden.

Med anledning av det inträffade vill ställa följande frågor till skolministern:

Vilka åtgärder avser skolministern vidta för att skolan skall kunna komma till rätta med elever som direkt saboterar undervisningen?

13 § Anmälan om fråga

Anmäldes att följande fråga framställts

den 14 december

1990/91:305 av *Anita Modin* (s) till statsrådet Erik Åsbrink om informationen om de nya skattereglerna:

Riksdagen beslutade i samband med kompletteringspropositionen våren

1990 att tillskjuta ytterligare 67 miljoner kronor för riksskatteverkets informationsinsatser till allmänhet och företag i samband med skattereformens genomförande.

Jag vill fråga statsrådet Åsbrink:

Vilka insatser har gjorts resp. planeras att genomföras för att från riksskatteverkets sida informera allmänheten om de nya skattereglerna?

14 § Meddelande om justering av kammarens protokoll, m.m.

Anf. 127 ANDRE VICE TALMANNEN:

Protokollen från kammarens sammanträden den 10, 11, 12, 13 och 14 december kommer att justeras den 10 januari.

Till kammarens ledamöter har utdelats statistik om riksdagsarbetet.

15 § Avslutningsord

Anf. 128 TALMANNEN:

Ärade kammarledamöter! Jag vill tacka er alla för ett mycket gott riksdagsarbete. Jag har flera gånger offentligt sagt att riksdagen består av kunniga, kompetenta och ambitiösa ledamöter. Detta är en stor tillgång för landet. Jag vill i kväll så här inför julen gärna upprepa detta.

Jag vill av hela mitt hjärta önska er alla en god och trevlig jul. Ni är väl förtjänta av några dagars vila, efter en arbetsam riksdagshöst.

Jag vill också tacka de vice talmännen, kammarsekreteraren och all riksdagens personal för ett väl utfört arbete och för den arbetsglädje ni alla har visat. Jag vill också på allas våra vägnar önska dem en riktigt god jul och ett gott nytt år.

Ärade kammarledamöter! Torsdagen den 10 januari 1991 kl. 10.00 ringer voteringsklockorna in vårens arbete. Välkomna tillbaka! Det vore roligt att då åter få se er alla här i riksdagens plenisal.

Höstens arbete är härmed avslutat.

(Applåder)

16 § Kammaren åtskildes kl. 20.54.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdets början t.o.m. 4 § anf. 9 (delvis),
av förste vice talmannen därefter t.o.m. 5 § anf. 43 (delvis),
av andre vice talmannen därefter t.o.m. 5 § anf. 56 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter t.o.m. anf. 89,
av förste vice talmannen därefter t.o.m. 7 § anf. 105 (delvis),
av andre vice talmannen därefter t.o.m. 14 § och
av talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

OLOF MARCUSSON

/Gunborg Apelgren

Innehållsförteckning

Fredagen den 14 december

1 § Anmälan om kompletteringsval till valberedningen m.m. 1
2 § Debatt vid hänvisning till utskott av proposition 1990/91:65 2
Claes Roxbergh (mp)
3 § Hänvisning av ärenden till utskott 3
4 § Den ekonomiska politiken 3
Finansutskottets betänkande FiU10
Debatt
Lars Tobisson (m)
Anne Wibble (fp)
Gunnar Björk (c)
Lars-Ove Hagberg (v)
Carl Frick (mp)
Hans Gustafsson (s)
Finansminister Allan Larsson (s)
Carl Bildt (m)
Claes Roxbergh (mp)
Beslut 63
Meddelande om sammanträdet onsdagen den 16 januari 1991 64
Förste vice talmannen
Meddelande om samlad votering 64
5 § Vissa ändringar i sjukförsäkringen m.m. 64
Socialförsäkringsutskottets betänkande SfU9
Debatt
Gullan Lindblad (m)
Sigge Godin (fp)
Karin Israelsson (c)
Margó Ingvardsson (v)
Gösta Lyngå (mp)
Tredje vice talmannen (om sammanträdets fortsättning under kvällen)
Doris Håvik (s)
Ragnhild Pohanka (mp)
Beslut fattades efter 6 §
6 § Tillfällig höjning av fastighetsskatten, m.m. 99
Skatteutskottets betänkande SkU11
Debatt
Bo Lundgren (m)
Kjell Johansson (fp)
Rolf Kenneryd (c)
Gösta Lyngå (mp)
Karl Hagström (s)
Lars Bäckström (v)

Beslut ... 108
Socialförsäkringsutskottets betänkande SfU9
Skatteutskottets betänkande SkU11
Meddelande om dagens sammanträde ... 110
Tredje vice talmannen
Meddelande om samlad votering ... 110
7 § Kvarvarande frågor i reformeringen av inkomst- och företagsbeskattningen, m.m. ... 110
Skatteutskottets betänkande SkU10
Debatt
Bo Lundgren (m)
Kjell Johansson (fp)
Görel Thurdin (c)
Lars Bäckström (v)
Gösta Lyngå (mp)
Lars Hedfors (s)
Beslut fattades efter 10 §
8 § Ändringar i 19 § kommunalskattelagen ... 149
Skatteutskottets betänkande SkU12
Beslut fattades efter 10 §
9 § Ändring i lagen om tillfällig begränsning av kommuners rätt att ta ut skatt ... 149
Finansutskottets betänkande FiU11
Debatt
Carl Frick (mp)
Beslut fattades efter 10 §
10 § Lag om folkbokföringsregister, m.m. ... 149
Skatteutskottets betänkande SkU9
Debatt
Hugo Hegeland (m)
Leif Olsson (fp)
Görel Thurdin (c)
Kjell Dahlström (mp)
Marianne Andersson i Gislaved (s)
Beslut ... 156
Skatteutskottets betänkande SkU10
Skatteutskottets betänkande SkU12
Finansutskottets betänkande FiU11
Skatteutskottets betänkande SkU9
11 § Bordläggning ... 159
12 § Anmälan om interpellation
1990/91:117 av Birger Hagård (m) om åtgärder mot elever som saboterar skolundervisningen ... 159
13 § Anmälan om fråga
1990/91:305 av Anita Modin (s) om informationen om de nya skattereglerna ... 159

14 § Meddelande om justering av kammarens protokoll, m.m. 160
Andre vice talmannen
15 § Avslutningsord 160
Talmannen

gotab 97514, Stockholm 1991